

Pla director del castell de Taradell

Redactora: Estefania Martín García

maig de 2025

Diputació
Barcelona

Àrea d'Infraestructures
i Territori

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

ÍNDEX GENERAL

FULL RESUM

A_MEMÒRIA

B_PLÀNOLS

FULL RESUM

FULL RESUM

DADES BÀSIQUES DEL MONUMENT

Denominació:	Castell de Taradell o Castell de Can Boix
Municipi:	Taradell (08552)
Comarca:	Osona
Localització:	Se situa a uns 2km al sud-est de la població, a 803 metres d'altitud, coronant un cim de penyes i al damunt d'una gran balma.
Coordenades:	41.865429, 2.310356
Tipologia:	Arquitectura defensiva.
Època:	Castell datat del segle IX.
Ús primigeni:	Fortificació medieval.
Ús actual:	Museu de sí mateix. Atesa la seva ubicació elevada, a 803m d'altitud, esdevé també mirador del paisatge.
Planejament vigent:	2007/25942/N Pla territorial general 2018/67068/C Pla director urbanístic 2009/35911/N Pla d'ordenació urbanística municipal
Protecció:	Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) classificat com a Monument històric, amb l'identificador 1593-MH. Bé d'Interès Cultural (BIC), amb el número de registre RI-51-0005730. Inclòs a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPAC), amb el número de registre 1796. Inclòs a l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (IPAPC), amb l'identificador 3436. Inclòs a l'Annex 2A. Catàleg de bens a protegir del POUM (2009). Identificat amb el número I1 i amb un nivell de protecció integral.

DADES BÀSIQUES DEL PLA DIRECTOR

Títol:	Pla director del castell de Taradell
Promotor:	Ajuntament de Taradell
Òrgan contractant:	Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL)
Equip redactor:	Redacció: Estefania Martín García, arquitecta
	Anàlisi històrica i Anàlisi sociològica: Elsa Bernad Alamo, arqueòloga de la Secció Tècnica d'Investigació, Catalogació i Difusió, SPAL
	Base planimètrica: Jordi Grabau Fígols, arqueòleg infògraf Cap de la Unitat de Suport Gràfic i Fotogràfic, SPAL
	Laura Marfil Rull, topògrafa Unitat de Suport Gràfic i Fotogràfic, SPAL
Coordinació:	Toni Barcons Grau, arquitecte Cap de la Secció Tècnica de Projectes, Obres i Manteniment, SPAL
	Àlvar Caixal Mata, arqueòleg Responsable d'Investigació Històrica Secció Tècnica d'Investigació, Catalogació i Difusió, SPAL
	Roser Guitart Mas, arquitecta de la Secció Tècnica de Projectes, Obres i Manteniment, SPAL
Agraïments:	Dra. Imma Ollich i Castanyer, arqueòloga

Pla director del castell de Taradell	
	Llistat de documents A. Memòria B. Plànols
Redactora MARTIN GARCIA ESTEFANIA 46799609Z Firmado digitalmente por MARTIN GARCIA ESTEFANIA - 46799609Z Nombre de reconocimiento (DN): c=ES, serialNumber=IDCES-46799609Z, givenName=ESTEFANIA, sn=MARTIN GARCIA, cn=MARTIN GARCIA ESTEFANIA - 46799609Z Fecha: 2025.10.05 19:34:10 +02'00' Estefania Martín, arquitecta	Vist i plau Antoni Barcons Grau - DNI 33932393X (TCAT) Signat digitalment per Antoni Barcons Grau - DNI 33932393X (TCAT) Data: 2025.10.14 09:17:46 +02'00' Toni Barcons Grau Cap de la Secció Tècnica de Projectes, Obres i Manteniment, SPAL

A. MEMÒRIA

A_MEMÒRIA

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ

- 1.1. Agents
- 1.2. Consideracions prèvies
- 1.3. Antecedents
- 1.4. Legislació específica
- 1.5. Objectius del treball

2. DESCRIPCIÓ DEL MONUMENT

- 2.1. Dades bàsiques
- 2.2. Situació i emplaçament
- 2.3. Classificació i qualificació urbanística
- 2.4. Propietat
- 2.5. Protecció
- 2.6. Àmbit d'anàlisi
- 2.7. Anàlisi històrica
 - 2.7.1. Estudi històricodocumental
 - 2.7.1.1. Fonts documentals
 - 2.7.1.2. Breu història del terme i del castell de Taradell
 - 2.7.1.3. L'edifici a la documentació
 - 2.7.2. Descripció de les restes
 - 2.7.3. Hipòtesi sobre l'evolució del castell
 - 2.7.4. Estudi historicoconstructiu
- 2.8. Anàlisi material
 - 2.8.1. Estudi geomètricoformal
 - 2.8.1.1. Descripció
 - 2.8.1.2. Anàlisi de paral·lels
 - 2.8.2. Estudi físicoconstructiu
 - 2.8.3. Estudi paisatgístic i de l'entorn natural
 - 2.8.4. Anàlisi de l'accessibilitat i senyalització del monument
- 2.9. Anàlisi sociològica
- 2.10. Bibliografia i referències

3. AVALUACIÓ DEL MONUMENT

- 3.1. Avaluació de l'estat actual
- 3.2. Necessitats a satisfer

4. PROPOSTA D'ACTUACIONS

- 4.1. Àmbit d'actuació
- 4.2. Objectius i criteris
 - 4.2.1. Objectius
 - 4.2.2. Criteris i mètode d'intervenció
- 4.3. Descripció de la proposta

4.4. Fases de treball

- 4.4.1. Treballs previs
- 4.4.2. Etapa A. Coneixement
 - Fase 1. Recerca arqueològica I, sector sud-est.
 - Fase 2. Recerca arqueològica II, sector nord-est.
 - Fase 3. Recerca arqueològica III, sector nord-oest.
 - Fase 4. Recerca arqueològica IV, sector sud-oest.
 - Fase 5. Lectura de paraments.
- 4.4.3. Etapa B. Intervenció
 - Fase 6. Restauració de les façanes.
 - Fase 7. Restauració de les estructures interiors.
- 4.4.4. Etapa C. Adequació a la visita
 - Fase 8. Adequació de l'entorn immediat.
 - Fase 9. Adequació a la visita.

4.5. Recomanacions

- Fase 10. Estudi Previ de Projecte.

5. PLA D'ETAPES

- 5.1. Quadre resum dels treballs

6. ANNEXOS A LA MEMÒRIA

- 6.1. Propietat
 - 6.1.1. Fitxes cadastrals de les parcel·les
- 6.2. Règim urbanístic
 - 6.2.1. Plànols informatius
 - 6.2.2. Fitxa de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immobile del Departament de Cultura de la Generalitat (IPAC)
 - 6.2.3. Fitxa de l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (IPAPC)
 - 6.2.4. Fitxes dels Mapes de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona
- 6.3. Anàlisi paisatgístic i de l'entorn natural
 - 6.3.1. Fitxa de les Guílleries (Osona i La Selva).
- 6.4. Informe de l'incendi a Taradell (1983)
- 6.5. Plànols estudi historicoconstructiu

1. INTRODUCCIÓ

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Agents

Títol:	Pla director del castell de Taradell
Promotor:	Ajuntament de Taradell
Òrgan contractant:	Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL)
Equip redactor:	
Redacció:	Estefania Martín García, arquitecta
Anàlisi històrica i Anàlisi sociològica:	Elsa Bernad Alamo, arqueòloga de la Secció Tècnica d'Investigació, Catalogació i Difusió, SPAL
Base planimètrica:	Jordi Grabau Fígols, arqueòleg infògraf Cap de la Unitat de Suport Gràfic i Fotogràfic, SPAL
	Laura Marfil Rull, topògrafa Unitat de Suport Gràfic i Fotogràfic, SPAL
Coordinació:	Toni Barcons Grau, arquitecte Cap de la Secció Tècnica de Projectes, Obres i Manteniment, SPAL
	Àlvar Caixal Mata, arqueòleg Responsable d'Investigació Històrica Secció Tècnica d'Investigació, Catalogació i Difusió, SPAL
	Roser Guitart Mas, arquitecta de la Secció Tècnica de Projectes, Obres i Manteniment, SPAL
Agraïments:	Dra. Imma Ollich i Castanyer, arqueòloga

Figura 01. Panoràmica. Fons família Cuyàs (1905-1980), ICGC.

1.2. Consideracions prèvies

La redacció del *Pla Director del castell de Taradell* respon a la petició d'un recurs tècnic per la planificació de la intervenció en monuments presentada per l'Ajuntament Taradell a la Diputació de Barcelona en el marc del Catàleg de Serveis de la Xarxa de Govern Locals de l'any 2023, dins del programa de gestió del patrimoni arquitectònic municipal. El Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (d'ara en endavant, SPAL) de la Diputació de Barcelona ha estat l'encarregat d'atendre aquella petició.

1.3. Antecedents

El castell de Taradell, popularment conegut amb el nom de castell de Can Boix, nom que prengué del mas d'època moderna que hi havia als voltants, és un clar exemple de fortificació medieval. Aquesta construcció ha estat objecte de diversos estudis històrics, campanyes de recerca arqueològica i intervencions de recuperació arquitectònica al llarg del segle passat, especialment durant la segona meitat. Seguidament fem un repàs de les actuacions que l'han afectat.

1902

El Dr. Miquel Saurina publica *Història de Taradell*, una de les primeres obres en tractar de manera monogràfica el castell. Concretament en un parell d'apartats en precisa la localització i el seu estat actual. Per exemple, a les acaballes del segle XIX encara s'hi conservava sencer el portal i part de la torre. També elabora un primer estudi sobre els seus senyors feudals i sobre qüestions de jurisdicció.

1913

Joan Morera i Rafart guanya el cinquè premi dels Jocs Florals de Taradell per la *Monografia del Castel del Boix de Taradell*, una obra perduda a l'actualitat.

1915

L'arquitecte Josep Maria Pericas elabora una primera planta del castell. No es va publicar, però, fins l'any 1959 (Figura 02). Al 1973 també es va publicar a *Els castells catalans* sense la nota al peu.

1918

F. Carreras i Candi realitza un estudi minuciós de diversa documentació referida al castell dedicant-ne un apartat dins les *Notes Dotzentistes d'Ausona*, obra que forma part de la seva Miscel·lània Històrica. Ara bé, cal esmentar que aquest autor va confondre en ocasions documents del Talladell de la Segarra amb altres de Taradell.

1920

Mossèn Saràs duu a terme una primera excavació sense metodologia científica a la part central del castell. Obre un gran forat a tocar del mur de migdia. Els fragments ceràmics que va trobar es conserven al Museu Episcopal de Vic.

Des d'aleshores, el castell ha patit les accions de diversos excavadors furtius.

Durant aquestes primeres dècades, també destaca la figura de Mossèn Casabosch, qui va recollir molta informació del castell dins la seva tasca de recerca històrica sobre el terme municipal de Taradell. Malauradament, la majoria d'aquesta informació es va perdre en la Guerra Civil.

1949

El 22 d'abril de l'any 1949, el castell de Taradell és declarat Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) amb el número d'inventari BCIN. 1593-MH. R-I-51-5730.

1955

Pladevall publica a la revista *Ausa* l'article 'El castillo de Taradell y su primitivo término'. A partir d'aquest moment, Pladevall -gran estudiós de la fortificació- publicarà diverses obres sobre el castell que continuen la línia de recerca de la monografia anteriorment esmentada, una obra molt completa que va servir de base per a futurs estudis com *Els Castells Catalans* (1973) o la *Catalunya Romànica* (1986).

1959

Antoni Pladevall dedica tota una monografia al castell, 'El castell de Taradell: conegut, avui dia, pel castell de Can Boix', a la revista *Taradell*, que es va publicar en tres números consecutius i on apareix per primer cop la planta del recinte. Al 1986 farà una versió retocada de la planta, publicada a la *Catalunya romànica*.

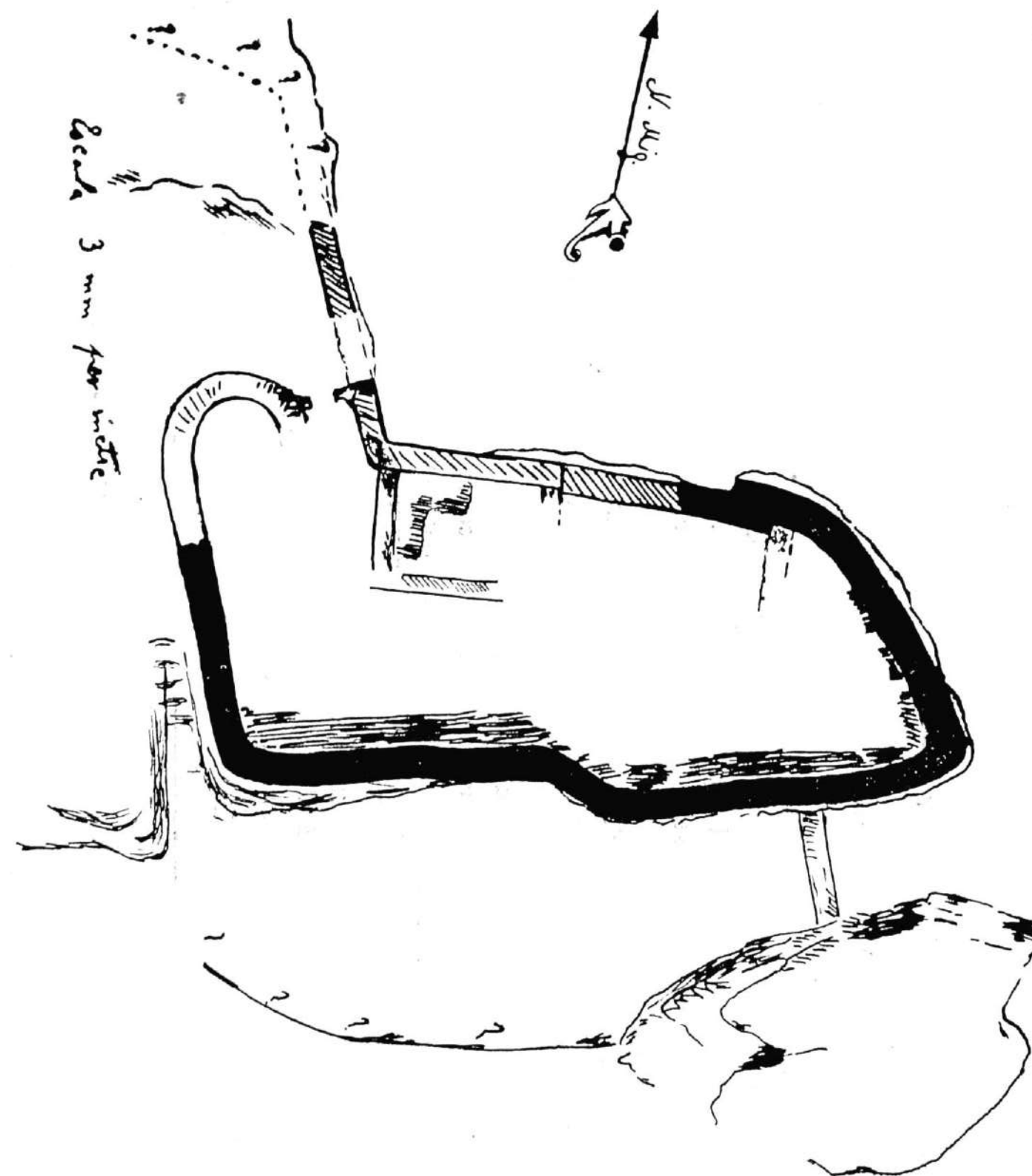

Figura 02. Planta elaborada per Josep Maria Pericas (1915).Font: Pladevall, Revista Taradell, 1959.

1984

Arran d'una sèrie de fotografies i d'un article del butlletí del Centre Excursionista de Taradell (CET), que tractava sobre la porta del castell de Can Boix, un grup dels seus socis i simpatitzants decideix promoure la recerca i la reconstrucció del portal.

Els treballs van començar a la tardor amb la ubicació de la llinda i l'emplaçament exacte de l'entrada. Un cop fet això, el CET demanà suport tècnic al Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya, on Joan Albert Adell treballava com a arquitecte i cap d'Inspecció Tècnica. Ell va ser l'encarregat de portar a terme el projecte de recuperació. Malgrat l'escassetat de dades existents en aquell moment, l'objectiu era executar una rehabilitació que permetés la possibilitat d'una lectura correcta tant a nivell arquitectònic com arqueològic i històric, i que al mateix temps s'adaptés al conjunt constructiu i al seu entorn.

El portal es va reconstruir a través de dues pilastres elaborades amb totxo lleuger que aguantaven la llinda. El color del totxo, molt semblant al de la muntanya de les proximitats, i el morter de calç disposat entre les juntes, van conferir a la peça una textura similar a la dels murs romanents del castell. Paral·lelament, es va aprofitar el projecte per confeccionar una segona planta del castell que mostrés l'estat inicial abans de començar la intervenció arqueològica del 1984.

Va ser el mateix Adell qui va recomanar al CET l'elaboració d'una anàlisi i valoració tècnica feta per arqueòlegs professionals.

A partir d'aquesta iniciativa, el CET, l'Ajuntament de Taradell i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya van promoure una sèrie de campanyes d'excavació arqueològica amb l'objectiu de conèixer millor l'evolució de les etapes constructives del castell i establir-ne la seqüència cronològica.

El mateix 1984, al desembre, es va efectuar la primera excavació de caràcter científic al castell que va tenir com a arqueòlegs directors l'Imma Ollich i l'Antoni Caballé. Es van obrir quatre cales de prospecció a diferents punts per comprovar la potencialitat arqueològica de l'indret i programar futures intervencions.

1985

A l'octubre es va realitzar una segona campanya d'excavació que es va concentrar a la meitat oest del castell, on les cales van determinar una major potència arqueològica i van identificar la seqüència estratigràfica completa. A la meitat oest se situen la torre i l'estructura A, possible capella de la Santa Creu. A més, per tal de millorar la programació de les futures campanyes i executar un estudi més ordenat es va dividir el castell en sectors, en funció de les estructures constructives conservades o bé de les particularitats que uniformitzaven una àrea en qüestió.

1986

A l'octubre d'aquest any va arribar la tercera campanya. La recerca es va desplaçar a la meitat est de la fortificació per delimitar les possibles estructures i dependències existents. També es va excavar a la part posterior de l'estructura A, per definir-ne millor els seus límits i usos.

1987

La quarta campanya va afectar el mes de juliol la meitat sud del sector central, que ja havia estat rebaixada parcialment a principis del segle XX, quan es va rebentar un tros de la paret del castell per poder accedir a l'interior del recinte. Tanmateix, les males condicions atmosfèriques i les dificultats de la mateixa excavació no van permetre finalitzar els treballs en aquesta zona.

1988

Hi va haver una doble intervenció. Primer la cinquena campanya, a l'abril, que va enllestir gairebé l'excavació de l'àrea sud i la zona compresa entre les lloses planes del sector sud-oest i la paret oest del castell. Tan sols va faltar acabar l'estratigrafia del sector sud, concretament a l'espai que ocupa la diàclasi on s'assenta el conjunt.

Uns mesos més tard, al desembre es van iniciar els treballs de consolidació amb la recuperació de blocs de pedra i la remunta de la torre amb els elements originals disponibles.

1989

La sisena intervenció es va centrar en la finalització dels treballs arqueològics en àrees molt concretes, com la meitat oest de la torre, una part del sector sud-oest i la part central del sector sud.

Els arquitectes Adell i Albin van continuar amb els treballs de consolidació encetats l'any anterior. Van protegir els murs de la fortificació arrançant els esvorancs i les lesions amb materials de les mateixes condicions que els fonaments dels murs. A més, aquests es van coronar amb una carena de formigó buixardat per evitar l'erosió de la part superior. Aquestes han estat les darreres actuacions sobre el castell. No s'hi ha tornat a treballar des d'aleshores.

El projecte de rehabilitació executat entre 1988 i 1989 va ser subvencionat a partir de la col·laboració entre el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Taradell.

2002

El dia 18 de març de 2002 es va signar el Conveni urbanístic de segregació i cessió entre l'Ajuntament de Taradell i el senyor Josep Vilacís i Argila, propietari de la finca anomenada Mas Ferriol. Aquest acord determinava que els terrenys del Mas Ferriol, concretament el castell de Taradell o d'en Boix i el seu entorn, passarien a ser de titularitat pública. El document establia l'aportació dels terrenys d'interès municipal, amb una superfície total de 3 ha i amb servituds de pas, que havia de fer el senyor Vilacís al Pla Parcial. El preu del castell estava valorat en 100.479,60 euros i les 3 ha del seu entorn, en 18.000 euros.

El Pla també havia de regular l'ampliació del polígon industrial Els Castelletes per adjudicar-lo com a zona d'equipaments a la corporació i millorar-ne el seu accés. Paral·lelament, es va aprovar la donació al senyor Vilacís d'una parcel·la de sòl industrial, de com a mínim 2.400 m², sorgida del Pla Parcial de l'ampliació prevista del sòl urbà de l'esmentat polígon dels Castelletes.

Tanmateix, el compliment d'aquest conveni no ha estat efectiu ja que el Pla Parcial no es va desenvolupar en els sis anys previstos d'execució.

2023

Es reprenen els tràmits per a què el castell de Taradell passi a ser propietat plena de l'Ajuntament. Fins aleshores, el consistori només en tenia la possessió a causa de l'incompliment del conveni de 2002.

Paral·lelament, l'onze de gener del 2023, l'Ajuntament sol·licita a la Gerència de Serveis d'Equipaments, Infraestructures Urbanes i Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona, un ajut tècnic i econòmic per elaborar el "Pla Director del castell de Taradell".

Des de les campanyes arqueològiques i les obres de consolidació puntuals de finals del segle passat, no s'hi ha tornat a fer cap mena d'actuació ni manteniment. A causa de diversos factors que agreugen el seu deteriorament, com ara la meteorologia, l'accés lliure, el pas de persones o les activitats d'escalada, el monument necessita una intervenció urgent.

Amb el Pla Director, el consistori vol definir el bon ús i la conservació del castell i garantir-ne la protecció adequada i el gaudi per part de la societat, ja que el castell és un dels espais més emblemàtics del terme municipal de Taradell.

1.4. Legislació específica

Les propostes presents al Pla director s'adiran a la legislació vigent:

- Decret 179/1995, de 13 de juny, d'aprovació del Reglament d'Obres Activitats i Serveis dels Ens Locals.
- Reial Decret Legislatiu 3/2011, de 14 de novembre, pel que s'aprova el text refós de la Llei de Contractes del Sector Públic.
- Plec de Clàusules Administratives Generals de Contractació de caràcter estàndard elaborat per la Diputació de Barcelona, de 13 de gener de 2009.

I de manera especial s'ajusta a la legislació vigent sobre patrimoni històric:

- Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol.
- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.
- Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.
- Acord de Govern 18.07.2006 (DOGC 11.10.2006)

En l'àmbit municipal, el planejament de referència és:

- Pla d'ordenació urbanística municipal (POUM) de les Taradell (2009/35911/N).
- Pla director urbanístic (2018/67068/C)
- Pla territorial general (2007/25942/N)

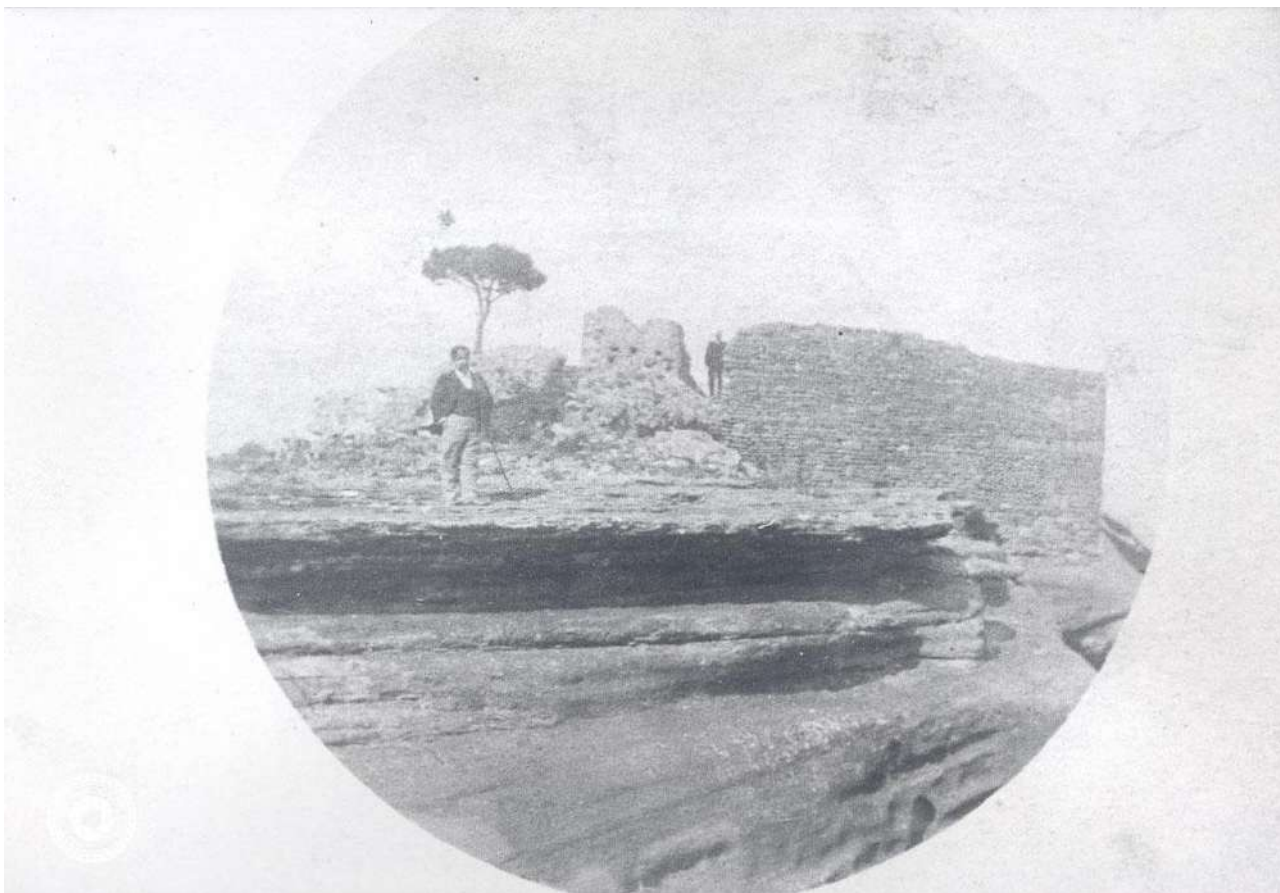

Figura 03. Façana oest del castell. Font: SPAL.

1.5. Objectius del treball

El Pla director del castell de Taradell es proporcionar un instrument per a la gestió global del monument i que serveix per a establir i definir uns objectius i una metodologia comuna per a totes les intervencions que es duguin a terme, a partir d'ara.

El Pla Director fa referència a una proposta programada d'actuació fraccionada en fases que té per objecte assolir el màxim coneixement actual del monument per tal de disposar de les eines imprescindibles per estudiar-lo, protegir-lo, valoritzar-lo, conservar-lo i restaurar-lo, adequar-lo a la visita pública i garantir la seva transmissió a les generacions futures. En un primer estadi, analitza el monument des de les òptiques històrica, arquitectònica i significativa i, un cop assolit el grau que es consideri òptim de coneixement, valora econòmicament i programar les actuacions que siguin necessàries per tal de restaurar-lo i poder garantir la seva conservació, pel gaudi col·lectiu i el seu traspàs a les generacions futures.

La finalitat és disposar d'un instrument tècnic i econòmic que permeti planificar futures actuacions encaminades a assolir l'objectiu esmentat a través d'un conjunt d'estratègies i una planificació de l'acció per dur a terme els objectius a curt, mitjà i llarg termini.

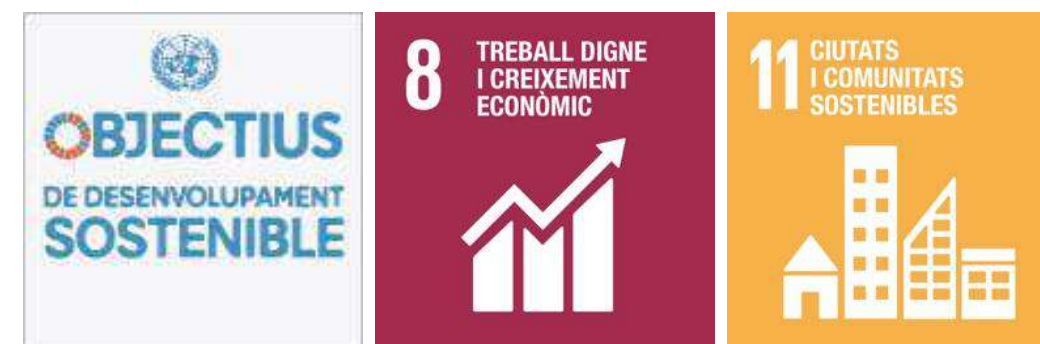
Recull tota la informació possible, necessària per a la seva articulació, incloent la propietat, l'estat de conservació, la restauració, les intervencions i les necessitats de manteniment. En el procés de restauració serà necessari assolir tots els aspectes possibles de coneixement, incorporant els corresponents instruments de diagnòstic, estudi dels valors i l'anàlisi de les lesions existents.

Els objectius específics del Pla són; complementar el coneixement del castell i el seu entorn immediat a través de la restauració i l'explicació de les estructures i dels espais interiors que caracteritzen el castell. Es prioritzarà la restauració de les construccions i els àmbits o espais més representatius del castell, valoritzant alguns murs sobre d'altres per millorar la seva llegibilitat.

Per garantir el compliment d'aquests objectius es proposa:

- Ampliar els coneixements de l'entorn immediat del castell i del propi monument.
- Analitzar i diagnosticar l'estat del castell i les seves necessitats.
- Establir i definir criteris i mètodes per a la conservació, restauració, adequació i posada en valor.
- Adequació a la visita.
- Ampliar els recorreguts.

Els objectius d'aquest Pla director s'alineen amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) números 8 "Treball digne i creixement econòmic" i 11 "Ciutats i comunitats sostenibles". Els 17 ODS van ser proclamats per l'Assemblea General de Nacions Unides el 25 de setembre de 2015 i formen part de l'agenda global per a 2030. La Diputació de Barcelona n'assumeix el compliment i desplega la seva acció de suport als governs locals de la província d'acord amb aquests ODS.

2. DESCRIPCIÓ

2. DESCRIPCIÓ DEL MONUMENT

2.1. Dades bàsiques

Denominació:	Castell de Taradell o Castell de Can Boix
Municipi:	Taradell (08552)
Comarca:	Osona
Localització:	Se situa a uns 2km al sud-est de la població, a 803 metres d'altitud, coronant un cim de penyes i al damunt d'una gran balma.
Coordenades:	41.865429, 2.310356
Tipologia:	Arquitectura defensiva.
Època:	Castell datat del segle IX.
Ús primigeni:	Fortificació medieval.
Ús actual:	Museu de sí mateix. Atesa la seva ubicació elevada, a 803m d'altitud, esdevé també mirador del paisatge.
Planejament vigent:	2007/25942/N Pla territorial general 2018/67068/C Pla director urbanístic 2009/35911/N Pla d'ordenació urbanística municipal
Protecció:	Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) classificat com a Monument històric, amb l'identificador 1593-MH. Bé d'Interès Cultural (BIC), amb el número de registre RI-51-0005730. Inclòs a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPAC), amb el número de registre 1796. Inclòs a l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (IPAPC), amb l'identificador 3436. Inclòs a l'Annex 2A. Catàleg de bens a protegir del POUM (2009). Identificat amb el número I1 i amb un nivell de protecció integral.

Figura 04. Vista aèria del monument (EMG, 2024).

Figura 05. Vista de les roques del castell (EMG, 2024).

2.2. Situació i emplaçament

El municipi de Taradell es troba al sud de la comarca d'Osona a la província de Barcelona, envoltat pels municipis de Tona i Seva a sud-oest, Santa Eugènia de Berga i Vic al nord, Viladrau a sud-est, i Sant Julià de Vilatorrada a nord-est (Figura 51). Taradell s'ubica al límit nord-oriental de la Depressió Central Catalana, a les Guilleries, entre la Plana de Vic a ponent, el Montseny a migjorn i el Cabrerès-Puigsacalm a tramuntana. Paisatgísticament s'hi destaca el Serrat de la Bandera, situat a llevant de la riera Major (afluent del Ter) que travessa de nord a sud les Guilleries i de la que es bifurquen altres rieres i rierols.

El municipi de Taradell, amb una superfície total de 26,5 km² està banyada pel riu Gurri. El municipi té una altitud que oscil·la entre els 623 i els 499m, el punt més alt es troba a L'Enclusa. La població de la vila va assolir els 6.844 habitants l'any 2024 segons l' Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT).

A sud-est del nucli urbà se situa el castell de Taradell o de Can Boix, objecte d'aquest estudi. El castell corona un turó ubicat a continuació de les Roques del Castell o Roques Trabucaires, que delimiten a l'oest, amb el torrent de Can Boix i, a l'est, amb el torrent de Mansa que desemboca al Pantà de Taradell. A l'oest del castell, es desenvolupa la Serra de la Vallmitjana, que el separa del nucli urbà orogràficament.

Per arribar al castell des del nucli urbà de Taradell, hi ha uns 2km en línia recta. L'accés al castell és de domini públic. Hi ha una xarxa de camins (Figura 53) que permet arribar tant pel sud com pel nord. També s'hi pot arribar amb vehicle rodat tot terreny des del Collet de Goitallops fins a l'àmbit del Coll de Taradell, tot i que es recomana estacionar abans i arribar a peu. El camí més curt surt de Taradell per la carretera de Viladrau en direcció a la font del Masgrau. Un altre via és la que surt de Taradell cap a les Pinadiques, passa per la urbanització de Guaitallops i arriba al Collet de Taradell dins a la font de Can Boix i d'aquí a les roques del castell.

El castell se situa en un penya-segat de roca sorrenca que formalitza una balma de grans dimensions. Aproximadament fa uns 65 m des de l'extrem en voladís del castell a nord-est fins el final rocós que coincideix amb l'inici d'una altra balma, on s'ubica la creu del castell. La balma fa uns 13 m d'ample on s'assenta el castell i s'eixampla fins els 20 m. La orografia del lloc correspon a la part més meridional de la serralada o el massís de Les Guilleries, abans del massís del Montseny, i es caracteritza per l'aflorament d'abrics rocosos que confeccionen coves i cavernes d'invaluable valor historicoarqueològic.

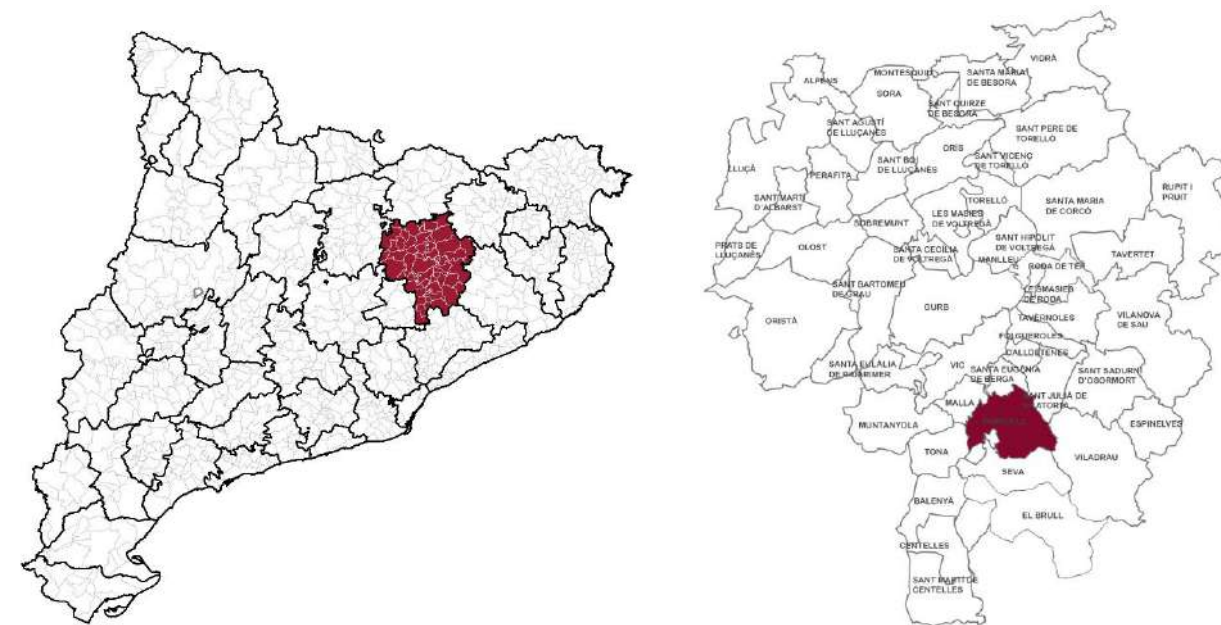

Figura 06. Mapa de situació de la comarca d'Osona i d'ubicació del municipi de Taradell.

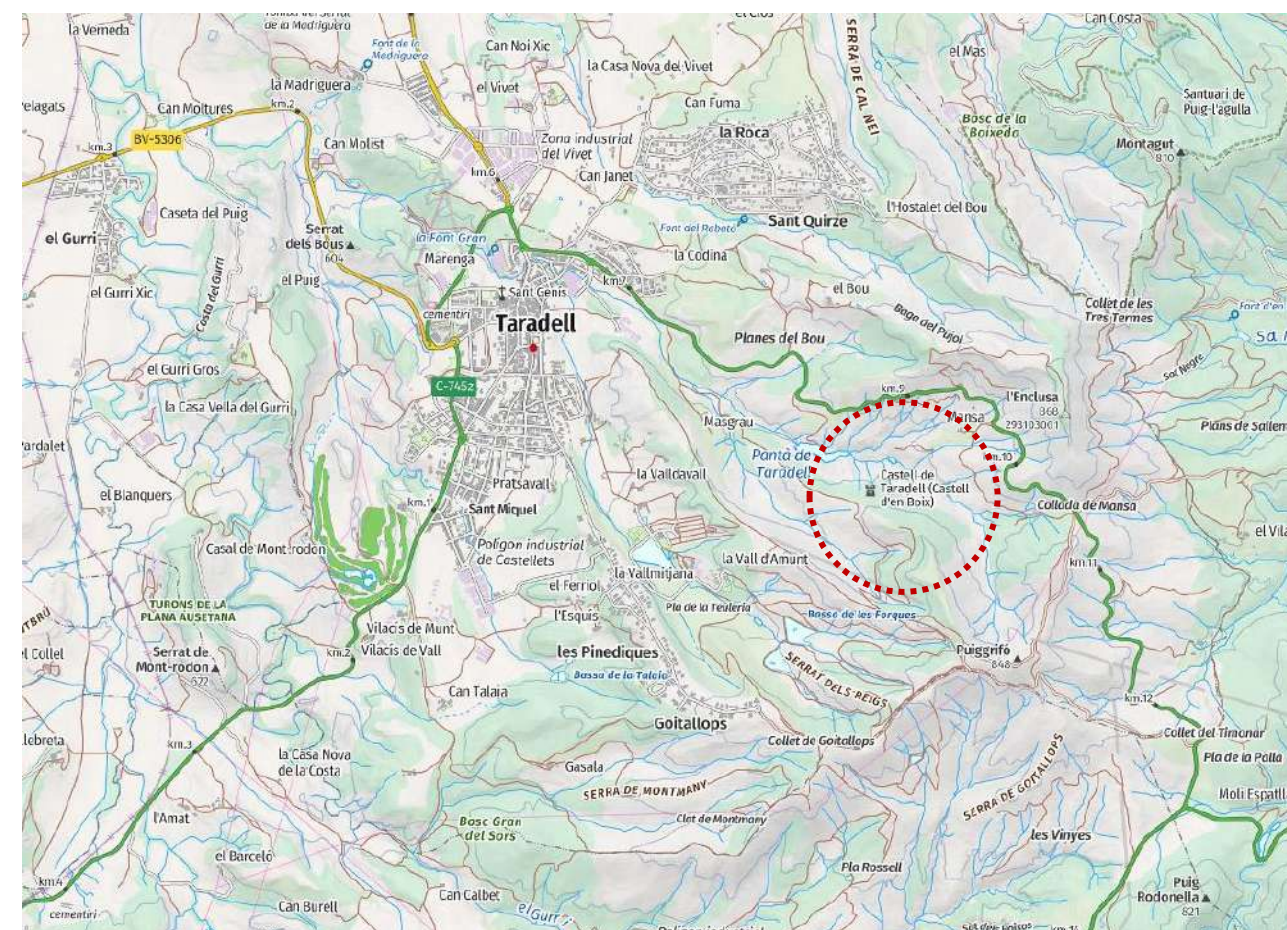
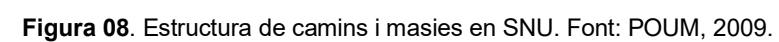

Figura 07. Mapavisor del municipi. Font: Institut Cartogràfic i Geogràfic de Catalunya (ICGC).

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

2.3. Classificació i qualificació urbanística

L'àmbit es troba sotmès a les determinacions urbanístiques especificades al del Pla d'ordenació urbanística municipal (POUM) de Taradell (Figures 11 i 12).

El castell es troba en sòl urbanitzable delimitat, dins del Pla parcial urbanístic anomenat PPU-8 Industrial Castellet, i qualificat com a equipament (Figures 09 i 10).

El castell està dins d'un àmbit de protecció patrimonial integral (Figura 11).

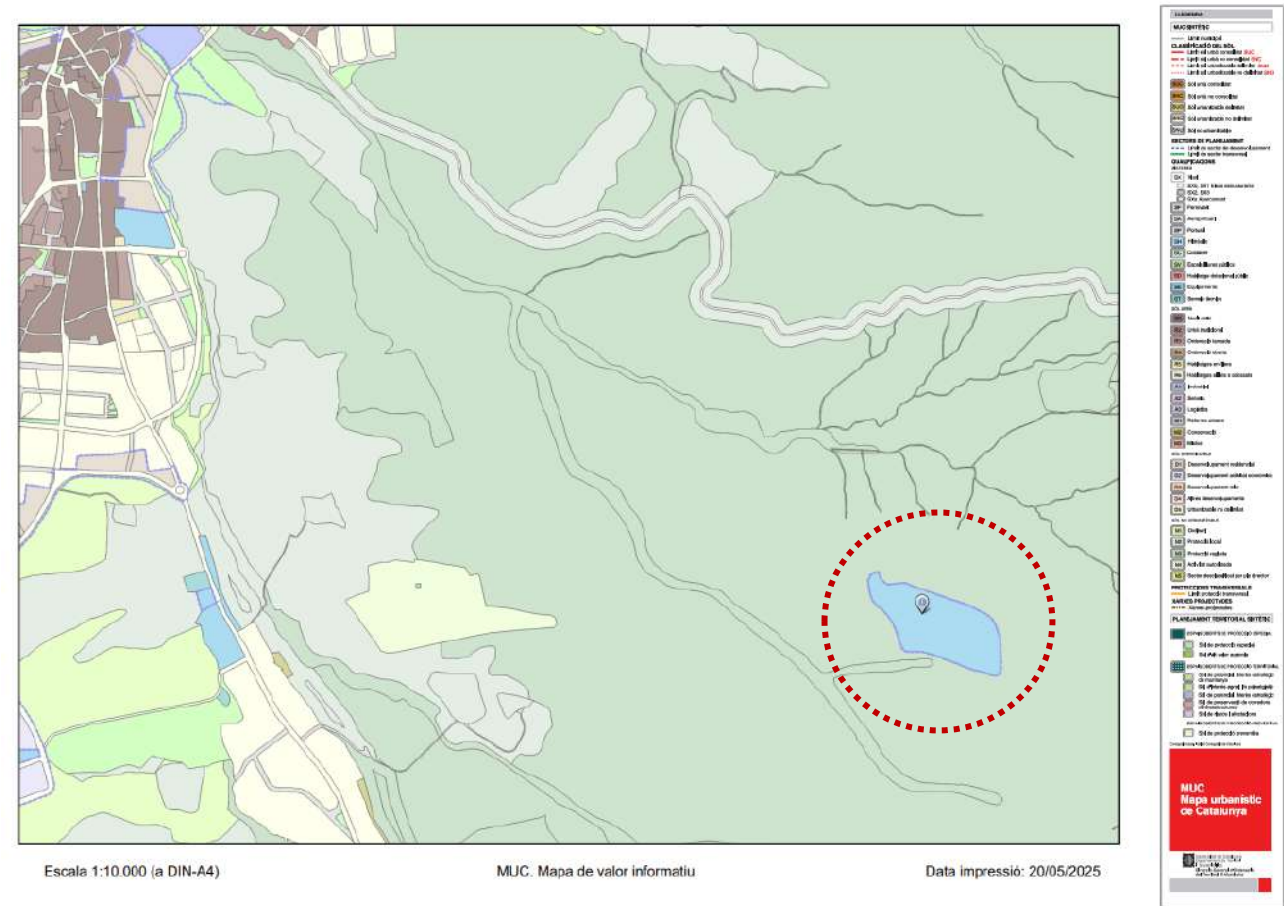

Figura 09. Mapa de valor informatiu urbanístic de Catalunya (MUC).

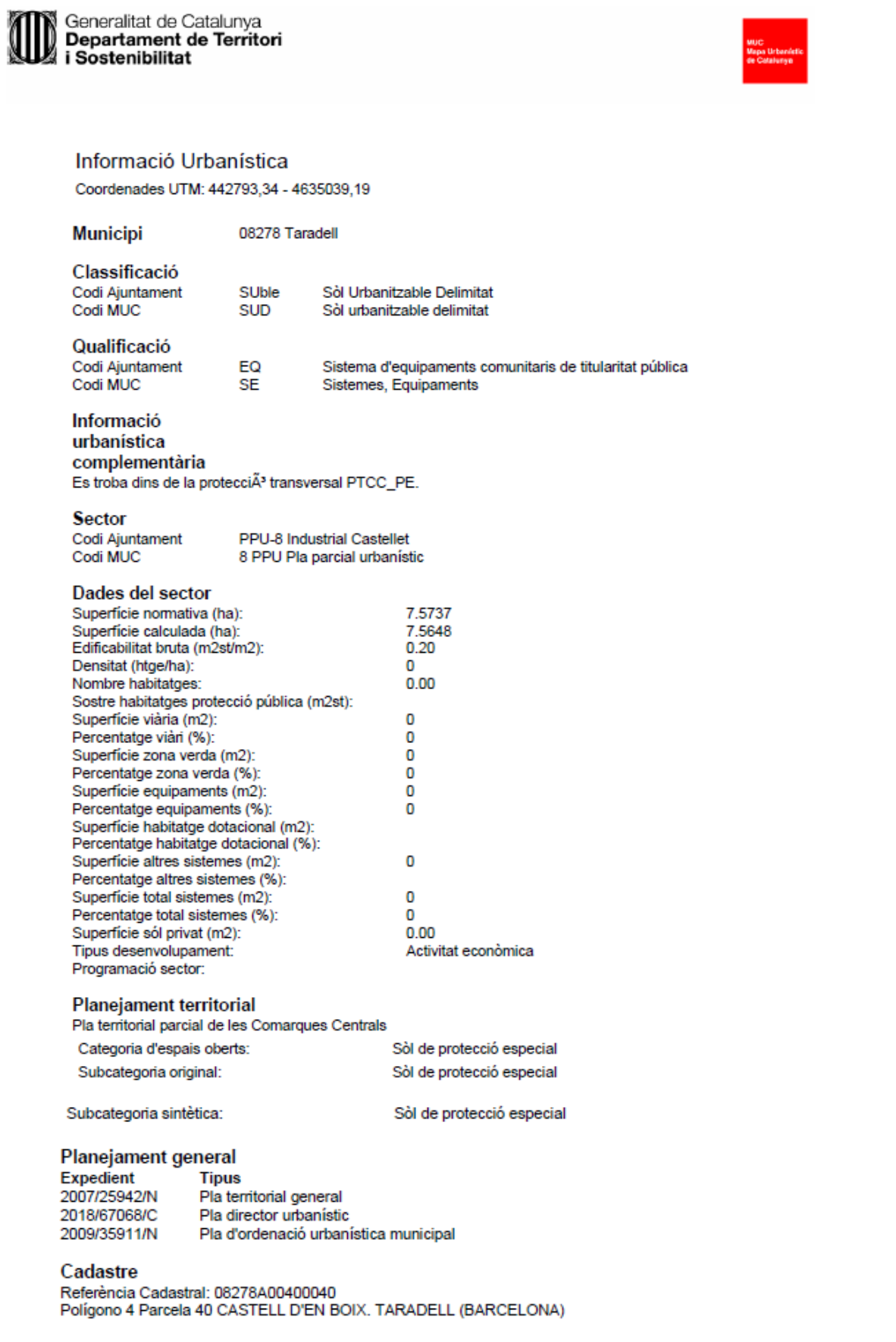

Figura 10. Fitxa d'Informació urbanística del Mapa de valor informatiu urbanístic de Catalunya (MUC)

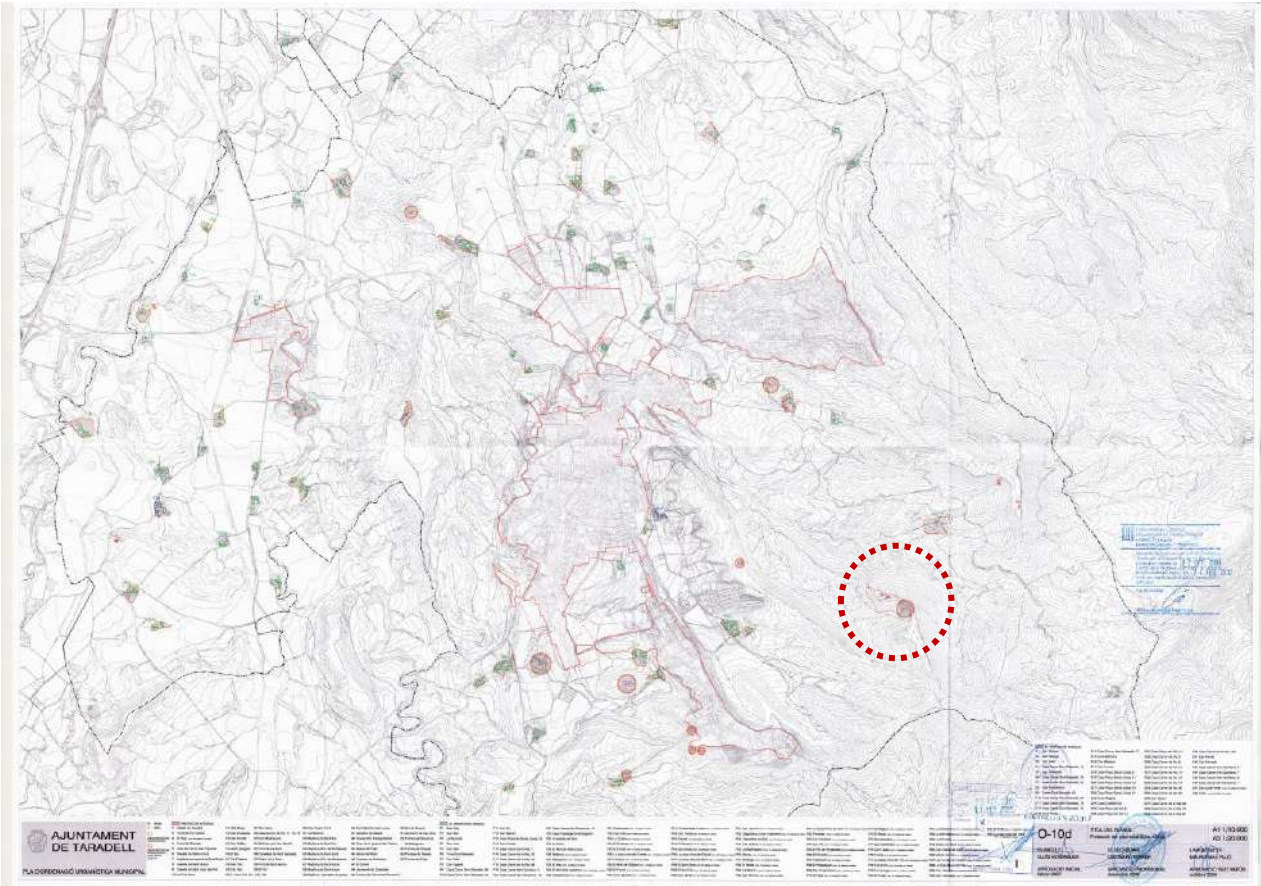

Figura 11. Protecció del Patrimoni SUrb. i SNU. Font: POUM, 2009.

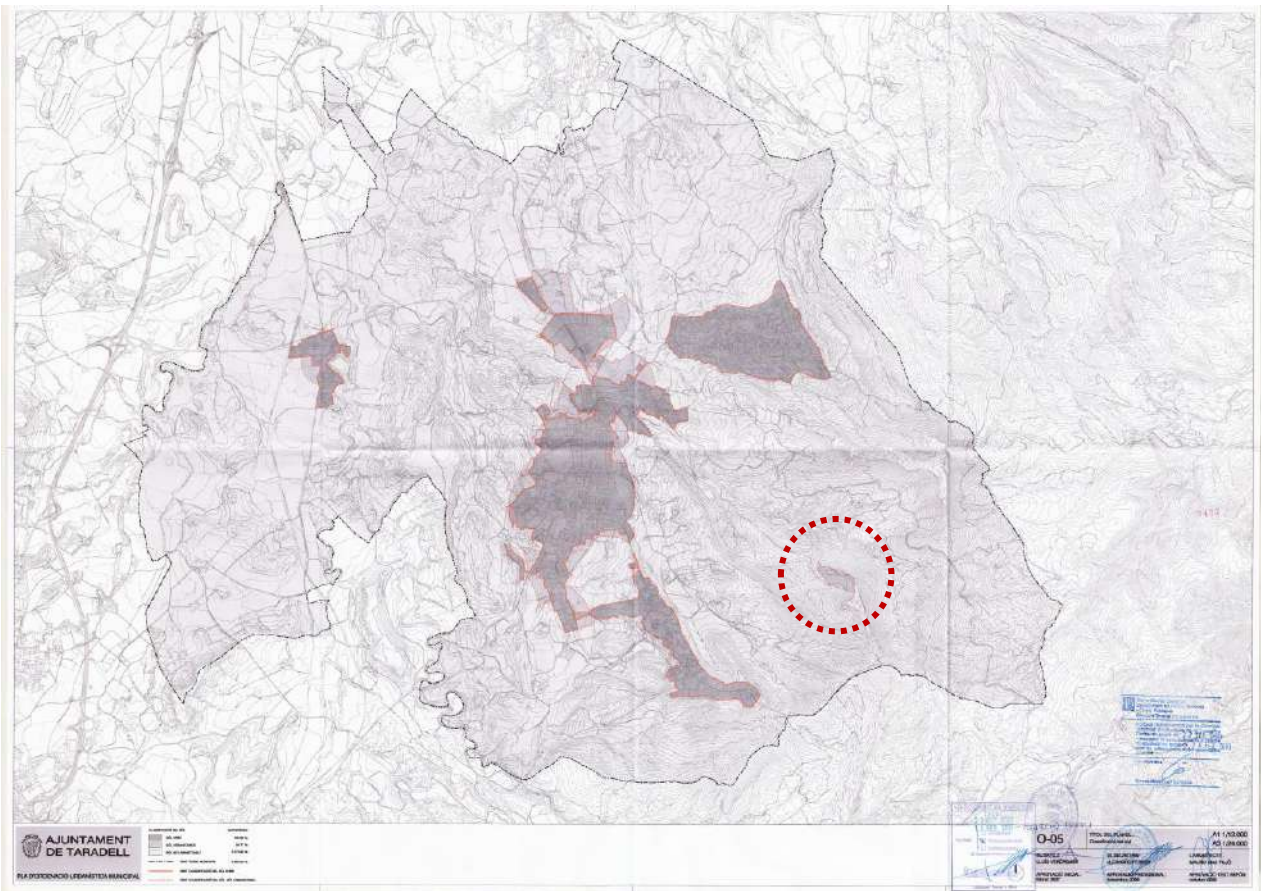

Figura 12. Classificació del sòl. Font: POUM, 2009.

2.4. Propietat

El castell de Taradell se situa a una finca (ref. Catastral 08278A004000400001XF) que està en tràmits de ser adquirida per l' Ajuntament de Taradell. Aquesta té una superfície total de 33.885m² (Figura 13).

Les parcel·les que limiten amb la finca del castell a llevant i ponent (ref. Catastral 08278A004000400000ZD) són de propietat privada i tenen una superfície agrària (sub-parcel·la A) de 146.161m² i una superfície improductiva (sub-parcel·la B) de 3.354m² (Figura 14).

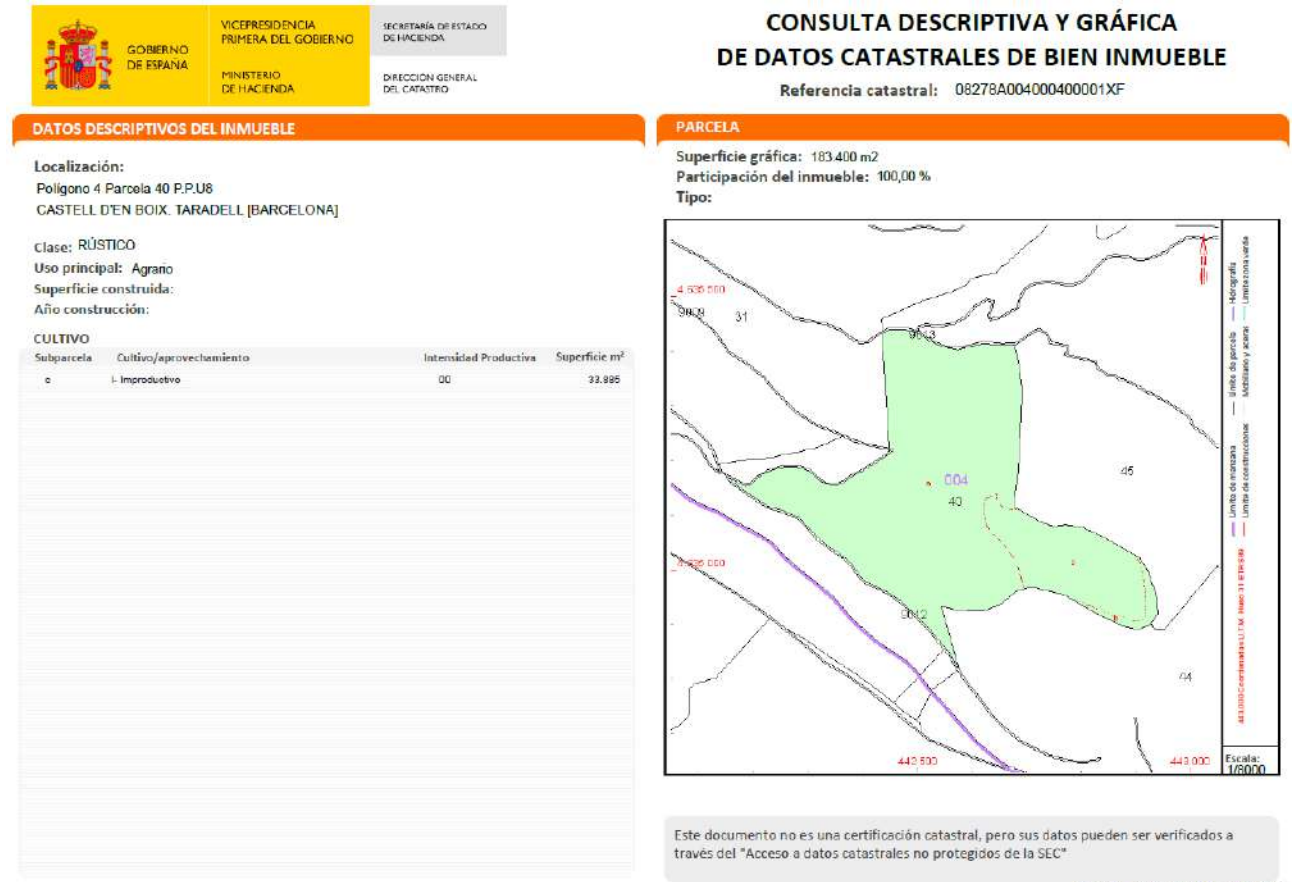

Figura 13. Cadastre de la parcel·la 08278A004000400001XF.

2.5. Protecció

El castell de Taradell gaudeix de la protecció de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) classificat com a Monument històric, sota la denominació de castell de Taradell, amb l'identificador 1593-MH.

Declarat BIC (Bé d'Interès Cultural) el 8 de novembre de 1988 amb el número de registre RI-51-0005730.

Inclòs a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPAC) segons la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, amb el número de registre 1796.

Inclòs a l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (IPAPC), amb l'identificador 3436.

Inclòs a l'Annex 2A. Catàleg de bens a protegir del POUM (2009). Identificat amb el número I1 i amb un nivell de protecció integral.

2.6. Àmbit d'anàlisi

L'àmbit objecte de l'anàlisi abasta una superfície aproximada d'uns 2.964 m². Aquesta àrea conté els castell i la roca principal on s'ubica aquest (Figura 15, color vermell).

Els límits de l'actuació al castell s'han definit segons la orografia i geologia de la roca on s'assenta i els vincles d'aquesta amb formacions rocoses pròximes. La roca del castell s'eleva uns 6m sobre la cota del terra.

La situació estratègica del castell respon a la missió de controlar i defensar el territori. Està bastit a la cima d'un turó amb una altitud superior a la Plana de Vic (aproximadament uns 600m d'altitud) cosa que li permet tenir domini visual de la vall del riu Gurri. Atès el valor paisatgístic i a la proximitat de fites geològiques, arqueològiques i arquitectòniques s'identifica un àmbit d'influència que pot ser objecte d'investigacions futures.

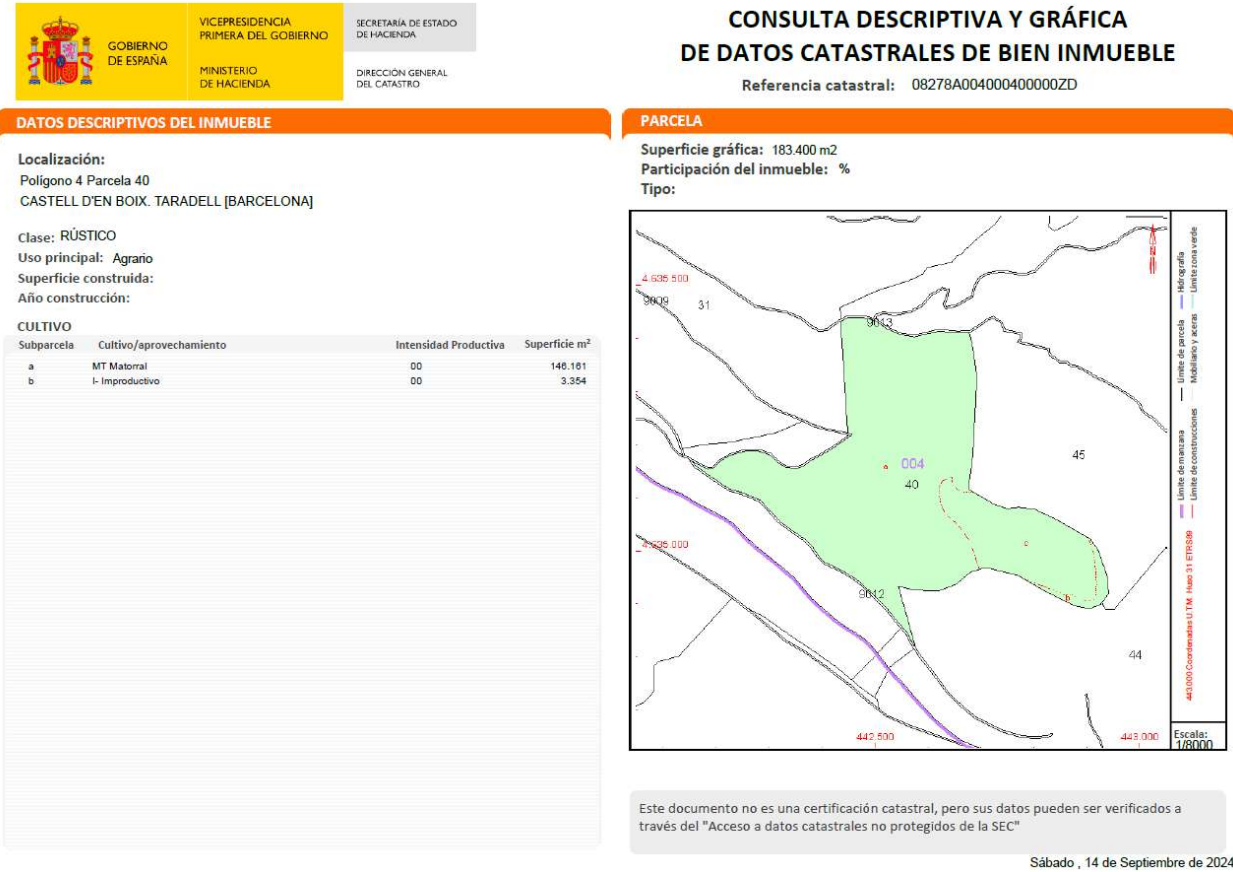

Figura 14. Cadastre de la parcel·la 08278A004000400000ZD.

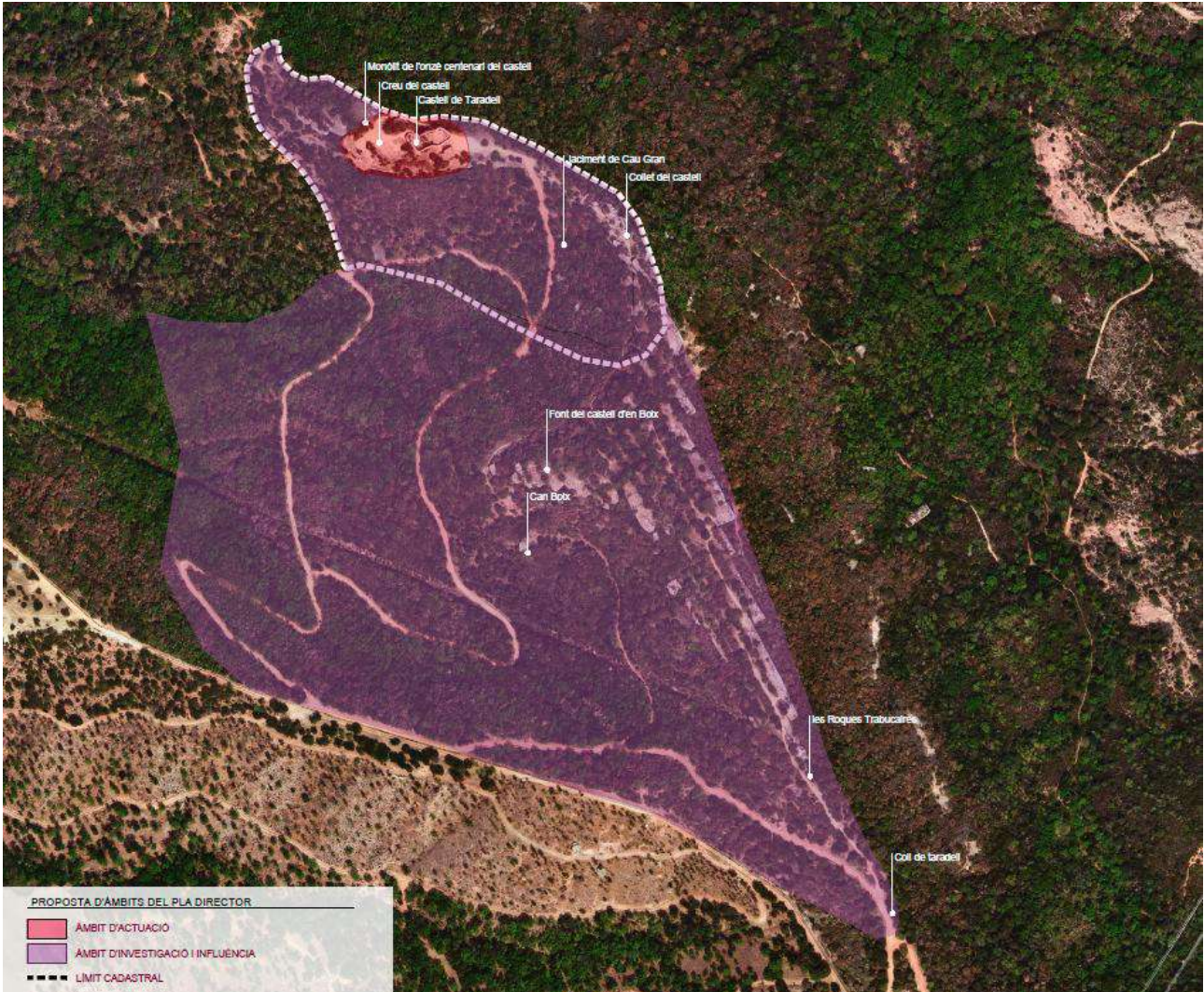

Figura 15. Àmbits de l'anàlisi; de color vermell s'indica l'àmbit d'actuació concret del Pla director i de color lila es marca l'àmbit d'investigació i influència.

2.7. Anàlisi històrica

Els castells s'erigeixen com una de les construccions d'època medieval que més han perviscut fins a l'actualitat. Per això, no és d'estranyar que hagin esdevingut punts de referència i d'identitat de bastantes poblacions, fins al punt de donar-los nom i formar part dels seus orígens. La comarca d'Osona, on se situa el terme municipal de Taradell i el castell, és un territori on abunden aquests tipus d'edificacions amb unes característiques distintives marcades per l'herència de la tradició constructiva romana i per la influència dels pobles musulmans i carolingis (Pratdesaba, 2017).

Així doncs, el castell de Taradell és un exemple paradigmàtic de l'arquitectura defensiva caracteritzada per la construcció de fortificacions en punts muntanyosos i elevats. Aquestes edificacions fa temps que s'estudien des d'una perspectiva documental, ja sigui a partir de la paraula escrita dels llinatges nobles, com de la reial i l'eclesiàstica. Tanmateix, tan sols en les darreres dècades s'han començat a estudiar aquestes construccions des del punt de vista arqueològic. Aquest enfocament científic, que associa les dades dels documents amb les restes medievals localitzades per l'arqueologia, proporciona una visió històrica global molt més detallada.

Afortunadament, el castell de Taradell ha pogut ser analitzat mitjançant la combinació de dades documentals i arqueològiques, i el seu estudi ha permès explicar tant els trets propis d'aquesta construcció, com el seu emplaçament i el tipus d'estructures que el constituïen. A més, facilita l'apropament a la societat que el creà, utilitzà i transformà i, per tant, a la realitat política, econòmica i social de l'època.

2.7.1. Estudi historicodocumental

2.7.1.1. Fonts documentals

Les fonts escrites que permeten l'estudi documental del castell de Taradell provenen bàsicament de tres arxius: l'Arxiu Capítular de Vic (ACV), l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA) i l'Arxiu Parroquial de Taradell (APT). Els fons d'arxiu de l'ACV i de l'ACA ajuden a configurar la genealogia dels senyors de Taradell i dels seus castlans (Caballé, 1992; Caballé i Ollich, 1986; Caballé i Ollich, 1989). No obstant això, a l'Arxiu de Vic es troben també els primers documents relacionats amb la fortificació, que tracten de vendes i donacions que, tot i no referir-se a l'edifici en sí, permeten entendre els límits del terme del castell. Són més de 40 documents d'abans de l'any 1000 que ens parlen de la seva existència, però no serà fins al segle XIV quan es tingui la primera notícia directa sobre les seves característiques morfològiques (Caballé, 1986).

A l'ACA es troba la documentació referent al domini eminent en mans dels comtes-reis i els conflictes ocorreguts durant el segle XIV on es veu involucrat el castell i on intervé el monarca. Quant a l'Arxiu Parroquial de Taradell, inclou documents informatius sobre les vicissituds, els conflictes i la gent que va viure i es cuidà del castell. És en aquest arxiu on es documenta la capella de la Santa Creu que podria ser l'actual estructura A identificada durant els treballs arqueològics (Caballé i Ollich, 1986).

Altres punts d'informació es poden trobar al *Liber Feodorum Maior*, a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona (ACB), i a col·leccions de particulars que probablement tinguin documents encara inèdits (Caballé i Ollich, 1989).

Pel que fa a la bibliografia i a les publicacions, destaquen els textos del mossèn i historiador Antoni Pladevall (1955, 1959, 1963, 1973 i 1995), qui va dur a terme un important treball de consulta historiogràfica donant a conèixer gran part de la documentació existent fins al moment.

Als darrers anys, i fruit de les campanyes arqueològiques dels anys 80, han proliferat els estudis, els articles, les publicacions i les conferències sobre el monument, tant des d'un àmbit local com des d'un àmbit més acadèmic i universitari, fet que ha ajudat a comprendre'l des d'una perspectiva més global, tenint en compte els estudis documentals i les dades arqueològiques. Al mateix temps, també s'ha realitzat un treball de difusió a partir de visites al jaciment durant i després de la intervenció (Caballé, 1992).

2.7.1.2. Breu història del terme i del castell de Taradell

Els abrics naturals i els fàcils amagatalls que envolten el castell, porten a pensar en una possible continuïtat de les ocupacions humanes ja des de temps prehistòrics, tal i com mostren algunes evidències documentades, com ara la troballa de fragments de sílex, ossos treballats, ceràmica o les restes d'un monument lític més al sud del recinte (Pladevall, 1959). Posteriorment, en època moderna, aquests indrets també van servir com a refugi als bandolers, com en el cas de Perot Rocaguinarda; hi ha les coves que duen encara el seu nom (Caballé i Ollich, 1986 i 1989). Per altra banda, les balnes pròximes al jaciment oferien protecció a ramats i pastors, que van construir cabanes i corrals aprofitant la roca natural. No obstant, Caballé i Ollich (1989) apunten que seria interessant fer-hi cales de prospecció per acabar de confirmar aquestes hipòtesis.

Així doncs, estem davant d'un indret amb una llarga història. Ara bé, el primer document escrit on s'esmenta el topònim de Taradell data del 24 de gener de l'any 893 i correspon a la venda d'una parcel·la de terra situada a un lloc conegut com Socarrats, dins del comtat d'Osona, que van fer els esposos Tendefred i Borrella al bisbe de Vic, Gotmar (Pladevall, 1955; Caballé, 1986; Caballé, 1992; Caballé, 2017). Uns anys més tard, el 898 és quan es menciona per primera vegada el castell. Tanmateix, i atesos la seva antiguitat, la importància estratègica i l'abast del territori que controlava, és més que probable que ja existís amb anterioritat (Caballé, 2017). És molt possible, per tant, que fos un dels punts fortificats en el moment de construir-se la Marca Hispànica (798), i que fos plenament operatiu el 826, durant la revolta d'Aissó que afectà els territoris osonencs (Abadal, 1954; Pratdesaba, 2016; Martí i Viladrich, 2018). A més, sí que hi ha documents anteriors que parlen de la distribució de castells per la comarca d'Ausona molt abans del segle IX, malgrat que aquesta documentació no informa dels noms d'aquestes primeres fortificacions (Pladevall, 1959).

La documentació escrita mostra com tot un territori està adscrit a la jurisdicció del castell (Pladevall i Vilacís, 1974). El conjunt castral de Taradell pertanyia a un dels "castells termenats" que entre els segles X i XIII subdividien el comtat d'Osona en diverses unitats administratives. El terme jurisdiccional d'aquest castell comprenia els actuals municipis de Taradell, Viladrau i Santa Eugènia de Berga, així com l'enclavament del municipi de Tona del casal de Mont-rodon i la parròquia de Vilalleons (Baucells i Pladevall, 1966; Pladevall, 1955 i 1991). Els plets sobre límits i jurisdiccions del segle XIV ens aporten un bon coneixement del territori que comprenia el terme de Taradell i les constants modificacions en relació als termes veïns de Malla, Tona, el Brull, les Agudes, Vic i Meda. Es tracta de problemes i inestabilitats que sorgeixen cap al segle XIV, quan les estructures feudals comencen a decaure i creix un fort sentiment de municipalitat, amb el suport d'una monarquia cada cop més segura i consolidada (Caballé i Ollich, 1989). En aquest sentit, la primera escissió important del terme tingué lloc a mitjans del segle XIV quan part de les parròquies de Santa Eugènia de Berga i Santa Maria de Vilalleons obtenen el privilegi de governar-se com a quadra reial amb un sol batlle

i una universitat o consell general (Pladevall i Vilacís, 1974; Pratdesaba, 2016). Posteriorment, la separació de Viladrau i Taradell, realitzada al segle XV, tot i que consumada de ple dret al segle XVI, defineix els límits actuals del terme de Taradell (Caballé, 2017).

Com s'ha comentat amb anterioritat, el castell és des dels seus orígens centre d'un terme jurisdiccional sobre el qual exerceix un domini, al qual dona nom (Ollich, 2010) i al voltant del qual s'aniran forjant diverses relacions i pactes entre individus dins del que coneixem com a sistema feudal (Riu, 1983). Els termes dels castells eren inviolables; això significava que per entrar, residir o tan sols negociar en un terme diferent del d'origen, calia un guiatge o salconduit del senyor del terme o del seu batlle. A Taradell s'han conservat guiatges dels segles XIV i XV. D'altra banda, l'entrada amb armes a un terme suposava l'ofensa i violació i només podia fer-ho impunement el veguer, en el cas de Taradell, el Veguer d'Osona en funcions del seu càrrec i amb la senyera desplegada i armes acreditatives. Aquestes violacions de terme acostumaven a portar discussions de Cúria i disputes armades amb els veïns (Pladevall, 1959).

Gràcies a la documentació escrita podem analitzar els lligams i les genealogies dels senyors i els castllans del castell, tot i que en són poques, les referències directes sobre l'edifici (Pladevall, 1955; Pladevall i Català, 1973; Adell *et alii.*, 1986). El domini eminent del castell per dret de conquesta i atorgament reial estava des de sempre en mans dels comtes de Barcelona i reis d'Aragó, que l'utilitzaren per fer transaccions amb l'alta noblesa i la pròpia família comtal (Caballé i Ollich, 1989). A tall d'exemple, el castell va formar part del dot que el comte Ramon Borrell donà a la seva muller Ermessenda de Carcassona i també del dot del comte Berenguer III a la seva filla Ximena, casada amb el comte de Besalú. Posteriorment, l'any 1023, la comtessa vídua Ermessenda va cedir aquest castell com a garantia de la pau jurada al seu fill Berenguer Ramon I, fins que, anys més tard, el 1057, la comtessa va acabar-ne venent tots els drets al seu net Ramon Berenguer I (Adell *et alii.*, 1986).

La consolidació de la monarquia al segle XIV, va comportar una intervenció més directa dels comtes-reis, que iniciaran un procés de desposseïment d'algunes fortificacions, fins ara feus dels senyors feudals. Com a exemple, l'any 1302 el monarca Jaume II va retornar a Bernat de Vilademany el castell de Taradell, que li havia pres per estar implicat en la guerra amb la casa dels Montcada de Vic. Tant ell com els seus successors aniran perdent i recuperant el domini del castell al llarg del segle XIV (Pladevall, 1959).

Ara bé, els feudataris eren els qui governaven el castell i el seu terme “amb totes les servituds justes i injustes, favorables i ominoses, i la jurisdicció alta i baixa” (Pladevall, 1959). Malauradament, resta per conèixer l'acte de vassallatge que vincula el senyor amb els feudataris del castell (Caballé i Ollich, 1986). Els predecessors d'aquests feudataris van ser els vicaris comtals, els representants del comte en el districte del castell que actuaven solament com a funcionaris públics. Alguns autors creuen que podrien haver sigut vicaris comtals Gurri o Wititza, que l'any 977 compraria al comte Borrell gairebé tot l'alou de la parròquia de Taradell (Pladevall i Vilacís, 1974) i, més tard, el 990, un tal Sesemon, qui va fer compres en el terme del castell (Pladevall, 1959).

Sí que es coneix millor el pas de la vegueria a la senyoria, que succeí al segle XI, moment en què el poder comtal s'afebleix i apareix un buit que és aprofitat pels delegats del comte que acaben convertint-se en veritables senyors del castell, fent que les seves prerrogatives com a funcionaris públics esdevinguin privades (Caballé i Ollich, 1989).

Quant al cognom Taradell, es documenta per primera vegada l'any 1002 en un plet entre Sendefred de Gurb i el bisbe d'Urgell per la possessió del castell de Queralt. Un altre esment a un Taradell, de Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

nom Bermond, el trobem al concili de Narbona de 1033, quan el bisbe Oliba es queixa dels usurpadors de béns eclesiàstics. La relació entre aquests dos personatges de mateix cognom no s'ha resolt en les genealogies elaborades per Pladevall (1959, 1973, 1985). No obstant això, es considera Bermond I l'iniciador del llinatge Taradell (Adell *et alii.*, 1986). A partir del segle XI i fins al XIX, el senyoriu de Taradell estarà sempre en mans de la mateixa família tot i que anirà canviant de cognom a causa dels emparentaments i les aliances (Pladevall i Vilacís, 1974; Pladevall, 1991). En aquest sentit, al segle XII, la pubilla de la família, Timburgeta, contrau matrimoni amb Pere de Vilademany, adoptant el cognom que perdurà fins el 1500, quan Joan Pere de Vilademany mor sense descendència i l'herència passa a la seva neboda casada amb Ausiàs de Cruïlles. Després passa successivament als Parapertusa (1619), als Bournonville (1650) i, finalment per una sèrie d'aliances matrimonials, als ducs d'Híjar (1720) i als comtes d'Aranda (1721). Per altra banda, del segle XV al segle XIX, els senyors de Taradell s'intitulen Barons de Taradell i Viladrau (Adell *et alii.*, 1986; Caballé i Ollich, 1989).

Cal tenir present que els senyors de Taradell no habitaven al castell, sinó que la seva residència es trobava a la casa o *domus* d'Espinella, situada a uns pocs quilòmetres en direcció a Viladrau, i de la que s'han identificat tres fases constructives: romànica, gòtica i moderna (Farrerons, 2020 i 2023). La seva presència a la fortalesa de Taradell es limitava a visites esporàdiques. D'aquesta manera van aparèixer els castllans. El mot castllà té origen en el *castellanus*, que vol dir habitant del castell, ja que ells eren els vertaders guardes i protectors. Aquests castllans acostumaven a ser nobles, cavallers o militars de categoria inferior al senyor del castell, del que depenien i al que donaven suport en temps de guerra (Pladevall, 1959).

En el cas de Taradell els tenim documentats per primer cop l'any 1100, quan el senyor Ramon Bermond de Taradell afirma que Berenguer Bernat de Santa Eugènia de Berga i Bernat Guillem de Taradell són els castllans del castell i han de residir-hi. Segons la documentació, la família de Santa Eugènia de Berga va vendre la castllania a la família Agudes, qui posseirà el castell fins a principis del segle XIV. Però la castllania principal la tenia la família de Taradell, que el 1285 va canviar el nom per Riudeperes en contraure matrimoni Berenguer I i Guillema de Riudeperes. En aquells temps, era la residència la que cognomenava (Pladevall i Català, 1973). L'any 1353 Bernat de Riudeperes ven els seus drets al senyor de Taradell, Roger de Vilademany. Finalment, l'any 1406, amb la mort d'en Bernat es deixen de tenir notícies sobre els castllans (Caballé i Ollich, 1989).

No obstant, almenys a partir del segle XII, els castllans tampoc habitaren el castell i van acabar contractant altres persones per tenir cura de l'edifici i dels serveis feudals (Pladevall i Català, 1973; Adell *et alii.*, 1986; Caballé i Ollich, 1989). Sembla ser que en un principi, la família encarregada de fer aquestes tasques fou la Castell, que vivia al mas Castell (Caballé, 2017). Aquesta família hauria cuidat la fortificació fins a les epidèmies de pesta de 1348, quan van morir tots els seus membres (Pladevall, 1963). A partir d'aquí i fins a les darreries del segle XIV, altres masies del terme o de la sagrera de Sant Genís de Taradell s'encarregarien puntualment de la cura del castell (Caballé, 2017).

D'altra banda, dintre del terme hi havia una població rural força disseminada que, lligada a la xarxa defensiva i per una qüestió de dependència feudal, participava de la defensa del territori. Així s'establí un sistema de vigilància que en temps de perill o guerra obligava a acudir al castell amb les armes -obligació de guaita o “arceda”- (Baucells i Pladevall, 1966; Caballé i Ollich, 1989). Gràcies a un capbreu del 1339 es pot fer una llista dels masos que realitzaven periòdicament guàrdia al castell, com ara el mas Marques, Blanc, Olleres, Ricart i Gurri de Seva. Altres masos feien guàrdies

més esporàdiques, com el mas d'en Vinyes, que tan sols l'exercia els diumenges a la nit o el mas Ferriol que només en feia quan era necessari (Pladevall, 1959).

També s'ha de destacar l'existència de petites capelles on tenien lloc pelegrinatges i aplecs. Entre elles pren rellevància la capella de la Santa Creu, que segons un testament s'hauria erigit cap al 1185 al mateix recinte del castell. Malgrat l'escassetat de dades en relació amb aquesta construcció, se sap que l'encarregat de mantenir el culte era un sacerdot beneficiari que també atenia el seu càrrec a la capella de Sant Quirze de Subiradells (Pladevall i Vilacís, 1974). La capella hauria perdurat fins l'any 1599, moment en què el rector Joan Maymir declara en la seva obra *Patrimonium de la Iglèsia Parroquial de sanct Genis de Taradell* que la capella ja no existeix: “*havia en lo Castell de Taradell sots invocació de Sta. Creu la qual està vull derruïda*” (Pladevall, 1963; Caballé, 2017). Quant a la seva morfologia, Pladevall comenta que pel segle XIV estaria dotada d'un petit campanar d'espada amb dues campanes i ben rica en ornaments litúrgics (Pladevall, 1959).

Finalment, cal esmentar que els habitants del terme de Taradell eren súbdits del castell. No obstant, hi havia diversos graus de subjecció. Així doncs, els súbdits feudals eren els més obligats i eren aquells que tenien les terres en feu del senyor del castell, fossin aquestes de remença o no. Seguidament, venien els aloers, que eren amos de les terres que conreaven i que sovint pertanyien a altres senyors diferents de l'amo del castell i del terme, com la canònica o els monestirs. En darrer lloc, hi havia els aloers campers, qui residien fora del terme però posseïen terres dintre d'ell (Pladevall, 1959).

2.7.1.3. L'edifici a la documentació

Tal i com s'ha apuntat, no es tenen dades sobre les característiques constructives ni sobre l'estat del castell fins al primer quart del segle XIV. D'aquesta manera, l'any 1327 degut a l'estat ruïnós de la construcció, segurament fruit dels conflictes feudals entre els súbdits de la Mitra del bisbat de Vic i els de Montcada, on els senyors de Taradell hi participen i van a favor de l'església, els senyors del castell decideixen fer una primera reconstrucció (Caballé, 2017). No obstant, el veguer d'Osona intenta impedir tal reedificació a conseqüència de les noves disputes entre els límits de Vic i Taradell, fet que implica la intervenció del rei Jaume II (Caballé i Ollich, 1986). Tot i desconèixer-se el com i el quan d'aquestes reformes, gràcies a una carta tramesa per Bernat III de Vilademany, senyor del castell, al castlà Roger de Vilademany, s'intueix que les obres van ser limitades i urgents. Com a conseqüència, el senyor de Taradell va decidir més tard reedificar totalment la fortificació davant el conflicte, a punt d'esclatar, entre el Regne de França i el Principat de Catalunya (Caballé i Ollich, 1989).

Aquesta profunda remodelació es coneix gràcies a una sèrie de documents guardats a l'APT. Les obres van iniciar-se el 13 de gener de 1398 amb una crida del saig de Taradell a la plaça de la població per informar els súbdits que tenien l'obligació de treballar al castell tres dies a la setmana amb l'amenaça d'una multa de 50 sous en cas d'incomplir-ho. Gràcies al plet presentat pels aloers del terme, revoltats contra l'obligació de participar-hi i l'alt preu de la pena, sabem que hi havia previst construir torres i un gran edifici a tocar del castell (Caballé, 2017). Segons Pladevall (1959) el fet que aparegui la partícula “*iuxta dictum castrum*” indicaria que es van respectar tot o bona part del recinte i les estances i que simplement es consolidaren i s'ampliaren.

Aquestes obres de restauració i ampliació es van allargar uns anys, ja que se'n tornen a tenir notícies entre 1405 i 1406 (Caballé, 1986). D'aquest darrer any data un llistat de despeses corresponents als aliments consumits pel mestre o mestres d'obra que treballaven al castell, com ara pa, ous, formatge, vi, oli i carn (Pladevall, 1959).

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

A partir del segle XVI comença el progressiu abandonament del castell i és d'aquest moment que provenen les últimes dades documentals referides a l'edifici, moment en què ha perdut la seva funció de control i defensa per establir-se com un simple mas. L'inventari d'un tal Francesc Comas, àlies Rossell, datat de l'any 1507, permet fer-se una idea de l'espai de la masoveria i de les condicions de vida dels seus habitants (Caballé i Ollich, 1989). En primer lloc, anomena els animals disposats a l'entrada del castell, després passa a la cuina per referir-ne estris i utilatge i, finalment, descriu els elements que es troben en una sola cambra (Pladevall, 1959).

De l'Arxiu Parroquial de Taradell són les últimes referències als estadants del castell. Aquests darrers ocupants van ser Pere Baltasar, que apareix en un fogatge de 1553, i Nofre del Castell, segons el Llibre del compliment pasqual de 1590 (Caballé, 2017).

Entre els segles XV i XVI no se sap de ningú que freqüenti el castell. Segons Pladevall, l'abandonament de la fortificació es fa palès des de 1550, quan Carles de Cruïlles i Vilademany fa construir la Torre de la Plaça o de Don Carles com a part d'una fortificació, que no s'arribà a completar mai, però que treia tota utilitat al ja decadent castell (Pladevall i Vilacís, 1974). A partir del segle XVII ja no hi ha cap més referència ni al castell ni als seus habitants. Tan sols tenim notícies del castell en una relació de 1705, que es fa ressò de l'abandonament del castell i de les cases derruïdes (Caballé i Ollich, 1989; Caballé, 1992; Caballé, 2017).

Figura 16. Vista panoràmica del castell, Pau Vila. Font: ICGC.

2.7.2. Descripció de les restes

El castell de Taradell està situat damunt de dues grans roques dalt d'un turó. El conjunt creix a partir d'una torre circular connectada a un mur que tanca tot el recinte amb estances al seu interior. El mur perimetral, erigit a tocar de la penya, s'adapta a la perfecció als límits irregulars de la plataforma rocosa. A excepció del sector nord del castell, la fàbrica està elaborada amb pedres desbastades i ben arreglerades, unides amb morter de calç i sorra. L'alçària de les parets varia segons el sector, però en alguns punts de les àrees sud i oest supera els 3 m (Caballé, 2017).

En el número 133 de la revista *Taradell* d'octubre de 1959, Antoni Pladevall ofereix una descripció de l'exterior de la fortificació molt interessant per entendre l'aspecte que podria haver tingut el castell tenint en compte una sèrie d'estructures a la banda de migdia, entre l'enorme bloc i la balma del castell, que avui dia han desaparegut. Segons paraules d'en Pladevall, a l'àrea sud de l'exterior del recinte *"es veu clarament una paret que unia la roca esmentada amb la massa del castell, privant, així, que aquest fos atacat per aquella banda, i una paret que amb moviment circulatori venia de la roca i anava a finir en la paret de pedra de la balma propera al castell, al mateix punt on abans, millor que ara, podia apreciar-se una rampa o escala per a pujar al castell"* (Pladevall, 1959: 5).

Quant als camins per arribar-hi, els clàssics, segons Pladevall, serien tres. En primer lloc tenim el vell camí ral de Viladrau que passant per les valls puja cap al Coll de Taradell, entre la Vallmitjana i el Pla de les Forques, seguint pel reduït mas de Can Boix fins arribar a la Font de Can Boix i a les Balmes del Castell. Una altra ruta, més demandant, surt de Can Mascarell i Masgrau i ascendeix directament l'encimbellat puig del castell. El darrer camí comença a l'Avinguda Montseny, segueix per les Pinadiques, Goitallops i el Coll de Taradell, continuant per la carena fins la Font de Can Boix i les Balmes del Castell. Segons l'autor taradellenc aquest és el més bonic ja que al discórrer per la carena es poden gaudir de les espectaculars vistes del Montseny. Tota la resta de dreceres existents empalmen amb alguns d'aquests tres camins. Paral·lelament, Pladevall també comenta que els camins que de les parròquies veïnes, ja des del segle XI, anaven cap al castell, són els vells camins rals de Viladrau a Taradell, de Viladrau a Vic i de Vilalleons a Taradell (Pladevall, 1959).

A continuació, es descriuen les estructures identificades del castell i la interpretació que se n'ha fet.

La torre

Al territori català, les torres de planta circular són un dels elements més singulars de les fortificacions de l'alta edat mitjana. Com que generalment han ocupat posicions prominents amb la missió de vigilància i control sobre el territori reben el nom de torres de guaita i acostumen a constituir l'element principal i primitiu de bastants castells i, fins i tot, d'establiments rurals (Martí i Viladrich, 2018).

En el cas del castell de Taradell, la torre s'erigeix al punt des del qual es disposa del millor control visual, a l'extrem nord-est del recinte, al costat dret de l'entrada. Avui en dia només es conserva la seva base circular aixecada directament sobre la roca natural. Les seves dimensions són de 6,5 m de diàmetre exterior i 4,5 m de diàmetre interior amb un gruix de paret d'1 m, relativament petit si es compara amb altres torres de grans alçades de la mateixa època (Caballé i Ollich, 1986). El mur de la torre presenta un aparell diferent a la resta de construccions de la fortificació i està elaborat amb pedres planes i fines en forma de lloses, arreglerades en fileres horitzontals i unides amb un morter compacte, ric en calç i sorres de gra gros (Caballé, 2017).

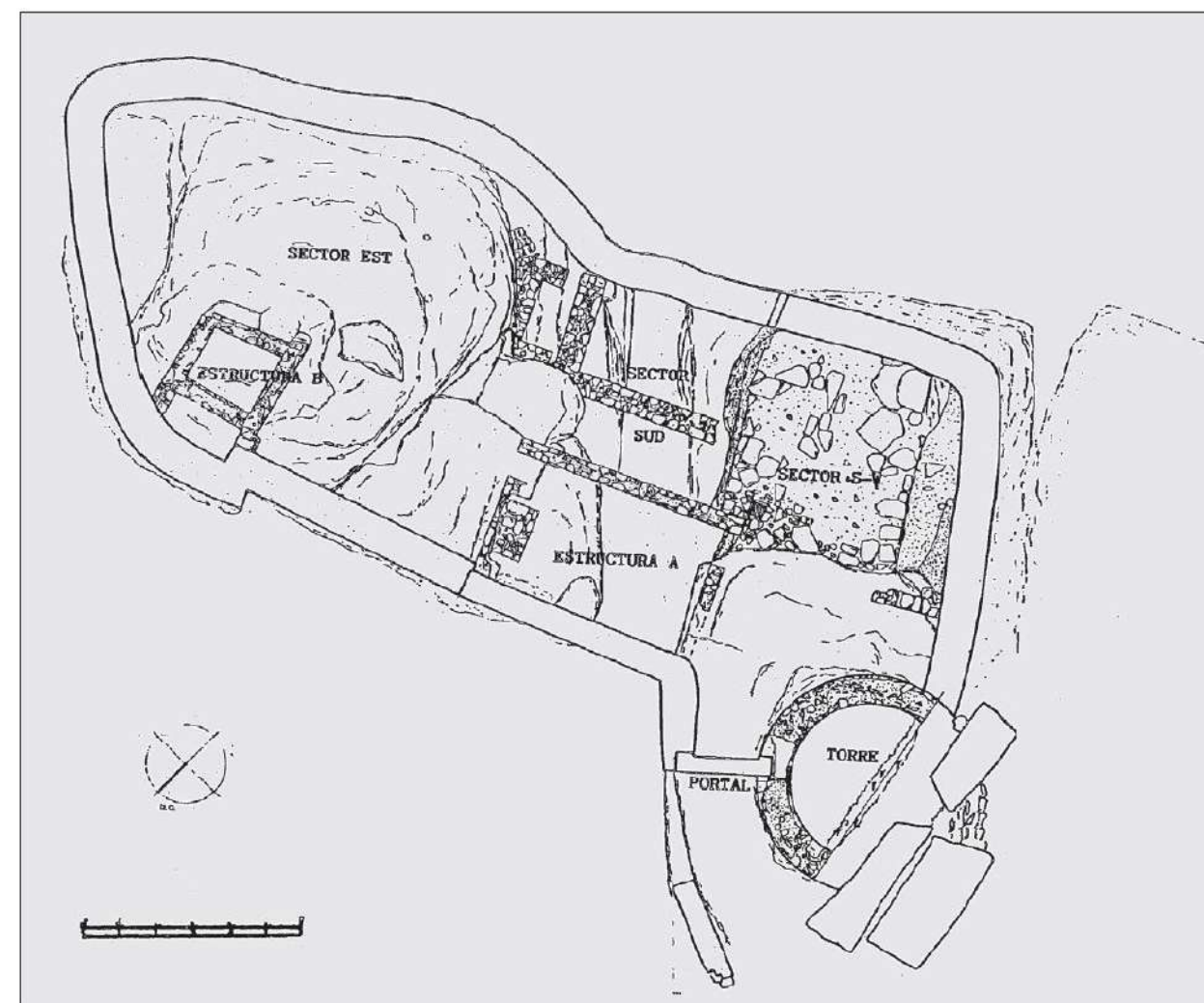

Figura 17. Planta de les restes del castell amb la torre desfeta (Caballé, 1986).

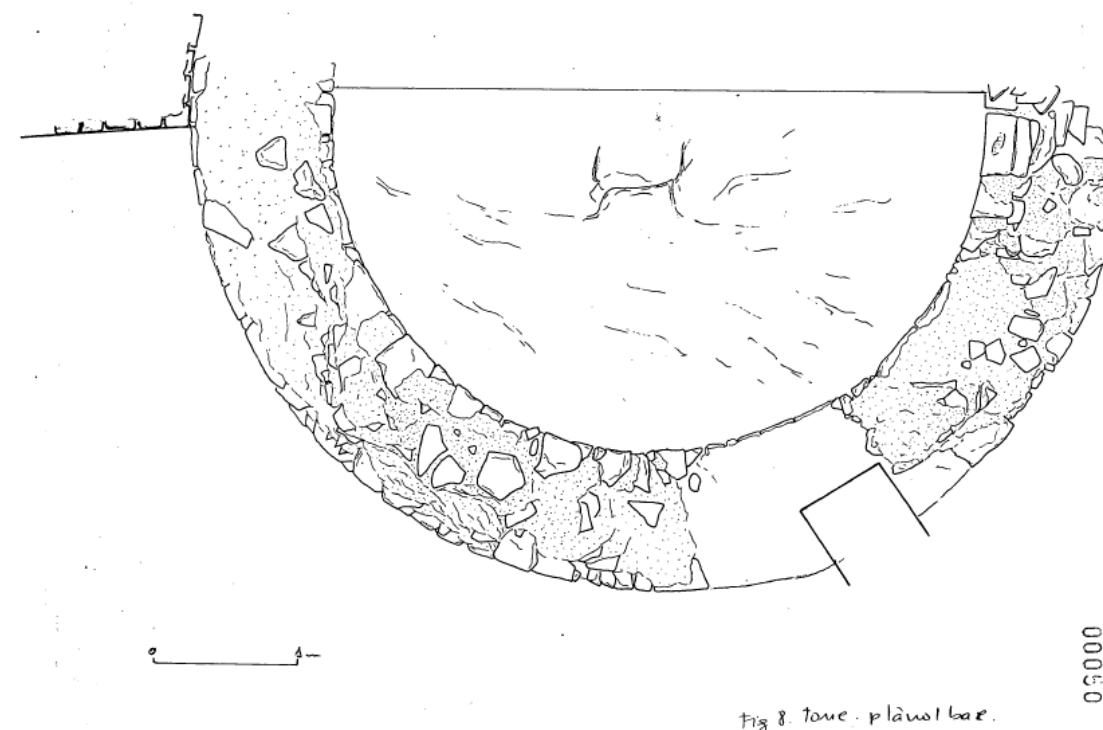

Figura 18. Planta de la torre del castell (Caballé i Ollich, 1988).

A partir de l'anàlisi estratigràfica i de les característiques constructives, els seus excavadors plantegen que la torre tindria dos pisos amb una alçària de 9 m, amb l'accés a la primera planta, des d'on es podria pujar a la terrassa superior i baixar al pis inferior. Per altra banda, a part de ser la torre de guaita i el punt de control visual del castell, també hauria estat un lloc d'hàbitat tal com demostren els estrats identificats amb restes de fauna, una llar i fragments de ceràmica grisa medieval dels segles X-XI (Caballé, 1986).

Quant a la cronologia (Figura 64), l'estructura circular, el tipus d'aparell emprat i l'analogia amb altres construccions permeten datar-la entre finals del segle X i principis del XI (Caballé, 2017; Martí i Viladrich, 2018). En aquest període hauria tingut una ocupació força contínua (identificació d'una llar), tenint-ne una de més esporàdica cap als segles XII i XIII. A partir d'aquí, i abans de les reformes conegudes de 1398 i de 1406, comença a deteriorar-se, especialment les parts més febles i exposades als agents naturals: un cop cau la coberta, algunes pedres de les parets dels coronaments també es desprenen i el sostre de la planta inferior es deteriora ràpidament. Les reformes posteriors es localitzen en altres àrees del castell i segurament la torre només es refà parcialment. A partir del segle XVI, i gràcies a la documentació, sabem que la torre queda inutilitzada del tot i, més tard, quan el castell esdevé un mas, ja no es torna a esmentar. Des d'aleshores fins a l'actualitat, la torre pateix un procés de degradació continuat; primer, s'ensorra per complet el pis inferior amb el seu sostre i, a continuació, cauen per sobre les pedres dels murs (Pladevall, 1959).

L'estructura A

Es tracta d'una estructura rectangular situada a la meitat nord de la part central del recinte. Presenta unes dimensions de 6,25 m x 3,82 m. S'ubica just un cop passada l'entrada al castell, a mà esquerra, on hi ha una petita porta per accedir-hi. També trobem un altre accés per entrar-hi des de dins el castell a l'extrem sud-est i sense porta (Caballé i Ollich, 1986). Entre els murs que delimiten aquesta estança destaca el del cantó nord, erigit al límit de la roca natural i amb una alçària d'uns 3-4 m. Les seves característiques constructives són molt semblants a les de la torre. A la cara interior s'identifiquen restes d'un *opus spicatum*, una finestra espitllera amb esplandit i vuit encaixos quadrangulars situats en un mateix pla horitzontal, fets després de la construcció del mur i que probablement haurien servit per sustentar algun tipus d'embigat de fusta (Caballé, 2017).

Cal destacar també que a l'extrem est la roca estava retallada formant un capçal quadrat, al mig del qual hi havia un element rectangular de pedres de diverses mides. Pot ser que es tracti d'un absis carrat amb un altar al mig, orientat d'est a oest (Caballé i Ollich, 1986).

Considerant totes aquestes dades, s'ha plantejat la hipòtesi que aquesta cambra fos l'antiga capella de la Santa Creu, de la que es desconeix la seva localització exacta. Les dimensions, la tècnica constructiva del parament respecte a altres àmbits de la fortificació i el fet que no s'hagi descobert entorn al castell cap estructura relacionada amb un lloc de culte fan pensar que es tracta d'aquesta capella. També apunten en aquesta direcció la manca de material ceràmic, ossi o altre, cosa que fa difícil pensar en la seva funció com a lloc d'hàbitat (Caballé i Ollich, 1989).

D'acord amb la documentació escrita i amb les característiques estilístiques, la capella podria datar dels primers anys del segle XI, tot i que no es pot descartar una cronologia anterior (segle X). Probablement el culte va continuar fins al segle XV. Ara bé, sembla evident que a partir del 1599 ja quedà destruïda, tal i com ens indica l'obra del rector Joan Maymir (Caballé, 2017).

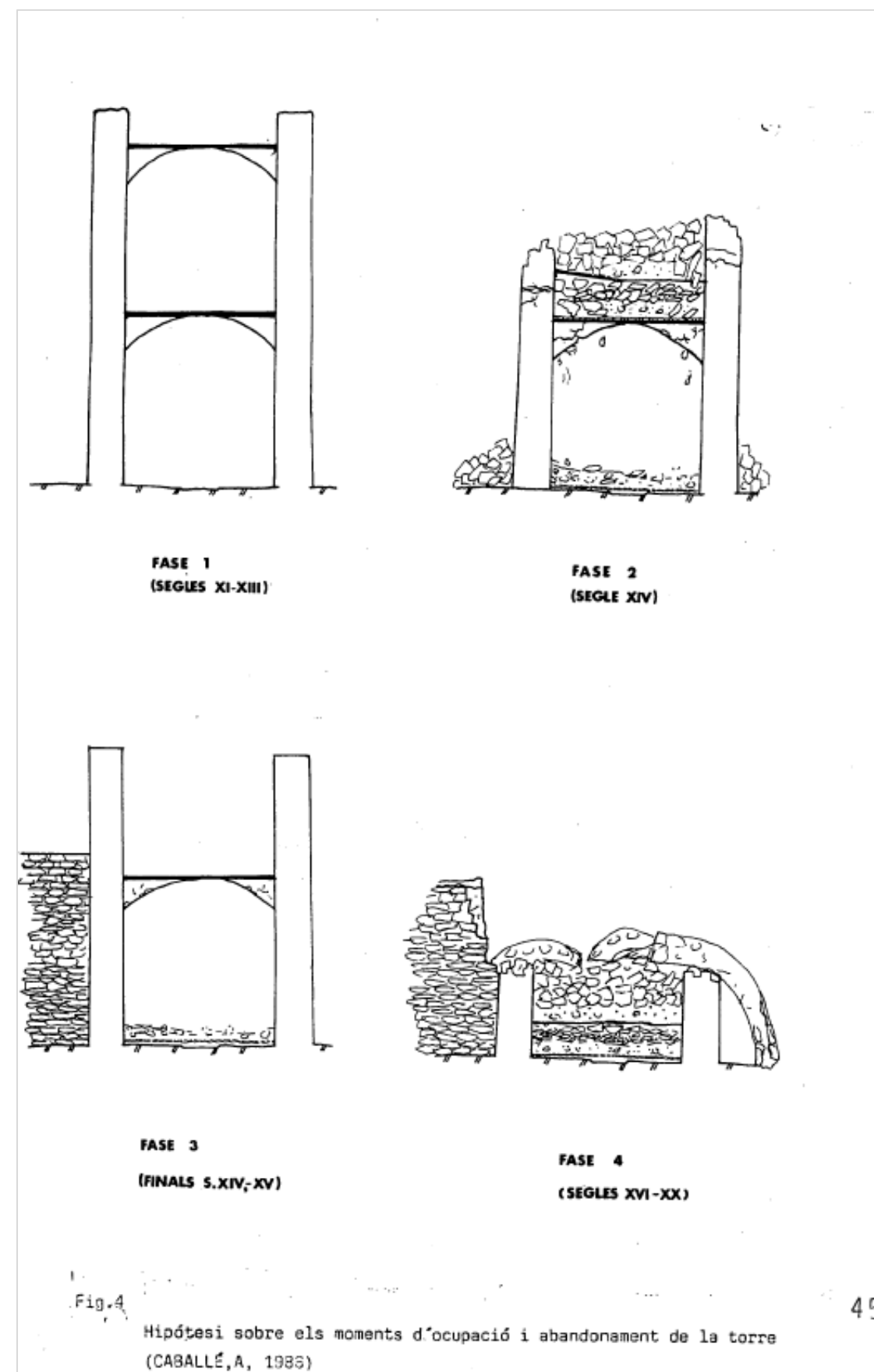

Figura 19. Hipòtesi de l'evolució de la torre del castell (Caballé i Ollich, 1989).

L'estructura B

És una habitació de planta rectangular irregular ubicada a l'extrem nord-est del conjunt. Presenta unes dimensions reduïdes (1,90 m x 2,10 m) i una entrada al cantó oest (Caballé i Ollich, 1986). Actualment, tan sols resten dempeus una a tres filades de pedres planes, d'una alçada d'uns 20-30 cm, ben disposades i recolzades directament sobre la roca natural. L'amplada de les parets és de 50 cm i estan arrebossades amb calç tant per la cara interior com per l'exterior (Caballé i Ollich, 1989).

La paret de llevant presenta un parament d'*opus spicatum*, per la qual cosa se li atribueix una cronologia similar a la del mur nord de l'estructura A (capella) (Caballé i Ollich, 1989).

La funció i datació de l'estructura B no està gaire clara a causa de l'escassetat de material arqueològic i del poc sediment que, a més, es trobava força remenat i alterat (Caballé, 2017). Algunes de les hipòtesis realitzades apunten que aquesta estructura podria haver estat una torre de guaita quadrada, perquè s'erigia en el punt més alt de la roca des d'on es controla l'accés al castell per l'extrem llevantí i tota la vessant que va del coll de Taradell fins a la població del mateix nom (Caballé i Ollich, 1986). Tanmateix, l'accés al seu interior és a peu pla, poc freqüent en les torres i la poca base que té fa pensar en un element fràgil (Caballé i Ollich, 1989). Altres possibilitats plantejades sobre la naturalesa d'aquesta habitació són el seu paper com a rebost o magatzem, pel seu revestiment amb calç, un bon aïllament de la humitat per conservar-hi aliments (Caballé, 2017), o que fos una cisterna o una presó, tot i que aquestes dues darreres opcions tenen poc recorregut (Caballé i Ollich, 1989).

Es desconeix si l'estructura B es va fer servir durant l'ús del castell com a mas, tot i que donat el poc material recuperat d'aquella època, segurament no s'hi habités (Caballé i Ollich, 1989).

El sector est

A excepció de l'estructura B, no s'ha trobat en aquest sector del castell cap altra construcció. Tot aquest àmbit es caracteritza per una escassa potència de sediment. Això ha fet pensar que aquesta àrea hagués estat sempre a l'aire lliure, sense coberta. Tanmateix, destaca al mig del sector una pedra de grans dimensions, 1,60 m x 2,40 m (Caballé i Ollich, 1986), així com l'existència d'un encaix rodó excavat a la roca i d'una altra sèrie de retalls a la mateixa roca que dibuixen un cercle d'uns 3,5 m de diàmetre. Aquests elements podrien ser l'evidència d'una construcció feta amb fusta que s'erigiria com una primera fortificació datada entre els segles VIII i X (Caballé, 2017).

El sector sud-oest

Es tracta d'un sector que va de l'extrem oest del forat sobre la diàclasi fet a inicis del segle XX, fins a tocar els murs del castell del cantó sud i oest, i fins molt a prop de l'entrada a la fortificació, a l'alçada de la torre. Aquest àmbit s'unifica a través d'un paviment de lloses planes, sota el qual apareix un morter bastant pobre en calç i sorres vermelloses que configuren la coberta d'una cisterna. Les parets estan arrebossades amb morter de calç i sorres per impermeabilitzar la cavitat. El paviment és la mateixa roca natural retallada i la volta presenta restes de l'encanyissat que es va fer servir per construir-la. Les dimensions del dipòsit són de 3,60 m x 4,25 m, amb una alçada màxima d'1,95 m (Caballé, 2017).

Figura 20. Prospeccions a la capella. Font: Imma Ollich.

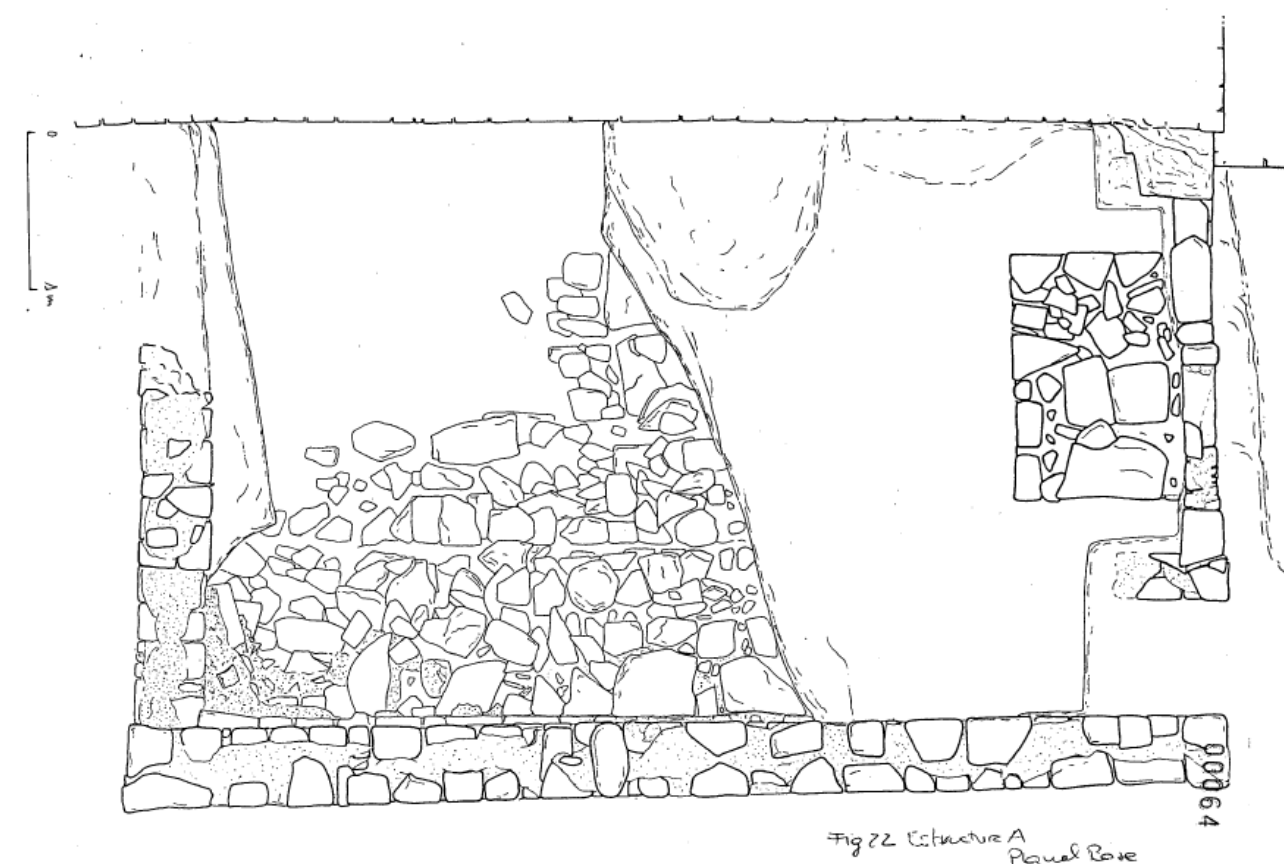

Figura 21. Planta de la capella (Caballé i Ollich, 1988)

El paviment de lloses d'aquest sector hauria servit per anivellar el terreny, ja que en aquest punt del jaciment la roca natural és més baixa, i probablement i atès el seu emplaçament dins del recinte, com a pati d'armes o espai de distribució interior del castell (Caballé, 1992).

Un altre aspecte a destacar és la gran quantitat de material ceràmic del segle XVI, recuperat durant la recerca arqueològica, que coincideix amb la darrera fase d'ocupació del castell, i que fa pensar en un ús constant d'aquesta zona. Paral·lelament, s'han identificat restes d'alguna paret feta amb pedra seca i no es descarta la possibilitat que hi haguessin altres estructures constructives que aprofitarien els murs de la fortificació. Tenint això en compte, els arqueòlegs han plantejat la hipòtesi que aquest sector podria haver estat el lloc per guardar-hi els animals del mas d'època moderna, basant-se en les evidències arqueològiques i en la descripció de l'inventari de 1507, que el situa a tocar de l'entrada (Pladevall, 1959; Caballé, 2017).

Amb l'abandonament definitiu del castell, aquest sector entrarà en un procés continuat de degradació (Caballé i Ollich, 1989).

El sector sud

En el transcurs dels treballs en el sector est, a la seva part central i tocant al mur sud, els arqueòlegs s'adonaren de la presència d'una major potència de sediment degut a l'esquerda de la diàclasi. Per aquest motiu, decidiren considerar aquesta àrea com a part del sector sud (Caballé i Ollich, 1989).

Aquest sector comprèn tota la meitat sud del centre del recinte, just per sobre la profunda diàclasi que separa els dos grans blocs on s'assenta el castell, i que en aquest lloc és més ampla. Això fa que aquesta zona del jaciment sigui la que tingui més sedimentació (Caballé, 2017). El sector sud està molt ben delimitat pel mur de la possible capella al nord (estructura A), la capa de sorres vermelloses del paviment de lloses a l'oest, el tram de mur del sud i la roca natural a llevant (Caballé i Ollich, 1989).

Convé recordar que l'excavació duta a terme per mossèn Saràs a inicis del segle XX, així com l'erosió posterior, han provocat que aquest sector hagi patit una pèrdua constant de material, especialment de pedres i morter, cosa que explicaria el gran rebaix que afecta el mur meridional del castell, on hi ha un esbornac, que es va utilitzar com a lloc d'accés fins a la recuperació definitiva del conjunt el 1989 (Caballé, 1992).

Tot i no tenir dades de les excavacions dutes a terme a principis del segle passat, cosa que en dificulta la interpretació, s'han documentat un seguit d'estructures de pedra seca associades a diversos nivells d'abandonament (Caballé, 1992). També s'han identificat un paviment de pedres, una llar de foc i un gran nombre de ceràmiques grises dels segles XI-XIII, entre les quals hi trobem olles, tapadores, paelles, cassoles i gerres (Caballé, 2017). Els nivells d'amortització d'aquestes estructures amb material baixmedieval fan pensar que correspondrien a algun tipus de construcció o lloc d'hàbitat anterior a les reformes de finals del segle XIV i inicis del XV. Caballé i Ollich (1989) apunten que potser es tractaria del mas de la família Castell, que es va extingir a causa de l'epidèmia de pesta de 1348 (Pladevall, 1963), quan es va perdre tot rastre escrit sobre l'edifici. Més endavant, durant les reformes de 1398 i 1406, les estructures queden inutilitzades. La cisterna del sector sud-oest afecta la continuació d'un dels murs i altera segurament altres estructures. Paral·lelament, tot aprofitant el pendent del terreny del costat del mur sud de l'estructura A, es va crear un desaigua per evacuar les aigües residuals a l'exterior de l'edifici (Caballé i Ollich, 1989).

Figura 22. Excavació de la capella o estructura A. Font: Imma Ollich.

Figura 23. Estructures del sector sud (Caballé i Ollich, 1989).

2.7.3. Hipòtesi sobre l'evolució del castell

A continuació, s'exposa l'evolució del castell a partir de les evidències arqueològiques i de les fonts documentals (Figura 69).

Fase 0 – L'etapa carolíngia (segle VIII - principis del segle IX)

Tot i que els primers documents on apareix esmentat el castell de Taradell daten dels anys 893 i 898, és molt possible que ja fos un dels punts fortificats d'Osona durant el primer intent de penetració carolíngia per crear la Marca com a resposta a l'amenaça musulmana, l'any 798. Igualment, és més que probable que el 826, durant la revolta d'Aissó, ja constituís un element defensiu del territori (Caballé i Ollich, 1989). Per tant, l'origen del castell caldria relacionar-lo amb les evidències de retalls i forats excavats a la roca natural (Figures 70, 71, 72 i 74) que s'han localitzat al sector est de l'interior del recinte i que correspondrien a la base d'una construcció de fusta amb les funcions de guaita de la zona de frontera i de control del territori, gestionada per una petita guarnició militar (Caballé, 2017).

Fase 1 – Etapa prefeudal (segles IX - X)

A partir del 879, el comte Guifré el Pilós inicia una etapa de repoblament i reorganització del territori, en el decurs de la qual el castell de Taradell s'erigeix com a enclavament privilegiat. Malgrat no tenir unes evidències arqueològiques clares, es pot afirmar que la fortificació formaria part de la xarxa de castells disposada a la plana de Vic que, paral·lelament, es completaria amb una xarxa de parròquies. Totes aquestes fortificacions s'emplaçaven en indrets especialment adequats per a la defensa natural que al mateix temps permetien un bon control del territori i de les vies de comunicació, que en el cas del castell de Taradell serien la "strata francisca", el riu Ter i altres vies secundàries per accedir a la Plana o a la ciutat de Vic. A més, convé destacar que és aquest el moment en què s'instaura el comtat d'Osona i es restitueix la seu episcopal de Vic (Caballé, 2017).

El castell d'aquesta fase seria probablement la mateixa estructura de fusta encaixada en els retalls a la roca de la primera etapa del segle VIII o IX, en un indret elevat fàcilment defensable (Caballé i Ollich, 1989).

Fase 2 – Etapa feudal (segles X/XI - segle XIII)

Aquesta etapa comprèn des del moment en què el castell s'erigeix com a peça imprescindible de l'engrenatge de la societat feudal fins a inicis del segle XIII, quan va perdent paulatinament la transcendència que havia tingut i passa a ocupar-se de manera més esporàdica (Caballé, 1992).

És en aquest moment, cap al segle X, quan es construeix la torre rodona i l'estructura A o capella de la Santa Creu. Com s'ha comentat anteriorment, totes dues estructures destaquen per la solidesa constructiva. Quant a les estructures del sector sud, on els murs estan elaborats amb poc morter o directament amb pedra seca, els arqueòlegs pensen que correspondrien també a aquesta etapa, tot i que no es pot precisar el moment del seu aixecament (Caballé i Ollich, 1989; Caballé, 2017).

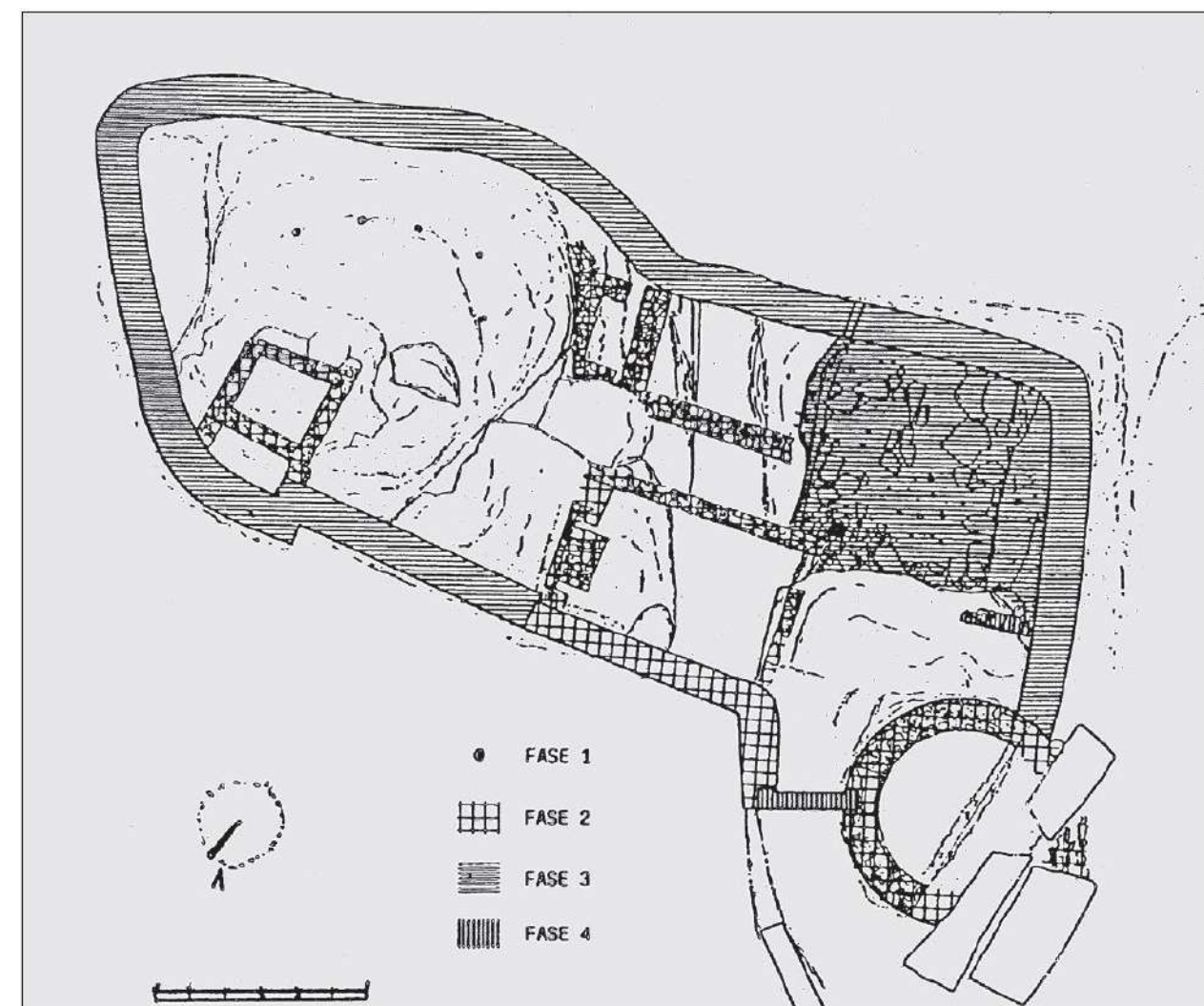

Figura 24. Planta de les fases constructives (Caballé, 1986).

Figura 25. Senyals de picapedrer a la roca del castell de Taradell (Font: Wikicommons) i forats de pal al castell de Rocaberti (Castells catalans), respectivament.

Entre finals del segle X i la primera meitat del segle XI la fortificació i tot el seu terme deixen de ser una eina administrativa pública per esdevenir-ne una de privada dins del procés social de la feudalització. És ara quan els càrrecs que fins ara havien estat públics passen a ser hereditaris davant l'afebliment del poder comtal. En aquest sentit, l'ús primigeni de l'edifici com a lloc de guaita i seu d'una petita guarnició decau, deixant de ser un castell fronterer, i transformant-se en una eina de control social i econòmic. El castell i, sobretot, la seva torre de l'homenatge esdevenen símbols de poder dels senyors del castell davant d'altres senyors i enfront dels pagesos que habitaven el terme (Caballé, 2017).

Pel que fa a les estructures, les evidències arqueològiques mostren una ocupació del castell més o menys estable, tal i com determinen les llars de foc documentades a la torre i a l'estructura sud, els nombrosos fragments de ceràmica grisa dels segles XI-XIII i les restes de fauna d'ús domèstic. D'altra banda, i segons les referències documentals, el castell estaria habitat per un castlà, i a partir del segle XII es llogaria a la família Castell, del mas Castell. Així doncs, els investigadors creuen que els castllans es van instal·lar a la torre rodona a partir del segle XI i que al segle XII la família Castell ocuparia el sector sud, àrea que s'associa a l'anomenat mas Castell (Caballé, 2017).

Fase 3 – Etapa baixmedieval (segles XIV - XV)

Aquesta etapa s'estén des dels inicis del segle XIV, moment en què segons la documentació escrita el castell es troba en un estat completament ruïnós, fins als anys 1398 i 1406, quan es duen a terme importants reformes. Durant aquest període, les estructures de la fortificació es veuen considerablement alterades i transformades (Caballé i Ollich, 1989). Es basteix el mur perimetral que queda adossat a la torre i a la capella, es reparen les parts altes de la torre i es transforma la capella o estructura A. Paral·lelament, es construeix la cisterna del sector sud-oest i es reforma la porta d'entrada. Aquests treballs probablement comportaren la destrucció de les estructures d'hàbitat del sector sud. Al mateix temps, a través de l'anivellació del sector de la cisterna, es va aprofitar també per configurar el que serà el pati d'armes (Caballé, 1992).

Som en una etapa històrica marcada per una greu crisi que afecta el territori, tant a nivell social i econòmic com en l'aspecte demogràfic. És més que probable que el castell de Taradell patís directament els conflictes entre Vic i Taradell. Per altra banda, la família Castell, que habitava el mas del mateix nom, va morir a conseqüència de les pestes de 1348. Més tard, el senyor del castell, Bernat III de Vilademany, decideix emprendre reformes importants (1398 i 1406), davant de l'imminent conflicte entre el Principat de Catalunya i el regne de França (Caballé, 2017).

Fase 4 – Etapa moderna (segle XVI)

Aquesta fase, que aniria des de les reformes d'inici del segle XV fins a la transformació del castell en una masia, es caracteritza per la pèrdua de la fortificació com a centre de poder i domini senyorial. Ja no té sentit l'existència de castells encimbellats, incòmodes i isolats per viure-hi (Caballé, 1992). Un bon exemple d'aquest canvi de mentalitat el trobem l'any 1545, quan el senyor de Taradell, Carles Cruïlles i Vilademany, va manar construir una torre a la plaça de la vila de Taradell. Com que a Taradell se li havia concedit el títol de vila i s'havia emancipat del castell, la població havia de ser fortificada. D'aquí que el senyor de Taradell decidís fer aquesta construcció malgrat que no es va acabar mai a causa de la seva mort (Pladevall i Vilacís, 1974).

A partir de les dades extretes de la documentació escrita, sabem que el castell esdevé un simple mas o casa de pagès. L'inventari de 1507, anteriorment esmentat, ubica la masia en l'àrea més propera a l'entrada del castell, i la descriu formada per dues cambres i una cort (Caballé i Ollich, 1989).

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Figura 26. Possibles forats de bastida o bigues al castell de Taradell (EMG, 2024).

Figura 27. Forats de biga a la base del castell de Peratallada, presenten el dubte de si es van executar en època més moderna, i reconstrucció ideal de les primitives defenses al Serrat de Viver segons una publicació de 1958 a la revista "San Jorge". Font: Castells catalans (Català Roca, 1973).

La recerca arqueològica ha recuperat una gran quantitat de ceràmica d'aquesta època i s'han identificat petites construccions de pedra seca i algunes reparacions internes, d'entre les quals destaquen els encaixos de la paret del mur nord de l'estructura A o capella, que possiblement es feren per aguantar un segon pis de fusta o una coberta (Caballé, 2017). És ben evident que en aquesta fase, tant la torre com la capella, entesa com edifici de culte, ja haurien estat inutilitzades, tal i com mostra el fet que la porta del castell amortitzés part dels murs de la torre (Caballé i Ollich, 1989).

Fase 5 – Abandonament (segles XVII - XX)

Des de finals del segle XVI o inicis del segle XVII, el castell resta abandonat (Caballé i Ollich, 1989). Les parets i els murs del castell van servir com a pedrera per a la construcció del mas de Can Boix, que es comença a bastir cap al segle XVIII, arran de l'abandonament del mas de Can Ferriol del castell o ca la Polida i que està situat ben a prop del castell. És a causa d'aquesta proximitat que el vell castell és conegut popularment d'ençà aleshores amb el nom de castell de Can Boix o d'en Boix (Caballé, 2017). Can Boix va estar habitat fins als primers anys del segle XX, moment en què els seus propietaris es van traslladar a viure a Taradell.

L'última referència documental del castell es troba en un escrit de 1705 on s'explica que la fortificació està abandonada i les seves cases derruïdes (Caballé i Ollich, 1989; Caballé, 1992; Caballé, 2017).

Des de llavors el castell es trobava totalment envaït pel bosc fins l'incendi de l'any 1983-1984 (Veure l'annex a la memòria 6.4. Informe de l'incendi a Taradell), que va deixar els vestigis al descobert. A partir d'aquí s'iniciaren els treballs de recuperació per part del Centre Excursionista de Taradell que culminaren amb tota la recerca arqueològica i les intervencions descrites abans (Figura 73).

«L'incendi va començar als voltants de la casa de pagès de La Rovira, a Seva, i immediatament el foc es va escampar amb molta rapidesa. Amb tan sols mitja hora s'havia estès a uns sis quilòmetres de diàmetre i en diferents fronts. Un d'ells es va dirigir cap a Taradell, per la urbanització de La Roca i cap a Vilalleons i Puiglagulla, mentre que un altre afectava el terme de Seva, els terrenys de les cases de pagès de Tarrés i Sobrevia.

En un primer moment, van ser els voluntaris els encarregats d'apagar el foc ja que la majoria de bombers eren en un altre incendi, a la població de Tiana. A les 4 de la tarda l'Ajuntament de Taradell, vistes les proporcions que prenia l'incendi, van fer un ban informatiu en què demanaven la màxima col·laboració a la gent de la comarca. El ban es va passar per Ràdio Taradell, Ràdio Olot i Ràdio Vic i també es van fer repicar les campanes de l'església de Taradell. Ràdio Taradell va suspendre l'emissió normal per dedicar-se exclusivament a informar d'allò que s'havia de fer i com es podia ajudar i col·laborar.

Al llarg de la tarda, fins a 18 parcs de bombers (24 vehicles i 100 bombers) es van desplaçar a la zona. A mitja tarda, el perill es va intensificar cap a la zona de Taradell ja que el foc s'apropava cap a La Roca. En veure que l'incendi creixia es va demanar ajut a l'exèrcit ICONA. Al vespre, 108 soldats van arribar a Taradell. Diversos voluntaris tant de Taradell com de la comarca van portar aigua, llet i altres aliments davant de l'Ajuntament. Uns 3.000 voluntaris van participar en l'extinció del foc. Però va seguir cremant la nit de diumenge a dilluns, on el foc estava centrat a la part de Gasala, Vilalleons, La Guineu i part del Montseny. En aquest punt, les màquines excavadores van realitzar tallafocs. Dilluns al matí van arribar dos hidroavions que van treballar la part del Montseny. El foc va arribar a 50 metres de Matagalls Xic. Dilluns, 1 d'agost, a la tarda, el foc va ser controlat. Tot i que l'incendi semblava que havia estat provocat, mai es va obrir cap investigació.

A Taradell es van cremar 950 hectàrees de bosc, el 85% de bosc del municipi i el 35% del total del terme municipal. En total, el foc va cremar 1650 hectàrees (450 a Seva, 100 a Viladrau i 200 a Sant Julià/Vilalleons).»¹

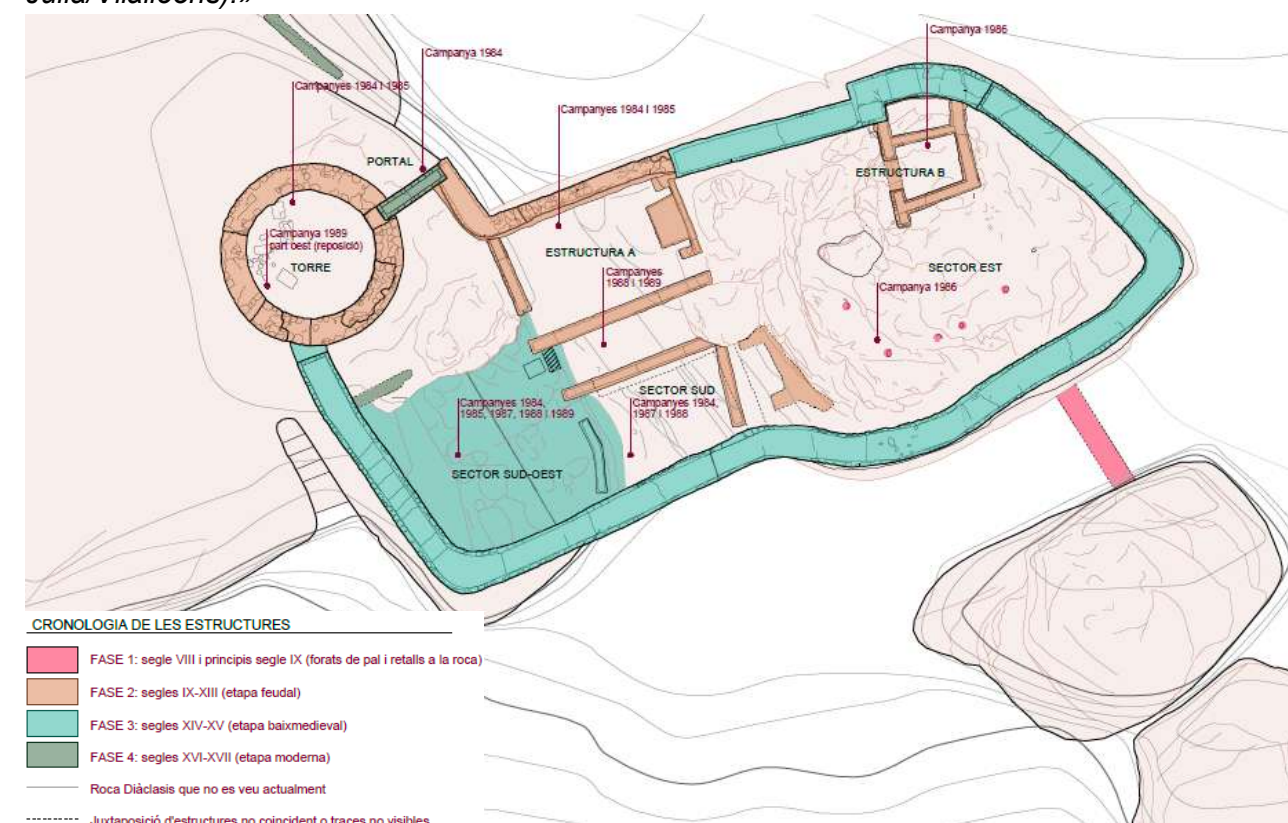

Figura 28. Planta d'evolució arquitectònica del castell. Veure plànol A-03.

Figura 29. Forats a la roca del castell de Taradell (EMG, 2024).

¹ <https://www.taradell.cat/radio-taradell-107-7/reportatges/36-anys-del-gran-incendi-de-taradell.html>
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

2.7.4. Estudi historicoconstructiu

Les excavacions arqueològiques

L'any 1984, arran d'una sèrie de fotografies i d'un article del butlletí del Centre Excursionista de Taradell (CET), que tractava sobre la porta del castell de Can Boix, un grup dels seus socis i simpatitzants va decidir promoure la recerca del castell (van efectuar-hi diverses accions de neteja que van deixar al descobert restes arqueològiques) i engegar els treballs de reconstrucció del portal (Figura 31). Joan Albert Adell, que treballava com a arquitecte i cap d'Inspecció Tècnica del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya, va ser l'encarregat de redactar i executar el projecte de recuperació del portal. Ell mateix Adell va aconsellar al CET que encomanés a arqueòlegs professionals la redacció d'una valoració tècnica del jaciment. Els resultats d'aquesta anàlisi van empènyer el propi CET, l'Ajuntament de Taradell i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya a promoure una primera campanya arqueològica de caire científic al castell.

El desembre de 1984, sota la direcció dels arqueòlegs Antoni Caballé i Imma Ollich, es van obrir quatre cales de prospecció a diferents punts per comprovar la potencialitat arqueològica de l'indret i programar futures intervencions al castell² (Figura 30).

La primera cala es va fer a la torre circular, a l'extrem nord-oest del jaciment, i es va treballar a la banda est, ja que l'altre costat estava ocupat pels grans blocs de la paret caiguda. Fins que aquests no es van retirar, uns anys més tard, no es va poder estudiar la totalitat de l'espai.

La segona cala, realitzada a l'extrem sud-oest del recinte, va consistir en una zona delimitada de 2 metres en direcció nord.

La tercera cala, orientada respecte a la paret nord del castell, pretenia delimitar les estructures visibles un cop tret part del nivell superficial. Aquestes estructures van correspondre a un primer nivell d'enderroc.

Finalment, la quarta cala va consistir en un petit tall al mig del jaciment que aprofitava el buit que va quedar de les excavacions efectuades per furtius a principis de segle.

Els resultats positius de les cales (aparició de diferents nivells arqueològics fèrtils) van fer necessària una programació arqueològica adient per conèixer millor l'evolució de les etapes constructives del castell i establir-ne, així, la seqüència cronològica.

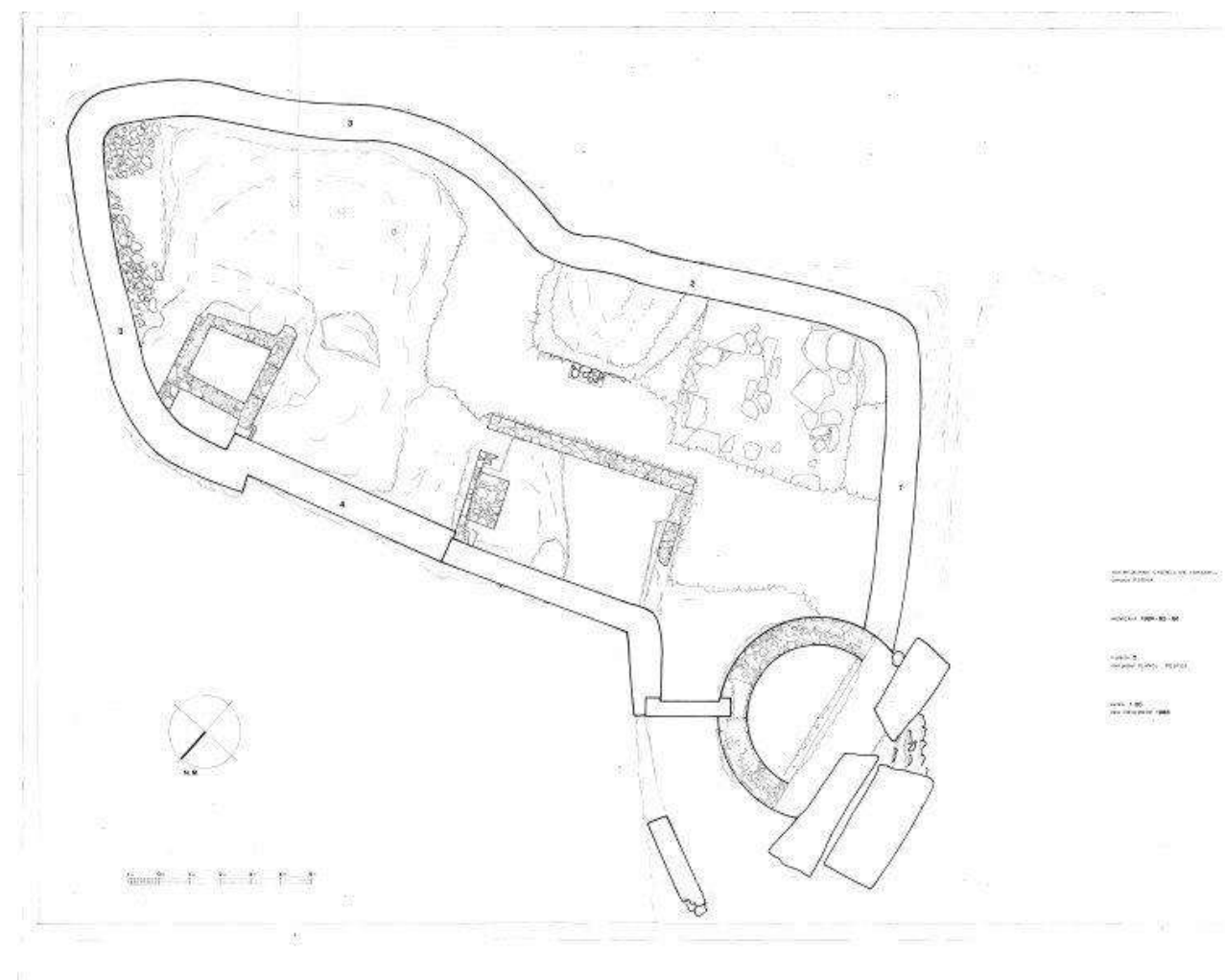

Figura 30. Planta general 1986 (Caballé i Ollich, 1986).

Figura 31. Descobriment d'un permòdol o mènsula pètria i de la possible llinda del portal. Arxiu del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya.

² Caballé, A. i Ollich, I. (1986): *Memòria de les excavacions arqueològiques al jaciment del castell de Taradell*. [En línia].

Barcelona: *Calaix*. Gencat.cat – Memòries d'intervencions arqueològiques.
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. Es còpia autèntica de l'original electrònic.

Del 14 al 28 d'octubre de l'any 1985 va tenir lloc la segona campanya d'excavació, centrada a la meitat oest del castell, on les cales excavades en profunditat havien determinat una major potència arqueològica i on es podia identificar una seqüència estratigràfica completa i clara si s'executava una excavació en extensió. Es va decidir excavar els àmbits de la torre i l'anomenada estructura A (Figura 32), possible capella de la Santa Creu. Al mateix temps, es va ampliar la cala 2 de l'any anterior, rebaixant 15 cm de terra aportada que van deixar al descobert un enllosat de pedres planes. A més, es va dividir l'espai interior de la fortificació en diferents sectors, en funció de les estructures constructives conservades o bé de les particularitats que homogeneïtzaven una àrea en qüestió. Tot això va permetre millorar la programació de les futures campanyes i executar un estudi més ordenat.

Figura 32. Interior de la capella o estructura A, 1988 (Caballé i Ollich, 1989)

La tercera campanya arqueològica es va dur a terme entre el 20 d'octubre i el 3 de novembre del 1986. En aquesta ocasió, la recerca es va concentrar a la meitat est del castell amb l'objectiu de delimitar les possibles estructures i dependències existents i poder anar configurant d'aquesta manera una planimetria més completa de tot el jaciment. Primer es va retirar l'aplec de pedres del costat est, però es va veure que hi havia poc sediment i que la roca natural sortia de seguida, per la qual cosa els treballs es van dirigir cap al sector nord-est, on va aparèixer una habitació quadrada que es va denominar estructura B. Al llarg d'aquesta campanya també es va seguir excavant la part posterior de l'estructura A, per definir-ne millor els seus límits i usos (Figures 33, 34 i 35).

Figura 34. Vista de ponent del castell (Caballé i Ollich, 1986).

Figura 35. Vista interior a llevant, del castell (Caballé i Ollich, 1989).

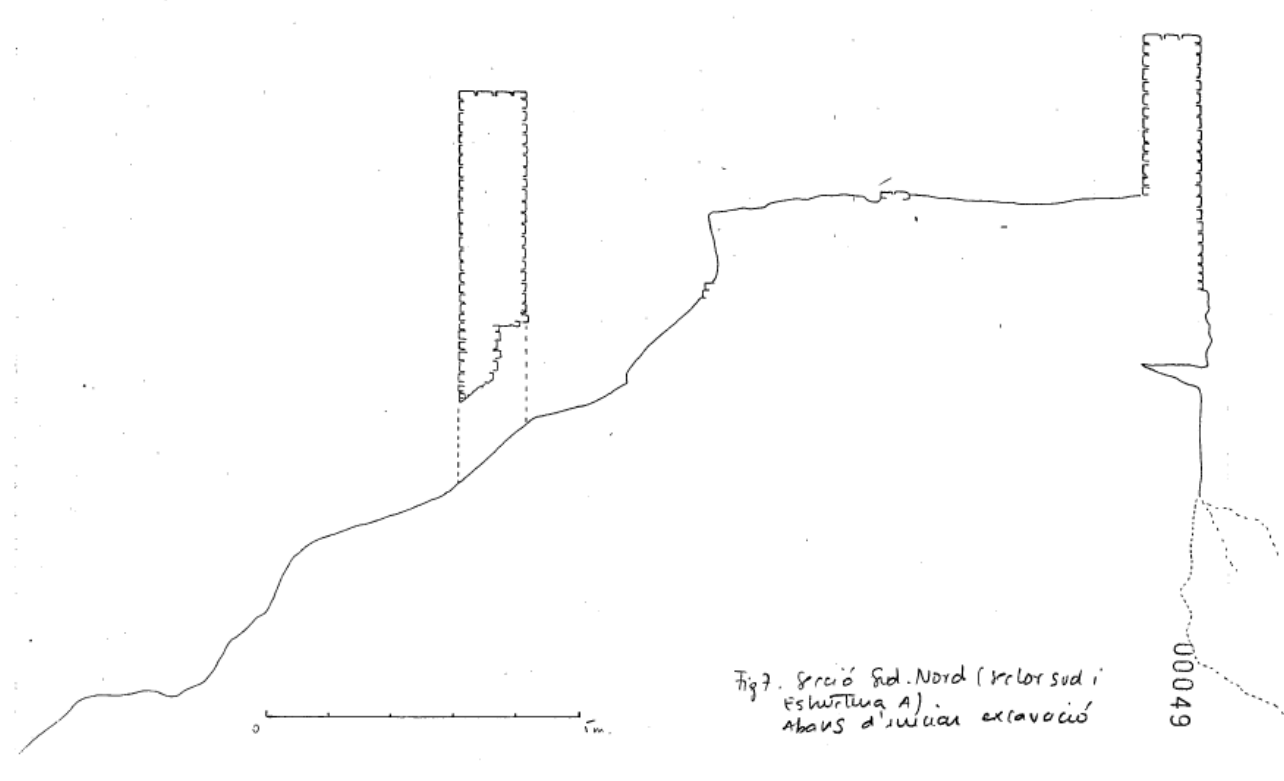

Figura 33. Secció transversal per la capella o estructura A (Caballé i Ollich, 1989)

La quarta campanya d'excavació es va realitzar el juliol del 1987. En aquesta ocasió, l'objectiu era treballar la meitat sud de la zona central de la construcció, que havia estat en part rebaixada a inicis del segle XX, moment en què es va rebentar un tros de la paret del castell per poder-hi accedir. Ja al 1984, durant la primera campanya, s'havia fet una cala en aquesta àrea que havia permès identificar restes d'habitat relacionades amb estructures. Els treballs de 1987 van constatar una gran acumulació de terra que reblia l'espai buit situat entremig de les dues grans roques sobre les quals es basteix la fortificació (Figura 37). Al mateix temps, al sector sud-oest, es van deixar al descobert unes lloses i una preparació de paviment que ja es van localitzar durant la primera campanya. Tant les lloses com la preparació no arribaven fins a la paret oest del castell. Tot aquest espai ple de terra entre les lloses i la paret de ponent es va excavar l'any següent.

Entre el 28 de març i el 12 d'abril del 1988, va tenir lloc la cinquena campanya arqueològica. La previsió era finalitzar l'excavació del sector sud, al mig del castell i a la zona compresa entre les lloses planes del sector sud-oest i la paret oest que configura el recinte. No obstant això, la gran quantitat de material aparegut i les inclemències climàtiques no van permetre completar l'estratigrafia del sector sud, justament l'espai ocupat per la gran diàclasi on s'assenta la fortificació.

Al desembre del mateix any, uns mesos més tard de la darrera intervenció arqueològica, es van iniciar els treballs de consolidació que en aquell moment van consistir en la recuperació de blocs de pedra i la remunta de la torre amb els elements originals dels que es disposava.

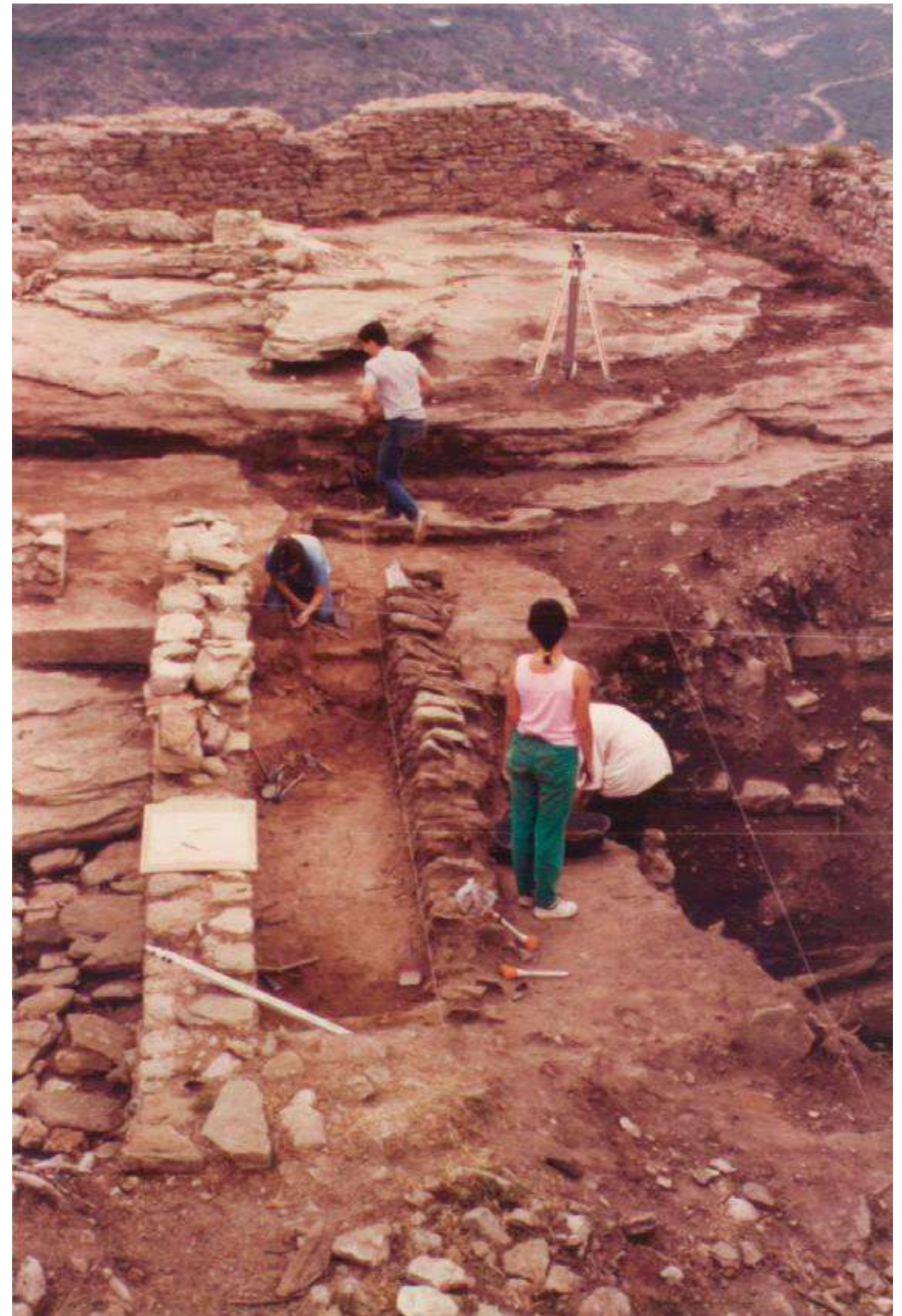

Figura 37. Zona entre l'estructura A i el sector sud (Caballé i Ollich, 1989).

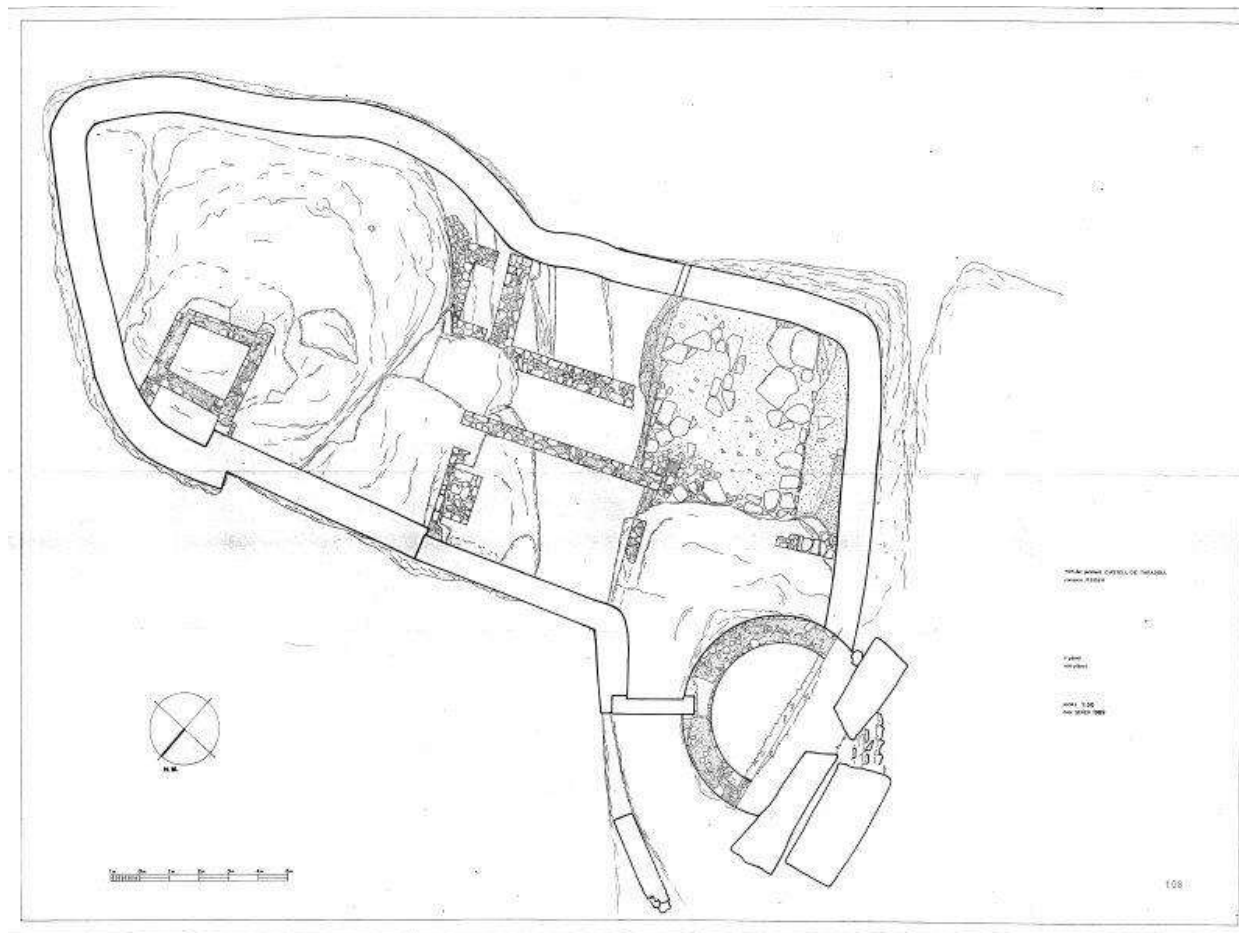

Figura 36. Planta general el 1989 (Caballé i Ollich, 1989).

La sisena i última intervenció, realitzada al juliol de 1989, es va centrar en enllestir els treballs arqueològics en àrees molt concretes³. En primer lloc, es va excavar la meitat oest de la torre un cop enretirats els grans blocs de pedra de la paret caiguda que havien impossibilitat fins aleshores les tasques en aquest espai⁴ (Figura 39 i 40). El seu estudi va permetre confirmar l'estratigrafia, les hipòtesis plantejades i recuperar més material arqueològic. En segon lloc, es va dur a terme l'excavació d'una cambra rectangular, anomenada *cisterna* (Figura 38), l'entrada de la qual es va descobrir durant la campanya anterior. Finalment, es va treballar a la part central del sector sud, sota un empedrat, per completar l'estratigrafia de la zona. Paral·lelament, es va prosseguir amb els treballs de consolidació encetats el desembre de l'any anterior.

Al capítol 2.7.3. s'exposa la hipòtesis sobre l'evolució del castell de Taradell a partir de les evidències arqueològiques extretes d'aquestes sis campanyes d'excavació efectuades entre 1984 i 1989.

Figura 38. Interior de la cisterna (Caballé i Ollich, 1989).

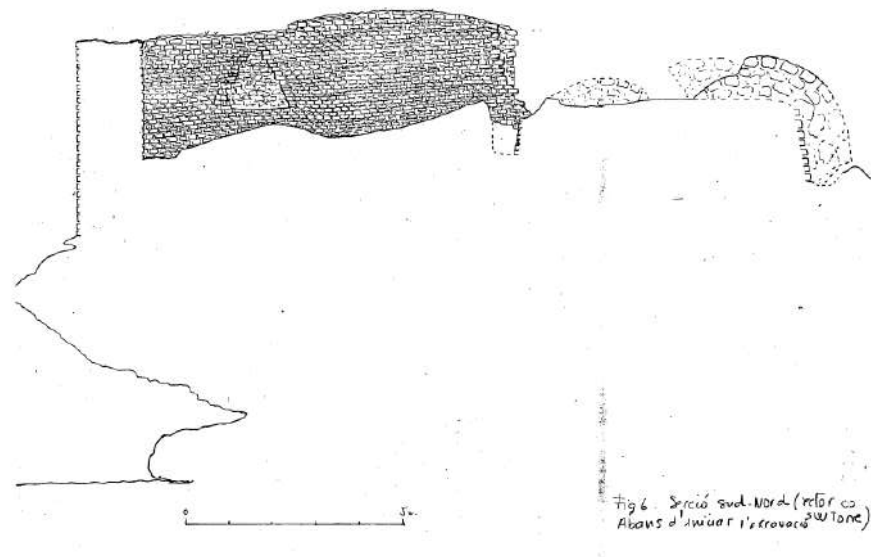

Figura 39. Secció transversal per la torre (Caballé i Ollich, 1989).

Figura 40. Fotografia de l'interior de la torre. Font: Imma Ollich.

³ Caballé, A. i Ollich, I. (1989): *Memòria i estudi arqueològic del castell de Taradell*. [En línia]. Barcelona: Calaix. Gencat.cat – Memòries d'intervencions arqueològiques. Document signat electrònicament. Firmes vàlides. Es còpia autèntica de l'original electrònic.

⁴ Caballé, A. (1986): "L'excavació estratigràfica de la torre rodona del castell de Taradell". *Acta Mediaevalia*, Barcelona, annex 3, p. 25-39.

Les restauracions arquitectòniques

Durant els anys 80 del segle XX el castell va experimentar diverses consolidacions i restauracions vinculades a les campanyes d'excavació arqueològica. Tanmateix, només s'ha trobat referència documental de dos grans projectes d'intervenció; el primer és el relatiu a la reconstrucció de la porta, i el segon el referent a la completa restauració del castell. Tot i així, a través del buidatge de les fotografies històriques i de la observació del propi monument, s'ha pogut identificar algunes actuacions més que descriuran més endavant.

El primer projecte (1984-1985) del que es té informació és el de la porta del castell, del que s'ha pogut consultar el Plec de condicions tècniques particulars datat del mes de maig de 1985 i dos plànols de novembre de 1984. Un plànol recull la ubicació de la porta a la planta del castell, (Figura 42), i l'altre plànol mostra el detall constructiu d'aquesta (Figura 43).

El projecte es titula “*Projecte de porta al castell de Can Boix, de Taradell*” i fou redactat pel Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya en resposta a la recerca i troballa d'una mènsula i una llinda del castell (Figura 31) per part del Centre Excursionista de Taradell (CET). L'arquitecte Joan Albert Adell i Gisbert, cap d'Inspecció Tècnica, va dissenyar un portal per recol·locar de la mènsula i la llinda, que va trobar el CET, a la seva possible situació original. El portal té planta rectangular, d'aproximadament 2,7m x 60cm de gruix, i una alçada de 2,8m. Està bastit a través de dos pilars de maó massís de planta rectangular on s'hi recolzen les peces pètries. Al parament exterior del portal, es presenta la mènsula i la llinda rectangular recuperades, així com la reconstrucció en pedra tallada de la segona mènsula. A l'interior, la porta es cobreix amb un arc rebaixat de maó massís amb salmers de pedra. Per contrarestar les empentes de l'arc es va fixar un tirant metàl·lic que salva la llum d'accés.

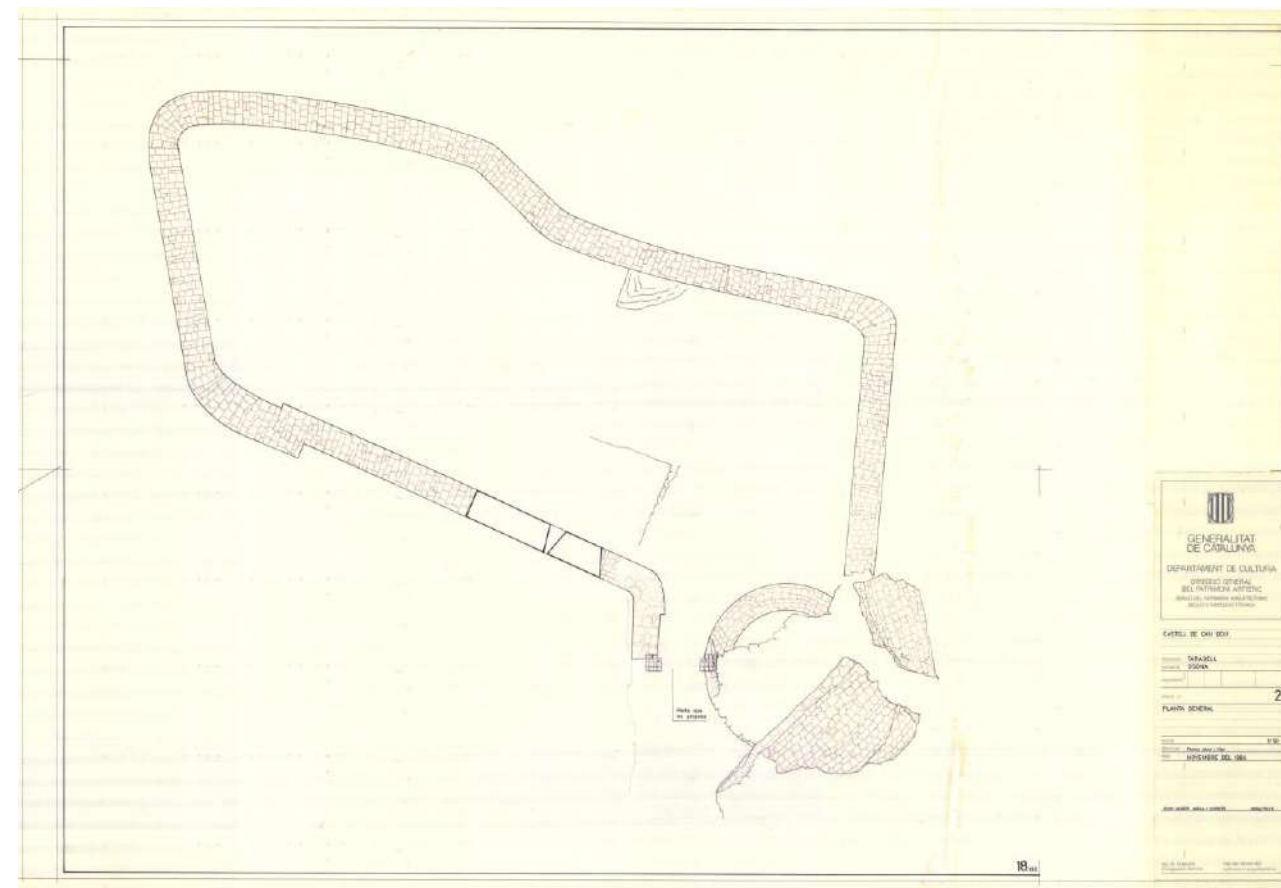

Figura 42. Planta del 1984. Autor: Joan Albert Adell i Francesc Albin. Font: Calaix.cat

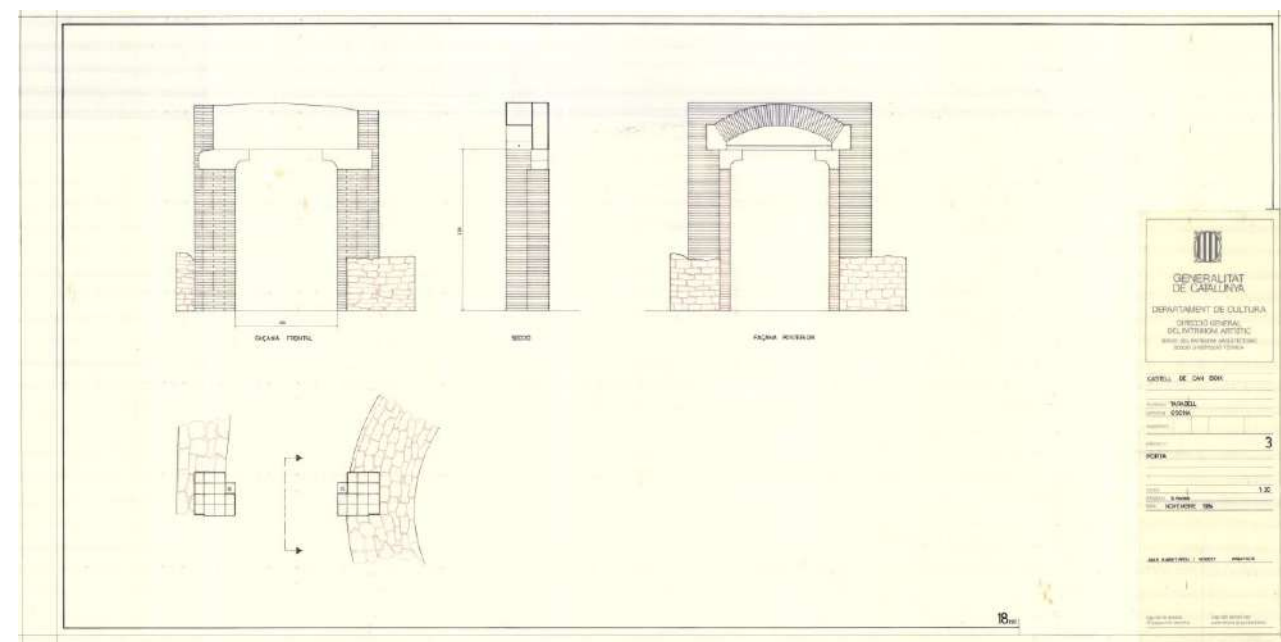

Figura 43. Detall del portal, 1984. Autor: Joan Albert Adell i Francesc Albin. Font: Calaix.cat

Figura 41. Fotografia del portal acabat. Font: Arxiu del Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.

L'elecció de l'obra de fàbrica ceràmica vista, per la reconstrucció del portal, respon al criteri recollit als Plecs del projecte, de la llegibilitat. És a dir, facilitar la lectura cronològica de l'actuació. Avui aquest criteri s'associa al de discernibilitat.

El 1988, coincidint amb la cinquena campanya arqueològica, es va iniciar la recuperació de la torre del castell, de la que es conservava aproximadament 1,5m d'alçada de mur i diversos fragments de gran dimensió dispersos al seu voltant (Figures 44 i 45).

Els encarregats de la recuperació de la torre van ser en Joan Albert Adell, Francesc Albin i l'arqueòleg Antoni Caballé. L'actuació es va iniciar amb la neteja de l'entorn de la torre i la identificació dels fragments. Segons la fractura que presentaven aquets grans blocs de paredat, es va buscar la correlació amb el perímetre del mur conservat, on aquests encaixaven atenent als seus contorns, i es va executar el remuntatge mitjançant l'hissat dels fragments amb una retro-excavadora (Figura 46). Durant les tasques de manipulació i elevació dels blocs es va identificar una mènsula, d'acabat rústic, al parament interior d'un fragment, que possiblement serviria per recolzar l'embigat. També es va observar l'aparell d'un brancal. Aquest bloc es va re-col·locar a la part superior oest de la torre.

Prèviament al remuntatge, es va consolidar el mur conservat que havia de rebre els grans fragments. La consolidació va consistir en restaurar zones vulnerables i restaurar el pany oest. Tot es va executar amb pedres de recuperació de la pròpia torre, agafades (nucli) amb morter de ciment portland, i rejuntat amb morter de calç. Aquest procediment tècnic és el que es va adoptar llavors, i és el que repeteix a tot el castell.

El segon projecte d'intervenció està datat del mes d'abril de l'any 1989 i es titula "*Proposta de rehabilitació castell de Can Boix, municipi de Taradell*". Aquest fou redactat pels arquitectes del Servei de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya, Joan Albert Adell i Gisbert i Francesc Albin i Collet, i va ser subvencionat a partir de la col·laboració entre el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Taradell.

El projecte, a banda de recollir les tasques a desenvolupar un cop finalitzés la sisena i última campanya d'excavació, fa esment a la intervenció de restauració de la torre de planta circular del castell, que es va realitzar l'any anterior (abans de concloure les excavacions de la mateixa).

En el projecte de 1989 s'indica que l'actuació de la torre es consideraria definitiva un cop finalitzessin les excavacions en curs de la mateixa. De forma estricta, el projecte recull la proposta de col·locació d'una barana d'acer de secció senzilla per millorar la seguretat d'accés al recinte del castell, la consolidació dels murs tot completant els esvorancs i lesions amb paredat de les mateixes característiques que l'existent, l'execució d'un coronament de formigó armat (2016) sobre els murs del castell i la disposició de dos cartells didàctics (platinetes d'informació amb gràfics i text) que no es van arribar a executar.

Figura 44. Torre abans de la restauració de 1989 (Caballé i Ollich, 1989).

Figura 45. Torre abans de la restauració de 1989 (Caballé i Ollich, 1989).

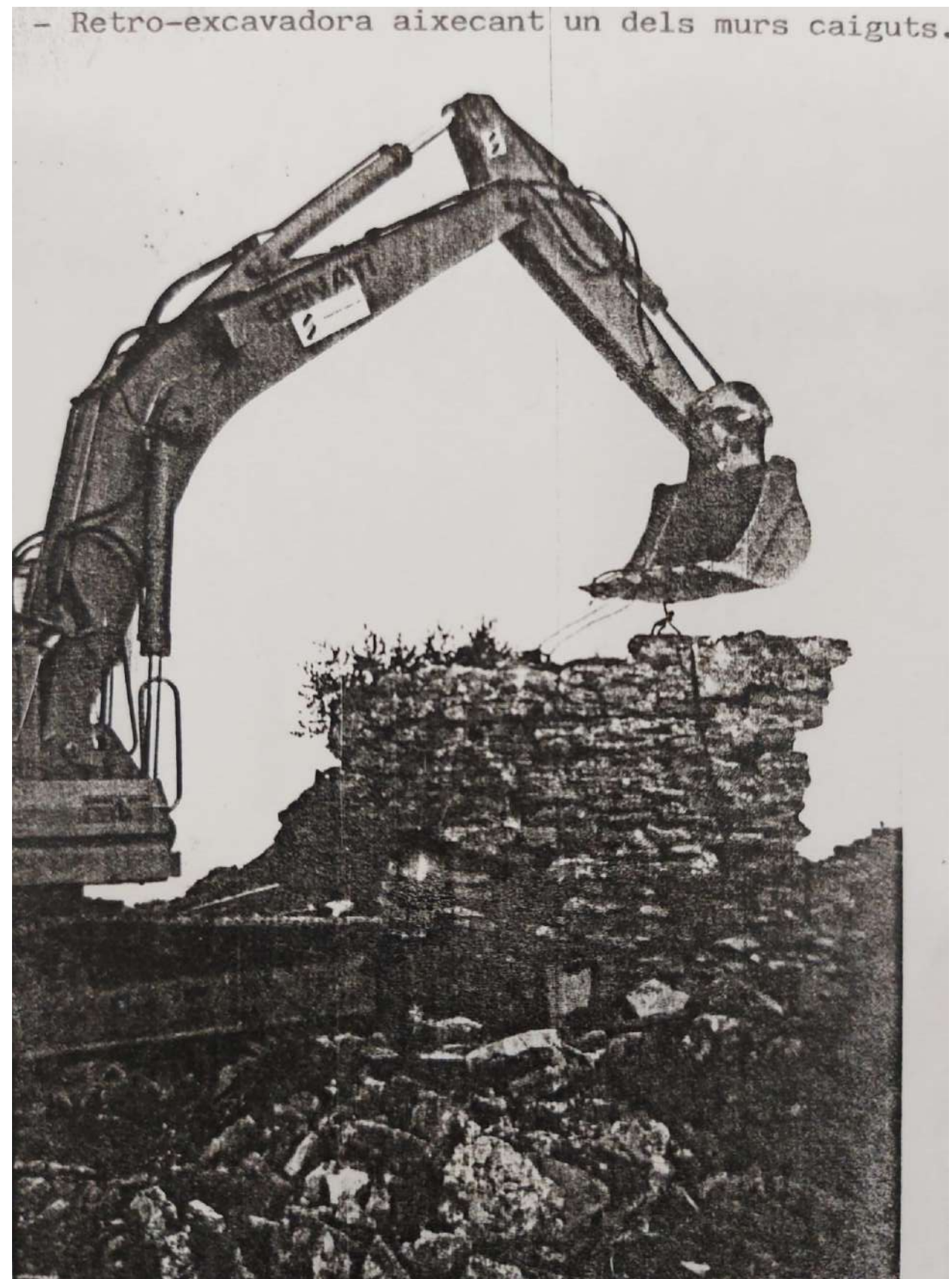

Figura 46. Torre durant les tasques de recuperació el 1989. Font: Arxiu del Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.

Figura 47. Torre restaurada, 1989. Font: Arxiu del Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.

Figura 48. Torre restaurada, 1989. Font: Arxiu del Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.

Al plànol número 2 del projecte de 1989 (Figura 49) es pot observar que la proposta consistia en situar baranes als límits de la roca, col·locar una platina d'informació (tipus faristol) a l'àmbit d'accés, consolidar el mur de migjorn i executar el coronament de formigó armat sobre tots els murs del castell, a excepció de la torre i el portal. Els faristols i el coronament sobre la capella no es van executar.

Aquestes han estat les darreres actuacions documentades sobre el castell.

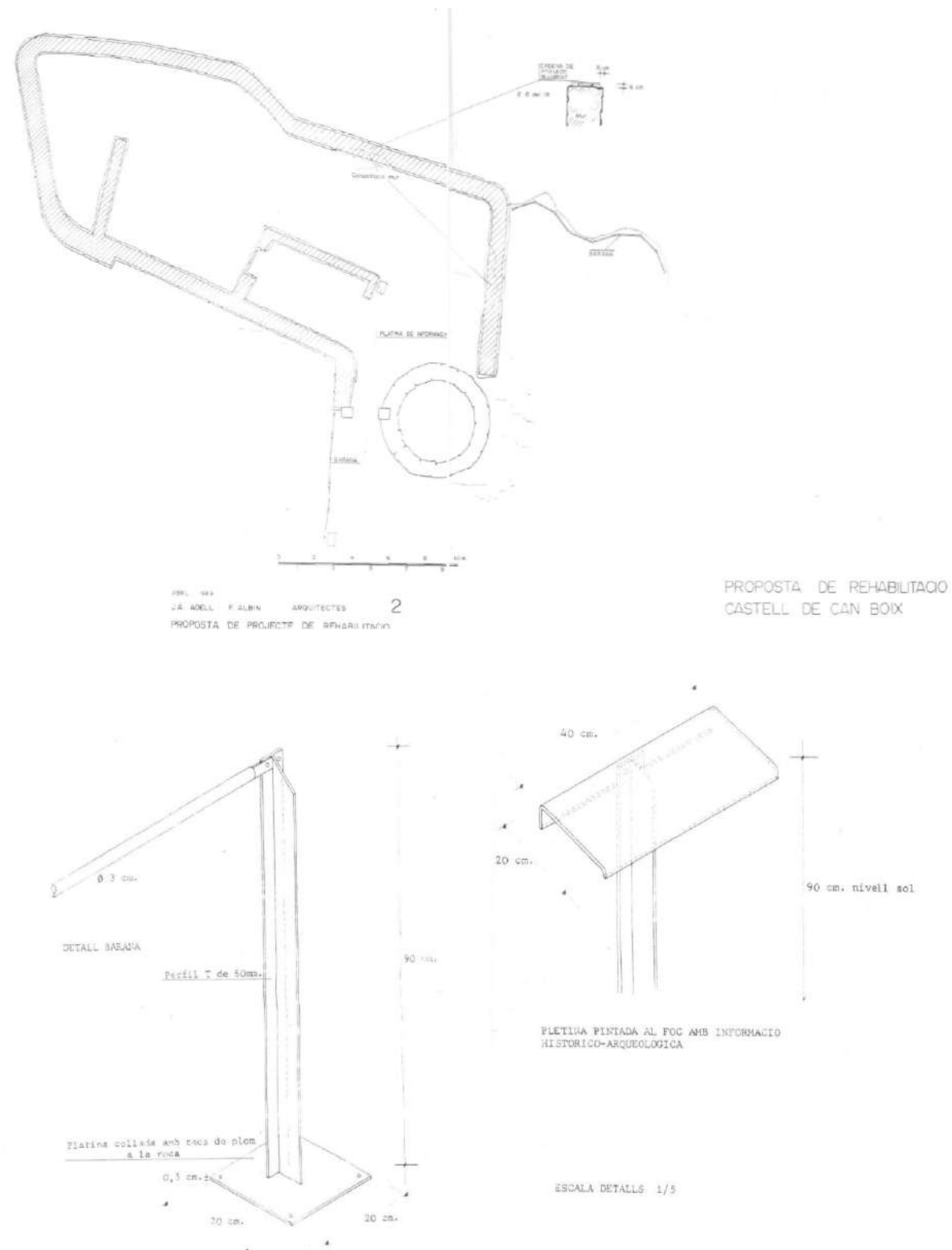

Figura 49. Planta i detall de les baranes del 1989 abril. Proposta de rehabilitació castell de Can Boix, municipi de Taradell. Autor: Joan Albert Adell i Francesc Albin. Font: Calaix.cat
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Figura 50. Torre restaurada, 1989 (Caballé i Ollich, 1989).

Figura 51. Torre restaurada, 1989 (Caballé i Ollich, 1989).

A banda dels dos projectes descrits abans, s'ha identificat una sèrie d'actuacions no documentades (o no especificades). Per tal de verificar les inspeccions visuals i deixar-ne constància, s'ha elaborat un resum planimètric (Figura 52) de restauracions detectades (sèrie de plànols d'Anàlisi històrica) a través de la comparació de fotografies.

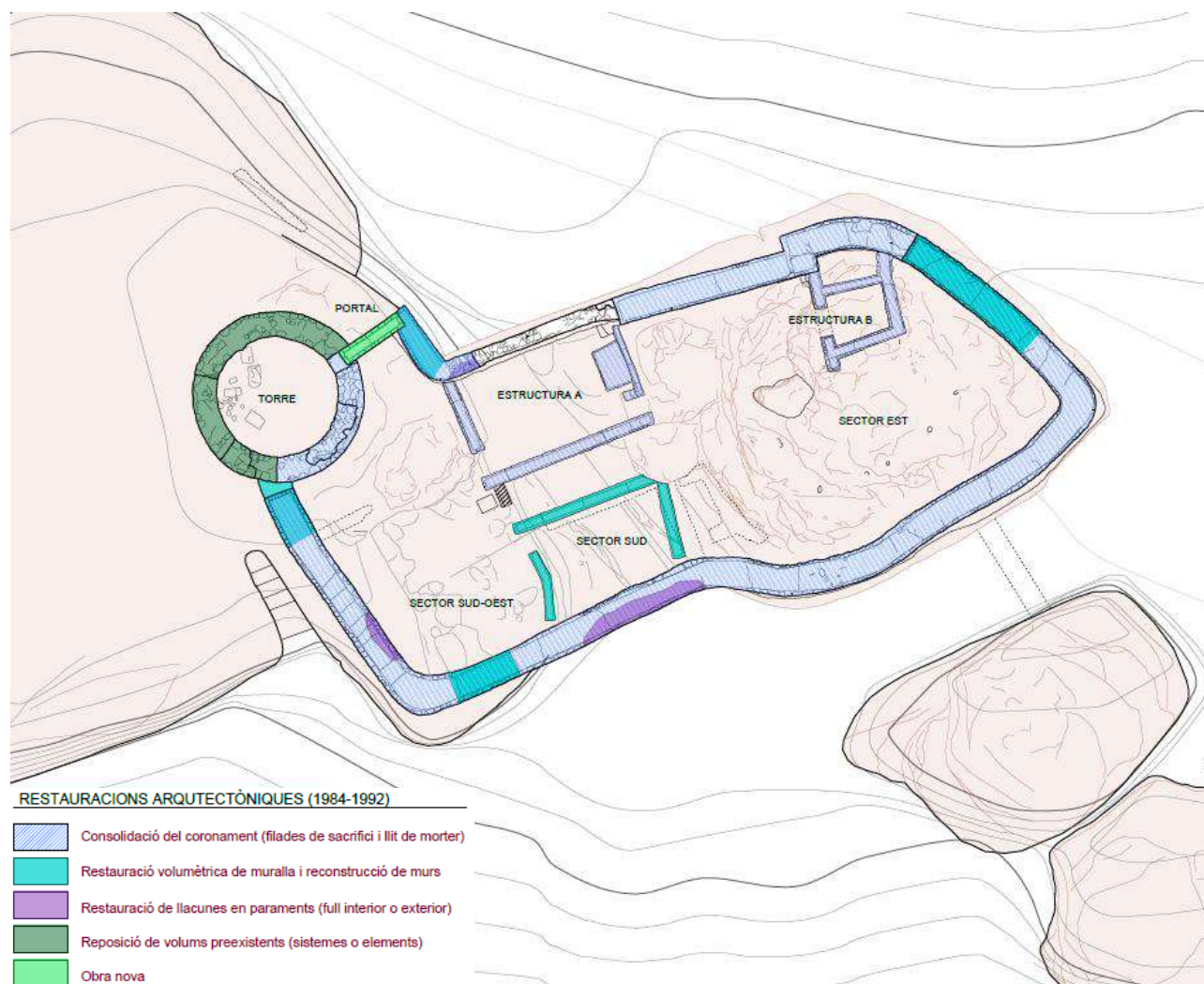

Figura 52. Planta resum de les intervencions arquitectòniques al castell. Veure annex de la memòria.

A continuació s'adjunta un recull d'imatges, endreçades per murs (correlacionant els paraments interiors i exteriors), que ha permès la identificació de les actuacions al llarg del temps:

1) Mur oest.

El mur oest és un dels més modificats al llarg del temps, al tractar-se de la façana on s'emplaça la torre circular. Comparant les Figures 53 i 54 amb la Figura 50, un cop van finalitzar els treballs del segon projecte (1989), es poden identificar totes les actuacions proposades com són: les restauracions volumètriques d'esvorancs, la reposició o remuntatge dels volums preexistents, la consolidació del murs (rejunts exteriors) i l'execució dels coronaments.

Al parament exterior s'aprecia alguna esquerdada vertical que avui dia es manté, tot i que és de difícil observació pels creixements vegetals (Figura 55).

Figura 53. Façana oest, s.XX. Font: Família Cuyàs, ICGC.

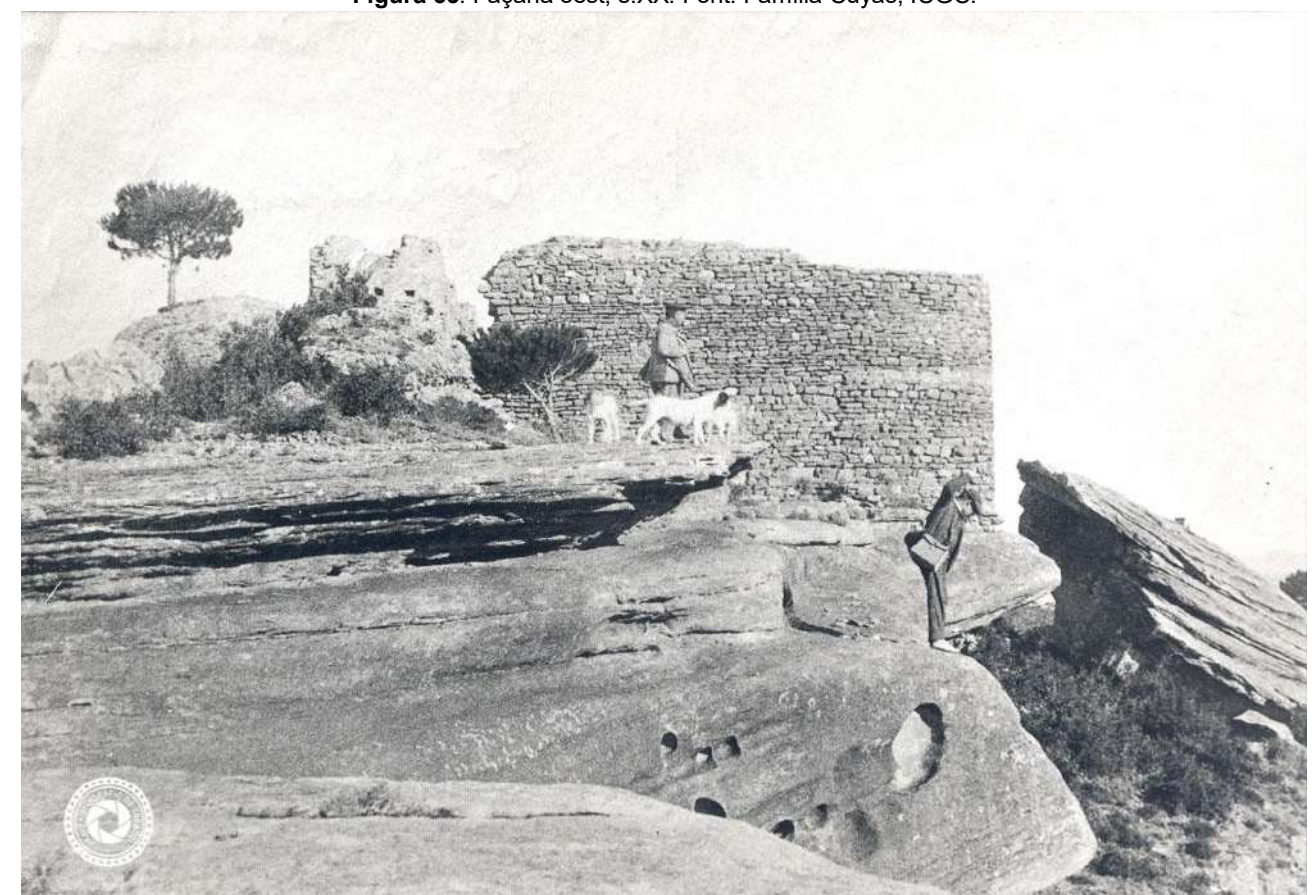

Figura 54. Façana oest, s.XX. Font: Arxiu fotogràfic de Taradell.

Al parament interior s'observa un gran esvoranc central (Figures 56 i 57) que fou restaurat durant les actuacions de 1989. A la Figura 58 però, es pot reconèixer una altra actuació propera a la restauració de la llacuna mencionada (color més clar). Finalment, s'observa com la vegetació ha proliferat en el junt d'unió entre el mur original i les filades afegides i el coronament de la restauració.

Figura 55. Parament oest (EMG, 2025).

Figura 57. Vista interior de la cantonada sud-oest. Font: Arxiu Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.

Figura 56. Parament interior del mur oest. Font: Imma Ollich.

Figura 58. Vista interior a ponent. Font: Fitxa de la Diputació de Barcelona.

2) Mur nord.

El mur nord correspon a l'accés al castell, per tant, és la façana que recull l'actuació de la refeta del portal. L'Arxiu fotogràfic de Taradell disposa de documentació històrica que permet observar com la ubicació del portal coincideix amb la reconstrucció moderna (Figura 60). Alhora, es pot distingir com va haver-hi una pèrdua matèrica important relacionada amb el possible mur de la capella (Figura 61), així com de les construccions exteriors (de possible pedra seca) (Figura 62).

El parament interior (Figura 59), amb menys afectació de la vegetació, permet observar els recrescuts del coronament amb llit de formigó armat (a excepció de l'església, portal i torre) i la consolidació de l'esvoranc inferior de la capella a ponent (Figures 20 i 21).

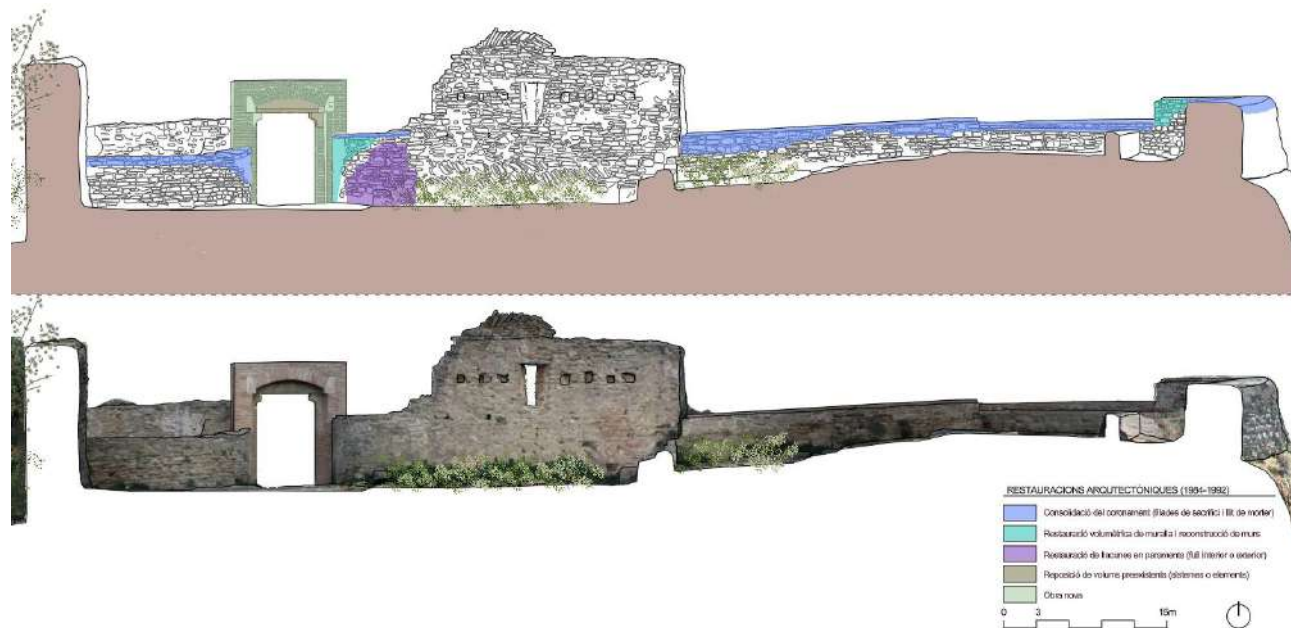

Figura 59. Parament interior de la façana nord. Veure annex de la memòria.

Figura 60. Façana nord i portal. Font: Arxiu fotogràfic de Taradell.

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Figura 61. Parament interior de la capella (filades completes d'*opus spicatum*). Font: Arxiu fotogràfic de Taradell.

Figura 62. Façana nord (Caballé i Ollich, 1989).

3) Mur est.

El mur est tanca el castell pel seu extrem més curt i recolza sobre la balma de la roca resseguint la seva orografia. Les imatges prèvies a l'incendi de 1984 (Figures 64 i 65) mostren un entorn vegetal amb proliferació d'arbres dins i fora del castell. Un cop s'inicien les obres de recuperació de la torre (Figura 66) l'entorn es veu modificat per l'accés de la maquinària necessària per l'hissat dels fragments dispersos. Les circulacions d'aquell moment van definir el recorregut actual. Als paraments exterior i interior s'observa una pèrdua de material al coronament, a mig pany.

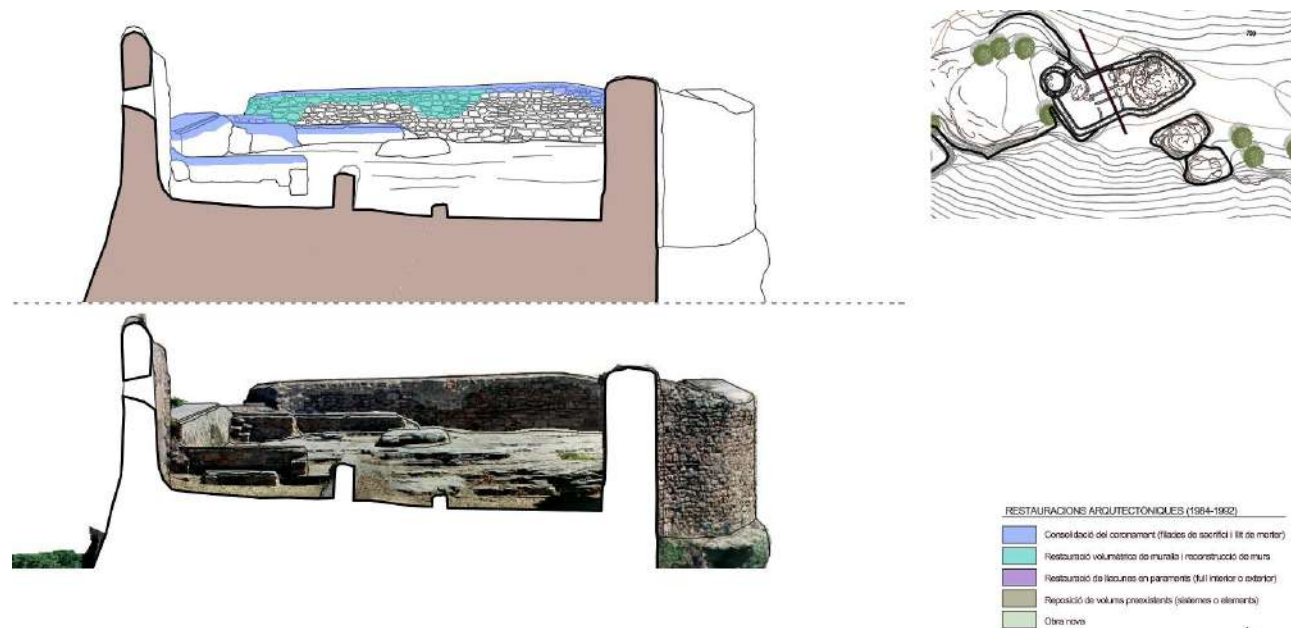

Figura 63. Parament interior de la façana est. Veure annex de la memòria.

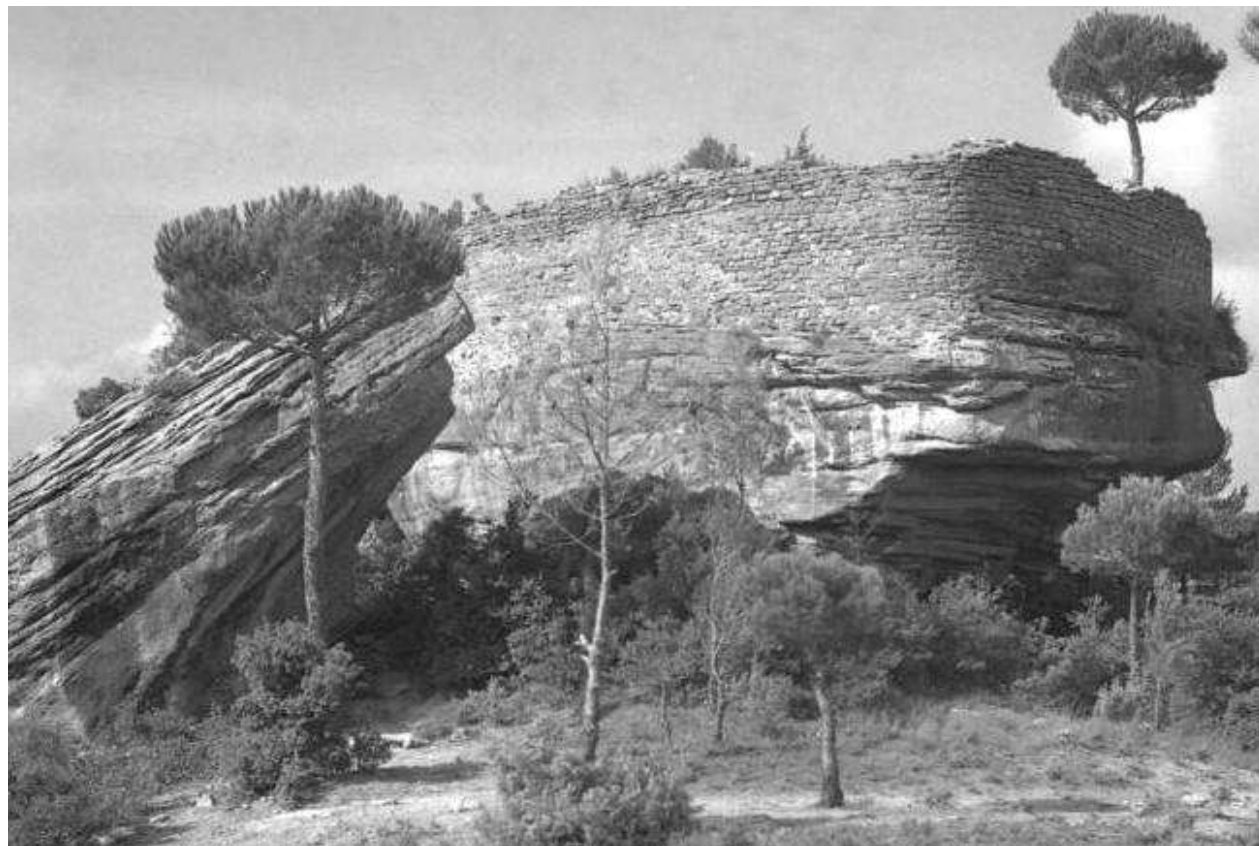

Figura 64. Vista de les roques del castell. Font: Família Cuyàs, ICGC.

Figura 65. Balma de llevant. Font: Arxiu fotogràfic de Taradell.

Figura 66. Obres 1988. Font: Arxiu fotogràfic de Taradell..

4) Mur sud.

La façana sud del castell és la que té més longitud i per tant, és la més visible i representativa gràcies a la perspectiva fotogràfica (Figures 67 i 68). A les imatges es pot observar un gran esvoranc (Figura 69) a sud-oest que sembla coincidir amb l'àmbit de la cisterna. Aquesta llacuna és una lesió que es reitera en el temps i que s'ha reparat diverses vegades (Figures 70 i 74).

Figura 67. Vista panoràmica (Caballé i Ollich, 1989).

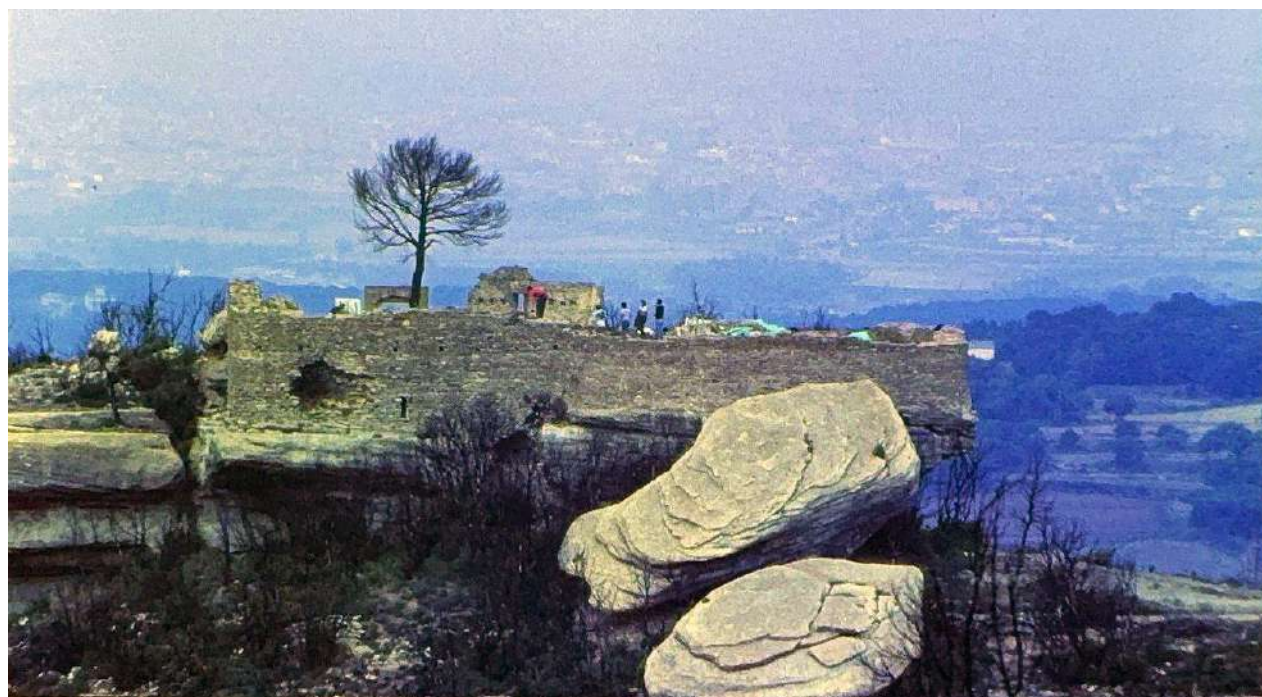

Figura 68. Façana sud. Font: Imma Ollich.

Figura 69. Esvoranc a migjorn. Font: Arxiu Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.

Figura 70. Reparacions a migjorn, 1962, Pere Català i Roca. Font: Fitxa IPAC.

Tant l'esvoranc exterior com l'interior, localitzat durant la sisena campanya arqueològica (Figura 70), es van reparar durant les obres de l'any 1989 (Figures 72 i 73).

Una altra reparació important, no documentada, és la relativa al massissat central del parament exterior, entre les dues balmes de la roca (Figura 71). Es tracta del pany de mur que tanca el buit o la discontinuïtat de la roca on s'assenta el castell i que arriba fins el terreny. Es desconeix quan es va executar aquesta reparació, que es va bastir amb un paredat heterogeni d'aparell i rejuntat molt diferent al de la resta dels murs del castell.

Finalment cal mencionar que, degut al desenvolupament orgànic (sinuós) del mur per sobre la roca (forma i dimensió), aquets presenta esquerdes verticals que aprofiten junts constructius. Avui dia aquestes lesions perduren al parament exterior.

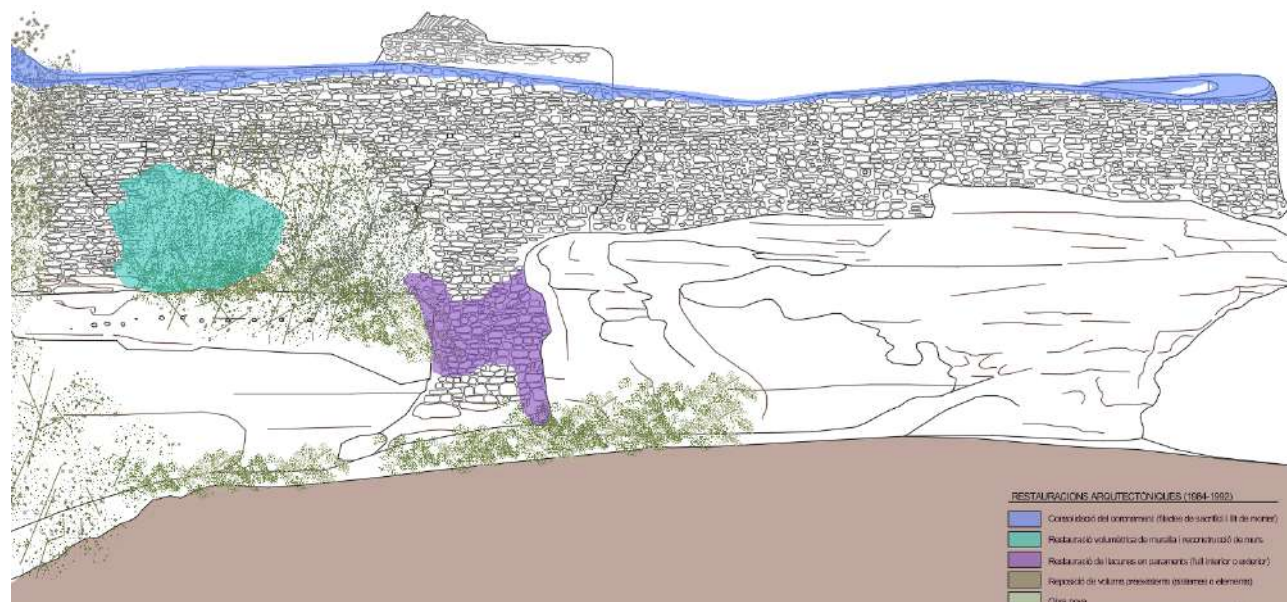

Figura 71. Intervencions a la façana sud. Veure annex de la memòria.

Figura 72. Obres de 1989. Font: Arxiu del Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya.

Figura 73. Obres 1988. Font: Arxiu fotogràfic de Taradell.

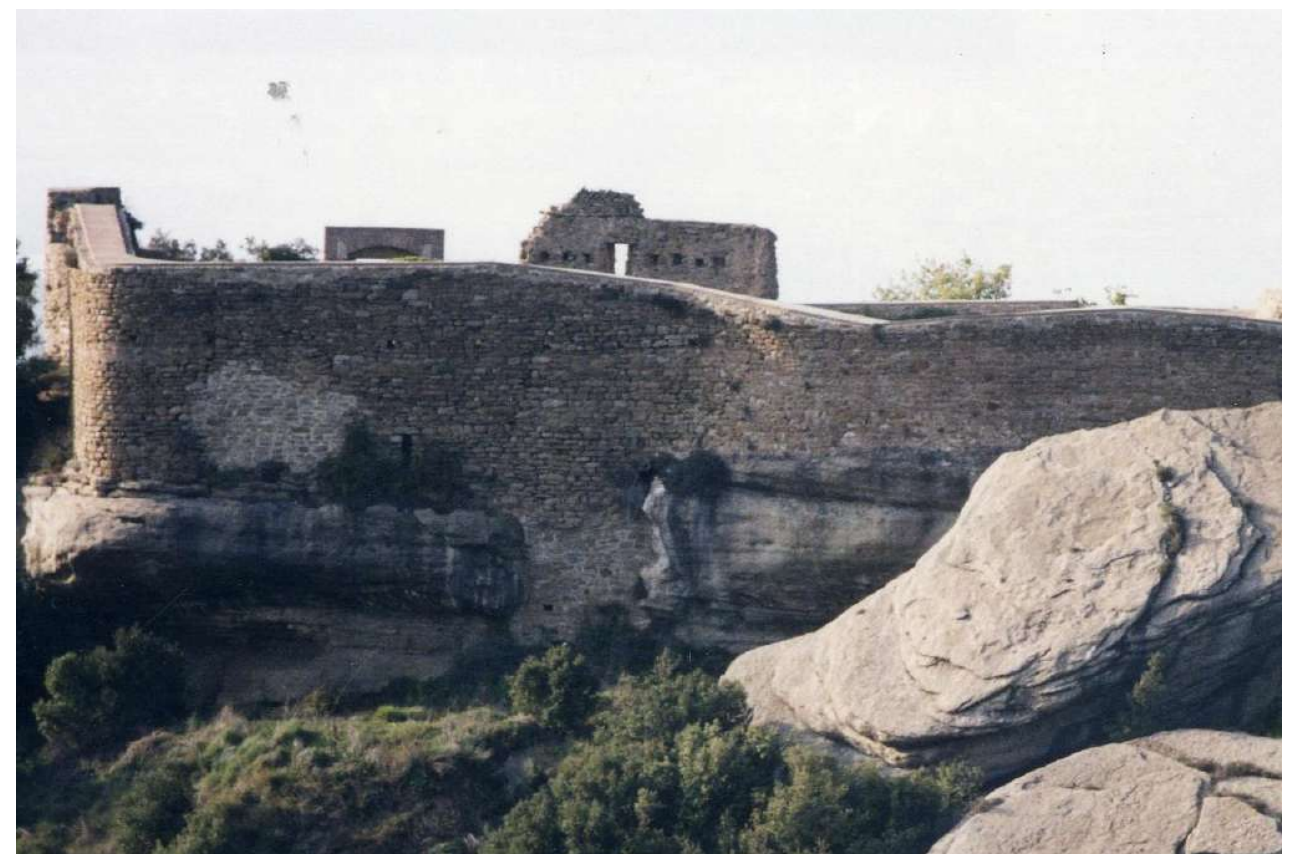

Figura 74. Façana oest, 2002, J.Contijoch. Font: Fitxa IPAC.

2.8. Anàlisi material

El castell es va bastir amb pedres i carreus que s'integren (mimetitzen) amb la roca on s'assenta a nivell matèric i formal. El color i la textura dels murs són molt similars al de la pròpia roca, on també s'han trobat marques de picapedrer (Figura 25).

La zona on s'erigeix el castell es caracteritza per presentar importants relleus muntanyosos formats per materials coherents d'edat terciària, gresos vermells de les Guilleries, conglomerats de gra groller i lutites, i calcàries que s'alternen amb roques incoherents com les marges (Vila, 1985; Reguant, 1986; a Caballé i Ollich, 1989): «*Degut a aquesta alternança de gresos i conglomerats, l'erosió diferencial fa que sota els grans blocs de pedra quedin espais abrigats, i apareix el que coneixem com a balmes. Les parets del castell s'assenten sobre una "superfície estructural" de gresos amb matriu calcària. Al vell mig de l'edifici hi ha una diàclasi força desenvolupada i important*».⁵

El castell s'ubica a l'extrem de llevant d'una gran formació rocosa que s'eleva uns 6m sobre la cota del terreny on aflora, i disposa de balmes o abrics perimetrals a migjorn i llevant. Aquesta gran roca presenta dues diàclasis o discontinuïtats a migjorn (Figura 75); una al costat de la creu del castell i l'altra tangent a la façana oest del monument. Dins del castell hi ha una tercera discontinuïtat que el divideix en dos sectors. Les prospeccions arqueològiques van confirmar la seva existència a l'interior en trobar un reblert de material petri per anivellar. Al mig de la façana sud del castell (Figura 76) es pot observar com el massissat de paredat arriba fins a la cota del terreny, lligant la roca i assolint una alçada total de 8,30m en aquell punt. La proximitat al castell de la diàclasi paral·lela a la façana oest, va donar lloc a les interpretacions d'Antoni Pladevall (Pladevall, octubre de 1959), fonamentades en la planta de Pericas (Figura 02), vers un accés original protegit: «*A part del tros descrit, la planta aprecia construccions encara visibles en la banda de ponent-tramuntana, i també de migdia entre la roca gegantina mig tombada a la pendent i la balma del castell. A la part de tramuntana cal veure-hi restes de defensa del portal i quelcom de la planta de la capella de Santa Creu. En canvi, a la part de migdia, es veu clarament una paret que unia la toca esmentada amb la massa del castell, privant, així, que aquest fos atacat per aquella banda, i una paret que amb moviment circulatori venia de la roca i anava a finir en la paret de pedra de la balma propera al castell, al mateix punt on abans, millor que ara, podia apreciar-se una rampa o escala per a pujar al castell. Hom creuria que en aquesta banda hi estava edificat el "mas Castell", abandonat després del segle XIV*».⁶

Figura 75. Alçat sud. Veure plànol EA.10.

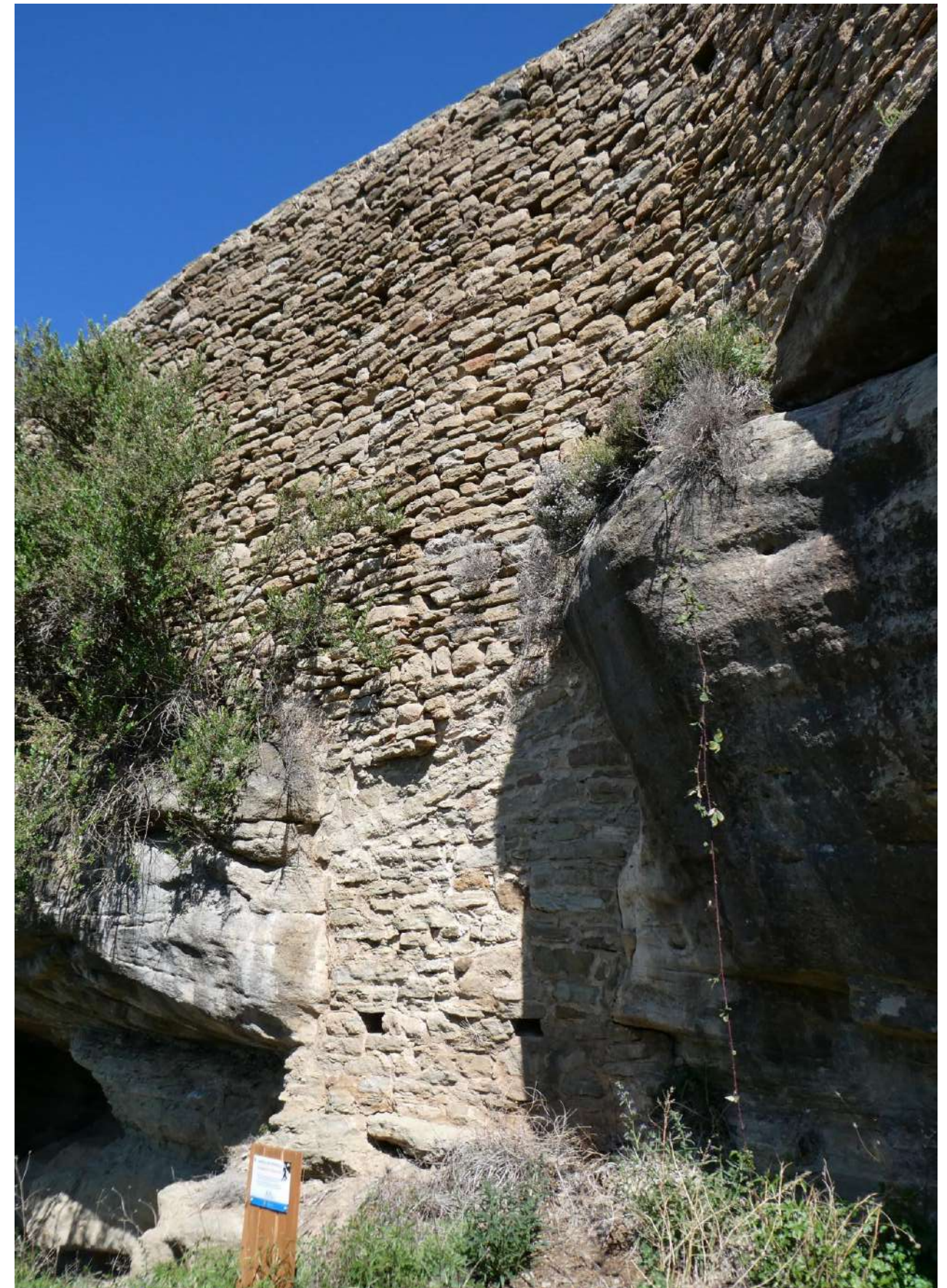

Figura 76. Diàclasi interior del castell (2024, EMG).

⁵ Caballé i Ollich, 1989.
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

⁶ Pladevall, octubre de 1959.

Al frontal de la balma a sud, s'han observat una sèrie de retalls a la roca, similars als forats de biga o bastida, cosa que fa pensar en una possible construcció de fusta (Figura 76) extramurs i, en la possibilitat de que existís alguna connexió entre el castell i les dues roques exemptes properes (Figura 75).

2.8.1. Estudi geomètricoformal

2.8.1.1. Descripció

El castell se situa sobre una gran roca que en el seu marge sud presenta una gran balma o abric perimetral. A llevant, entre dues diàclasis que no arriben a travessar la roca completament de nord a sud, s'assenta el castell. A ponent, predomina la superfície nua de la roca.

La planta del castell, d'uns 30x13m, s'adapta a la forma orgànica d'aquell punt de la roca, situant-se amb precisió sobre els límits naturals. La seva superfície útil és d'aproximadament 281m², delimitada per un perímetre interior d'uns 74,5m. Els estudis arqueològics (Veure Annex, plànol I.06) han permès identificar diferents espais que organitzen l'interior del castell (Figura 77). En origen aquestes construccions eren exemptes fins que en època baix medieval es va construir la muralla que encinta i lliga totes les estructures. El gruix de la muralla perimetral (a excepció del mur de la capella i la torre cilíndrica) és d'1,15m d'ample. Aquest ample constant recolza la hipòtesi de que aquesta disposaria de pas de ronda i merlets (Pladevall, setembre 1959).

A nord-oest es troba la torre de planta circular, de guaita i protecció de l'accés o portal, a tramuntana l'estructura A o capella, a nord-est l'estructura B s'interpreta com una altra torre d'època feudal amb rebost, a sud-est la superfície rocosa del sector est mostra forats de pal (ø13-19cm) d'una possible construcció de fusta amb planta circular, a migjorn el sector sud cobria un habitacle on es va trobar una llar de foc i un paviment de pedra, finalment al sector sud-oest roman soterrada la cisterna baix medieval del castell.

La torre cilíndrica té un radi de 2,30m (ø4,60m) i està definida per un mur d'uns 18m de circumferència, un gruix constant de 95cm i una alçada que va del 1,30m als 4,30m al punt més alt. Al parament interior, al pany de més alçada, es troba una mènsula o permòdol d'acabat rústic que es va recuperar en la intervenció de recol·locació de la torre de l'any 1989.

El portal es va construir a tramuntana l'any 1984, al lloc on hipotèticament s'ubicava l'accés primigeni (Figura 78), per tal de situar les dues peces de pedra original que es van trobar en les proximitats (Figura 31). Aquest té una planta rectangular, d'aproximadament 2,7m x 60cm de gruix i una alçada de 2,8m. Està format per dos pilars de planta rectangular, de 44x60cm, amb brancals o pilastres que sobresurten 14cm per situar les mènsules (58x60cm). Ambdós pilars recolzen parcialment sobre la torre circular i la muralla de tramuntana, en la seva unió amb el mur de la capella. Està bastit amb maó massís de format català (14x29x3cm) col·locat a trencajunts, lligat amb morter de ciment portland i calç al 50% (junts d'1cm). Al parament exterior del portal, es presenta la mènsula i la llinda rectangular recuperades, així com la reconstrucció en pedra tallada de la segona mènsula (registrada al pressupost de projecte). La mènsula recuperada es situa al pilar que recolza sobre la torre (a ponent) i vola 20cm cap a l'intradós. Les seves dimensions aproximades són de 80x30cm i 20cm de gruix. La llinda rectangular també fa 20cm de gruix per un desenvolupament en alçat de 195x76cm. A l'interior, la secció de manca de la porta es cobreix amb un arc rebaixat d'una rosca de 30cm de maó massís col·locat a plec de llibre sobre dos salmers de formigó armat (daus). Per contrarestar les empentes de l'arc es va fixar un tirant metàl·lic embegut als daus que salva la llum d'accés.

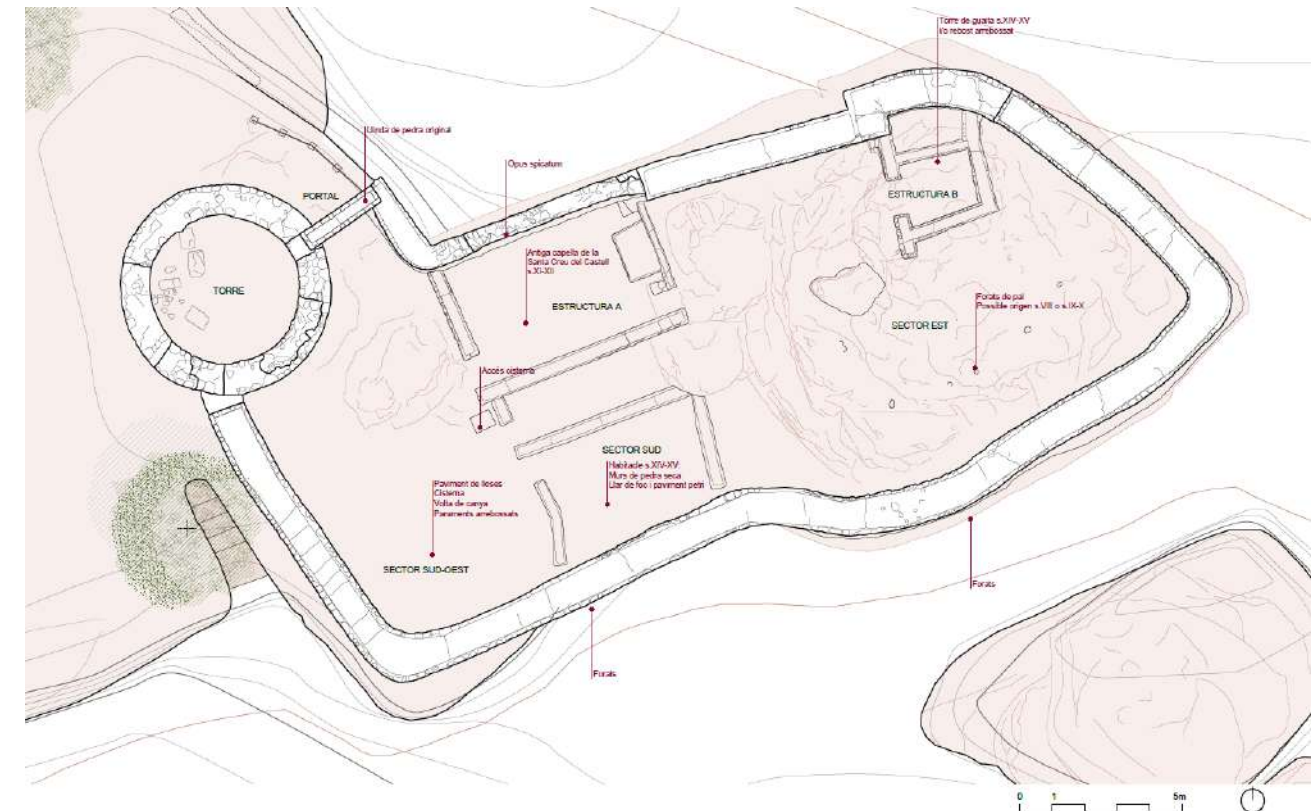

Figura 77. Planta i nomenclatures del castell. Veure plànol EA.08.c.

Figura 78. Portal i façana de la capella (detall de la Figura 122). Font: Arxiu fotogràfic de Taradell.

La capella o estructura A té una dimensió en planta de 3,8x6,3m i actualment mostra un accés a llevant i un altre a ponent. Els murs interiors que la delimiten a ponent i migjorn fan 50cm de gruix i no superen els 45cm d'alçada. El mur est es correspondria amb la capçalera de la capella i hauria d'unir els dos murs longitudinals que definirien la nau. Per contra, el mur est no supera els 30cm i té una alçada de 80cm. Aquest fet fa pensar en que el mur est és posterior a la capella original. La única singularitat que té és una mena d'altar o estructura de paredat de 1,65x1,1m i de 55cm d'alçada adossada al parament interior. El mur nord de la capella és el que es lliga amb la muralla perimetral del castell i fa uns 65cm de gruix, la longitud és de 6,5m i l'alçada màxima que presenta és de 4m. Aquest mateix mur, al parament interior mostra una espitllera de grans dimensions (95x55cm) amb llinda de pedra a 1,85m d'alçada i 6 forats de biga d'un possible forjat posterior a 2,3m d'alçada. Al sòcol i al coronament del mur s'observen filades d'*opus spicatum* (Figura 79). Les filades d'*opus spicatum* del coronament cobreixen tot el gruix del mur i també es veuen al parament exterior. En general, les fàbriques de tots els murs de tancament de l'espai de la capella són diferents i, tot i que la orientació i les dimensions semblen correspondre al tipus arquitectònic, els vestigis fan sospitar que aquest fou un espai molt transformat al llarg dels segles.

Partint de la capella cap a ponent, el tram de muralla d'unió entre el portal modern i la capella té uns 85cm de gruix i una longitud aproximada de 3m que es desenvolupa amb una lleugera corba. El tram de muralla que discorre des de la capella cap a llevant fa uns 11,5m de longitud amb una mitja d'alçada de 85cm. És en aquell punt extrem, situat a nord-est, on apareixen els vestigis de l'estructura B o la segona torre de guaita amb rebost. La seva forma està delimitada al nord per la corba de la muralla i a l'interior per uns murs que tanquen un perímetre lleugerament rectangular. L'espai en planta es compartimenta en dues estances; una gran a sud, d'aproximadament 1,9x2,2m i una petita a nord de 1,15x2,2m. A la sala gran s'accedeix per la porta (1,1m) orientada a ponent. Tots els murs interiors fan entre 45-50cm i el mur transversal divisor dels espais fa 35cm. Tots tenen una alçada constant d'uns 54cm.

El tram de muralla de llevant tanca el castell a l'extrem de la roca on la balma és més pronunciada. Té una longitud aproximada de 16m i el seu desenvolupament pel contorn de la roca presenta una alçada graonada que va dels 2,70m a l'1,70m.

El mur sud té una longitud aproximada de 28,30m. S'adapta al perfil rocós de forma sinuosa (Figura 80) i té una alçada que va dels 4,90m a l'extrem de ponent fins als 2,50m a llevant. Aquest canvi d'alçades és degut a que la roca s'eleva en l'extrem est, per tant, les construccions amb planta pis, com la construcció del sector sud, s'ubicarien protegides a ponent de la discontinuïtat interior de la roca que travessa el castell. Al parament exterior, entre el massissat de la discontinuïtat de la roca (Figura 76) i el tram que tanca la cisterna interior (oest), hi ha una espitllera a la base del mur, pròxima a la roca. Aquesta és impracticable des de l'interior del castell (enterrada). El mateix parament exterior presenta diversos forats de bastida (s'han identificat 8) que travessen el gruix del mur i cobreixen una longitud aproximada de 12m. Al parament interior, per sobre dels forats de bastida s'han detectat uns 4 forats de biga (repartits en 7m de longitud) que, possiblement fossin del bigam de coberta. És en aquest punt on apareixen els vestigis del sector sud, un habitacle amb planta lleugerament rectangular, d'uns 4,7x3,4m. Cap dels tres murs que tanquen l'espai tenen traves entre ells. Els murs transversals fan 35cm i 48cm de gruix, i el mur longitudinal paral·lel al de la capella fa 45cm. Entre la capella i aquesta estructura es formalitza un passadís d'1,6m d'ample que, genera una falsa percepció de simetria, i dona accés a la trapa de la cisterna amb volta rebaixada de canó, del sector sud-oest. L'intradós d'aquesta volta encara conserva el negatiu de l'encofrat de canya i l'enllosat de pedra exterior.

Finalment, el mur oest és el que lliga la façana sud amb la torre cilíndrica s'adapta al perfil rocós de la diàclasi paral·lela al seu desenvolupament. Té una longitud aproximada de 10m i una alçada constant d'uns 4,85m.

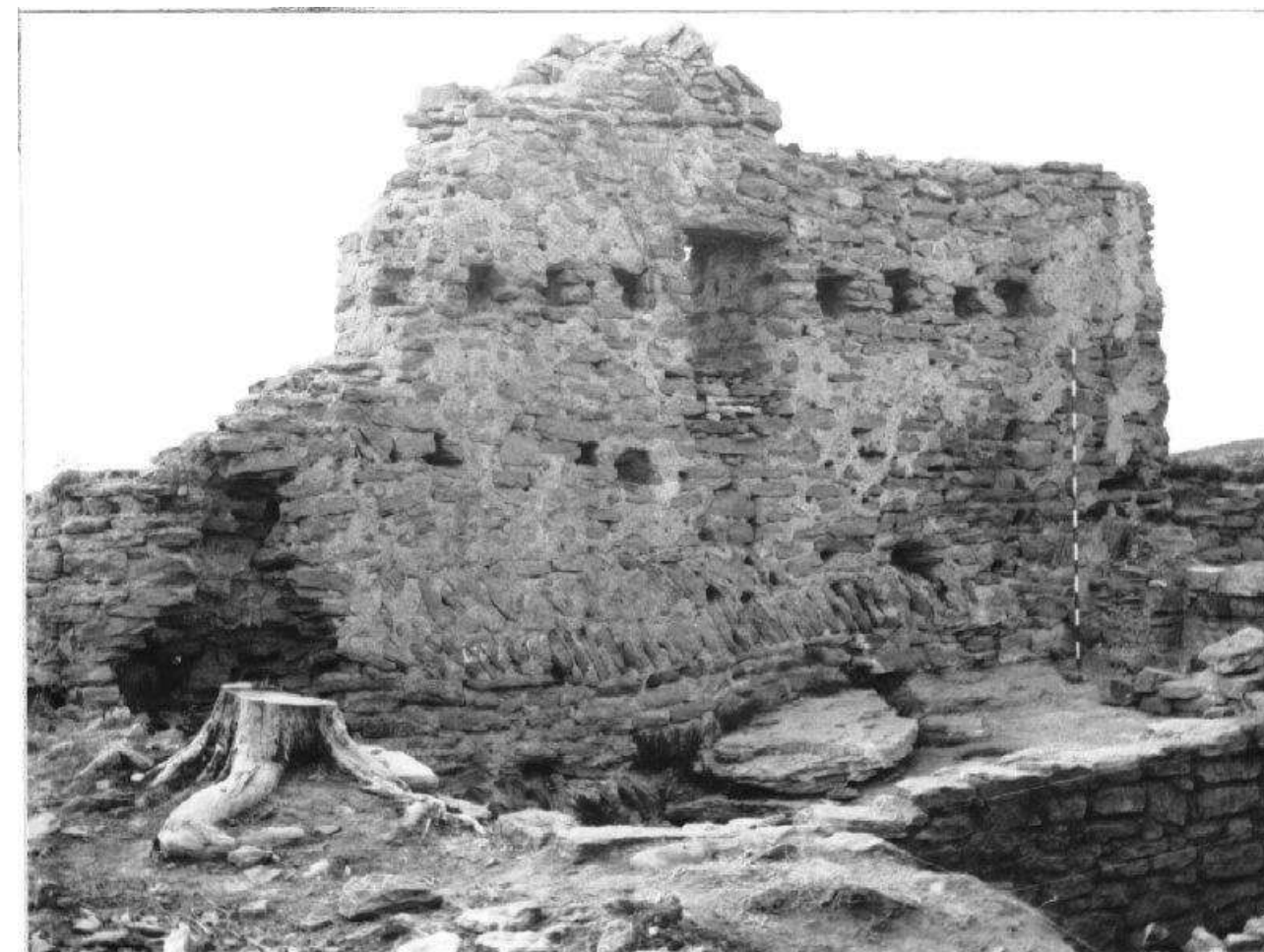

Figura 79. Mur de la capella el 1984, Antoni Caballé. Font: Fitxa IPAC

Figura 80. Façana sud amb el seu desenvolupament orgànic sobre la roca. Font: Pladevall, agost 1959.

2.8.1.2. Anàlisi de paral·lels

Donada la peculiaritat del castell s'han cercat paral·lels arquitectònics per poder fer una comparativa material, formal i arquitectònica.

S'han seleccionat set castells ubicats a la comarca d'Osona i situats sobre una roca, penya-segat, turó o muntanya. Aquesta tipologia de fortalesa, bastida damunt d'un penyal, s'anomena "castell roquer"⁷

Els trets característics que, gairebé tots els castells estudiats, comparteixen són; els vestigis d'una muralla perimetral que delimitava l'àmbit interior del castell alhora que lligava les construccions exemptes, la capella o església orientada a llevant, la torre de guaita circular i la cisterna subterrània. Així mateix, una proporció elevada conserva vestigis romans i/o ibèrics al turó on s'assenta o al propi castell, ja que es tracta d'ubicacions estratègiques al llarg de segles.

Provablement el castell que guarda més similituds formals i arquitectòniques sigui el castell de Torelló (segle IX) a Sant Vicenç de Torelló (Figura 82-a). Es troba a uns 800m d'altitud al cim d'una carenada entre la vall del Ges i del Ter, sobre una roca amb balma. La seva planta és allargada aprofitant la roca. A l'extrem més elevat té una torre circular més petita i robusta (mur d'1,65m de gruix) que la de Taradell. L'accés, segons interpretacions d'en Josep Mª Pericas, es produïa a través d'un portal reculat protegit per la muralla. Al igual que al castell de Taradell, presenta retalls a la roca per situar bigues que s'atribueixen als primers castells carolingis.

El castell de Tona (segle XI) conserva traces del poblat ibèric a l'extrem de llevant de la roca on s'assenta, i a la banda de ponent tenia l'accés guarit per un desnivell de la roca i per la presència d'una torre (Figura 82-b). Aquesta té un possible origen romà i disposa de filades d'*opus spicatum*.

El castell de Centelles (segle IX), el castell d'Orís (segle X) i el castell de Savassona de Tavèrnoles (segle IX) s'adapten a la penya on s'ubiquen. El primer conserva murs amb merlets, el segon tenia l'accés a través d'una discontinuïtat de la roca (similar a Tona) i el tercer disposa d'una capella amb absis rectangular així com un accés retranquejat i protegit per una torre circular. Aquestes característiques podrien ser compartides amb Taradell (Figura 83).

Val a dir que el castell de Centelles és l'únic on apareix definit el recinte jussà i el recinte sobirà gràcies a l'aprofitament d'un desnivell natural de la roca que afavoreix aquesta formalització.

El castell de Besora (segle IX), entre els municipis de Sant Quirze de Besora i Montesquiu, se situa al cim d'un penya-segat pronunciat. Les seves dimensions són superiors a les de Taradell i conserva restes de varies torres (cilíndriques i prismàtiques), així com varies cisternes. L'element més singular és l'església de Santa Maria del castell de Besora que conserva la seva planta completa, amb absis semicircular (Figura 84).

Finalment, cal fer menció al castell de la Roca del Purpiol (segle XI), també a Tavèrnoles, i situat sobre la penya del mas Pujol. La presència de forats de biga i graons retallats a la roca alimenta la hipòtesis de la possible unió entre la roca del castell de Taradell i les roques exemptes de migjorn, així com l'existència d'una escala erosionada a la diàclasi de ponent.

Figura 81. Panoràmica del castell. Fons família Cuyàs (1905-1980). Font: ICGC.

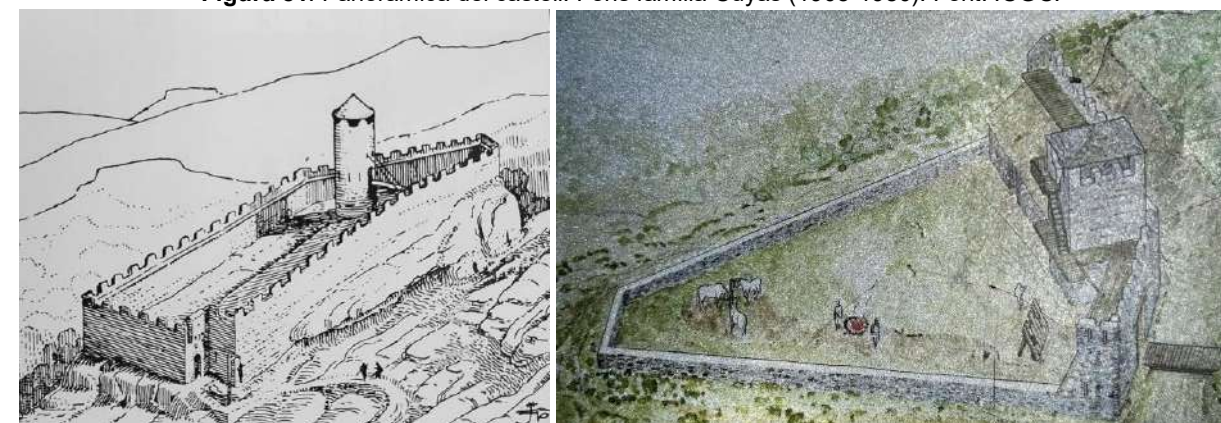
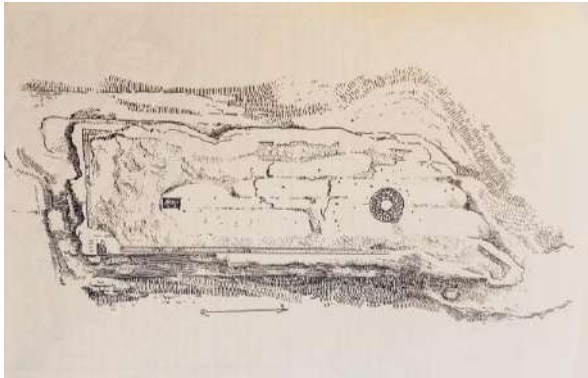

Figura 82. Reconstrucció ideal del castell de Torelló (a), segons interpretació i dibuix per Josep Mª Pericas (Català i Roca, 1973) i reconstrucció ideal del castell de Tona (b) segons R. Álvarez (cartell al propi emplaçament).

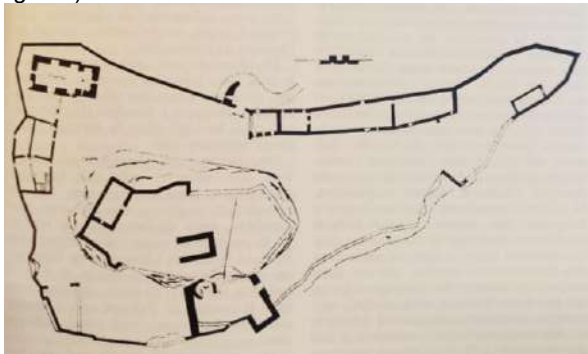
⁷ Castell bastit en una roca, en el cim d'un penyal (enciclopèdia.cat). Document signat electrònicament. Firmes vàlides. Es còpia autèntica de l'original electrònic.

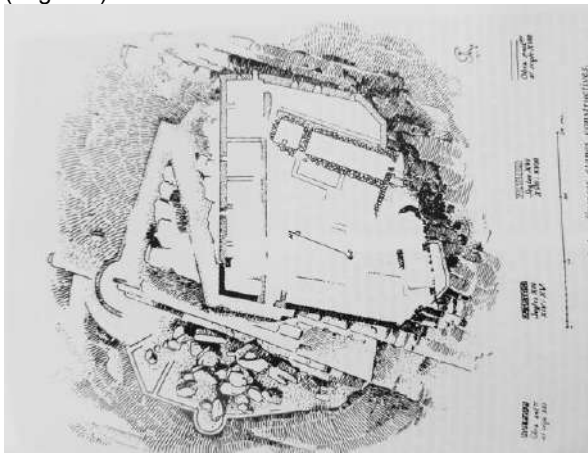
Castell de Torelló (segle IX)

castell de Tona (segle XI)

Castell de Centelles (segle IX)

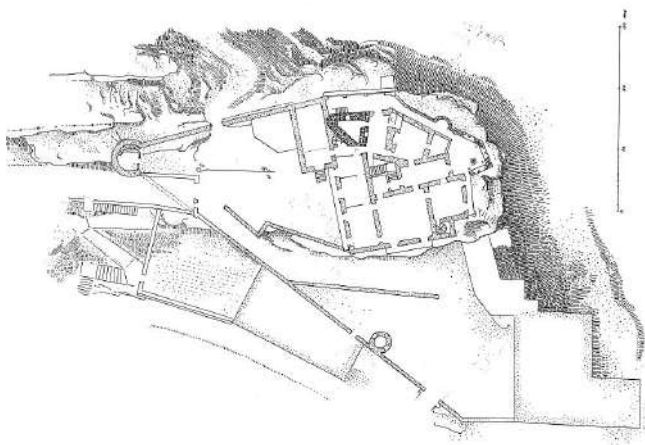

Castell d'Orís (segle X)

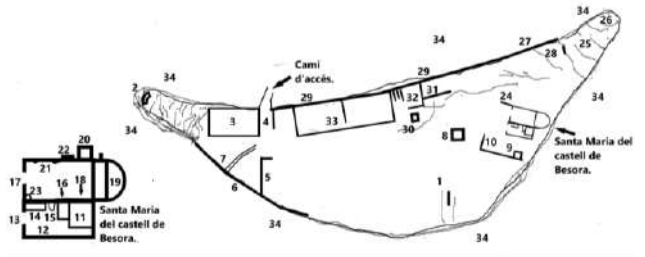
Figura 83. Selecció de castells d'Osona.

Castell de Savassona, de Tavèrnoles (segle IX)

Castell de Besora (segle IX)

Castell de la Roca del Purpiol, de Tavèrnoles (segle XI)

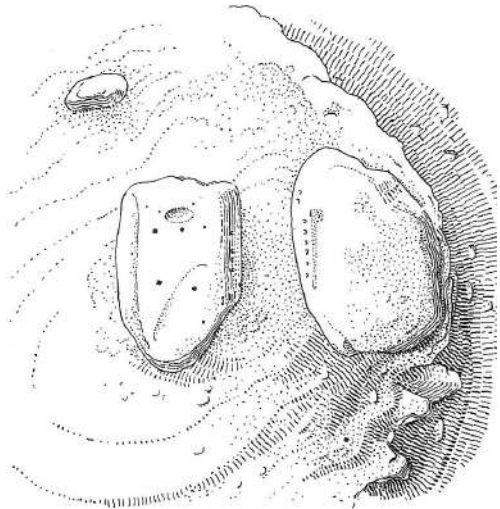

Figura 84. Selecció de castells d'Osona.

2.8.2. Estudi fisicoconstructiu

L'estructura vertical del castell es basa majoritàriament en murs de paredat d'1,15m d'ample. El paredat de pedra i morter de calç i ciment, es disposa seguint un aparell heterogeni que manté l'horitzontalitat de les filades i la disposició alternada a trencajunts de les pedres de diferent format i dimensió que el constitueixen (Figura 86-a). Aquestes van dels 60x20cm la més gran, als 20x20cm la més compacta.

Només el tram de la muralla de tramuntana presenta traces d'un aparell diferent. El mur de 65cm d'ample conté filades d'*opus spicatum* al sòcol i al coronament. A la part inferior (Figura 79) el mur s'adapta a la roca amb filades de paredat més regular, mantenint juntes amb tendència horitzontal fins els 50cm d'alçada, on es desenvolupa una filada de lloses disposades en diagonal (*spicatum* d'una direcció). A partir d'aquí puja el paredat heterogeni fins uns 3,4m d'alçada, on es distingeix una filada horitzontal de lloses d'aproximadament 60x10cm. Aquesta marcada línia longitudinal separa la part de paredat heterogeni del fris o coronament d'*opus spicatum*. Actualment només s'hi conserva part de la filada inferior (35cm) però històricament formalitzava l'espiga completa i assolía els 60-70cm d'alçada (Figura 85).

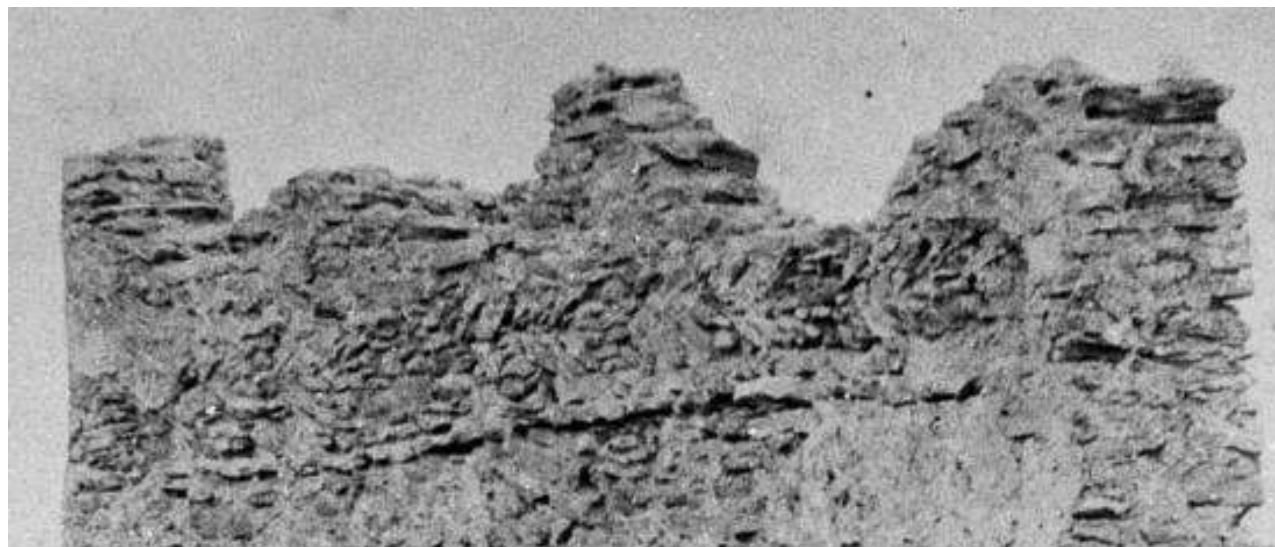

Figura 85. Detall del coronament del mur nord de la capella (detall de la Figura 61). Font: Arxiu fotogràfic de Taradell.

La majoria dels paraments han perdut el possible arrebossat que les recobria. Només el parament interior dels murs de la torre (Figura 88-a) i de la capella conserva algun tram d'arrebossat (Figura 86-b). En general, s'identifiquen dos tipus de juntes històriques al castell; les que es veuen reculades (línia d'ombra) i responen a la disgregació dels morters i; les que semblen enrasades o sobresortints⁸ (tonalitat vermellosa). Aquesta diferenciació possiblement respon, al menys, a dues etapes de construcció i reconstrucció de la muralla, i a la façana sud és on més fàcilment es pot observar (Figura 89).

Segons Pladevall (octubre 1959) "*l'obra és fortíssima. De veritat que el castell fou obrat «a pedra, calç i ciment», com diuen els documents. El morter de tipus vermellós, és tan fort com l'obra cuïta*".

Aquesta singularitat permet identificar amb facilitat les intervencions modernes, on les juntes de morter de ciment i calç⁹ estan enrasades amb el parament de pedra, i tenen un acabat llis (Figura 87-b). Les reintegracions volumètriques, massissat de llacunes i coronaments dels anys 80 són els sistemes que majoritàriament s'han executat amb aquesta tècnica.

Figura 86. Cantonada sud-oest (a) i parament interior de la capella (b) respectivament (EMG, 2024).

Figura 87. Cantonada interior entre el portal i la capella (a) i mur oest (b) respectivament (EMG, 2024).

Figura 88. Interior de la torre circular (a) i parament exterior (b) respectivament (EMG, 2024).

⁸ Es podria tractar de construccions amb encofrat.
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

⁹ Segons Pladevall (1959) i Adell (1989).

Figura 89. Cantonada exterior sud-est del castell (EMG, 2024).

Figura 91. Balma principal del castell a llevant (EMG, 2024).

Figura 90. Fotografia de detall dels morters de la torre circular (EMG, 2025).

Figura 92. Fotografia de detall de la superfície de la balma (EMG, 2025).

Només hi ha discrepància a la torre circular, on el basament es va consolidar i rejuntar amb morter de major proporció (o només) de ciment. Com la part superior de la torre en ruïnes és va remuntar o re-col·locar al seu lloc original, la lectura cronològica dels morters varia (Figura 88-b). Així mateix, el morter de la torre és diferent als de la muralla al tractar-se d'un morter fet només en base calç (Figura 90).

L'estat de conservació del castell és bo tot i que presenta una sèrie de deficiències que poden alterar el seu estat a llarg termini.

En quant als danys d'origen mecànic, s'han observat una sèrie d'esquerdes verticals al parament exterior de la façana oest i de la façana sud del castell. És provable però, que aquestes lesions siguin intrínseques al propi sistema constructiu, basat en murs de considerable longitud i alçada. Com aquests estan bastits amb paredat heterogeni, si el trencajunts és mínim i la pèrdua del morter és destacable, es podria afavorir la formació de junts verticals (origen constructiu).

Així mateix, el pas del temps i la falta de manteniment ha provocat la proliferació de creixements vegetals i la colonització biòtica del castell. Es troben herbes, plantes arbustives, arbòries i enfiladisses arrelades a tots els murs, a diferents alçades i en superfície. Prolifereixen en punts singulars com forats de bastida, el contacte entre la preexistència i les diferents intervencions i, en els punts de recolzament de la muralla a la roca (Figura 91). La capa biogènica majoritària són els fongs i els líquens que sobretot es troben a la façana nord i al parament interior del mur sud.

La roca on assenta el castell, a part de mostrar les mateixes alteracions superficials (plantes arrelades entre els estrats i discontinuïtats) que els murs, presenta crosta negra i pateix l'erosió (alveolització i exfoliació) i meteorització de la seva superfície (Figura 92). En línies generals la balma presenta una estratificació en làmines horitzontals pròpia de la seva sedimentació, tanmateix, al tram inferior s'hi pot observar el desenvolupament d'esquerdes verticals que seccionen els estrats i afavoreixen la formació de grans estries i alvèols (Figura 94). Un altra lesió que es troba vinculada a la roca són les discontinuïtats de material. A part de les diàclasis verticals mencionades abans, a tramuntana la roca presenta la pèrdua d'un possible estrat tou. Això provoca l'aparició d'un tram en voladís (Figura 93) de difícil observació pels creixements vegetals.

Figura 93. Discontinuitats (laminas) de la roca. Font: Arxiu del Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya. Document Signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Per últim, val a dir que les baranes modernes s'han oxidat i la trapa de fusta de la cisterna presenta clivelles.

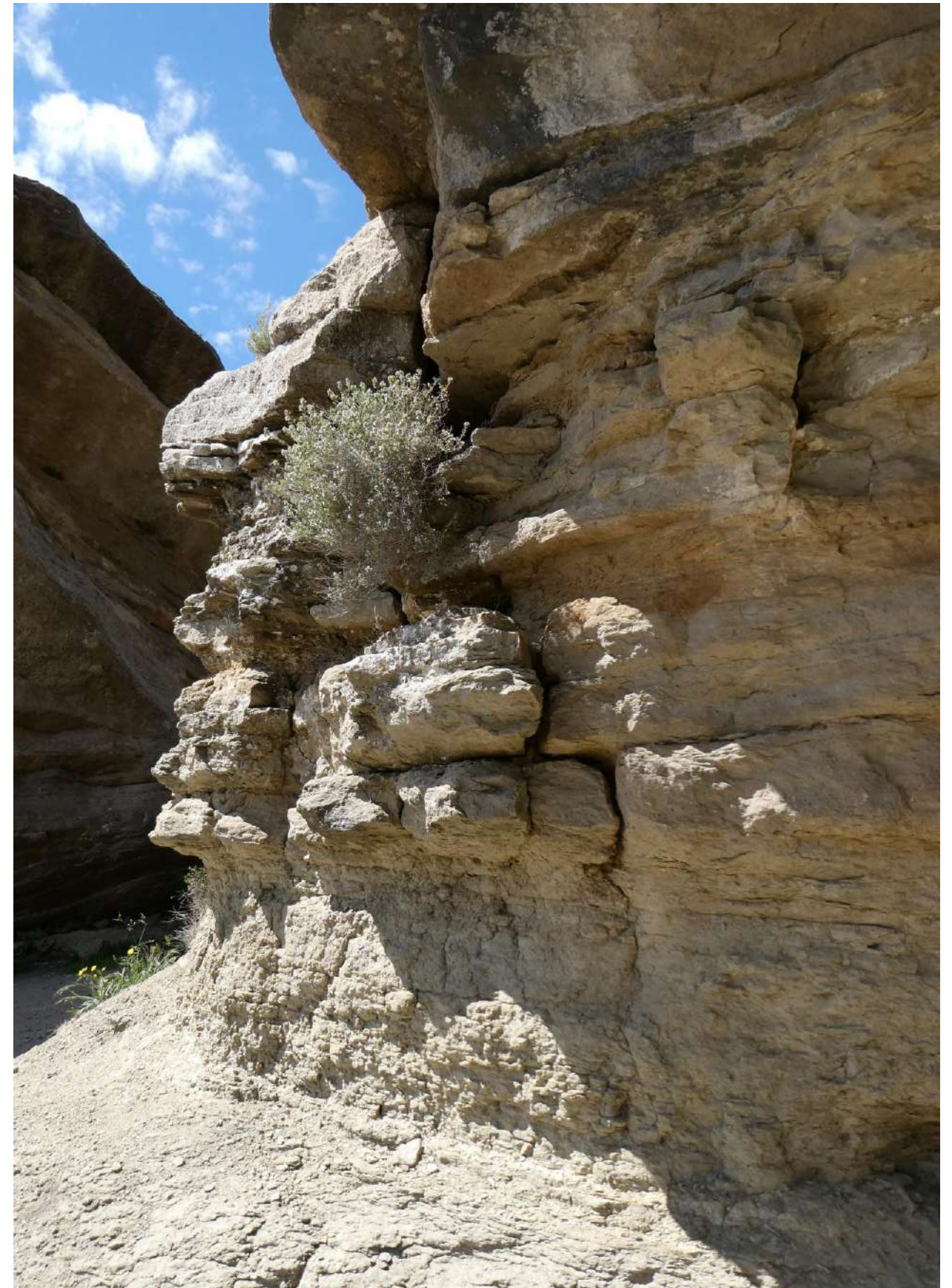

Figura 94. Detall de la balma (EMG, 2025).

2.8.3. Estudi paisatgístic i de l'entorn natural

El castell de Taradell forma part del conjunt de castells que envolten la Plana de Vic, com són Tona, Malla, Sentfores, Gurb, Voltregà, Orís, Torelló, Curull, Cabrera, Meda, Sabassona, el Brull, Tagamanent i Centelles. Avui dia alguns han desaparegut però altres encara són visibles des del castell de Taradell (Figura 96).

La posició estratègica del castell, en un punt elevat, permetia vigilància del terme i avisar la població, en cas de perill, per mitjà del toc de corn durant el dia, o amb una foguera durant la nit. Entrar a un terme amb armes era objecte de baralles i discussions, com va ocórrer amb el Senyor de Centelles, els batlles del Brull i Tona, i amb Vic els anys 1372 i 1392 (Pladevall, agost 1959).

Valor geogràfic

Segons l'informe geològic de la Direcció General del Medi Natural de la Generalitat de Catalunya aquesta geozona comprèn la cinglera vermella de la vessant oriental del massís de Collsacabra, limitada al nord per l'Eix Transversal i al sud per les estribacions septentrionals del Montseny, d'on sobresurten el Puig Moltó, el Puig-L'agulla i el Turó de l'Enclosa, proper al castell de Taradell. El límit oriental el conforma la Riera Major, eix hídric de primer ordre del Collsacabra. El punt més alt es troba al Turó de l'Enclosa (Figures 95 i 97), un mirador des d'on es pot observar la Plana de Vic, el Matagalls i els cingles del Far entre d'altres.

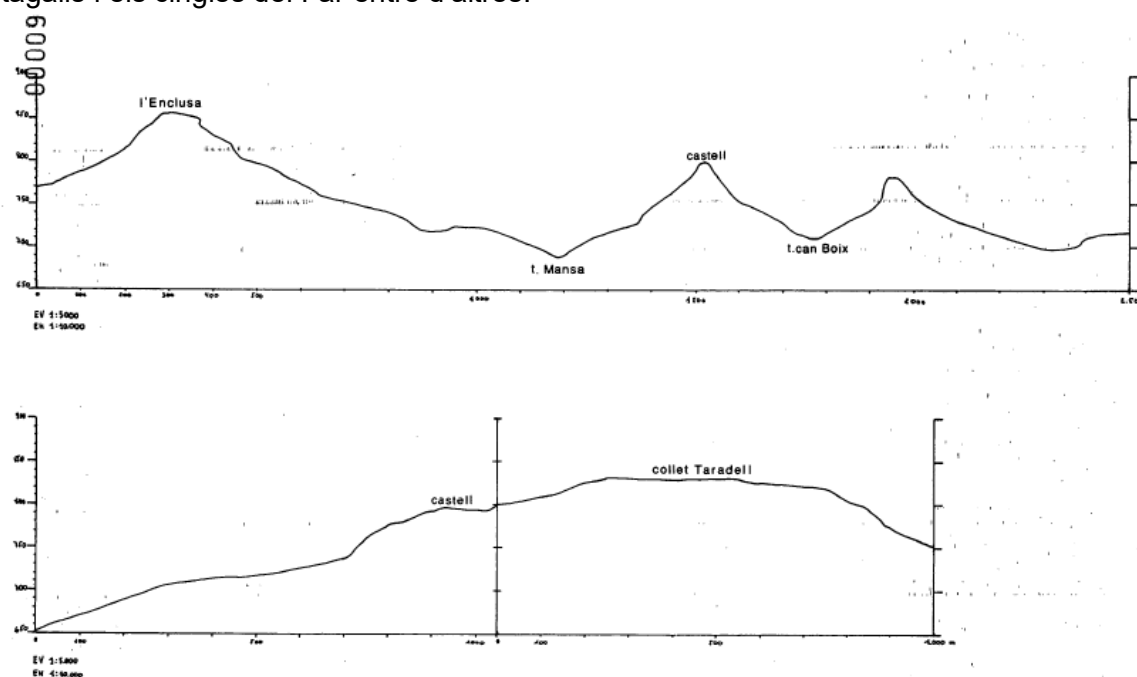

Figura 95. Perfils de l'emplaçament del castell. Font: Caballé i Ollich, 1989.

Valor paisatgístic i geològic

A nivell paisatgístic (Veure l'Annex a la memòria 6.3.1. Fitxa de les Guílleries, Osona i La Seva) té un gran valor natural, amb boscos humits caducifolis, senders (de Taradell, "el camí del castell"), corriols, les valls i torrents de can Boix i Mansa, el pantà de Taradell, així com les vistes descrites anteriorment. Tots aquests aspectes fomenten l'activitat esportiva i excursionista. Existeixen diverses rutes¹⁰ que enllacen la visita del castell de Taradell amb les coves d'en Rocaguinarda, la

tomba megalítica dels Sequers de Gasala, les roques Trabucaires, el santuari de Puig-l'Agulla i l'Enclosa.

L'interès geològic d'aquesta zona rau en aspectes sedimentològics de caire continental i de tipus al·luvial ja que s'hi troben processos de meteoritzacions antigues, riuades, processos fluvials canalitzats, formació de paleosòls, antics llacs, etc. Per això, tota la zona es considera "Espai d'interès geològic" segons el Catàleg de Paisatge de les Comarques Centrals (Observatori del Paisatge i Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya). Es tracta d'una zona on predominen els Gresos de Folgueroles i que està plena de formacions rocoses amb abrics o balms de grans dimensions, que tenen un gran interès científic per la seva sedimentació de gresos i conglomerats amb abundant fauna marina entre lutites vermelles. L'estratigrafia planar i entrecruada de les formacions permet una lectura històrica de la seva evolució.

En l'actualitat, la zona està sent objecte d'estudi per part del Departament de Geologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Figura 96. Vistes del castell del Brull i el castell de Tagamanent des del castell de Taradell (EMG, 2024).

Figura 97. Vista del Turó de l'Enclosa i de la roca prop la font del castell d'en Boix, respectivament (EMG, 2024).

¹⁰ Veure les rutes de komoot.com i wikiloc.com
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

2.8.4. Anàlisi de l'accessibilitat i senyalització del monument

Actualment al castell s'hi pot arribar des de dues direccions; a través de l'esplanada de tramuntana de la gran roca on assenta el castell i; des de migjorn provinent del Collet del castell i les roques del castell o roques Trabucaires. Els dos accessos es consideren moderns; el primer aprofitaria camins i antigues lleres de corriols per arribar-hi i; el segon es va arranjar o habilitar amb l'inici de les obres de recuperació i excavació del castell. Ambdós recorreguts per arribar al castell estan senyalitzats ("senders de Taradell") i són accessibles.

Es desconeix quin era el recorregut històric per arribar al castell, així com la ubicació original de la portalada d'accés. Com s'ha exposat abans, és probable que existís algun tipus de porta o control entre la roca del castell i la roca exempta, així com una pujada graonada aprofitant la diàclasi paral·lela a la façana oest (Figura 98).

2.9. Anàlisi sociològica

A part de l'interès històric i arquitectònic del castell de Taradell i de la importància mediambiental del seu entorn, cal parar atenció als vincles emblemàtics, sentimentals i emotius. Aquests vincles que constitueixen el valor significatiu del monument són igual d'importants que els valors documental i arquitectònic.

Seguidament, es destaquen tots aquells actes i activitats que mostren la rellevància de la fortificació per als habitants de Taradell i d'altres poblacions properes.

Celebracions populars i litúrgiques

- Cada primer diumenge de maig l'Associació Sardanista de Taradell celebra l'Aplec Sardanista i organitza un esmorzar popular amb entrepans i begudes (Figures 99, 100, 101 i 102). A vegades, per raons d'agenda, la trobada se celebra en altres dates (per exemple, enguany, l'Aplec també va tenir lloc el 18 de març).
- El dia 3 de maig se celebra la processó a la capella de la Santa Creu per commemorar la troballa o Invenció de la Santa Creu, perduda en els inicis del cristianisme i trobada més tard per Santa Elena. Anteriorment, i durant aquesta celebració, es cantaven els goigs al seu honor. D'aquests cants se'n conserva la versió de mossèn Joan Vilacís. La història d'aquest acte religiós es va iniciar al segle XIV, quan els taradellencs anaven en processó a la capella del castell. Malgrat desaparèixer aquesta al segle XVI, els habitants de la vila seguiren amb la processó fins a finals del segle XIX. Actualment, fa uns anys que es van recuperar els goigs i es tornen a cantar formant part, al mateix temps, del patrimoni cultural local del territori.

Antigament, el 3 de maig també tenia lloc la benedicció del terme des de les creus termals (creus monumentals, normalment de pedra, que s'ubiquen vora l'entrada de les poblacions o monestirs, o a prop dels camins). En aquest sentit, tenien lloc diverses processons que anaven pels camins de creu de terme a creu de terme.

Paral·lelament, Pladevall comenta que el 18 de juliol se celebrava una missa per recordar el culte a la Santa Creu al pedró amb una creu de ferro que hi ha a les proximitats del castell. Aquesta creu va ser confeccionada als anys seixanta per Joan Vilamitjana, moment a partir del qual començaria la tradició de fer aquesta missa.

Figura 98. Façana oest i roques del castell o Trabucaires al fons. Font: Imma Ollich.

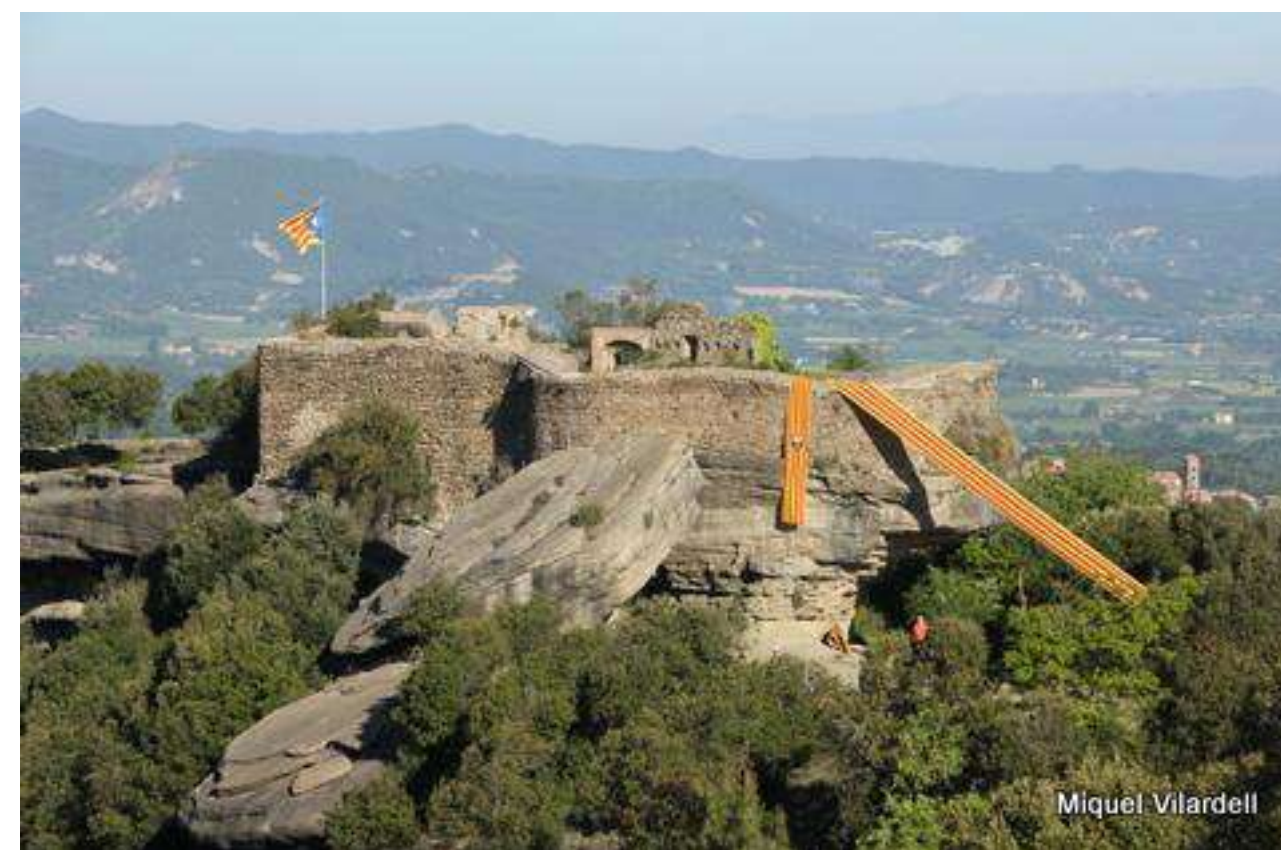

Figura 99. Fotografies de la web Taradell.com

Figura 100. Fotografies de la web Taradell.com

Figura 101. Fotografies d'excursionistes a la web Vaude (The spirit of Mountain Sports).

Figura 102. Fotografies de l'Aplec a la web Taradell.com

Senderisme

Ja fa moltes dècades que existeix una gran tradició de fer rutes i excursions en què el castell de Taradell esdevé un punt de visita indispensable. Hi ha un munt d'exemples que es troben a les pàgines webs de centres excursionistes i de llocs dedicats al senderisme. En aquest sentit, destaca el paper del Centre Excursionista de Taradell (CET) i del CAU, grup de joves que el 12 d'octubre inicia el curs amb una pujada al castell. Una altra activitat que uneix senderisme, cultura i castell és l'acampada organitzada pel CET que se sol fer al castell la Nit del Bandoler, a l'agost durant la festa major de Taradell.

La llegenda dels gegants

Els gegants de Taradell representen dos personatges històrics i reals de la vila com són Guillem de Mont-rodon i Tiburgeta de Taradell. Guillem és el personatge més rellevant dels senyors de Mont-rodon que va ser cavaller al servei del rei Pere I, Mestre Templar i tutor del rei Jaume I del 1214 al 1217. Per la seva banda, Tiburgeta, filla dels senyors del Castell de Taradell, era la pubilla del gran terme de Taradell que incloïa també Viladrau, Santa Eugènia de Berga i Vilalleons, i que als 14 anys es va casar amb Pere de Vilademany. Aquests dos personatges simbolitzen la unió de les parts alta, el castell d'en Boix, i la baixa, el casal de Montrodon, del terme municipal de Taradell.

Els gegants van ser batejats el 18 de setembre de 1977 i des de llavors han anat patint algunes modificacions. Per exemple, l'any 1987, els originals de ferro van ser substituïts per uns de fusta, que es van tornar a canviar el 2000 per uns de més lleugers elaborats amb fusta i polièster. Més endavant, l'any 2013 se'n remodelaren els caps i un any més tard, el vestuari.

Els símbols commemoratius

- Monòlit de l'Onzè Centenari del Castell de Taradell. El dia 25 de setembre de l'any 1993 se celebrà la commemoració dels 1100 anys de la primera notícia documentada de Taradell. El monument va ser inaugurat pel president Jordi Pujol i l'alcalde del moment, Josep Munmany. Es tracta d'un monòlit d'uns dos metres d'alçada, amb una placa de ferro on hi figura la inscripció de 'Castell de Taradell – onzè centenari 893-1993' i l'escut de la població.
- Petit monument en memòria d'un veí del poble que durant l'Aplec Sardanista de 2021 va patir un accident mortal en caure des d'un dels murs del castell.

Equipaments vinculats al castell de Taradell

A continuació es presenten els centres que disposen d'informació del castell i poden oferir al visitant informació sobre el monument, el paisatge i l'entorn natural, les rutes i excursions, els recursos turístics de la població i dels principals atractius de la comarca, divulgació d'activitats turístiques, culturals i/o festives programades a la població adreçades a diferents tipus de públics, etc.

a) Osona Turisme

És una organització especial del Consell Comarcal d'Osona que té com a finalitat promocionar el turisme de la comarca d'Osona i assessorar els ens locals i les entitats privades dedicades o relacionades amb el sector turístic.

Direcció: Carrer de l'Historiador Ramon d'Abadal i de Vinyals, 5, 3a planta

Edifici el Sucre 08500 Vic

Telèfon: 938 832 212 i 938 895 632

Adreça electrònica: informa@ccosona.cat

b) Oficina de Turisme de Tavèrnoles

L'Oficina de Turisme de Tavèrnoles forma part dels Centres d'Informació de l'Espai Natural de les Guilleries-Savassona. Està situat just al nucli del poble on resta l'església de Sant Esteve. Disposa de material divulgatiu de l'Espai Natural de les Guilleries-Savassona i del municipi de Tavèrnoles.¹¹

Direcció: Carrer Montseny, núm. 2 - 08519 Tavèrnoles - Barcelona (Catalunya)

Telèfon: 93 812 20 36

Adreça electrònica: turismetavernoles@tavernoles.cat

Horari: Divendres, dissabtes i diumenges de 10h a 14h

Tavèrnoles també disposa del Centre d'Informació de Tavèrnoles al carrer de l'Església 1.

c) Ajuntament de Taradell

Tant a l'edifici de l'Ajuntament, Oficina d'Atenció al Ciutadà (OAC), com a la web del consistori es pot trobar informació.

Direcció Ajuntament de Taradell:

Carrer de la Vila, 45, 08552 Taradell, Barcelona

Telèfon: 938 12 61 00

Adreça electrònica: taradell@taradell.cat

Finalment, cal mencionar que la disfunció més greu del castell es troba en l'adequació a la visita, en quant a l'alçada dels murs que funcionen com a barana. Tant el mur nord com el sud presenten una alçada inferior als 100cm en el punt d'unió amb el mur de llevant. Aquest fet representa un risc per a la seguretat d'ús ja que els visitants s'enfilen fàcilment i transiten per tot el coronament de la muralla. A més a més és una pràctica de la que s'està fent molta difusió a les xarxes socials i el perill front les caigudes en desnivell és encara més preocupant. S'adjunten un seguit de fotografies per documentar la repercussió i extensió d'aquesta mala pràctica.

Figura 103. Fotografia de l'article "Un castillo de cuento" (27-02-2020) de La Vanguardia (Joan Soldevila Adán / JSA).

Figura 104. Fotografia a Osona Turisme (Facebook).

Figura 105. Fotografia de la web AllTrails.

Figura 106. Fotografies de Catalunya Experience (unviajeindeterminado) i Vaude, respectivament.

¹¹ Informació del portal web: <https://www.tavernoles.cat/el-municipi/guia-del-municipi/equipaments/oficina-de-turisme-de-tavernoles.html>
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

2.10. Bibliografia i referències

Memòries d'intervencions arqueològiques i projectes

CABALLÉ, A. (dir.) (1986). "L'excavació arqueològica de la torre rodona del castell de Taradell". Acta Mediaevalia, Universitat de Barcelona, Annex 3, p. 25-39.

CABALLÉ, A. i OLLICH, I. (1986). Memòria de les excavacions arqueològiques al jaciment del castell de Taradell. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. [En línia].

CABALLÉ, A. i OLLICH, I. (1989). Memòria i estudi arqueològic del castell de Taradell. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. [En línia].

Bibliografia general

ABADAL, R. (1954). La plana de Vich en els segles VIII i IX (717-786), Vic.

ADELL, J. A. (2000). "Els castells altmedievals: espais de residència i defensa", Lauro: Revista del museu de Granollers, 3, p. 10-17.

BAUCELLS, J. i PLADEVALL, A. (1966). "La vila de Taradell al transcurs dels segles". Separates de la Revista Taradell. Vic.

BOSCH RICART, J. (2020). L'Abans de Taradell: recull gràfic 1885-1979. Ed. Efadós, El Papiol.

CABALLÉ, A. (1992). "El castell de Taradell: un exemple d'intervenció en el patrimoni històric (1984-1989)". Monografies del Montseny, Viladrau, 7, p. 167-186.

CABALLÉ, A. (2017). "El castell de Taradell. Un exemple de fortificació medieval". Ausa, XXXVIII, Vic, p. 73-89.

CUVILLIER, J. P. (1968-1971). "Una societat en crisi: la sagrera, la parròquia i el castell de Taradell després de la pesta negra (1352-1365)". Ausa, VI, Vic, p. 223-241.

FARRERONS, O. (2020). Romànic i Montseny: itineraris per conèixer els temples romànics del Montseny. Barcelona, OmniaBooks.

FARRERONS, O. (2023). "El sender de Taradell". Monografies del Montseny, 38, p. 65-80.

FERRARONS i FEIXAS, O. (1983). Les masies de Taradell. Taradell, Centre Excursionista de Taradell.

LACUESTA, R. (2013). "Castells senyorials i torres de guaita de l'àmbit de la Diputació de Barcelona. Criteris per a la seva conservació". Fortificaciones. Intervenciones en el patrimonio defensivo, Actas del XXXIV Curset. Jornadas Internacionales sobre la intervención en el Patrimonio Arquitectónico.

MARTÍ, R. i VILADRICH, M. (2018). "Les torres de planta circular de la frontera extrema d'Al-Andalus a Catalunya (segles XVIII-X)". Treballs d'Arqueologia, 22, p. 51-81.

OLLICH, I. (2010b). "Arqueologia a la Catalunya feudal i prefeudal: poblament i territori. El model teòric de la comarca d'Osona." a BOLOS, J. (ed): Territori i Societat: el paisatge històric. Història, Arqueologia i Documentació. Universitat de Lleida. p. 299-348.

PLADEVALL, A. (1955). "Apunts per nostra història – Santa Creu del Castell". Taradell, VII, Vic, 82, p. 6-7.

PLADEVALL, A. (1957). "El Castillo de Taradell y su primitivo término". Ausa, II, Vic, p. 492-501.

PLADEVALL, A. (1959a). "El Castell de Taradell: conegut, avui dia, pel Castell de Can Boix I". Taradell, XI, Vic, 131, p. 27-36.

PLADEVALL, A. (1959b). "El Castell de Taradell: conegut, avui dia, pel Castell de Can Boix II". Taradell, XI, Vic, 132, p. 6-11.

PLADEVALL, A. (1959c). "El Castell de Taradell: conegut, avui dia, pel Castell de Can Boix III". Taradell, XI, Vic, 133, p. 5-7.

PLADEVALL, A. (1963). "La disminució del poblament a la Plana de Vic a mitjans del segle XIV". Ausa, VI, Vic, p. 361-373.

PLADEVALL, A. (1991). "El Montseny a l'època medieval. Dominis i jurisdiccions". Monografies del Montseny, 6, p. 83-106.

PLADEVALL, A. (1995). Taradell: passat i present d'un terme i una vila d'Osona. Vic, Eumo Editorial.

PLADEVALL, A. i VILACÍS, J. (1974). "Síntesi històrica de Taradell". Taradell, Vic, 304, p. 10-11.

PRATDESABA, A. (2016). "El procés de fortificació i reocupació del territori a Catalunya entre els rius Ter i Llobregat en època altmedieval i carolíngia: el cas de l'Esquerda, segles VIII-X". Tesi doctoral presentada a la Universitat de Barcelona el 26 de gener del 2016 i dirigida per la Dra. Imma Ollich i Castanyer: <http://hdl.handle.net/2445/102368>.

PRATDESABA, A. (2017). "Les fortificacions osonenques del període medieval. Estat de la qüestió arqueològica". Ausa, XXVIII, p. 9-22.

RIU, M. (1983). "La feudalització del camp català". Estructura social i econòmica del camp català. Institut Municipal d'Història, Barcelona, p. 29-46.

RIU, M. i BOLÓS, J. (1987). "Observacions metodològiques, esquemes descriptius i notes de treball per a l'estudi de les fortificacions i castells medievals". Acta Mediaevalia, Universitat de Barcelona, Annex 3, p. 15-23.

Altres llibres i capítols de llibres

PLADEVALL, A.; VIGUÉ, J. (dir.) (1984). Catalunya romànica. 27 vol. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1984-1999.

CATALÀ I ROCA, P. (dir.) (1973). Els castells catalans. Volum IV. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona.

MONREAL LL.; DE RIQUER, M. (1984). Els castells medievals de Catalunya. Volum II. Carles Valles, Editor, Figueres.

3. AVALUACIÓ

3. AVALUACIÓ DEL MONUMENT

3.1. Avaluació de l'estat actual

1. Estat de conservació

L'estat de conservació de les estructures descrites, és en general bo. Igualment, s'han detectat una sèrie de disfuncions i lesions sobre les que caldria actuar.

En quant a les lesions d'origen mecànic derivades del propi sistema constructiu, com són les esquerdes verticals (junts constructius), tot i que actualment no són problemàtiques, amb el pas del temps poden accelerar el deteriorament del castell i provocar situacions compromeses. L'exposició de les esquerdes a les precipitacions atmosfèriques pot provocar el rentat dels morters amb el consegüent despreniment de les peces pètries. Una altra situació desfavorable és l'arrelament de vegetació en punts interiors on es pugui acumular l'aigua de pluja.

Respecte els creixements vegetals i la colonització biogènica, tot i que són alteracions freqüents en vestigis en entorn natural, i que en principi no generen grans afectacions, si proliferen i creixen de forma descontrolada poden fer perillar les estructures. El desenvolupament de les arrels a l'interior i junts dels murs disgrega els morters i genera empentes internes que desencadenen en esquerdes i despreniments dels elements o pedres més superficials. Així mateix, el creixement descontrolat de plantes oculta les discontinuïtats de la roca impeding la inspecció completa del monument. Caldrà reomplir i segellar totes les discontinuïtats, també de la roca i balma, que puguin ser objecte d'arrelaments futurs.

Per tant, tot i que l'estat de les estructures és bo, cal una consolidació i restauració general dels murs afectats per creixements vegetals i per la disgregació dels morters dels junts d'alguns punts concrets per evitar l'acceleració de la degradació i garantir la preservació.

La intervenció dels anys 80 va unificar cotes i dotar el coronament d'una regularitat que desdibuixa la idea de ruïna arqueològica i pot conduir a interpretacions cronològiques errònies. La restauració de les estructures haurà de pal·liar l'efecte negatiu de la regularització.

2. Usos que s'hi desenvolupen

L'ús actual del castell, com a monument de sí mateix, és el més idoni atès al seu valor historicoarquitectònic i paisatgístic. Tanmateix, no existeixen punts específics de reunió ni cartells informatius, fet que provoca la dispersió dels visitants així com el desenvolupament d'una sèrie d'activitats que caldria controlar.

La intervenció dels anys 80 al coronament dels murs del castell ha provocat l'ús impropï d'aquests. Per una banda, la regularització del coronament de la muralla perimetral ha fomentat la circulació dels visitants per sobre d'aquesta, buscant un recorregut i unes vistes elevades sobre el territori. El punt més greu es troba a la cantonada nord-est ja que l'alçada de les estructures en aquell punt és relativament baixa i resulta fàcil d'enfil·lar-se. Això ha creat la necessitat de redefinir-los per evitar situacions de perill i inseguretat. Per l'altra, els murs interiors del castell també han sofert el mateix tipus d'intervenció de regularització i homogeneïtzació de totes les alçades. El tractament unificador resta significació als espais i l'anivellament dels coronaments provoca que els murs interiors es facin servir com a bancs.

Un altre ús impropï que es vol reconduir és l'escalada i l'acampada sota les balmes de la gran roca on s'assenta el castell. Al tractar-se d'una activitat sense supervisió especialitzada ni regularitzada, pot posar en perill la seguretat de les persones així com la preservació de la roca i de les estructures. En aquest sentit, es fa especial esment a la realització d'ancoratges o forats a la roca per afavorir l'escalada, cosa que accelera i deteriora la roca ja meteoritzada, i a la realització de fogueres que es poden descontrolar i provocar l'incendi de la vegetació pròxima al monument, i la del propi castell.

Per tant els usos que es volen evitar són l'escalada i l'accés al coronament de tots els murs.

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

3. El paisatge

El paisatge i la orografia del lloc formen part del castell i de la seva existència. En l'actualitat el creixement d'arbres, especialment a ponent, dificulta les visuals i el predomini paisatgístic del castell. També impedeix la contemplació completa del castell, dificultant la lectura històrica i funcional dels possibles accessos al castell (segona diàclasis). En la mateixa línia, l'esplanada de roca nua a ponent, es tracta d'una superfície de gran valor paisatgístic que cal preservar. Mantenir la part superior de la roca neta de creixements arboris i arbustius ajudarà a conservar el castell i el seu predomini històric del paisatge.

També s'ha detectat una manca de coneixement arqueològic de l'entorn directe que ajudaria a contextualitzar i ampliar la informació històrica que es té del castell.

4. Accés al castell i aparcament de vehicles

L'accés de vehicles a motor en les proximitats del castell pertorba el lloc i genera zones d'estacionament impròpies i irrespectuoses amb el medi. La situació i l'entorn del castell demanen la preservació del paisatge així com la protecció mediambiental de les vies d'accés. Això garantirà la conservació del lloc i la seva evocació històrica. Per aconseguir-ho cal fomentar els recorreguts existents a peu i bicicleta (rutes excursionistes), i evitar l'ampliació de les pistes o de la xarxa de camins. Cal estudiar la restricció de l'accés de vehicles a motor i la dotació d'un aparcament específic al poble.

Els recorreguts d'accés al castell no són aptes per persones amb mobilitat reduïda.

5. Coneixement

L'interior del castell està estudiat i documentat però de l'entorn directe no es té informació i es desconeix com s'accedia i si hi havia estructures exteriors. Caldria prospectar l'entorn directe i estudiar les fases constructives del castell (lectura de paraments).

3.2. Necessitats a satisfer

L'estudi i anàlisi del castell ha aportat les dades suficients per establir un ordre de prioritats en la recerca arqueològica, la conservació dels elements i la restauració de les estructures per a la preservació i valoració, així com per a la realització d'una correcta adequació a la visita. Les necessitats detectades es descriuen a continuació:

0. Coneixement

Seria interessant excavar la part exterior immediata del castell; per intentar obtenir més informació de l'accés i dels elements que es puguin trobar a la zona sud, la relació de les roques del castell i el castell, i la funció dels murs de la zona nord-est.

1. Programa funcional i recorreguts

La continua afluença de públic al castell ha creat la necessitat d'adequar els recorreguts i d'acondicionar el conjunt arquitectònic per poder oferir una experiència més completa mantenint l'ús actual de museu de sí mateix i punt d'observació elevat.

1- Senyalitzar els itineraris existents per arribar al castell des del poble.

2- Indicar la prohibició d'accés amb vehicle oferint un aparcament viable al poble abans d'iniciar la ruta de camins, i senders.

3- Potenciar i valoritzar el castell a nivell territorial (connectivitat visual entre fites). Aquesta actuació implica contextualitzar el monument i vincular-lo als altres castells del territori de forma explícita. En aquest sentit, caldrà posar en valor la situació estratègica del castell i les seves visuals de l'entorn directe a través de cartells informatius o elements d'observació paisatgística (des del castell i des de la distància). Es tracta de crear una ruta paisatgística i/o de miradors amb una senyalètica pròpia.

4- Oferir algun espai controlat i preparat per activitats d'escalada allunyat del castell per evitar situacions de risc a les balmes del monument, així com el seu deteriorament i l'ús impropï de l'entorn (acampades).

5- Evitar circulacions erràtiques i errònies sobre els murs del castell.

2. Consolidació i restauració arquitectònica

La restauració de tots els coronaments (desmuntant i recreixent punts concrets per evitar caigudes en desnivell) retornarà la seguretat d'ús al monument. Al tractar-se d'un monument de lliure accés és fonamental garantir la seguretat dels visitants minimitzant els punts perillosos amb la creació de barreres no accessibles (recrescut de murs).

3. Restauració d'elements artístic-arquitectònics singulars i posada en valor

A part de la restitució d'una part dels murs i/o coronaments per seguretat, seria necessari posar en valor determinats espais, com la capella, i diferenciar les zones interiors per singularitzar-les i poder-les explicar. Així mateix, caldrà restaurar i evidenciar els elements característics del castell:

1- Posar en valor els elements singulars (forats de pal/ espitlleres/ *opus spicatum*)

2- Posar en valor els àmbits o estais estratègics (capella/ cisterna/ torre)

4. Adequació a la visita pública i accessos

Un cop es realitzin les excavacions arqueològiques potser es podrà proposar una revisió de les entrades i recorreguts d'accés al castell, així com l'actualització de la senyalització. Fins llavors, la forma d'entrar al castell serà la mateixa i per tant és necessari adequar (fer més accessible) el recorregut de pujada situat a nord-est. Dins del castell es troba a faltar informació didàctica, per això és necessari implementar cartells o panells (faristols) informatius que facilitin la comprensió dels àmbits i usos dels espais. En línies generals seria necessari:

1- Museïtzar el castell fent llegible els espais i elements característics. Aquesta operació passa per realitzar cartells informatius i/o didàctics amb els seus respectius QR.

2- Facilitar, ampliar i redreçar els recorreguts pròxims (senyalitzant-los), tot incloent les balmes i les noves estructures que puguin sorgir de la recerca arqueològica, i fer entenedors i didàctics els diferents espais naturals (geològics) i arquitectònics.

5. Garantir o millorar tant com es pugui la seguretat del visitant.

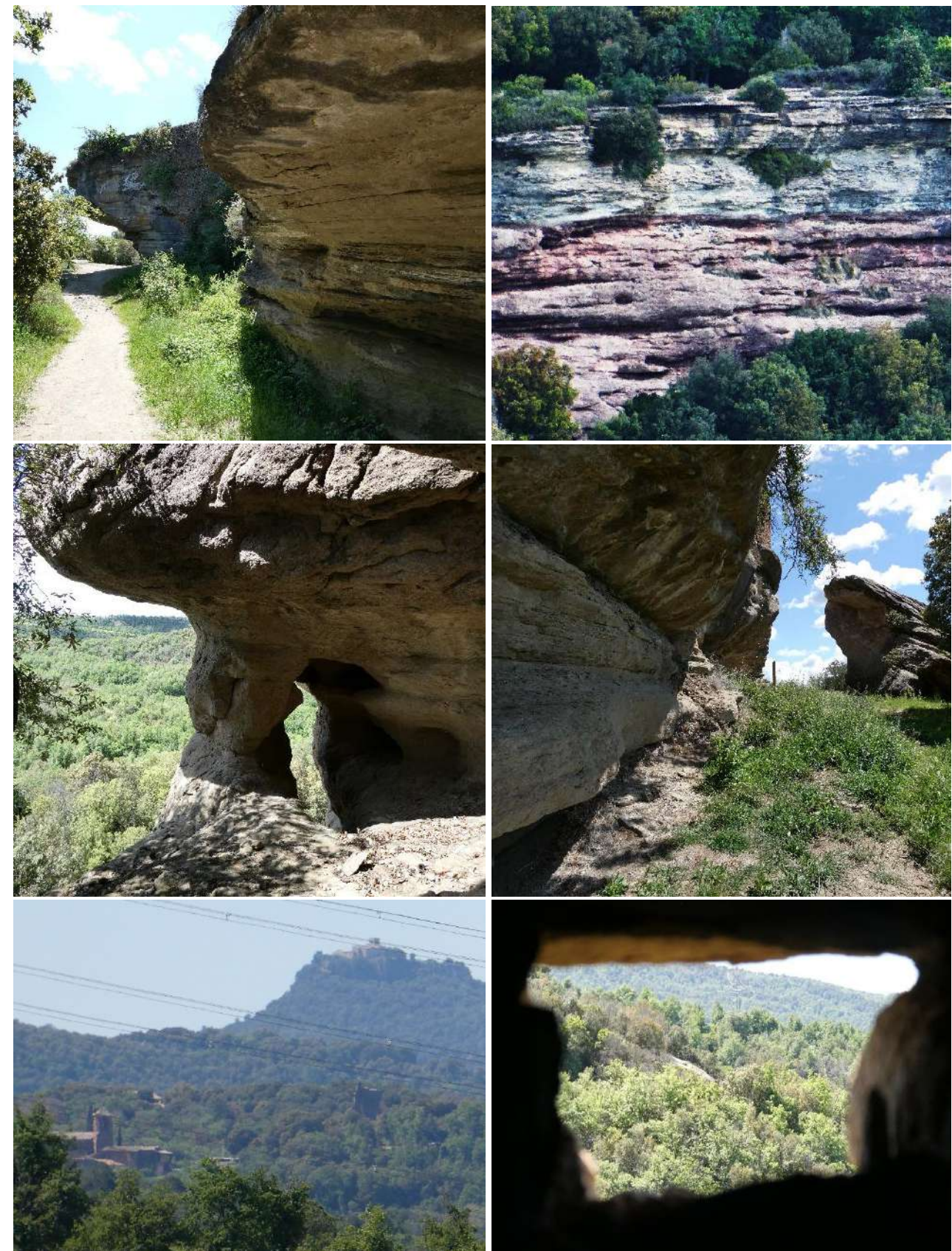

Figura 107. Collage de potencialitat visual, geològica i paisatgística (EMG, 2024).

4. PROPOSTA D'ACTUACIONS

4. PROPOSTA D'ACTUACIONS

4.1. Àmbit d'actuació

L'àmbit d'actuació del Pla director es concentra en el castell i en el seu entorn directe.

La proposta contempla actuacions a migdia, aprofitant que la topografia presenta menys desnivells, i a tramuntana de la ubicació del propi castell, on predomina l'aflorament de la roca.

Figura 108. Àmbits concrets de l'actuació juxtaposats. Veure plànol P.02.

4.2. Objectius i criteris

4.2.1. Objectius

La proposta té per objectiu valoritzar el castell tot reformulant el tipus de visita lliure que es fa actualment, amb actuacions que permetin potenciar les fortaleses del castell tot vetllant per la seguretat d'ús.

Prèviament el Pla contempla la realització d'estudis i treballs previs específics, i complementaris o recomanats, que aportin el coneixement necessari per a la reflexió i programació de les intervencions de restauració. Aquests estudis es centraran en el propi castell però també en l'entorn i en la singularitat del paratge sobre el que predomina (xarxa de camins, orografia, fites pròximes, etc.).

Cada projecte resultant del Pla comptarà també amb un apartat dedicat a les avaluacions i diagnòstics del monument en el precís moment de la redacció.

En resum, la proposta va dirigida a consolidar i potenciar els següents aspectes:

a) Coneixement i recerca arqueològica

La recerca arqueològica es fonamental per reunir informació de l'evolució i ús del castell i determinar la cronologia i morfologia del castell. Per tal d'ampliar el coneixement de forma seqüenciada, es proposa programar l'ordre de les prospeccions i campanyes arqueològiques.

Per tant, les zones amb potencial arqueològic seran objecte d'una recerca amb major o menor afectació, és a dir, basada en una excavació extensiva o a través d'inspeccions en superfície, complementats amb sondejos seleccionats abans de qualsevol intervenció. L'objectiu és esbrinar la configuració i els límits d'ocupació del castell que van més enllà de la pròpia arquitectura, i tenen molt a veure amb la localització estratègica d'aquest.

Els resultats de les excavacions es vincularan a les etapes històriques conegudes, i ajudarà a poder determinar la cronologia relativa i absoluta d'aquests períodes, així com la ocupació de l'espai de les diferents civilitzacions que l'habitaren. Així mateix, amb l'ajut de les fonts documentals i de l'anàlisi tipològic, es buscarà conèixer l'ús i el significat dels espais i elements singulars del lloc que vagin aflorant. També es recomanen un seguit d'estudis previs de projecte, d'estudis historicoconstructius (lectura de paraments) i historicoartístics per garantir un profund coneixement previ a la redacció de projectes.

Aquest primer objectiu relatiu al coneixement, és vital per garantir la preservació del monument, ja que *«quan es coneix el que es veu, es crea una empatia amb l'entorn; el que es compren s'estima; el que s'estima es protegeix, i el que es considera propi es defensa»* (Plan Nacional de Arquitectura Defensiva. Instituto del Patrimonio Cultural de España).

En conclusió, la informació adquirida i generada amb els estudis i les excavacions arqueològiques ha de formar part dels continguts dels projectes executius de restauració.

a.1) Paisatge cultural i arquitectura

El paisatge del Montseny-Guilleries al que pertany el castell, ha de ser estudiat i tractat alhora que el monument, en la relació de les seves característiques arquitectòniques i orogràfiques. La importància estratègica territorial en relació a un cim de balnes (Roques Trabucaines), la formació i l'ús d'aquest enclavament al llarg de la història per diferents civilitzacions (com abric, com a punt elevat de control i com a muralla natural de delimitació), la relació amb d'altres elements, castells i fites paisatgístiques, és una herència que cal descobrir, preservar i potenciar.

La materialitat del castell s'integra al paisatge i es mimetitza cromàticament amb el sostrat rocós on s'assenta. El castell s'adapta a les formes orgàniques de la roca i aprofita els recursos topogràfics per la seva defensa i vigilància de l'entorn.

La valorització contemplarà l'ampliació de l'àmbit de protecció del monument envers l'entorn directe del castell (roques).

a.2) Memòria històrica

El castell ha hagut d'adaptar-se al llarg de la seva història a les necessitats reals de la societat que l'ocupà, envers al moment bèl·lic, i també als avenços tecnològics de l'art de la guerra. En aquest sentit, la seva morfologia (forma i materialitat) mostra els efectes d'aquests canvis de funció; en la primera fase (alt medieval) predominaren construccions en fusta (forats de pal per una torre de vigia,

i possibles forats de bigues per connectar les roques); a la segona fase (feudal) apareixen construccions de maçoneria (torre cilíndrica i capella) i; a la tercera fase (baix medieval) s'hi destaca la muralla, que com a perímetre murari enllaça les construccions prèvies.

El Pla també contempla la realització d'investigacions encaminades a la recuperació d'informació sobre la història de la capella (amb filades d'*opus spicatum*). A través de les fonts escrites, així com l'estudi historicoconstructiu i historicoartístic es podrà aportar nova informació sobre la sacralitat i el *genius loci* de la roca del castell (al punt més elevat de les Trabucaires).

El monument, inseparable del paisatge, és un document històric que es presenta arquitectònicament i cal restaurar. Com s'ha dit abans, el Pla director contempla la realització d'estudis encaminats a la recuperació d'informació sobre la història del castell, com l'estudi estratigràfic dels murs i l'estudi de les marques i incisions a les roques a través del temps.

b) Ús i funció

Tenint en compte la singularitat paisatgística de la roca on s'ubica el castell, la proposta d'usos es basa en unes actuacions generals per; per una banda, ampliar els usos i recorreguts actuals, i; per l'altra, garantir la seguretat d'ús.

L'adequació a la visita pública del castell i de l'entorn directe permetrà organitzar noves activitats de lleure i divulgació, però implementant mesures de seguretat a través d'una proposta arquitectònica que eviti el mal ús de les formacions geològiques i les estructures pròpies del castell. Com s'ha dit abans, es necessari evitar l'escalada i l'accés al coronament dels murs, degut al perill que representa.

D'aquesta manera es proposa la prioritització de la restauració, museïtzació i adequació a la visita del castell i la roca on es situa, com a principals elements de l'actuació.

Es recomana iniciar les operacions amb la recerca arqueològica, tot desenvolupant tots els estudis necessaris per ampliar el coneixement històric del castell, així com per ampliar la oferta didàctica. Els resultats de la investigació serviran per ajustar els recorreguts de l'adequació a la visita i, possiblement redefinir les circulacions històriques entre el castell i les roques properes.

Per a l'esplanada de ponent la proposta no contempla introduir-hi cap element que pugui distorsionar o interferir en les visuals de la pròpia roca i el paisatge. En tot cas, la proposta del Pla consisteix en ampliar les zones de visita a llevant i ponent i connectar-les.

La proposta és continuïsta amb l'ús principal i actual del castell com a museu de sí mateix a través de la visita pública. A tal efecte, es proposa la incorporació d'elements didàctics per oferir una experiència més formativa i completa. Així mateix, es busca dotar l'entorn de més recursos per a la visita pública i per garantir la salvaguarda del lloc i la seguretat de les persones que el visiten.

Es proposa mantenir les estructures existents i potenciar els vestigis de la capella, ampliant i reforçant el seu perímetre i elements singulars.

c) Difusió i divulgació

Les administracions públiques són responsables de la gestió del patrimoni i han de facilitar i difondre a la població els resultats de la investigació i restauració del lloc per activar l'apropiació i l'empatia del visitant amb el monument.

La importància de la memòria col·lectiva resideix en el vincle directe amb la preservació del monument. És per això que el Pla recomana fer difusió de totes les recerques, actuacions i activitats.

Figura 109. Perspectiva del castell desde la zona de la Font del castell d'en Boix. Font: Wikimedia Commons ,2010.

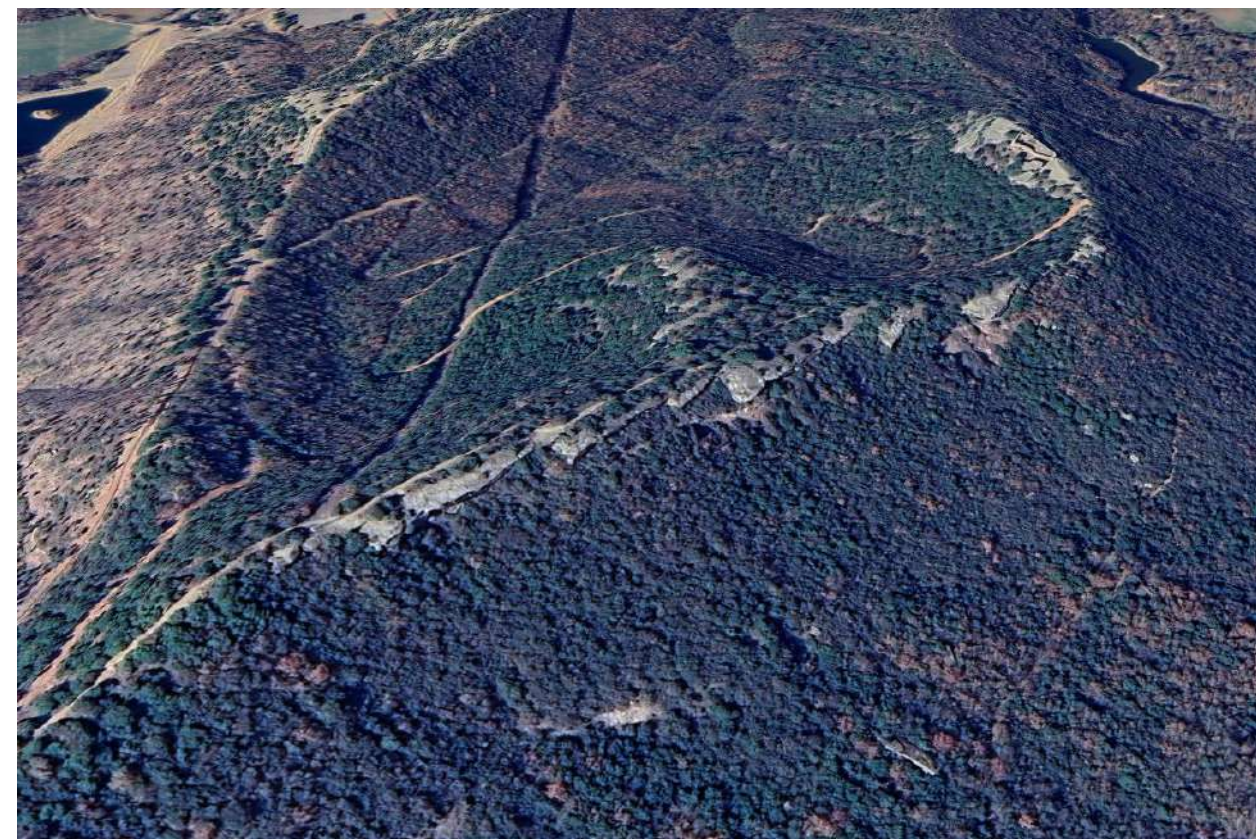

Figura 110. Les Roques Trabucaires i al final el castell. Font: Google earth.

4.2.2. Criteris i mètode d'intervenció

La seva condició de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) obliga a què la intervenció s'ajusti al compliment, entre d'altres normatives específiques i vigents, de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, respectant els criteris d'intervenció que s'estableixen al Capítol II, article 35, punt primer:

«-1 Qualsevol intervenció en un monument històric, un jardí històric, una zona arqueològica o una zona paleontològica d'interès nacional ha de respectar els criteris següents:

- a) La conservació, la recuperació, la restauració, la millora i la utilització del bé han de respectar els valors que van motivar la declaració, sens perjudici que pugui ésser autoritzat l'ús d'elements, tècniques i materials contemporanis per a la millor adaptació del bé al seu ús i per a valorar determinats elements o èpoques.*
- b) S'ha de permetre l'estudi científic de les característiques arquitectòniques, històriques i arqueològiques del bé.*
- c) S'han de conservar les característiques tipològiques d'ordenació espacial, volumètriques i morfològiques més remarcables del bé.*
- d) És prohibit de reconstruir totalment o parcialment el bé, excepte en els casos en què s'utilitzin parts originals, i de fer-hi addicions mimètiques que en falsegin l'autenticitat històrica.*
- e) És prohibit d'eliminar parts del bé, excepte en el cas que comportin la degradació del bé o que l'eliminació en permeti una millor interpretació històrica. En aquests casos, cal documentar les parts que hagin d'ésser eliminades.*
- f) És prohibit de col·locar publicitat, cables, antenes i conduccions aparents en les façanes i cobertes del bé i de bastir instal·lacions de serveis públics o privats que n'alterin greument la contemplació».*

S'adoptaran així mateix els acords principals de les cartes de restauració arquitectònica de caràcter internacional vers la utilització de materials compatibles i de durabilitat testada, sistemes tradicionals, discernibilitat científica de la intervenció a través del mètode arqueològic (interposició d'una malla entre el vestigi i la restauració), reversibilitat de les aportacions, integració matèrica de l'actuació i respecte per la preexistència.

En tot cas les actuacions preservaran la identitat i el caràcter propi del monument amb l'aplicació de tècniques basades en la diacronia harmònica i l'ús de tècniques tradicionals i materials compatibles.

Es valorarà i es prioritzarà que el monument no perdi autenticitat (i pàtina), entenent aquesta com el conjunt de valors històrics, arquitectònics i significatius que té, i que alhora guanyi llegibilitat.

És necessari doncs, que la restauració (que inclou la conservació entre les seves tasques) es realitzi i sigui supervisada per un equip multidisciplinari i transversal ben coordinat per un arquitecte especialista en restauració arquitectònica, i que el resultat contribueixi a la tasca investigadora i divulgadora, requisit indispensable en el cas dels béns culturals.

Dins del procés de restauració, es recomana seguir el Mètode SCCM de restauració monumental¹² del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, en el que es contempla la intervenció com a una etapa posterior i conseqüent amb les del coneixement i la reflexió. Per tant,

el Mètode parteix de la necessitat d'analitzar amb rigor i pragmatisme el monument i les seves circumstàncies abans de projectar qualsevol intervenció.¹³

Es fonamental que cada actuació o fase del Pla segueixi l'ordre metodològic de l'SPAL començant pel coneixement i la reflexió, seguint amb la intervenció i acabant amb la conservació i divulgació. Quan a l'actuació en l'arquitectura militar la Raquel Lacuesta (Lacuesta, 2013) distingeix els punts bàsics a aplicar del mètode:

- «- Investigació històrica (documental, arqueològica, artística i constructiva).*
- Recopilació i anàlisi de la cartografia, fotografia i planimetria antigues.*
- Comprovació i anàlisi de restauracions anteriors.*
- Lectura de l'evolució constructiva i de les transformacions, plasmades en plantes, paraments i distribucions interiors (a la qual cosa ajuden els testaments històrics amb inventaris dels béns d'una persona o una nissaga, l'exploració arquitectònica i arqueològica).*
- Anàlisi dels materials, comparativa i interpretativa.*
- Desbrossament de la vegetació amb seguiment arqueològic.*
- Retirada de runa, que es pot considerar històrica, especialment en les fortificacions abandonades del nucli rural o roquers.*
- Classificació i ordenació dels materials de construcció a peu d'obra.*
- Aixecament planimètric de l'estat inicial.*
- Redacció del projecte d'intervenció»*

El propi Pla ja desenvolupa varis punts de l'aparell metodològic enunciat a dalt, caldrà complementar-los amb el desenvolupament de cada fase.

La fase de restauració està dirigida a garantir la pervivència de l'element i la seva estabilitat estructural (seguretat d'utilització) sense alterar la seva morfologia i salvaguardant els elements característics propis que puguin donar informació complementària en estudis i/o actuacions posteriors. En el procés d'intervenció serà necessari assolir tots els aspectes possibles de coneixement, incorporant els corresponents instruments de diagnosi, estudi de valors i anàlisi de les lesions existents.

El manteniment forma part irrenunciable d'aquesta fase, i és essencial per prolongar els bons efectes de l'actuació, prevenir i evitar l'aparició de les causes que puguin representar un perill pel castell. Entre el conjunt de mesures adreçades al manteniment trobem: la custòdia del monument (sistemes de vigilància periòdica o permanent) per evitar maltractaments de caràcter antròpic o d'ordre natural, campanyes regulars de restauració i consolidació dels elements patrimonials (tutela), manteniment dels accessos i dels itineraris de la visita, tasques freqüents de control i desbrossada selectiva de la vegetació, juntament amb les tasques pròpies de divulgació d'aquestes operacions com de les resultants del coneixement adquirit del propi monument (incloent-hi els mitjans tradicionals i les noves tecnologies).

A part del Pla director cada projecte (explicitat a les fases del mateix) preveu la redacció d'un Pla de manteniment (instruccions d'ús). Aquest document haurà d'incloure una estimació temporal i econòmica aproximada dels recursos necessaris per cobrir les despeses de les mesures de protecció i manteniment.

¹² Antoni González Moreno-Navarro. "La restauració objectiva. El Mètode SCCM de restauració monumental. Memòria SPAL 1993-1998". Diputació de Barcelona, 1999.

4.3. Descripció de la proposta

Aspectes generals

El Pla director té en compte tots els aspectes que intervenen en l'estudi i posada en valor del castell. Per tant, reuneix la programació d'estudis i actuacions de caire, històric, arqueològic (recerca), paisatgístic (topogràfic, hidrològic i geològic), arquitectònic (tipològic i matèric), de formació i divulgació (difusió i museu), etc.

La proposta es basa en l'ampliació del coneixement, la conservació dels vestigis actuals i els resultants de les excavacions arqueològiques, la restauració amb potenciació d'elements o espais representatius del castell i l'adequació a la visita amb significació de camins i la inclusió de panells informatius (didàctics). Tot garantint la seguretat d'ús per a la visita pública.

Les diverses actuacions proposades al Pla (veure punt 3.2 Necessitats a satisfer) mantenen una correspondència directa amb el Mètode SCCM.

L'ordre de prioritats el marcarà els interessos municipals però sempre es seguirà el mètode de l'SPAL, iniciant cada etapa amb fases de coneixement i reflexió, i finalitzant amb la intervenció (consolidació, restauració i adequació) i divulgació. Aquest requisit respon a la necessitat de documentar i garantir el màxim respecte pel castell abans de proposar cap intervenció.

Es planteja un pla d'etapes dividit en tres grans blocs: recerca arqueològica (A), restauració arquitectònica (B) i adequació a la visita (C). Aquestes actuacions es subdivideixen en 9 fases. Tanmateix, tenint en compte la potencialitat del lloc i les necessitats prèvies al desenvolupament de les fases, s'han definit dues fases més; la fase 0 corresponent a una desbrossada dels paraments amb seguiment arqueològic, i la fase 10 que atén a un àmbit més extens al que ocupa l'actual Pla director però que s'estima d'influència directa.

El present Pla director es centra en l'àmbit concret del castell i el seu entorn més directe. Altrament, al seu pla d'actuacions es proposa una fase 10 amb recomanacions per a la redacció d'un Estudi Previ de Projecte (EPP) de l'entorn d'influència del castell, que giri entorn a la recuperació i adequació de la xarxa de camins històrics, potenciant recorreguts o itineraris existents que lliguin les fites patrimonials pròximes, així com la disposició de cartells informatius, graons, baranes, etc. en l'àmbit de les Roques Trabucaines i finalment, la restauració i adequació de les restes de Can Boix i el seu entorn.

Tot seguit s'explicaran les actuacions i els criteris proposats per cada bloc del Pla. Com són aspectes compartits a les diferents fases que componen cada activitat s'ha optat per descriure-les a continuació per tenir un recull resum:

Aspectes concrets de la proposta

La proposta es materialitzarà a través de l'aplicació d'un Pla desglossat en tres etapes consecutives. Aquestes etapes tenen varies fases que seguiran els següents aspectes compartits:

1. Coneixement i recerca arqueològica

Treballs previs

Els treballs previs giren entorn a la desbrossada de la vegetació arrelada als paraments del castell, amb control arqueològic.

Estudis

Els estudis previs que es llistaran a continuació es troben distribuïts en fases de diferents actuacions. Cal contemplar la redacció dels següents estudis, que poden anar integrats als projectes executius corresponents, per tal de contribuir al coneixement i comprensió d'alguns aspectes del castell:

- Lectura de paraments.
- Treball-compendi (recull unitari) dels estudis sobre la fortificació.
- Memòria històrica, artística i arquitectònica de la capella.
- Inventari i estudi d'elements singulars, constructius i artístics. Estudi de l'estat de conservació (lesions) i proposta d'intervenció d'aquests elements singulars.
- Estudi geològic en relació al castell roquer.
- Caracterització constructiva i anàlisi de materials, i lesions.
- Aixecaments planimètrics i estratigràfics de murs.

Recerca arqueològica

Previ a la realització de cada fase d'excavació es farà la corresponent desbrossada amb control arqueològic de cada àmbit.

Es contempla l'excavació en extensió dels àmbits situats a sud-est i nord-est, i la realització de prospeccions arqueològiques amb sondejos al recinte de llevant, entre la gran roca del castell i les roques exemptes. Els altres reconeixements en superfície són els vinculats a la inspecció de la roca.

Es preveuen tasques posteriors a la pròpia excavació com són el moviment de les terres i pedres extretes.

Fonamentalment les intervencions estan vinculades a la voluntat de recuperar espais o elements històrics (murs divisoris extramurs, escales d'accés entre roques, forats de pal, etc) que havien estat en ús antigament, posar-los en valor i donar-los a conèixer.

A part de l'excavació en superfície es poden trobar altres situacions que requeriran actuacions específiques com són:

- Desenrunament amb control arqueològic mitjançant l'extracció de les capes de runa que cobreixin els espais fins a assolir els nivells de pas dels àmbits o estructures corresponents. El seguiment arqueològic ha de permetre recuperar informació sobre la configuració dels espais exteriors del castell ja que existeix la possibilitat d'aparició d'estructures avui desconegudes que caldrà delimitar i estudiar de manera específica.
- Cales, sondejos i rases amb control arqueològic en zones puntuals. En base als resultats de les campanyes arqueològiques i de les prospeccions superficials (coneixement previ després de la desbrossada i posterior) es revisaran i modificaran les actuacions previstes al Pla director.

El desenvolupament de les intervencions arqueològiques s'haurà de fer amb els corresponents permisos d'excavació.

Es diferencien diversos àmbits d'excavació amb dos tipus de campanya:

- Zones d'expectativa arqueològica amb viabilitat d'excavació.

Les zones fèrtils són aquelles zones que encara no s'han excavat i disposen d'un paquet de terres que fa viable el seu exhauriment en extensió, és a dir, aquestes encara presenten sediments arqueològics abans d'arribar a la roca mare i són objecte d'estudi.

Fonamentalment les intervencions estan vinculades a la voluntat de recuperar espais o elements històrics que es situaven pròxims al castell, posar-los en valor i donar-los a conèixer.

- Zones d'inspecció arqueològica o prospecció superficial.

Les zones únicament de prospecció (sense excavació extensiva) són aquelles zones que per la seva constitució, a priori, no semblen ser representatives i es té poca expectativa.

Fonamentalment es tracta de les zones on la roca aflora a nord-oest o bé on hi ha un desnivell on es dificil la conservació d'estrats, com la zona sud-oest. Tanmateix, s'explorà la roca a la recerca de senyals, incisions, forats de pal o marques de pedrer i s'inspeccionarà el desnivell a sud-oest, a la recerca de restes d'estructures o material arqueològic de les èpoques d'ocupació. Val a dir que aquesta zona seria un espai que provablement estigués tancat a llevant, cosa que afavoriria la presència d'algun tipus d'infraestructura vinculada a la roca principal.

Consolidació provisional o preventiva de les restes que aflorin

Es consideren vulnerables, i subjectes a aquesta intervenció, aquelles estructures que després de romandre segles enterrades es descobreixen i es deixen exposades als agents atmosfèrics després de l'excavació arqueològica. La proposta de consolidació provisional, tot i que enfocada a una restauració pròxima, seria:

1- Neteja dels murs exposats a la intempèrie.

2- Consolidació i rejuntat d'elements i estructures de maçoneria degradats, amb materials similars i compatibles amb els originals (pedra de l'enderroc i morter de calç amb dosificació similar als originals). Restitució puntual de carreus despresos o degradats, recalçament de trams descalçats o falques, i restitució d'esvorancs, que facin perillar l'estabilitat seguint l'aparell existent, protecció dels coronaments dels murs (lona o llit se morter de calç fent aigües fora en previsió de disposició de filades de sacrifici final) per evitar la penetració de l'aigua de pluja.

3- Treballs de conservació preventiva en els elements singulars trobats, amb inventariat o catalogació i dipòsit al magatzem o el museu.

Totes les actuacions en elements arquitectònics situats en cotes elevades es duran a terme amb control tècnic.

2. Restauració i consolidació

Consolidació en zones exhaurides arqueològicament

Les zones exhaurides arqueològicament són aquelles que han esgotat tots els estrats arqueològics i arriben a la roca mare, tot deixant-la al descobert.

Les propostes d'intervenció són:

a) Consolidació i protecció de l'aflorament superficial de la roca.

Dins d'aquesta operació caldria incloure totes les superfícies rocoses així com els elements singulars excavats a la mateixa: senyals, incisions, forats de pal o marques de pedrer, possibles graonats i cisternes, etc. La proposta de consolidació és la següent:

1- Neteja general de les superfícies a protegir (eliminació manual de terres, herbes i atac biològic).

2- Consolidació de les disgregacions o exfoliació de la roca (superfície de la balma) mitjançant la fixació i/o segellat.

3- Hidrofugació de les superfícies d'escorrentia d'aigües.

4- Estudi del tractament de les marques antròpiques a la roca evitar la pèrdua per disgregació, els creixements vegetals i l'acumulació d'aigües. Es proposa aplicar algun consolidant i cobrir aquests elements singulars amb materials discernibles que no estiguin subjectes a l'arrelament de plantes. Una possibilitat seria l'abocament de graves (no absorbents), separades amb geotèxtil i a la capa final de 5cm amb Taybec (malla transpirable). Respecte els forats de pal, una opció seria disposar pals de fusta amb tractament autoclau (només una secció de roll per evocar a les construccions antigues). Es podrien deixar al nivell de la cota de pas per evitar entrebancs.

Restauració arquitectònica

Les zones que cal restaurar i es consideren prioritàries són:

- 1- Estructures de prioritat projectual per la potenciació del castell i l'adequació amb seguretat del seu interior:
 - l'església o capella, per potenciar-la i diferenciar-la de les altres estructures d'ús indefinit.
 - la muralla a tramuntana, coincidint amb el punt accessible per enfilar-se al coronament.
 - la muralla a migjorn, coincidint amb el sector sud-oest i els creixement que envaeixen la façana.
- 2- En el cas que es trobin estructures inestables i degradades (possiblement al sector nord-oest).

Val a dir que, que existeix la possibilitat de trobar construccions de pedra seca (segons indicacions de les memòries arqueològiques). Per garantint la seguretat i l'estabilitat del conjunt en la restauració, es proposa emprar morter de calç per lligar els murs amb la particularitat executiva de fer la junta enfonsada o reculada del pla del parament perquè aquestes es diferenciïn de les restes medievals del propi castell. Per l'execució de les filades de sacrifici o dels possibles recrescuts, es proposa interposar una malla de fibra de vidre per diferenciar l'aportació.

Totes les actuacions es duran a terme amb el perceptiu control arqueològic.

a) Restauració arquitectònica general: estructures estables i inestables.

La proposta de restauració és la següent:

0- Estudi de danys i aixecament de l'estat actual (planimetries actualitzades amb alçats interiors i exteriors, així com planta dels coronaments complets).

1- Neteja manual general dels paraments i coronaments dels murs a protegir. Aplicació de productes herbicides i de biocida de contacte per eliminar i erradicar els creixements vegetals i els arrelaments a l'interior dels murs.

2- En el cas que es trobin estructures inestables: recalçament dels sòcols (falques) o recalçament dels murs en el contacte amb la balma per evitar les pèrdues i disgregacions produïdes per les escorrenties d'aigua de pluja o els creixements vegetals arrelats. Aquestes actuacions es faran amb morter de calç (hidràulic) amb càrregues de granulometria i color anàlogues a les originals i material petri de recuperació (a poder ser carreus o pedres d'igual dimensió) després d'intercalar un

identificador que dati la restauració. Quan es tracti de pèrdues puntuals es realitzaran falques executades amb pedra de recuperació i seguint l'aparell existent.

3- Rejuntat i injecció dels murs que presentin pèrdues del material conglomerant o consolidació dels morters disgregats. El morter de calç serà amb càrregues de granulometria i color similars a les originals.

4- Disposició de filades de sacrifici per evitar les filtracions d'aigua de pluja al cor dels murs recuperats. Aquestes filades interposaran un material o element de reconeixement cronològic com una malla de fibra de vidre. S'executaran seguint l'aparell inferior original, amb material de recuperació dels propis enderrocs dels vestigis o de pedreres pròximes. Els carreus es lligaran amb morter de calç hidràulic amb càrregues de granulometria i color similars a les originals. Un cop endurit es recomana la hidrofugació final dels coronaments per allargar la durabilitat de la intervenció.

5- Restauració de fractures a la pedra, reparació d'esquerdes i d'altres lesions mecàniques.

Totes les actuacions es duran a terme amb el perceptiu control arqueològic.

b) Restauració d'estructures objecte d'intervencions anteriors.

Per les intervencions executades als anys 80, es proposa:

1- Estudi de danys i aixecament de l'estat actual (planimetries actualitzades amb alçats interiors i exteriors, així com planta dels coronaments complets). Fer una caracterització de la cronologia dels panys de mur (èpoques). Avaluació dels danys i procedir, de forma local i a les zones absolutament necessàries a:

2- Desmuntatge de coronaments de formigó armat i de filades afegides anteriorment, amb aplec del material per a la seva reutilització. La classificació del desmuntatge es farà amb objecte de recuperar-les i recol·locar-les (anastilosi) en un punt vulnerable envers a la seguretat i protecció front la caiguda en desnivell (nord-oest de la balma) tot utilitzant morter de calç després d'intercalar un identificador com una malla de fibra de vidre, que dati la restauració. Aquesta intervenció evitarà el perill de seguretat d'ús i els desplaçaments impropis per sobre dels coronaments.

Tractar tot el coronament de forma irregular amb morter de calç de la muralla. Es proposa aquests tractaments:

Repicar el llit de formigó i tractar el coronament de forma irregular; deixant escapçat el mur de forma per tal d'evocar el vestigi i no donar una falsa idea d'acabat.

Fer una filada de sacrifici per sobre del coronament original per protegir les restes. Aquesta actuació requeriria l'estudi de la secció de muralla en planta que quedaria visible (fulls i nucli).

Totes les actuacions es duran a terme amb el perceptiu control arqueològic.

c) Reintegració de restes de murs que completen àmbits i ajuden a la seva interpretació/comprensió didàctica.

A part de les tasques compartides de l'apartat anterior, com les neteges prèvies, l'estudi, les falques o recalçaments i els rejuntats per donar estabilitat a les estructures malmeses, es proposa:

1- Restituir parcialment els murs perimetrals de l'església si existeixen evidències recuperables. Això servirà per evitar l'ús impropï dels seus vestigis com a bancs. Es tractaria de recuperar un seguit de filades que ajudin a evitar el pas a través de l'element alhora que posa en valor l'objecte

arquitectònic i significa la forma geomètrica. Aquesta reposició, recuperació o reconstrucció de murs es faria amb pedra de recuperació i tècniques constructives tradicionals d'ídèntiques característiques a l'original. El pany haurà de seguir l'aparell i ordre dels vestigis originals i lligar-se amb morter de calç hidràulica. Si no es troben carreus re-aprofitables s'haurà de cercar a les proximitats.

Val a dir que prèviament caldrà fer el desmuntatge dels coronaments de formigó.

Totes les actuacions es duran a terme amb el perceptiu control arqueològic.

3. Adequació a la visita pública

El projecte buscarà adequar l'accés al castell tot potenciant els seus punts forts. Aquestes actuacions seran mínimes per tal de no interferir visuals i aniran encaminades a garantir la seguretat d'ús i la salvaguarda del castell. Dins de l'adequació s'inclouen les tasques de museïtzació per tal d'oferir una millor experiència didàctica.

Per aconseguir un recorregut circular s'intentaran recuperar recorreguts de l'entorn directe del castell, a l'abric de la balma i entre les roques exemptes. Unint en el recorregut les fites del monòlit i la creu del castell a ponent, i les roques exemptes a llevant.

L'entrada al castell es seguirà realitzant per la porta nord-oest, la forma d'arribar-hi serà la mateixa a no ser que la recerca arqueològica de la balma confirmi l'existència de passos històrics. En el cas de que aflorin vestigis d'accessos verticals a sud-oest, es recuperaran i restabliran per incloure'ls al nou itinerari.

Dins el castell es guiarà als visitants cap el sector sud, des d'on es podrà explicar la relació visual, topogràfica i paisatgística amb els castells del voltant a través dels forats de bastida i/o espitlleres existents a la muralla sud-est. Un cop observades les fites paisatgístiques es podrà explicar les estructures principals (torre i capella) i accedir als espais a través de les portes (marxapeus).

El desenvolupament del recorregut interior també estarà acompanyat de punts informatius amb cartells que expliquin els elements característics i ús de cada espai. S'intentarà recuperar les cotes de circulació històrica.

A nivell projectual es procurarà conservar la roca vista sense fer tractaments diferenciats entre les diferents zones.

Per a la realització de l'adequació serà imprescindible la prèvia consolidació i/o restauració dels vestigis, tant per la seguretat d'ús com per potenciar i posar en valor la seva singularitat. El present Pla director contempla la recuperació prioritària dels murs de la capella, que ajudaran a potenciar-la respecte d'altres restes d'ús indefinit. Abans però de qualsevol intervenció es proposa l'anàlisi històrica i material d'aquesta. El resultat ajudarà a plantejar un projecte executiu de restauració arquitectònica de l'església on la diagnosi dels danys o lesions observades guiarà els processos de restauració estructural. A aquest efecte es consolidaran els murs, es faran injeccions i rejuntats d'esquerdes, es farà una neteja i consolidació del coronament i es restituirà part de dels murs per evitar accessos erronis a l'interior del temple i que els murs s'utilitzin de banc.

Adequació dels recorreguts

- Ha de formalitzar itineraris accessibles i segurs.
- Ha de tenir caràcter permanent quan les dades arqueològiques ho permetin i la resta ha de rebre un tractament provisional amb materials clarament diferenciats.
- El tractament del recorregut es farà, en uns casos, amb l'aportació de terres per estabilitzar el traçat d'alguns trams a l'abric de les balmes.
- En cas de necessitar baranes per l'adequació de l'entorn exterior, s'estudiarà al propi projecte el tipus de barana de protecció, que tindrà sempre caràcter de retenció i/o de senyalització de recorregut. Es buscarà que siguin fàcils de mantenir i estiguin en sintonia amb els elements existents.

Senyalització i sistema d'informació

-Es planteja la col·locació d'informació suplementària per tal d'afavorir la comprensió del castell i la seva situació estratègica. La fixació d'aquesta senyalització serà preferiblement sense forats a la roca o amb els mínims d'ells, facilitant la reversibilitat dels materials. Es proposa realitzar faristols per tal d'evitar grans panells que puguin obstaculitzar els elements o les vistes i que puguin potenciar els trets següents:

- Valor patrimonial del monument= Dotar de nous cartells informatius dels elements o sistemes no explicats, com per exemple situar cartells abans d'arribar a la balma per poder introduir l'entorn directe.
- Ubicació estratègica= D'acord amb el recorregut final proposat al Pla. Situar-los prop de les pròpies estructures que explica.
- Orientació geogràfica i paisatgística= Dotar d'una senyalització dels castells i fites geològiques properes.
- Informació pràctica per al visitant= Proporcionar fulletons, mapes, tríptics o opuscles que es puguin dur per tal de fer la visita o als que es pugui accedir a través de codi QR.

Adequació a la visita fora de l'entorn directe

- Caldrà programar el manteniment de totes les zones o camins que arriben al castell.
- Ampliar la senyalització existent per connectar fites prèvies a l'arribada al castell.

4. Instruccions d'ús i manteniment

El manteniment constitueix una etapa posterior a la intervenció i és essencial per prolongar els seus efectes en tots els ordres i per prevenir, evitar o distanciar l'aparició de les causes que puguin obligar a una nova intervenció. La finalitat és doncs, garantir la pervivència dels valors arquitectònics (formals, espacials, constructius), artístics, històrics (documentals i testimonials) i significatius (emblemàtics, sentimentals, etc.), que qualifiquen el monument com a patrimoni arquitectònic.

El pla d'actuacions, com s'ha dit abans, inclou la redacció d'un Pla de manteniment per a cada projecte de restauració, consolidació i adequació (fases). Aquest inclourà tasques de supervisió, reparació i desbrossada selectiva de la vegetació, entre d'altres.

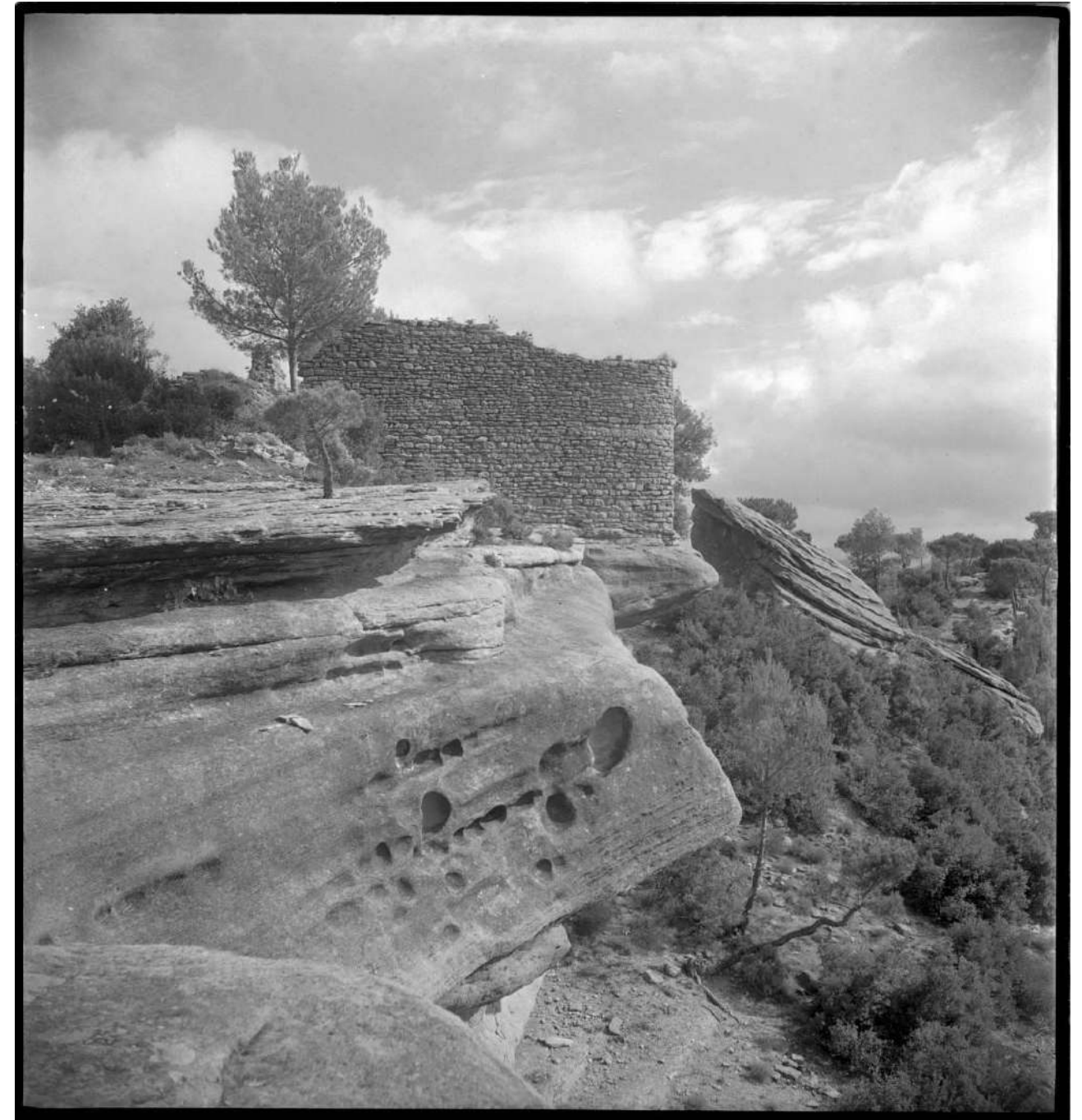

Figura 111. Panoràmica oest del castell. Font: Fons família Cuyàs (1905-1980), ICGC.

4.4. Fases de treball

Com s'ha explicat al punt 4.1 de la proposta, l'àmbit d'actuació es concentra en el castell i el seu entorn directe (Figura 112). L'àmbit s'ha subdividit en diferents sectors i l'actuació en tres grans etapes. L'etapa A engloba totes les actuacions destinades a ampliar el coneixement del castell. Es divideix en 5 fases. Les quatre primeres fases es corresponen a quatre sectors diferenciats per a l'execució dels treballs relatius a la recerca arqueològica (Fases 1 a 4). L'última fase (Fase 5) es destina a l'estudi i lectura de paraments. L'etapa B té com objectiu la intervenció a les estructures del castell. Es divideix en dos fases i sectors en correspondència directa amb el perímetre emmurallat (Fase 6) i l'interior del castell (Fase 7). L'etapa C es destina a l'adequació a la visita del monument. Es divideix en dos fases i sectors en correspondència directa amb l'entorn immediat (Fase 8) i l'interior del castell (Fase 9).

Així mateix es proposa una Fase 0 per la desbrossada general del castell i una Fase 10 per l'àmbit d'anàlisi descrit al punt 2.6. de la present memòria.

Figura 112. Àmbits d'actuació amb les fases de les etapes juxtaposats. De color verd la recerca arqueològica, de color blau-turquesa la restauració i de color taronja l'adequació a la visita del castell i entorn directe. Veure plànol P.01.

4.4.1. Treballs previs

La fase 0 inclou la redacció del projecte (desbrossada, herbicida, poda i/o tala, etc.), l'execució dels treballs (implantació, gestió de residus, etc.), el certificat d'aptitud de bastides (i/o treballs verticals), el pla de seguretat i salut, la direcció facultativa i la coordinació de seguretat i salut. Inclou el control arqueològic dels treballs.

4.4.2. Etapa A. Coneixement¹⁴

Descripció

La recerca arqueològica esdevé una font de coneixement necessària i primordial per esbrinar la configuració del monument i determinar la cronologia relativa i absoluta de cadascuna de les etapes de la seva evolució històrica i constructiva.

Les intervencions arqueològiques proposades tenen com a objectiu ampliar el coneixement adquirit del castell arran de les successives campanyes d'excavacions efectuades durant la dècada dels anys 80 del segle XX. Com s'ha exposat prèviament, la sedimentació arqueològica de l'interior del castell està esgotada. Ara, doncs, es tracta de continuar la recerca arqueològica a l'exterior del castell, una àrea que fins a l'actualitat no ha estat objecte d'estudi, amb la voluntat de comprendre millor el seu entorn immediat i els accessos a la fortalesa.

Es preveu actuar en quatre àrees:

- Sector exterior sud-est, entre la muralla i els grans blocs de pedra
- Sector exterior nord-est
- Sector exterior nord-oest i accés al castell
- Sector exterior sud-oest

Àrea d'actuació

El plànol següent relaciona i delimita les fases i superfícies d'actuació. Per identificar els sectors, veure plànol PA.03. La Fase 1 abasta uns 355 m² (on 205 m² són el terreny i 150 les roques), la Fase 2 fa aproximadament 160 m², la Fase 3 s'estén en 210 m², la Fase 4 uns 510 m² i la Fase 5 aproximadament 500 m².

Figura 113. Àmbit de l'etapa A. Veure plànol P.03.

¹⁴ L'etapa A s'ha fet conjuntament amb l' Elsa Bernad Alamo, arqueòloga de la Secció Tècnica d'Investigació, Catalogació i Difusió, SPAL.
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Fase 1. Recerca arqueològica I, sector sud-est.

Està prevista l'obertura d'un sondeig estratigràfic que permeti conèixer millor aquest àmbit exterior situat entre el cingle on recolza la muralla i els dos grans blocs de roca de gres, allà on el 1915 l'arquitecte Josep Maria Pericas ja hi dibuixava un mur de tancament.

També s'efectuarà l'anàlisi i interpretació dels forats excavats a la roca i disposats en filera, que tradicionalment s'han associat amb encaixos per sostenir un sostre, i l'examen de la superfície dels dos blocs de roca de gres del costat sud de la muralla per identificar l'existència de possibles retalls o traces d'acció antròpica.

L'equip de treball estarà format per un arqueòleg director i dos auxiliars.

El termini d'execució del treball de camp serà d'una setmana i el pressupost aproximat és de 6.000 €, IVA inclòs. (3.500 € de la direcció, que comprèn els tràmits de la sol·licitud del permís de recerca arqueològica, la direcció del treball de camp pròpiament dit i la redacció de la memòria reglamentària de la intervenció + 2.500 € dels auxiliars que executen el treball de camp).

Un cop enllestida l'actuació, es faran, si s'escau, els treballs de consolidació que corresponguin per garantir la preservació de les estructures que s'hagin posat al descobert. Aquests treballs de consolidació preventiva de les restes s'executaran mitjançant un paleta i un manobre.

Figura 115. Roques del castell (EMG, 2024).

Figura 114. Vista general del castell. Font: SPAL, 2024.

Figura 116. Roques del castell (EMG, 2024).

Fase 2. Recerca arqueològica II, sector nord-est.

L'objectiu és desbrossar la massa vegetal que actualment emmascara el pany exterior de la muralla a tramuntana. La neteja, que s'efectuarà amb el corresponent control arqueològic, permetrà identificar si existeixen altres estructures —ara ocultes per la vegetació—, i conèixer millor la fàbrica del castell i les diferents fases de l'evolució constructiva, amb especial atenció al tram de la fortalesa relacionat amb l'anomenada estructura A del castell, que s'ha interpretat com la capella castral (únic lloc de la fortificació on apareix la tècnica de l'*opus spicatum*).

L'equip de treball estarà format per un arqueòleg director i dos auxiliars.

El termini d'execució del treball de camp serà de tres dies i el pressupost aproximat és de 4.000 €, IVA inclòs. (2.500 € de la direcció, que comprèn els tràmits de la sol·licitud del permís de recerca arqueològica, la direcció del treball de camp pròpiament dit i la redacció de la memòria reglamentària de la intervenció + 1.500 € dels auxiliars que executen el treball de camp).

Un cop enllestida l'actuació, es faran els treballs de consolidació que corresponguin per garantir la preservació de les estructures posades al descobert. Aquests treballs de consolidació preventiva de les restes s'executaran mitjançant un paleta i un manobre.

Figura 118. Sector nord-est. Font: SPAL.

Figura 117. Vista aèria de tramuntana. Font: SPAL.

Figura 119. Façana nord. Font: Arxiu fotogràfic de Taradell.

Fase 3. Recerca arqueològica III, sector nord-oest.

L'objectiu d'aquesta tercera fase de recerca arqueològica és, en primer lloc, desbrossar i sanejar l'àrea situada a tocar de la rampa d'accés al castell, on s'insinua el coronament d'un mur de contenció orientat en direcció nord-oest, que ja apareix en el plànol elaborat per l'arquitecte Josep Maria Pericas l'any 1915. Posteriorment, es preveu ampliar l'àrea d'actuació en direcció a la plataforma de ponent, amb la intenció d'excavar i conèixer millor aquest sector, on s'intueixen altres alineacions de murs que podrien estar vinculades a la defensa dels accessos al castell.

L'equip de treball estarà format per un arqueòleg director i quatre auxiliars d'arqueologia. Es calculen dues setmanes de treball de camp i un cost aproximat de 14.000 €, IVA inclòs. (6.000 € de la direcció, que comprèn els tràmits de la sol·licitud del permís de recerca arqueològica, la direcció del treball de camp pròpiament dit i la redacció de la memòria reglamentària de la intervenció + 8.000 € dels quatre auxiliars que executen el treball de camp).

Un cop enllestida l'actuació, es faran, si cal, els treballs de consolidació que corresponguin per garantir la preservació de les estructures posades al descobert. Aquests treballs de consolidació preventiva de les restes s'executaran mitjançant un paleta i un manobre.

Figura 121. Pujada a la roca del castell. Font: SPAL.

Figura 120. Vista aèria. Font: SPAL.

Figura 122. Àmbit nord-oest. Font: Arxiu fotogràfic de Taradell.

Fase 4. Recerca arqueològica IV, sector sud-oest.

En aquesta actuació es preveu, d'una banda, la retirada de les terres procedents de les campanyes arqueològiques efectuades els anys vuitanta a l'interior del castell, i, de l'altra, la desbrossada vegetal de tot el sector sud-oest per veure amb detall la presència de possibles traces i estructures. L'objectiu d'aquesta neteja és entendre millor el funcionament del parament de migdia i comprovar l'existència o no d'estructures associades a la fortificació que ara resten ocultes en la massa del bosc. Es pretén donar resposta a dues hipòtesis plantejades a la primera planta elaborada per Josep Maria Pericas, on es dibuixen unes escales retallades a la roca natural en contacte amb la muralla de ponent, i on també s'intueix una línia que podria associar-se a un perímetre defensiu exterior del castell. Cap d'aquestes estructures no han estat identificades fins al moment.

L'equip de treball estarà format per un arqueòleg director i dos auxiliars.

El termini d'execució del treball de camp serà d'una setmana i el pressupost aproximat és de 6.000 €, IVA inclòs. (3.500 € de la direcció, que comprèn els tràmits de la sol·licitud del permís de recerca arqueològica, la direcció del treball de camp pròpiament dit i la redacció de la memòria reglamentària de la intervenció + 2.500 € dels auxiliars que executen el treball de camp).

Un cop enllestida l'actuació, es faran els treballs de consolidació que corresponguin per garantir la preservació de les estructures posades al descobert. Aquests treballs de consolidació preventiva de les restes s'executaran mitjançant un paleta i un manobre.

Figura 124. Vista de migjorn. Font: SPAL.

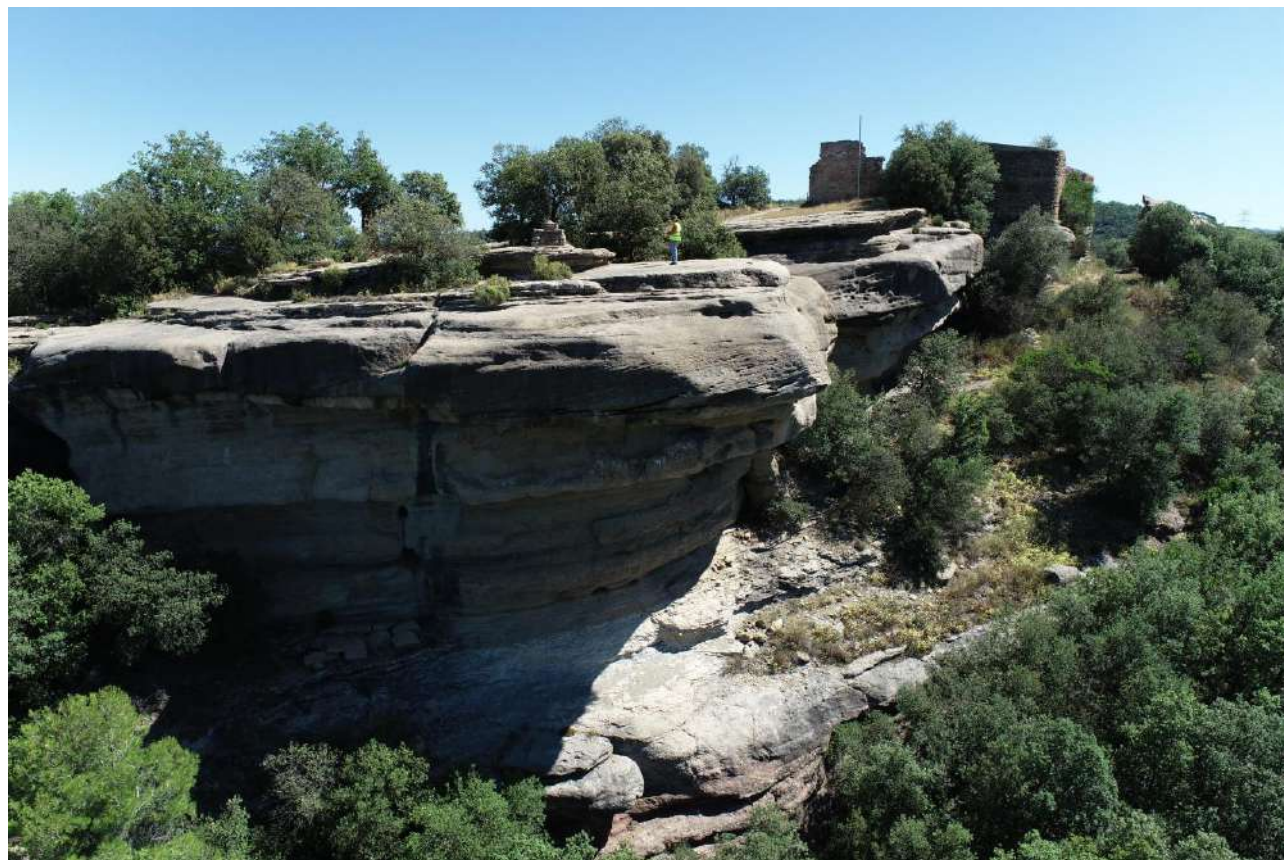

Figura 123. Vista aèria de la roca a sud-oest. Font: SPAL.

Figura 125. Vista inferior i superior de la discontinuïtat a ponent (EMG, 2024).

Fase 5. Lectura de paraments.

Aquest estudi ha de permetre conèixer millor l'evolució de la dinàmica constructiva i funcional del castell de Taradell a través de l'anàlisi estratigràfica dels alçats i l'estudi històric i constructiu de l'edifici. La investigació ha d'incloure també una aproximació a la poliorcètica de la fortalesa, amb especial atenció a l'ús i adaptació de les peculiaritats topogràfiques i geològiques del lloc en benefici del traçat i naturalesa del sistema defensiu del castell.

El termini d'execució del treball serà de d'un 4 mesos i s'haurà d'encarregar a un arqueòleg versat en construcció històrica. El cost aproximat d'aquest estudi serà d'uns 6.000 €, IVA inclòs.

(El contingut i format de l'estudi hauria de contenir en línies generals almenys els següents punts:

- La identificació i el registre alfanumèric de les Unitats Estratigràfiques Muràries (UEM) i la definició de les relacions estratigràfiques d'espai i temps que s'estableixen entre elles: anterioritat, contemporaneïtat, posterioritat.
- La individualització i georeferenciació dels sistemes constructius (materials, aparells, marques de fàbrica...), formals (tipologies de finestres, portes, arcs...) i espacials (ubicació d'estructures, nivells de circulació, pendents del terreny...).
- L'elaboració dels alçats corresponents a la identificació de les UEM i les seves relacions físiques i temporals, a la caracterització dels sistemes constructius i formals, i a la representació cromàtica dels horitzons cronològics (o etapes històriques).
- Conclusions, bibliografia i apèndix documental).

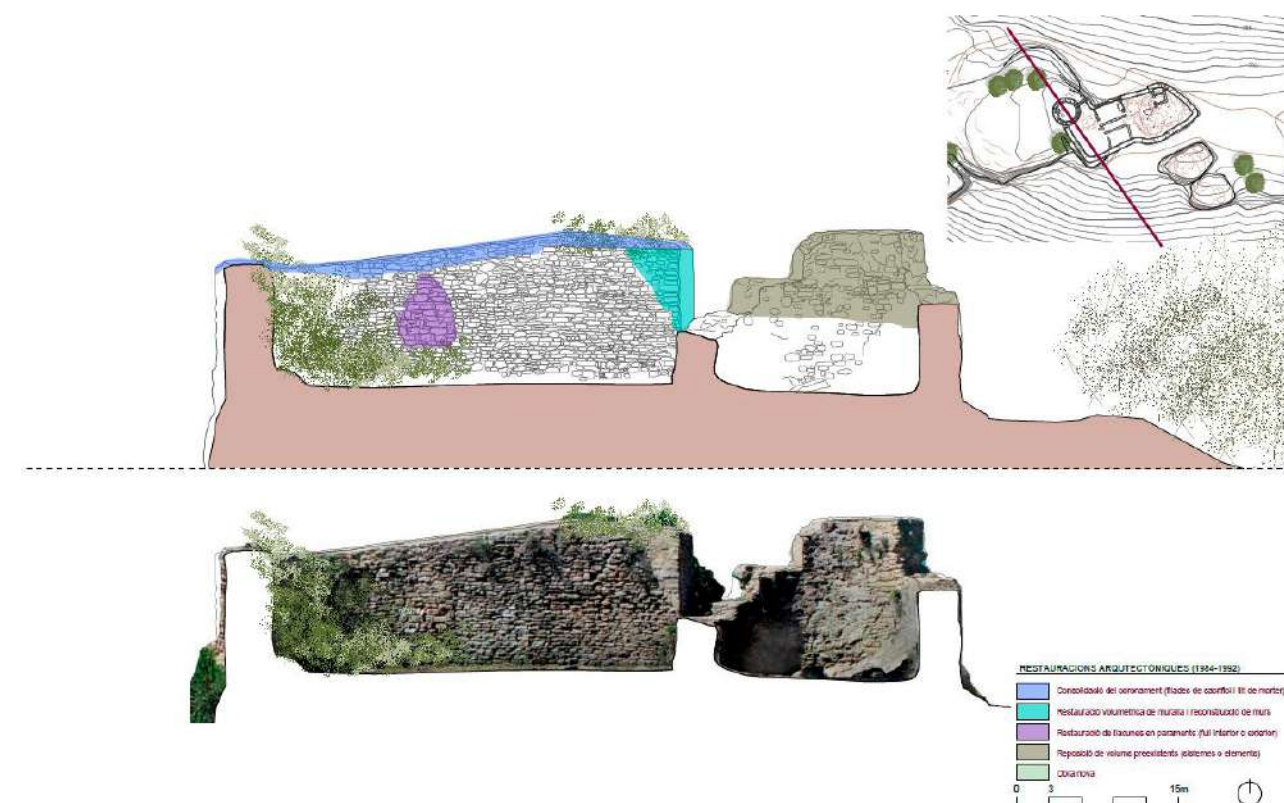

Figura 127. Parament interior del mur de ponent. Veure plànols de l'annex.

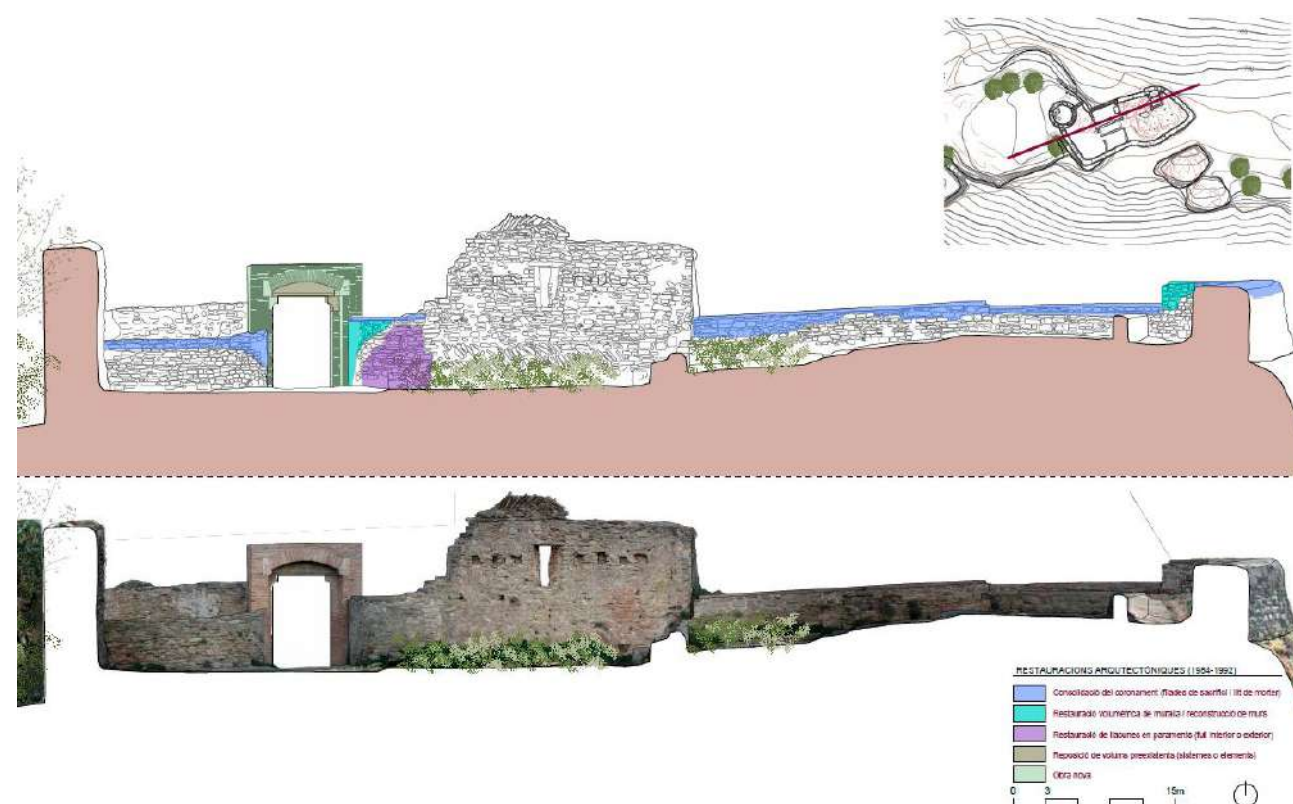

Figura 126. Parament interior de la capella. Veure plànols de l'annex.

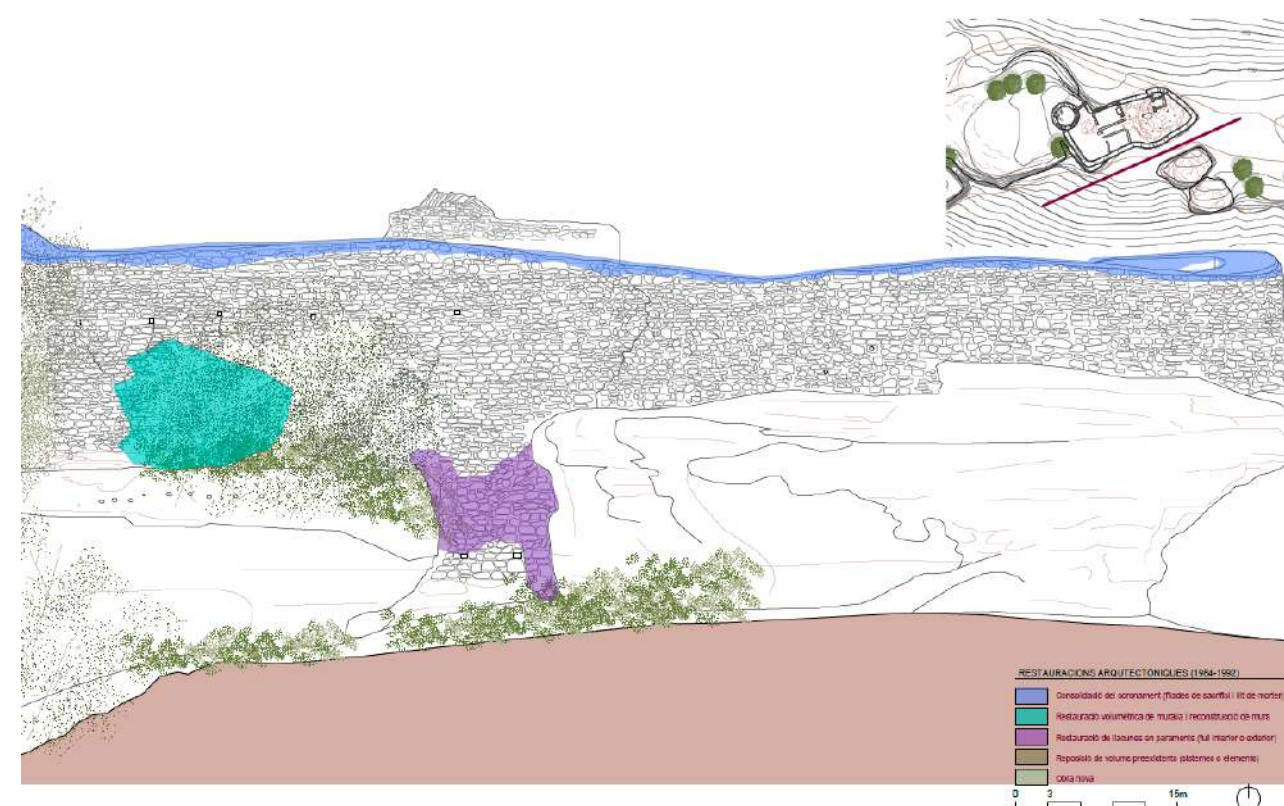

Figura 128. Façana sud. Veure plànols de l'annex.

4.4.3. Etapa B. Intervenció

Descripció

La segona etapa consisteix en la restauració arquitectònica de les zones i estructures aptes per a la visita. També inclouria la restauració i valorització de les estructures que hagin aflatat durant l'etapa A i que s'interpretin necessàries pel correcte desenvolupament del projecte d'adequació a la visita.

Engloba les tasques relatives als projectes i obres de restauració arquitectònica del castell per tal de poder protegir-lo i acondicionar-lo de cara a la visita pública. En destaca la intervenció a la muralla, i a l'església com a elements singulars.

Àrea d'actuació

El plànol següent relaciona i delimita les fases i superfícies d'actuació. Per identificar-ho veure el plànol PA.04.

L'interior del castell abasta una superfície aproximada de 285 m² comptant el castell i la torre. El perímetre de muralla en planta fa uns 74 m², tanmateix l'alçada d'aquestes façanes varia segons el recolzament a la roca i assoleix alçades importants a sud-oest.

Figura 129. Àmbit de l'etapa B. Veure plànol P.04.

Fase 6. Restauració de les façanes.

El projecte busca la total restauració del perímetre murari del castell (paraments interiors i exteriors). Es planteja la possibilitat de desmuntar coronaments regulars moderns per evitar l'ús impropï dels murs i, recreïxer aquells trams que puguin ser perillosos en la visita.

Les actuacions més importants tractaran de recuperar una muralla de coronament irregular i inaccessible per tal de garantir la seguretat i alhora retornar al castell el seu aspecte de ruïna defugint de la imatge d'acabat actual o de fals límit que és fruit de la intervenció dels anys 80.

Inclou:

- Projecte de restauració arquitectònica de la muralla (amb la façana de l'església i la torre i portal: El projecte inclourà l'estudi i descripció de l'estat actual (físic i de coneixement), la diagnosi dels danys o lesions que presentin les estructures i la proposta de restauració per a la seva definició material i posada en valor. L'objectiu és potenciar la muralla a través de la recuperació i restauració de totes les façanes. També inclou el desmuntatge dels elements considerats impropis, com són l'acabat transitable del coronament de la muralla. El projecte haurà de contemplar la incorporació d'un pla de manteniment preventiu i correctiu de les obres que es realitzin.
- Direcció i obres del projecte de restauració arquitectònica de la muralla. Inclou el seguiment arqueològic de la intervenció que es dugui a terme.

Figura 130. Vista aèria del castell. Font: SPAL.

Figura 131. Vista de l'estructura B (EMG, 2024).

Figura 132. Vista de la cantonada interior sud-est de la muralla (EMG, 2024).

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Fase 7 . Restauració de les estructures interiors.

Aquest projecte té un enfoc centrat en el manteniment i la consolidació de l'interior del castell. Es planteja la possibilitat de desmuntar coronaments regulars moderns per evitar l'ús impropri dels murs interiors i recreïxer aquells susceptibles de posar-los en valor per una millor interpretació del monument.

Un cop desmuntat el coronament modern, es proposa la disposició d'unes filades de sacrifici o protecció dels murs perimetrals de la capella per singularitzar-la. Així mateix, el projecte inclourà la realització d'una prospecció vinculada al mur amb *opus spicatum*.

També s'inclouen les tasques de restauració del paviment d'enllosat sobre la cisterna, de conservació de les traces existents a les roques (retalls i forats), així com el tractament dels espais (graves a la torre i/o a la capella).

Inclou:

- a) Projecte de restauració arquitectònica de les estructures interiors: El projecte inclourà l'estudi i descripció de l'estat actual (físic i de coneixement), la diagnosi dels danys o lesions que presentin les estructures i la proposta de restauració per a la seva definició material i posada en valor. L'objectiu és restaurar superfícies rocoses i compartimentació interior. També contempla potenciar la capella com a punt d'interès fent l'espai interpretable. El projecte haurà de contemplar la incorporació d'un pla de manteniment preventiu i correctiu de les obres que es realitzin.
- b) Direcció i obres del projecte de restauració arquitectònica del castell. Inclou el seguiment arqueològic de la intervenció que es dugui a terme.

Figura 133. Vista de la cantonada exterior sud-est de la muralla (EMG, 2024).

4.4.4. Etapa C. Adequació a la visita

Descripció

El bloc d'adequació a la visita es compon de dues actuacions centrades a l'entorn directe de la fortificació i dins del propi castell.

L'actuació actual contempla l'aportació d'elements arquitectònics que millorin i orientin la visita. Com seria una zona d'esbarjo equipada, faristols i delimitadors.

A l'entorn directe de llevant es proposa la instal·lació d'un punt d'umbracle o zona de descans, de suport a la visita pública.

Es recomana la seva execució un cop es finalitzin les fases de recerca i restauració, sense esperar a executar tota l'actuació de forma global.

Àrea d'actuació

El plànol següent relaciona i delimita les fases i superfícies d'actuació. Per identificar-ho veure el plànol PA.05.

La zona considerada d'entorn directe es desenvolupa en una superfície d'uns 1.700 m². L'adequació del castell abasta una àrea aproximada d'uns 285 m².

Figura 134. Àmbit de l'etapa C. Veure plànol P.11.

Fase 8. Adequació de l'entorn immediat.

L'etapa C comença amb l'estudi de l'estat actual de les preexistències. Es considera que les fases anteriors poden ser simultànies i es poden combinar segons les necessitats del castell i la recerca, per tant, es pot donar la situació de requerir l'adequació tot i no haver realitzat alguna de les fases prèvies. A tal efecte, cal fer un avantprojecte que reculli la realitat del castell en el moment de necessitat d'intervenció, i poder guiar la futura adequació a la visita. Aquesta s'haurà d'adaptar i integrar a la realitat del monument en el moment de la intervenció, sense condicionar o comprometre el castell envers futures adaptacions del traçat o recorregut de la visita segons els resultats de les campanyes o estudis futurs.

Inclou:

- a) Projecte executiu d'adequació a la visita de l'entorn directe: valorar els recorreguts més adients per la proposta per tal de garantir una visita circular, accessible, segura i amb punts d'informació.
- a) Direcció i obres d'adequació a la visita i museïtzació del recorregut.

Figura 135. Balma a sud-oest (EMG, 2024).

Fase 9. Adequació a la visita.

La novena fase recull les tasques per a l'adequació a la visita pública del propi castell, de l'accés i extramurs.

Les tasques podrien incloure escales, baranes, cartells informatius i altres senyals necessàries per la correcta visita pública.

Dins d'aquesta fase es proposen les següents tasques:

- a) Projecte executiu d'adequació a la visita del castell: Pot incloure noves excavacions (puntuals o extensives) que es considerin necessàries per determinar la ubicació exacta dels elements d'aportació (de caràcter arquitectònic), ha de fer diagnosi de l'estat de conservació i ha de valorar els recorreguts més adients per la proposta per tal de garantir una visita circular, accessible, segura i amb punts d'informació.
- b) Direcció i obres d'adequació a la visita i museïtzació del recorregut.

Figura 137. Sender d'accés al castell a llevant (EMG, 2024).

Figura 138. Camí sota l'abric de la roca (EMG, 2024).

Figura 136. Vista aèria de l'accés i torre del castell. Font: SPAL.

4.5. Recomanacions

Fase 10. Estudi Previ de Projecte.

Atès el gran interès paisatgístic i la singularitat de l'emplaçament es fan un seguit de recomanacions en quant a temes de recerca d'un àmbit més extens a l'entorn directe, objecte del Pla.

S'ha identificat un àmbit d'investigació i influència (Figura 139) que està relacionat directament amb el castell i que orogràficament està a l'abric del plec natural de la crestallera.

Per valoritzar el lloc es planteja la redacció d'un Estudi Previ de Projecte (EPP) de l'entorn d'influència del castell que consistirà en la recuperació i adequació de la xarxa de camins, recorreguts o itineraris existents i que lliguen les fites patrimonials pròximes. Adequació i arranjamant d'aquests camins. I adequació i museïtzació amb disposició de cartells informatius, graons, baranes, etc. Tanmateix, es recomana l'estudi i recuperació de les restes de Can Boix i el seu entorn

Aquest EPP donarà com a resultat la programació d'una sèrie de projectes dirigits a la recuperació d'aquesta xarxa de camins històrica (amb projectes d'adequació, delimitació, arranjamant, senyalització, etc) però també a la valorització de les fites arquitectòniques i naturals de l'entorn.

S'hi destaquen: el jaciment de Cau Gran, la Font del castell d'en Boix, el collet del castell, Can Boix, les roques trabucaires i el coll de Taradell entre d'altres.

Àmbit de l'estudi (EPP)

El plànol següent relaciona i delimita la superfícies d'actuació, d'uns 219.000 m².

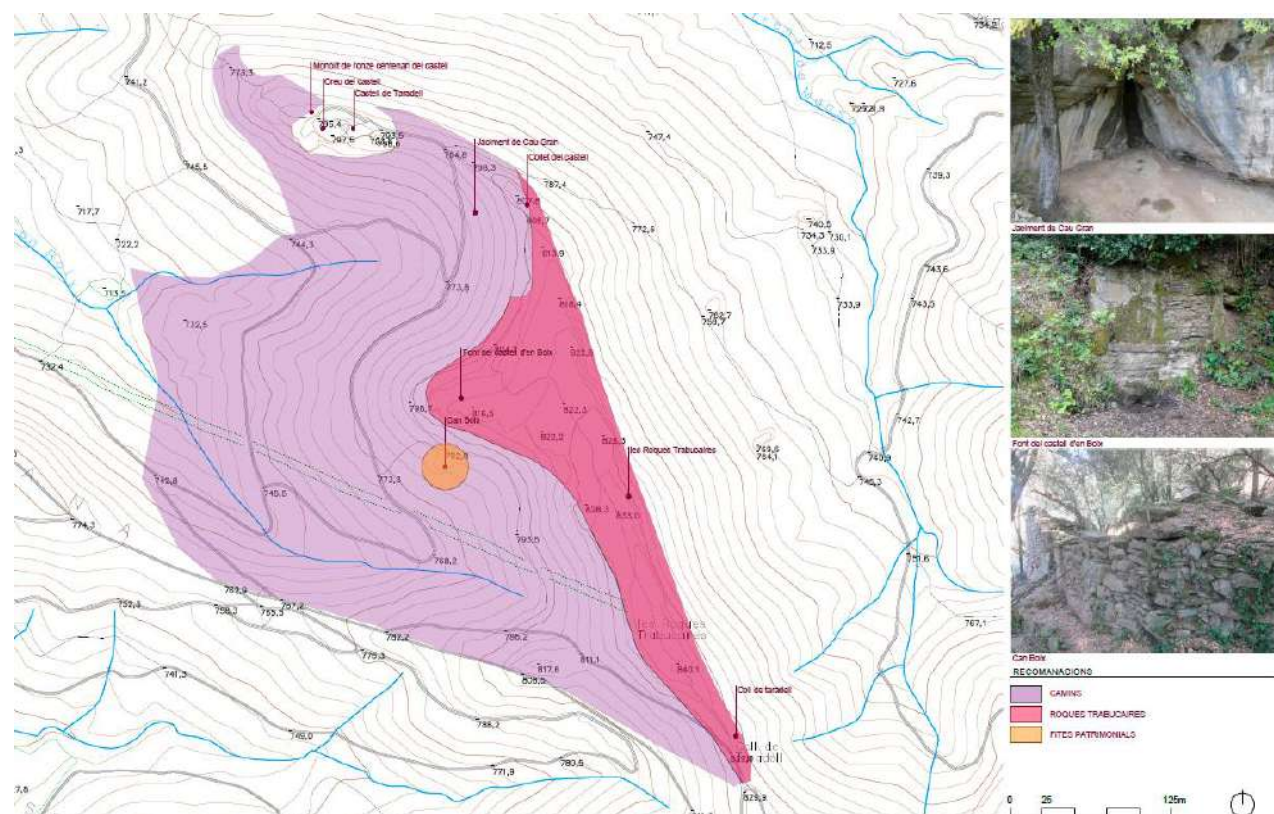

Figura 139. Àmbit d'investigació i influència. Veure plànol P.12.

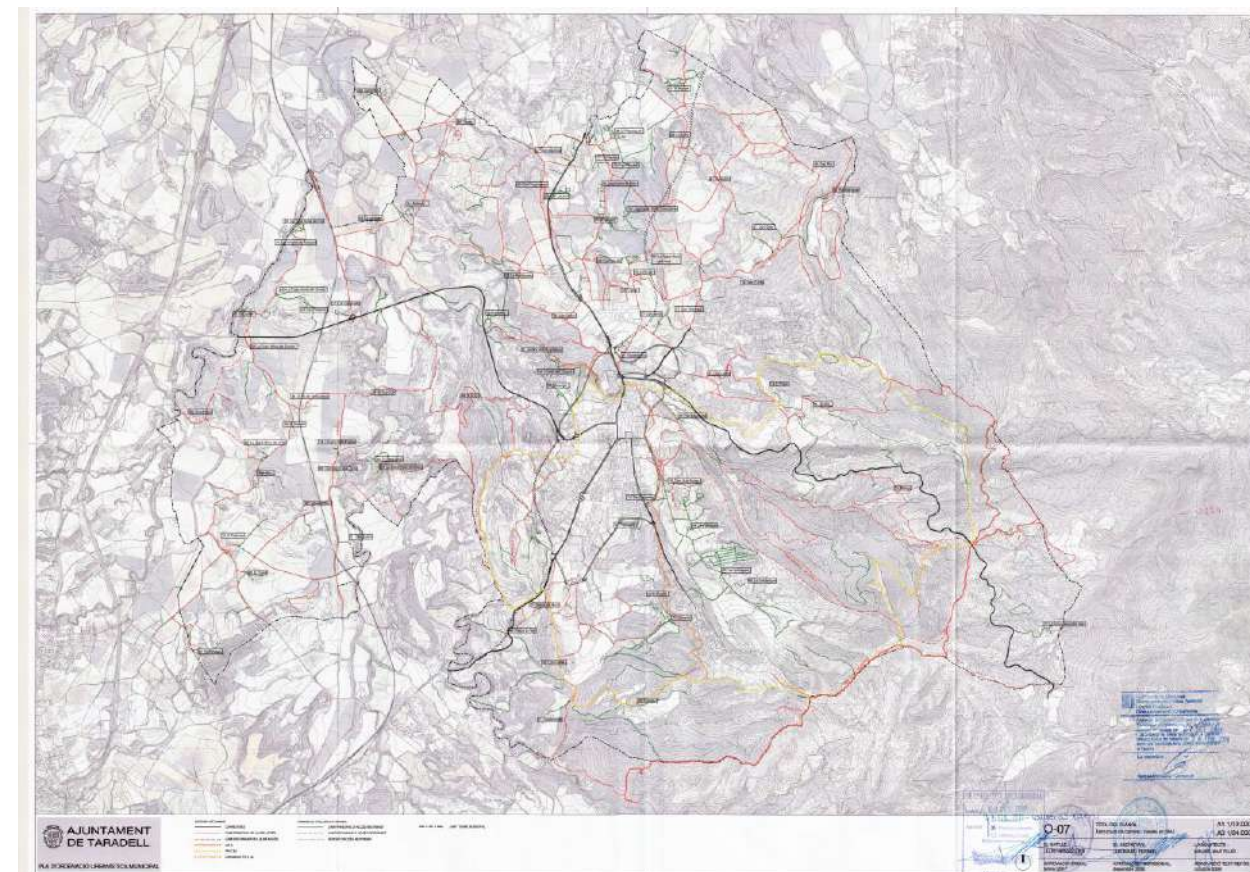

Figura 140. Mapa de la xarxa de camins de Taradell. Font: POUM, 2009.

Figura 141. Can Boix. Font: Fitxa dels Mapes de Diputació.

5. PLA D’ETAPES

5. PLA D'ETAPES

5.1. Quadre resum dels treballs

ETAPA	FASE	ACTUACIÓ	Estudis	ARQUEOLOGIA		CONSOLIDACIÓ - RESTAURACIÓ				SUMA
				Treball de camp	Honoraris Direcció d'arqueologia	Honoraris Projecte	Obres consolidació	Direcció d'obra	Control arqueològic	
—	0	Desbrossada dels murs	—	—	—	1.900,00 €	20.000,00 €	2.500,00 €	1.500,00 €	25.900,00 €
A	1	Recerca arqueològica I Sector sud-est.	—	2.500,00 €	3.500,00 €	450,00 €	3.500,00 €	500,00 €	250,00 €	10.700,00 €
	2	Recerca arqueològica II Sector nord-est.	—	1.500,00 €	2.500,00 €	300,00 €	2.100,00 €	350,00 €	200,00 €	6.950,00 €
	3	Recerca arqueològica III Sector nord-oest.	—	8.000,00 €	6.000,00 €	800,00 €	7.000,00 €	900,00 €	450,00 €	23.150,00 €
	4	Recerca arqueològica IV Sector sud-oest.	—	2.500,00 €	3.500,00 €	450,00 €	3.500,00 €	500,00 €	250,00 €	10.700,00 €
	5	Lectura de paraments	15.000,00 €	—	—	—	—	—	—	15.000,00 €
B	6	Restauració de les façanes	—	—	—	12.500,00 €	160.000,00 €	15.000,00 €	6.000,00 €	193.500,00 €
	7	Restauració de les estructures interiors	—	—	—	8.500,00 €	100.000,00 €	10.500,00 €	4.000,00 €	123.000,00 €
C	8	Adequació de l'entorn immediat	—	—	—	1.500,00 €	15.000,00 €	2.000,00 €	1.000,00 €	19.500,00 €
	9	Adequació a la visita	—	—	—	1.500,00 €	15.000,00 €	2.000,00 €	1.000,00 €	19.500,00 €
—	10	Estudi Previ de Projecte (EPP)	18.000,00 €	—	—	—	—	—	—	18.000,00 €
			33.000,00 €	14.500,00 €	15.500,00 €	27.900,00 €	326.100,00 €	34.250,00 €	14.650,00 €	465.900,00 €

6. ANNEXOS A LA MEMÒRIA

6. ANNEXOS A LA MEMÒRIA

ÍNDEX

6.1. Propietat

6.1.1. Fitxes cadastrals de les parcel·les

6.2. Règim urbanístic

6.2.1. Plànols informatius

I.01.a	POUM. CLASSIFICACIÓ DEL SÒL	1/24.000
I.01.b	POUM. OBJECTIUS. CREIXEMENTS	1/14.000
I.02	POUM. PROTECCIÓ DEL PATRIMONI	1/20.000
I.03	POUM. CAMINS	1/24.000
I.04	CADASTRE	1/6.500
I.05	CADASTRE ORTOFOTOGRAFIA	1/6.500

6.2.2. Fitxa de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immoble del Departament de Cultura de la Generalitat (IPAC)

6.2.3. Fitxa de l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (IPAPC)

6.2.4. Fitxes dels Mapes de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona

6.3. Anàlisi paisatgístic i de l'entorn natural

6.3.1. Fitxa de les Guïlleries (Osona i La Selva).

6.4. Informe de l'incendi a Taradell (1983)

6.5. Plànols estudi historicoconstructiu

I.06	CRONOLOGIA DE LES ESTRUCTURES	1/150
I.07	RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES. PLANTA	1/150
I.08	RESTAURACIONS ALÇAT NORD	1/75
I.09	RESTAURACIONS SECCIÓ LONGITUDINAL NORD	1/75
I.10	RESTAURACIONS ALÇAT OEST	1/75
I.11	RESTAURACIONS SECCIÓ TRANSVERSAL OEST	1/75
I.12.a	RESTAURACIONS ALÇAT SUD	1/75
I.12.b	RESTAURACIONS ALÇAT SUD ORTOFOTOGRAFIA	1/75
I.13	RESTAURACIONS SECCIÓ LONGITUDINAL SUD	1/75
I.14	RESTAURACIONS SECCIÓ TRANSVERSAL EST	1/75
I.15	ÀMBIT D'ANÀLISI	1/2.500

6.1. PROPIETAT

6.1.1. FITXES CADASTRALES DE LES PARCEL·LES

GOBIERNO DE ESPAÑA

VICEPRESIDENCIA PRIMERA DEL GOBIERNO

MINISTERIO DE HACIENDA

SECRETARÍA DE ESTADO DE HACIENDA

DIRECCIÓN GENERAL DEL CATASTRO

DATOS DESCRIPTIVOS DEL INMUEBLE

Localización:
Polígono 4 Parcela 40
CASTELL D'EN BOIX. TARADELL [BARCELONA]

Clase: RÚSTICO
Uso principal: Agrario
Superficie construida:
Año construcción:

CULTIVO

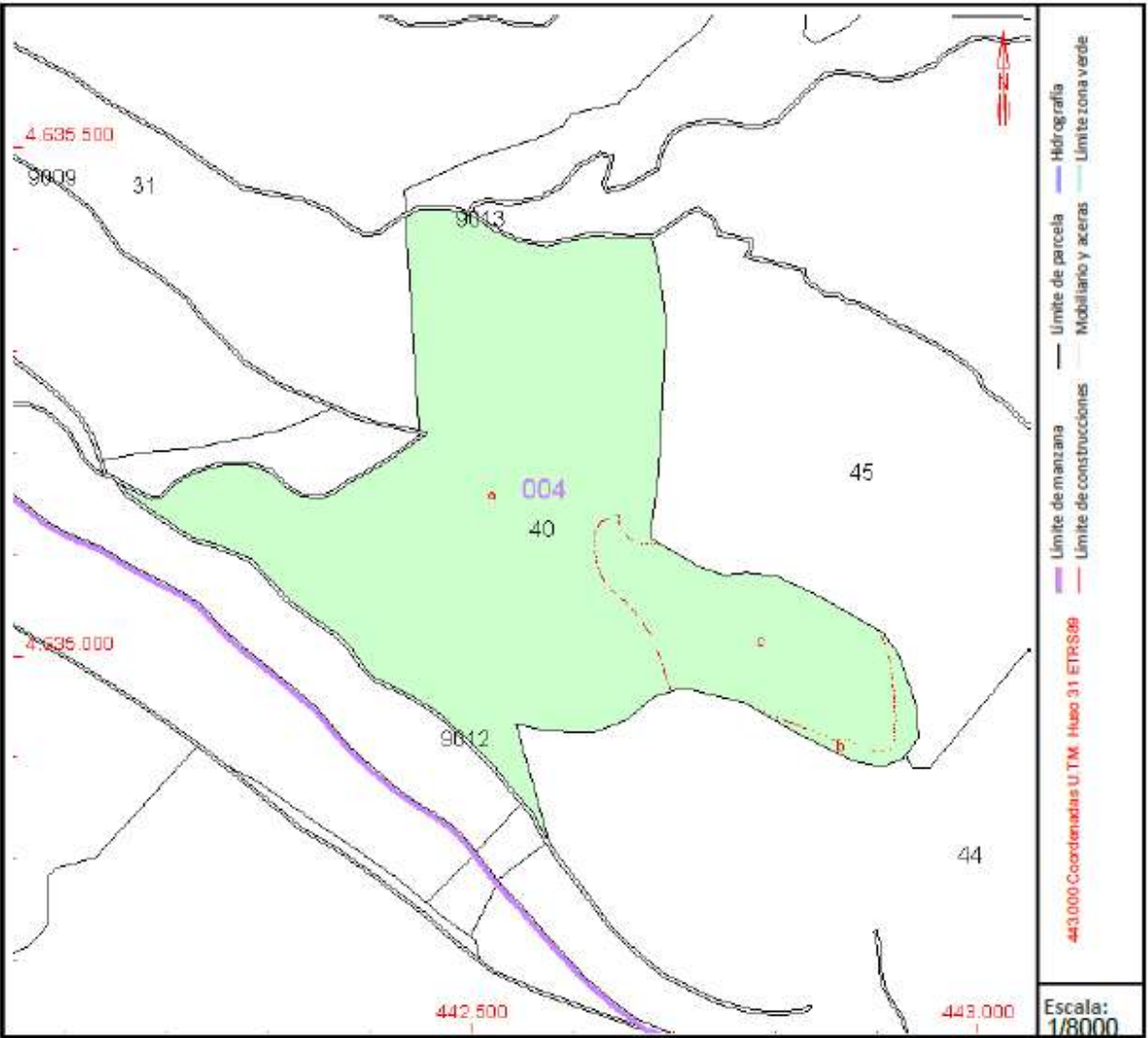
Subparcela	Cultivo/aprovechamiento	Intensidad Productiva	Superficie m²
a	MT Matorral	00	148.181
b	I- Improductivo	00	3.354

CONSULTA DESCRIPTIVA Y GRÁFICA DE DATOS CADASTRALES DE BIEN INMUEBLE

Referencia catastral: 08278A004000400000ZD

PARCELA

Superficie gráfica: 183.400 m2
Participación del inmueble: %
Tipo:

Este documento no es una certificación catastral, pero sus datos pueden ser verificados a través del "Acceso a datos catastrales no protegidos de la SEC"

Sábado , 14 de Septiembre de 2024

GOBIERNO DE ESPAÑA

VICEPRESIDENCIA PRIMERA DEL GOBIERNO

SECRETARÍA DE ESTADO DE HACIENDA

MINISTERIO DE HACIENDA

DIRECCIÓN GENERAL DEL CATASTRO

CONSULTA DESCRIPTIVA Y GRÁFICA DE DATOS CATASTRALES DE BIEN INMUEBLE

Referencia catastral: 08278A004000400001XF

DATOS DESCRIPTIVOS DEL INMUEBLE

Localización:
Polígono 4 Parcela 40 P.P.U8
CASTELL D'EN BOIX. TARADELL [BARCELONA]

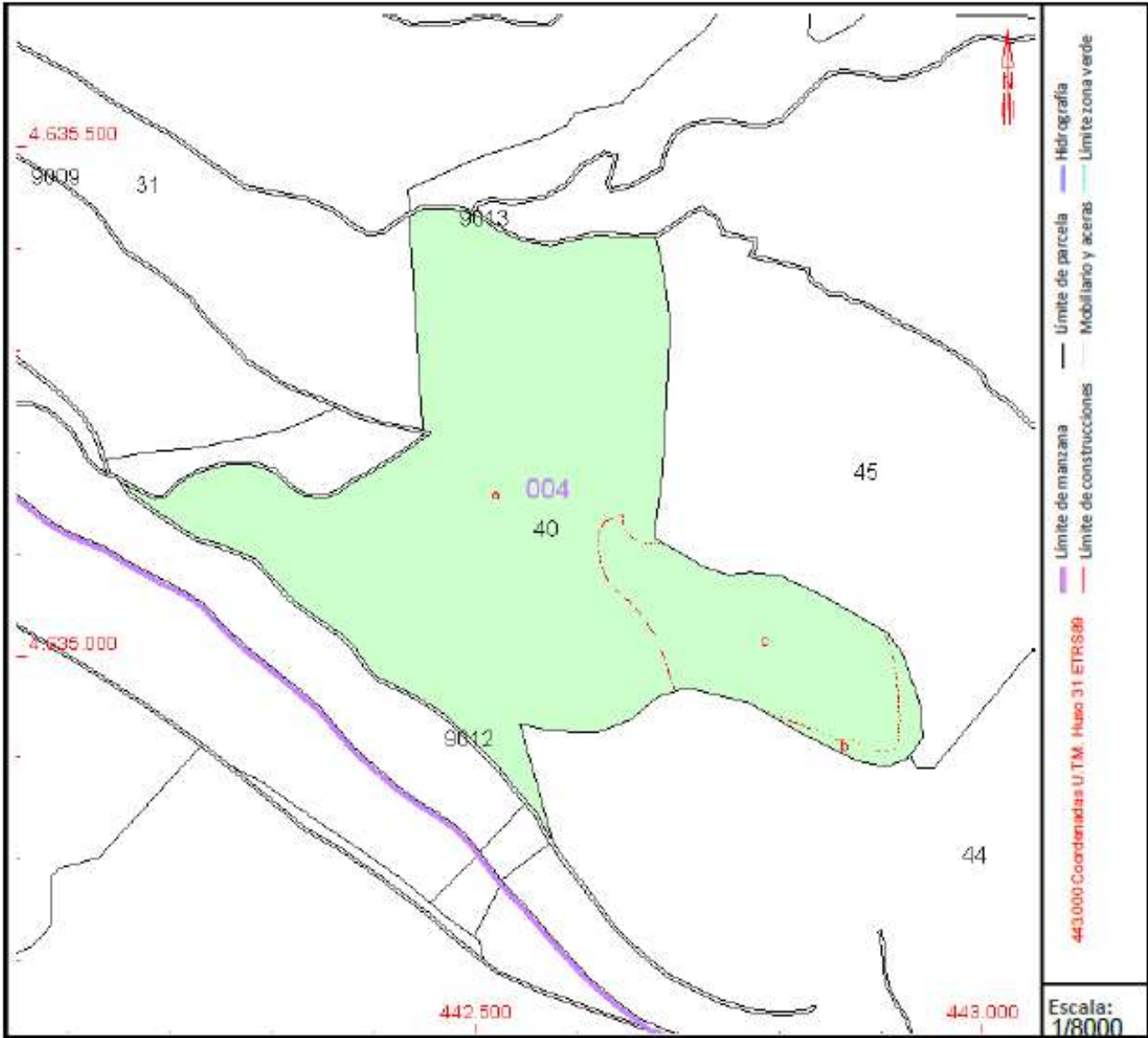
Clase: RÚSTICO
Uso principal: Agrario
Superficie construida:
Año construcción:

CULTIVO

Subparcela	Cultivo/aprovechamiento	Intensidad Productiva	Superficie m²
c	I- Improductivo	00	33.885

PARCELA

Superficie gráfica: 183.400 m2
Participación del inmueble: 100,00 %
Tipo:

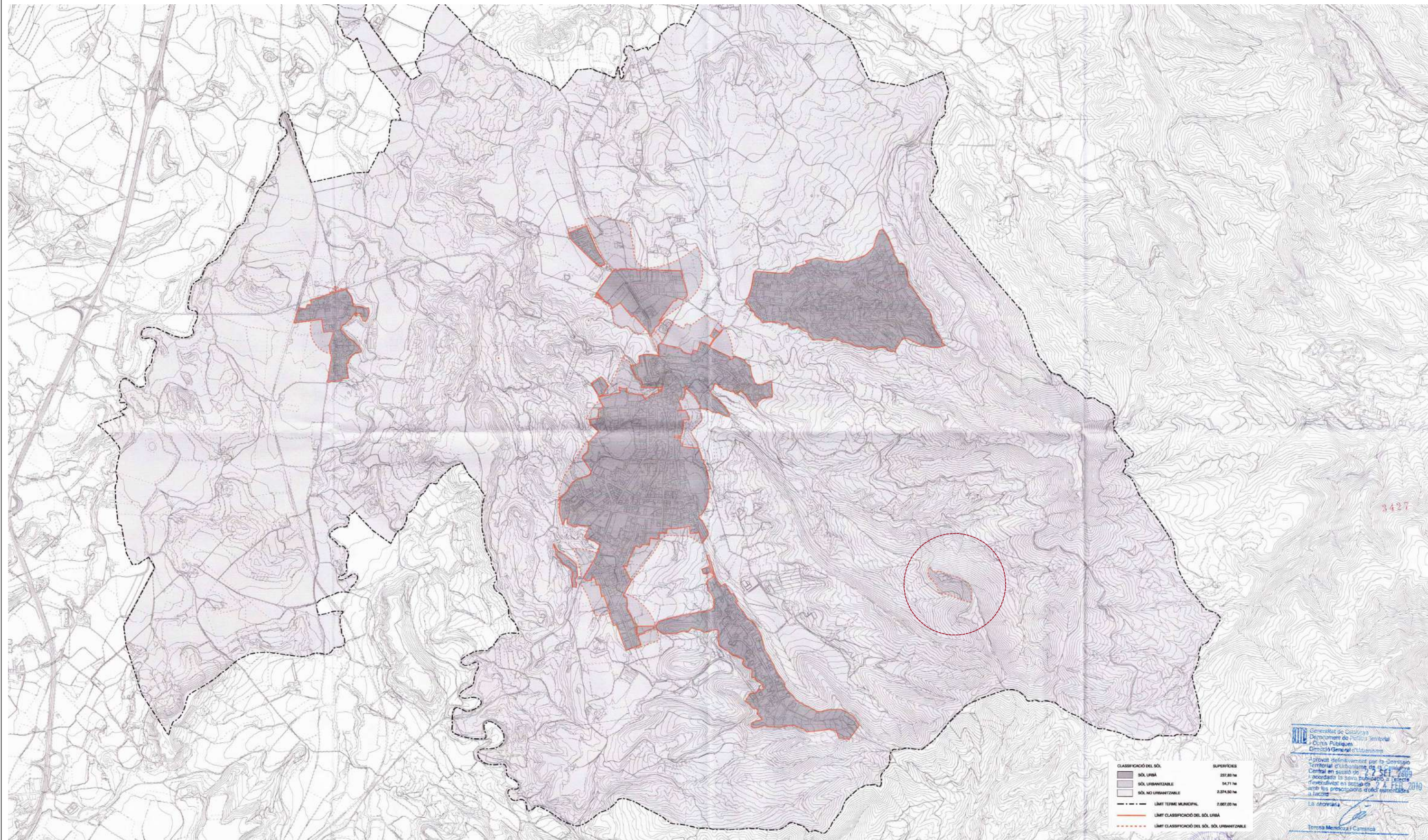

Este documento no es una certificación catastral, pero sus datos pueden ser verificados a través del "Acceso a datos catastrales no protegidos de la SEC"

Sábado , 14 de Septiembre de 2024

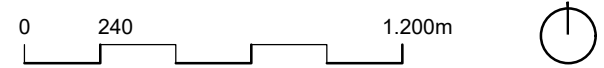
6.2. RÈGIM URBANÍSTIC

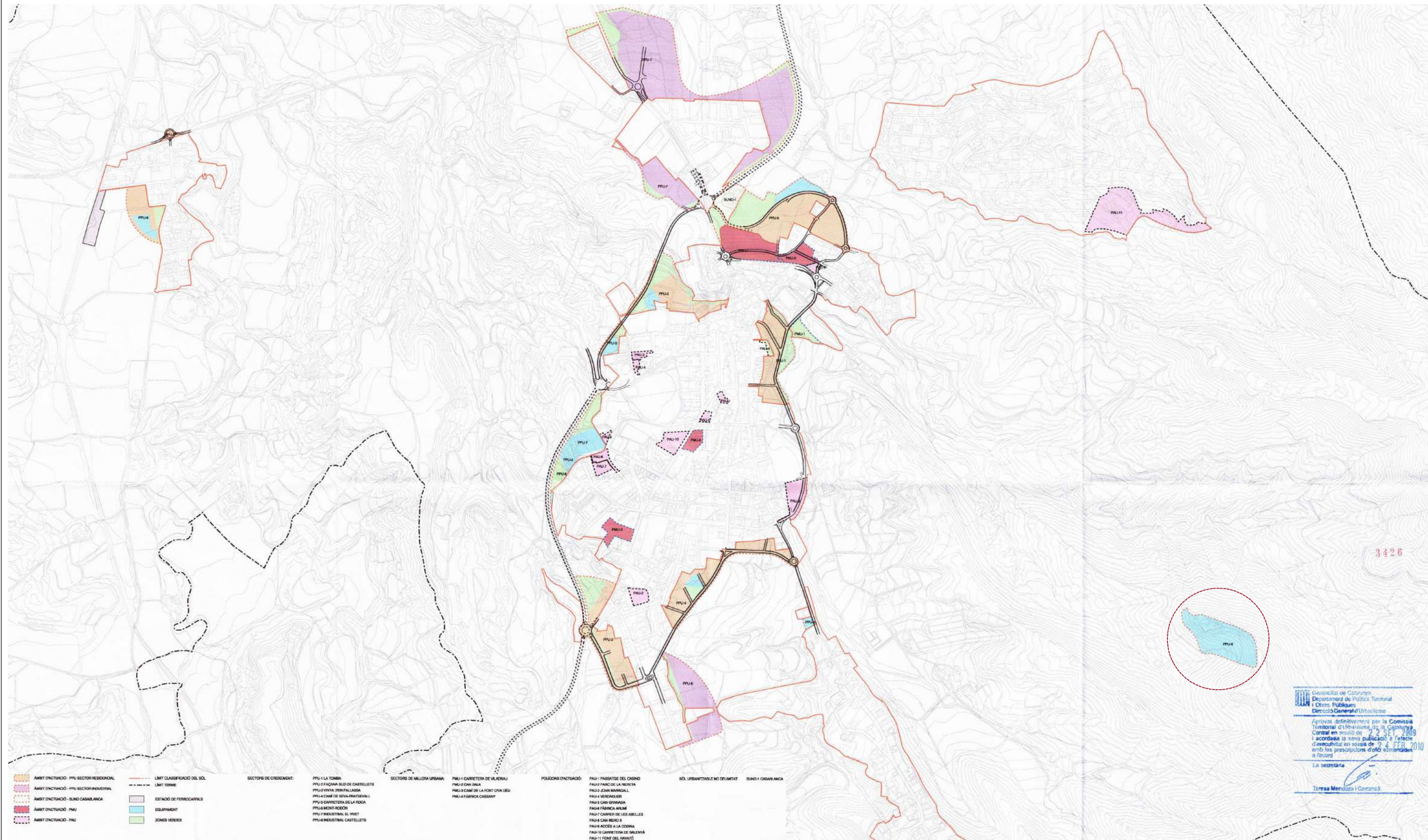
6.2.1. PLÀNOLS INFORMATIUS

CLASSIFICACIÓ DEL SÒL		SUPERFÍCIES
SÒL URBÀ		227,85 ha
SÒL URBANITZABLE		14,71 ha
SÒL NO URBANITZABLE		2.374,50 ha
LÍMIT TERME MUNICIPAL		2.007,00 ha
LÍMIT CLASSIFICACIÓ DEL SÒL URBÀ		
LÍMIT CLASSIFICACIÓ DEL SÒL SÒL URBANITZABLE		

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Aprovat definitivament per la Direcció
Territorial d'Urbanisme de la Generalitat
Central en sessió de 27 de setembre de 2009
i acordada la seva publicació a l'efecte
d'execució en sessió de 27 de setembre de 2009
amb les previsions d'actes emeses
a l'acte
La secretaria
Teresa Mendez i Castells

Pla d'Ordenació Urbanística Municipal , 2009

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Informació i Relacions amb el Ciutadà
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Projecte

PLA DIRECTOR DEL CASTELL DE TARADELL

Localització
41.865429, 2.310356

Municipi i comarca
Taradell - Osona

Propietat
Ajuntament de Taradell

Plànol

**6.2.1.PLÀNOLS INFORMATIUS (ANNEX)
POUM. OBJECTIUS. CREIXEMENTS**

Arxiu
I_02_informació.dwg

Data
09/2024

Escala
1/14.000

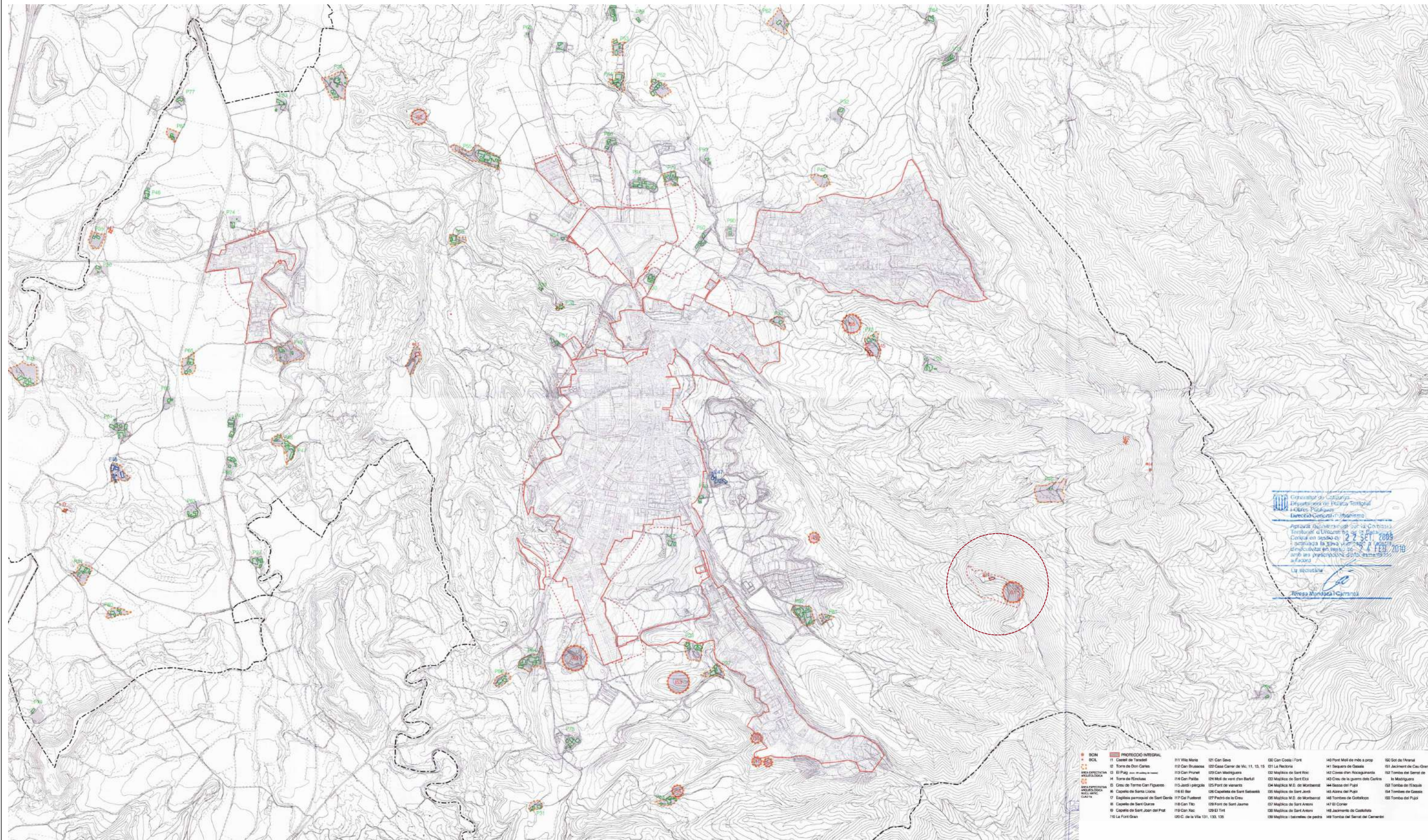
Número
1.01.b

Autora

Estefania Martín García
Arquitecta

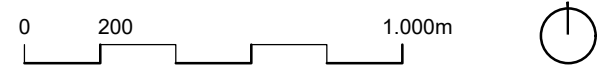
Vist i plau

Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Aprovada l'ordenació urbanística municipal
Territorial d'Urbanisme per la Plaça
Central en sessió de 27 SET 2009
i actualada la seva planificació
i desenvolupada en sessió de 24 FEB 2010
amb una modificació d'ordre executiu
a l'annex
La secretària
Teresa Mundaca i Camarero

BCN	PROTECCIÓ INTEGRAL	111 Vila Nova	121 Can Sola	130 Can Costa i Font	140 Port Moll de més a prop	150 Sol de l'Arxal
BCN		112 Castell de Taradell	122 Casa Caner de Vilà, 11, 12, 13	131 La Rectoria	141 Segura de Casals	151 Joc de la Casa Gran
BCN		113 Torre de San Geroni	123 Can Montganes	132 Masia de Sant Roc	142 Cases d'un nucli aglutinat	152 Tomba del Serral de la Madriguera
BCN		114 Torre de Vilanova	124 Molí de vent d'en Barlet	133 Masia de Sant Eloi	143 Creu de la guerra dels Carles	153 Tomba de l'Esquell
BCN		115 Creu de Termes Can Fiqueras	125 Pont de variants	134 Masia M.D. de Montbrió	144 Bassa del Puig	154 Tomba de l'Esquell
BCN		116 Capella de Santa Llúcia	126 Capella de Sant Sebastià	135 Masia de Sant Jordi	145 Almira del Puig	155 Tomba de l'Esquell
BCN		117 Capella parroquial de Sant Jordi	127 Petri de la Creu	136 Masia M.D. de Montbrió	146 Tomba de Sant Jordi	156 Tomba de l'Esquell
BCN		118 Capella de Sant Jaume	128 Font de Sant Jaume	137 Masia de Sant Antoni	147 El Conar	157 Tomba de l'Esquell
BCN		119 Capella de Sant Joan del Prat	129 El Tint	138 Masia de Sant Antoni	148 Jaciment de Castells	158 Tomba del Serral del Cementiri
BCN		120 La Font Gran	130 C. de la Vila 131, 132, 133	139 Masia i balneari de pedra	149 Tomba del Serral del Cementiri	

Pla d'Ordenació Urbanística Municipal, 2009

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Infraestructures i Territori
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8

Projecte

PLA DIRECTOR DEL CASTELL DE TARADELL

Localització

41.865429, 2.310356

Municipi i comarca

Taradell - Osona

Propietat

Ajuntament de Taradell

Plànol

6.2.1.PLÀNOLS INFORMATIUS (ANNEX)
POUM. PROTECCIÓ DEL PATRIMONI

Arxiu

I_02_informació.dwg

Data

05/2025

Escala

1/20.000

Número

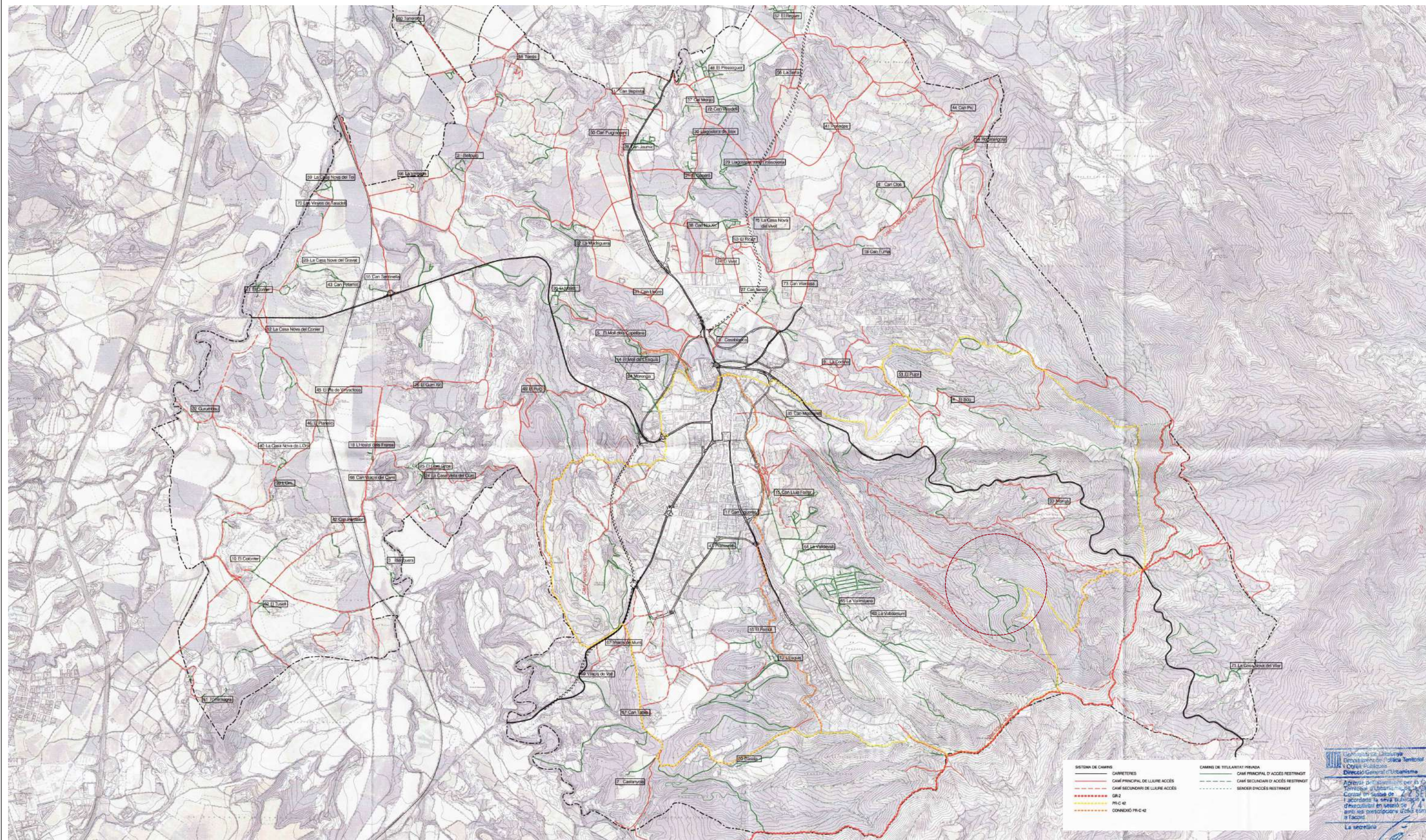
1.02

Autora

Estefania Martín García
Arquitecta

Vist i plau

Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment

SISTEMA DE CAMINS		CAMINS DE TITULARITAT PRIVADA	
	CARRETERES		CAMÍ PRINCIPAL D'ACCÉS RESTRICTAT
	CAMÍ PRINCIPAL DE LLUURE ACCÉS		CAMÍ SECUNDARI D'ACCÉS RESTRICTAT
	CAMÍ SECUNDARI DE LLUURE ACCÉS		SENYER D'ACCÉS RESTRICTAT
	GR-2		
	PR-C 42		
	CONEXIÓ PR-C 42		

Gerència de Serveis d'Equipaments
Diputació de Barcelona
Direcció General d'Urbanisme
Aquesta documentació és propietat de la Diputació de Barcelona i està sota la seva responsabilitat. No es pot reproduir o utilitzar sense l'autorització escrita de la Diputació de Barcelona.

Pla d'Ordenació Urbanística Municipal , 2009

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Infraestructures i Territori
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8

Projecte
**PLA DIRECTOR
DEL CASTELL DE TARADELL**

Localització
41.865429, 2.310356

Municipi i comarca
Taradell - Osona

Propietat
Ajuntament de Taradell

Plànol
**6.2.1.PLÀNOLS INFORMATIUS (ANNEX)
POUM. CAMINS**

Arxiu
I_02_informació.dwg

Data
05/2025

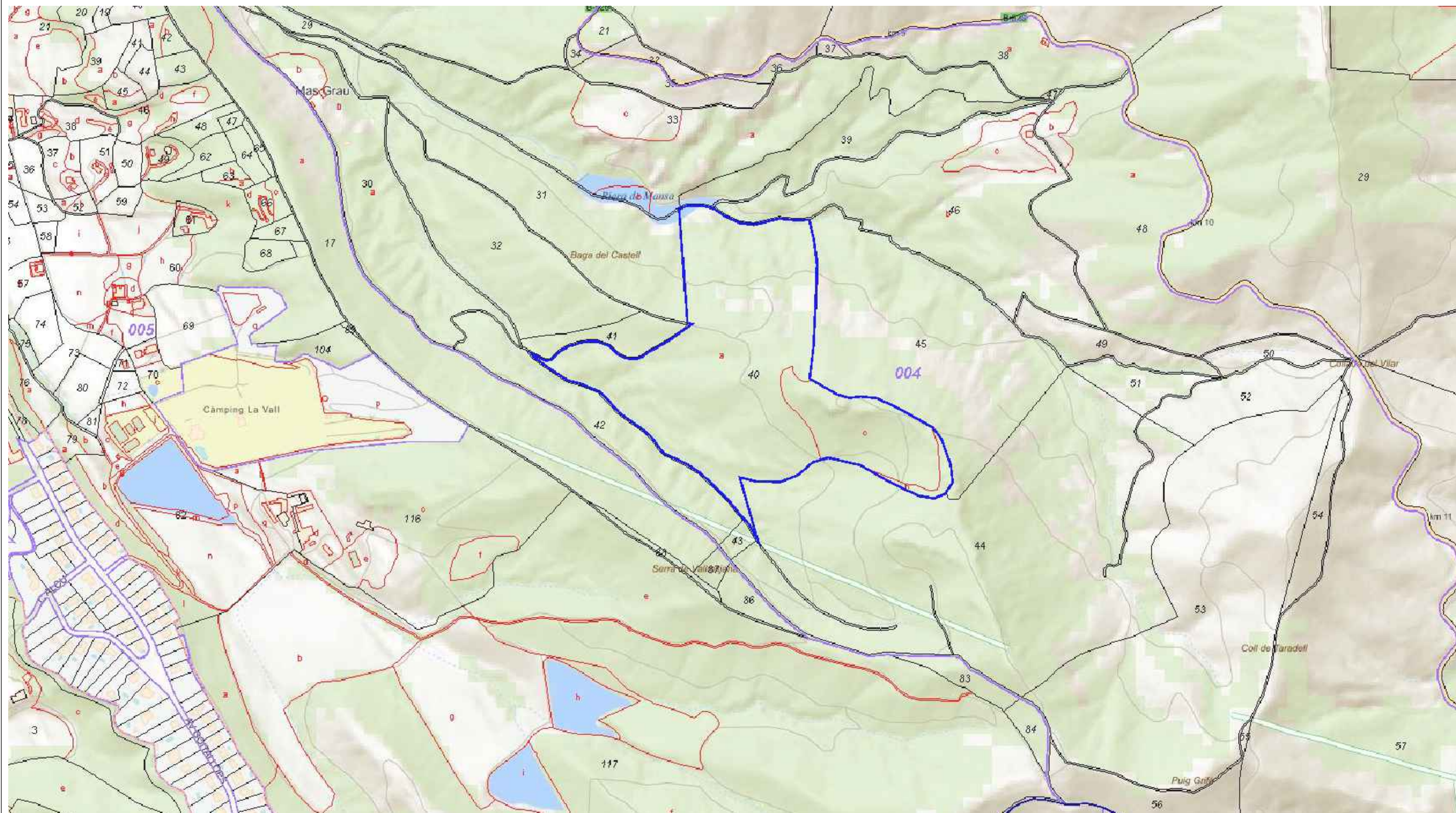
Escala
1/24.000

Número
1.03

Autora
Estefania Martín García
Arquitecta

Vist i plau
Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment

Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.
Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Cadastrre digital

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Informació i Relacions amb el Ciutadà
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Projecte
**PLA DIRECTOR
DEL CASTELL DE TARADELL**

Localització
41.865429, 2.310356

Municipi i comarca
Taradell - Osona

Propietat
Ajuntament de Taradell

Plànol
**6.2.1.PLÀNOLS INFORMATIUS (ANNEX)
CADASTRE**
Ref. cadastral: 08278A004000400001XF

Arxiu
I_02_informació.dwg

Data
05/2025

Escala
1/6.500

Número
1.04

Autora

Estefania Martín García
Arquitecta

Vist i plau

Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment

6.2.2. FITXES DE L’INVENTARI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC CATALUNYA (IPAC) DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació
Estil		Tipus d'ús		
Sense estil definit		Original:	Defensiva	Castell
		Actual:	En desús	En desús
Estat de conservació		Titularitat		
Sense estats de conservació		Pública		

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació
Èpoques		Autors		
Segles: X - XV XVI - XVIII		Sense autors		
Descripció				
Notables restes de murs del segle XIV que envolten una gran balma. Sector amb opus spicatum (segle X) a la part nord i restes d'una gran torre rodona al sector nord-oest que protegia l'entrada. Obrat de pedra, calç i ciment, amb morter vermellós, tan fort com la terra cuita. En principi era un mur dins el qual hi havia algunes habitacions i una torre. Referent a l'estructura A, els arqueòlegs plantegen que es tracti de l'antiga capella de Santa Creu del Castell. Aquesta capella apareix citada a la documentació entre els segles XII i XVI. Aquesta estança estaria construïda de forma més meticulosa que la resta de les estructures del castell, juntament amb un capçal a la part de llevant i la orientació típica E-W. Hi ha una manca total de material arqueològic a l'interior d'aquesta estança. De l'estança B, hi haurien diverses possibilitats interpretatives, o bé es tracta d'una de les torres que surt esmentat al document de 1398 quan es fan les reformes i noves reedificacions o potser es tractaria d'una zona d'emmagatzematge, que queda aïllat per revestiments de calç. El sector est del castell es troba molt alterat, no conservant-se cap estructura murària pètria.				

Pel que fa a la torre del castell, que seria un dels elements més significatius de la fortificació. La torre, tant per la forma circular, com pel carreu utilitzat i per analogia amb altre construccions els arqueòlegs la daten entorn dels segles X - XI, existint possiblement una ocupació anterior datada entorn dels segles V, VIII i XI pels materials arqueològics i una llar. Aquesta torre tindria una alçada d'uns 9 metres i uns dos pisos interiors. La manca de material d'època moderna evidencia que la torre deixa d'utilitzar-se quan el castell es converteix en mas. Segons la documentació la torre al segle XIV ja es trobaria en un estat de ruïna.

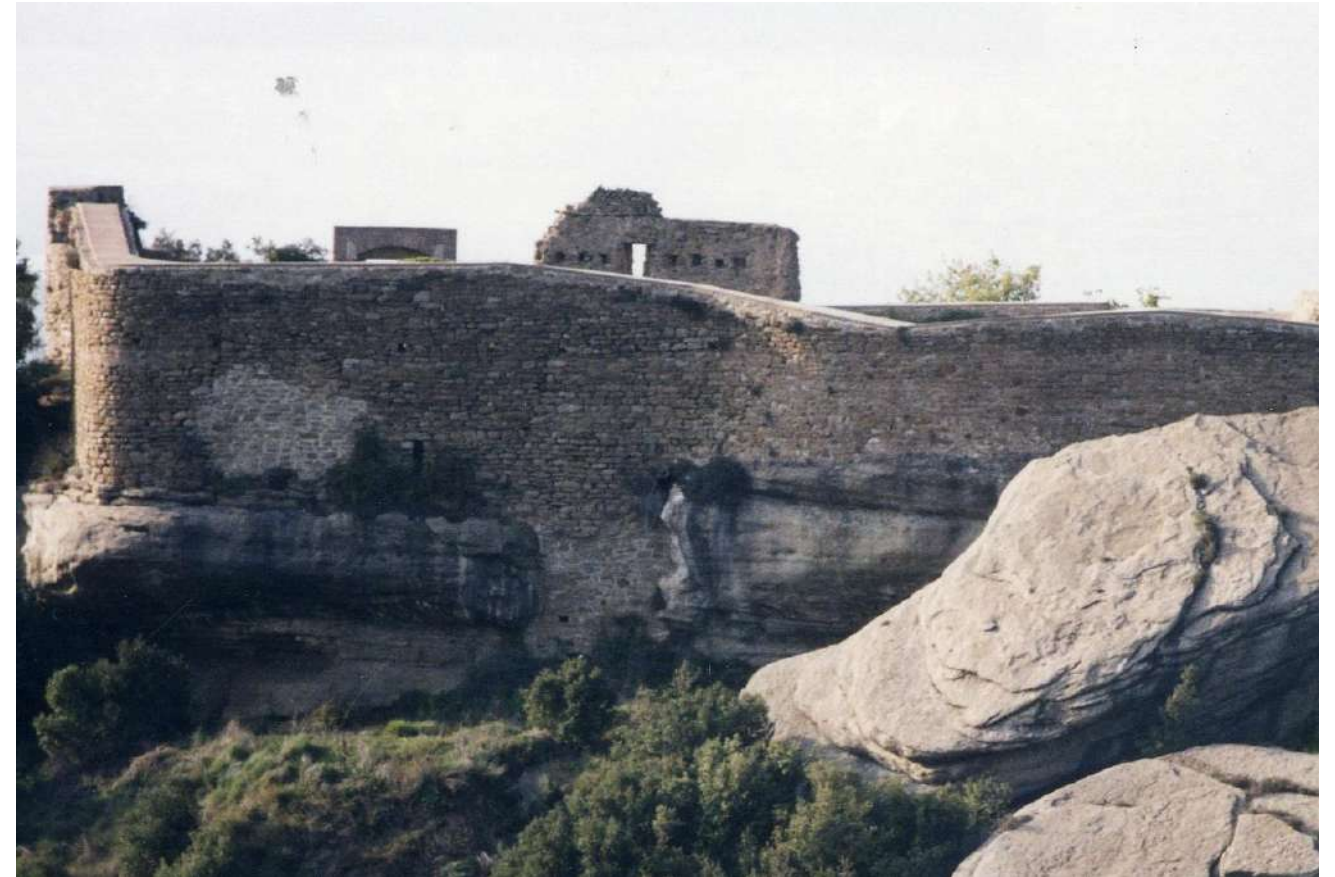
Notícies històriques

Castell termenat. Documentat el 893.
El castri Taradello apareix anomenat el 893. Hi al·ludeixen molts documents des d'aleshores. El 1023 la comtessa Ermessendis empenyorà el castrum Taradel al fil Berenguer Ramon I i el 1057 el va vendre al nét, Ramon Berenguer I. El castell està dins la línia familiar comtal. Els últims habitants coneguts del castell són, el 1507, Francesc Comas "Rossell"; el 1553, Pere Baltezar; i el 1590 "Nofra Sabates del Castell".

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació
Anys	Obra			
1984-1987	Intervenció arqueològica			

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació	
Protecció	Núm. Registre / Catàleg	Disposició	Data Disposició	Publicació	Data publicació
BCIN	1593-MH	Decret	22/04/1949		5/05/1949

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació
Documentació				
Nom Arxiu	Lloc			
Memòria arqueològica	Arxiu DGPC Palau Moja			
Memòria arqueològica	Arxiu DGPC Palau Moja			
Referències bibliogràfiques				
Autor	Any		Títol	
Vigué, Jordi, dir.	1984		Catalunya romànica. Osona II	
Català i Roca, Pere	1967-1979		Els castells catalans	

2002, J.Contijoch.

2002, J.Contijoch.

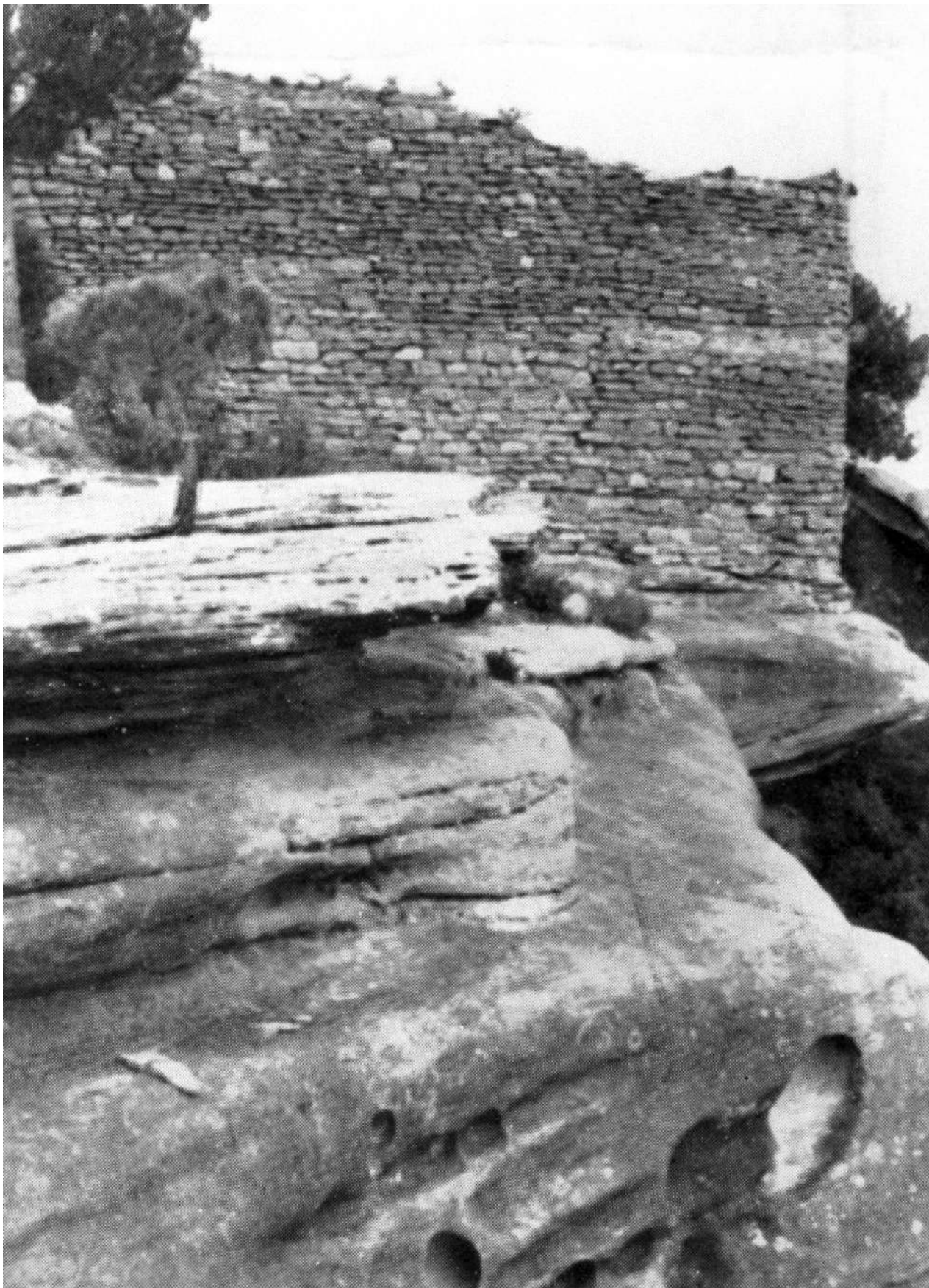
4 / 1962, Pere Català i Roca (sic)

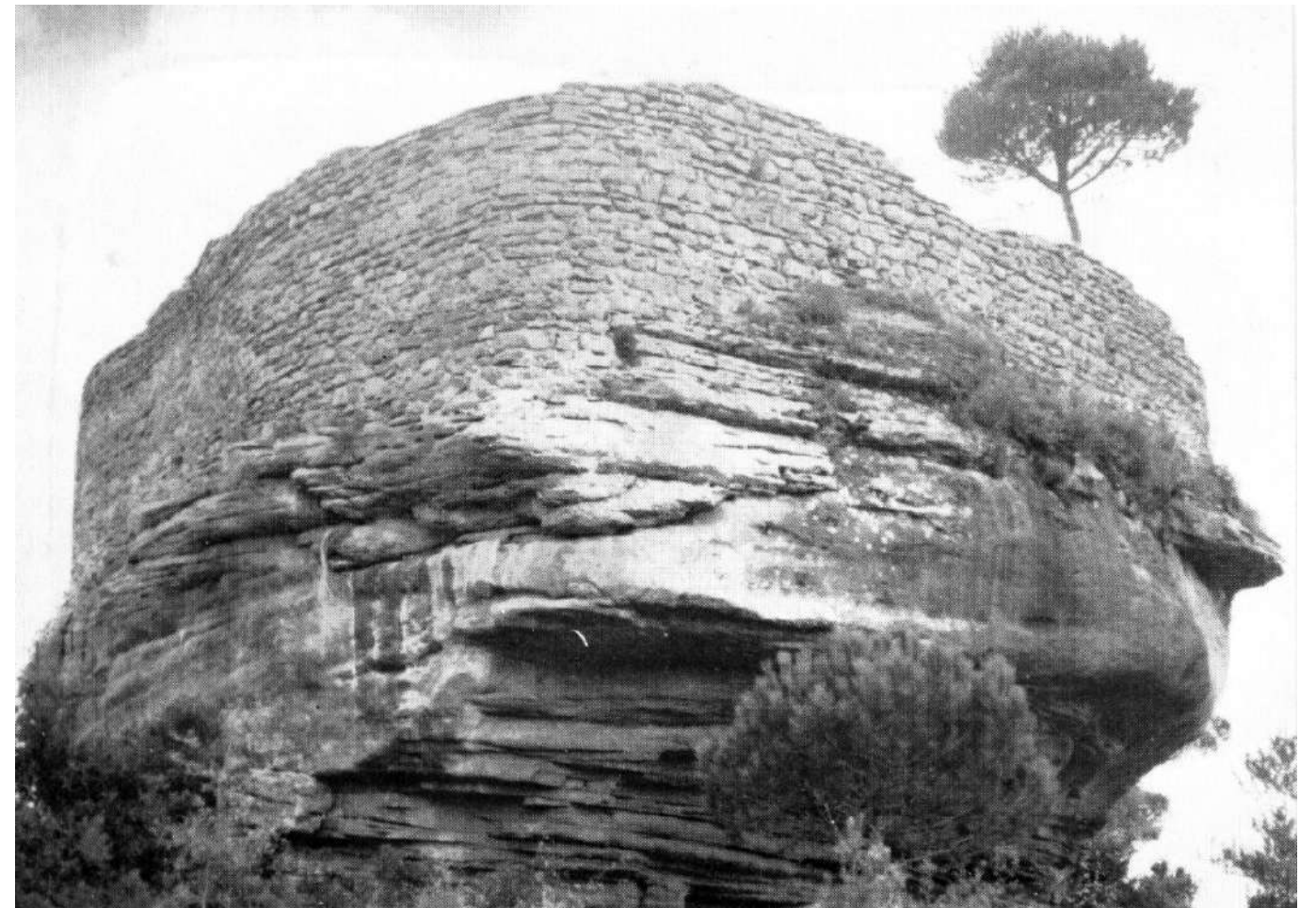
4 / 1962, Pere Català i Roca (sic)

4 / 1962, Pere Català i Roca (sic)

4 / 1962, Pere Català i Roca

4 / 1962, Pere Català i Roca

6.2.3. FITXES DE L’INVENTARI DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC CATALUNYA (IPAC) DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació
Cronologies				
Medieval / Medieval (400 / 1492)				
Tipus de jaciment				
Assentament militar castell				

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació
Descripció				
El castell de Taradell està situat a l'est del poble de Taradell, entre els torrents de Can Boix i de la Mansa, sobre una plataforma de base calcària i en posició dominant. Les primeres referències bibliogràfiques són de finals del s. IX. Hi hagué dues reconstruccions els anys 1398 i 1406. En el s. XVI el castell esdevingué un mas. S'ha descobert l'enderooc d'una torre datada del s. XI, amb restes d'haver estat utilitzat com a habitatge. Sembla que aquesta torre quedaria fora d'ús de manera definitiva després de les reconstruccions. També s'ha trobat una habitació rectangular que podria correspondre, segons Caballé i Ollich, a la capella de Santa Creu del Castell, de la qual hi ha referències a la bibliografia però que fins llavors no s'havia identificat amb cap de les restes arqueològiques localitzades. Les intervencions dels anys 1984 a 1986 varen aportar coneixements sobre el castell de Taradell. El castell data del segle IX, tenint una ocupació fins al voltant del segle XIII, moment en el qual el castell perdrà la transcendència i passarà a ser ocupat de forma esporàdica. Referent a l'estructura A, els arqueòlegs plantegen que es tracti de l'antiga capella de Santa Creu del Castell. Aquesta capella apareix citada a la documentació entre els segles XII i XVI. Aquesta estança estaria construïda de forma més meticulosa que la resta de les estructures del castell, juntament amb un capçal a la part de llevant i la orientació típica E-W. Hi ha una manca total de material arqueològic a l'interior d'aquesta estança. De l'estança B, hi haurien diverses possibilitats interpretatives, o bé es tracta d'una de les torres que surt esmentat al document de 1398 quan es fan les reformes i noves reedificacions o potser es tractaria d'una zona d'emmagatzematge, que queda aïllat per revestiments de calç. El sector est del castell es troba molt alterat, no conservant-se cap estructura murària pètria. Pel que fa a la torre del castell, que seria un dels elements més significatius de la fortificació. La torre, tant per la forma circular, com pel carreu utilitzat i per analogia amb altre construccions els arqueòlegs la daten entorn dels segles X - XI, existint possiblement una ocupació anterior datada entorn dels segles V, VIII i XI pels materials arqueològics i una llar. Aquesta torre tindria una alçada d'uns 9 metres i uns dos pisos interiors. La manca de material d'època moderna evidencia que la torre deixa d'utilitzar-se quan el castell es converteix en mas. Segons la documentació la torre al segle XIV ja es trobaria en un estat de ruïna.				

Les intervencions fins al 1989 varen definir les diverses fases d'ocupació del castell, donant com a base una fase 0 amb la possibilitat que el castell es fundés al segle VIII-IX. Posteriorment, entre els segles IX i X, el castell funcionaria com a centre administratiu d'una zona en procés de repoblació. D'aquesta fase, no se n'ha documentat restes clares. Pel que fa a la fase del segle XI al XIII. El castell funcionaria com una peça més de l'engranatge feudal. El castell s'organitzaria entorn de la torre, la capella castral i altres estances. A inicis del segle XIV segons la documentació el castell es troba en estat ruïnós. Per aquest motiu es realitzen un seguit de construccions i reforçaments del castell. A partir del segle XV, el castell es transformà en masia, arrasant la torre i la capella per a conformar l'estructura de la masia. Per finalitzar, l'última fase correspon a l'abandonament definitiu entorn del segle XVI, inicis del XVII fins als nostres dies.

 [Veure menys](#)

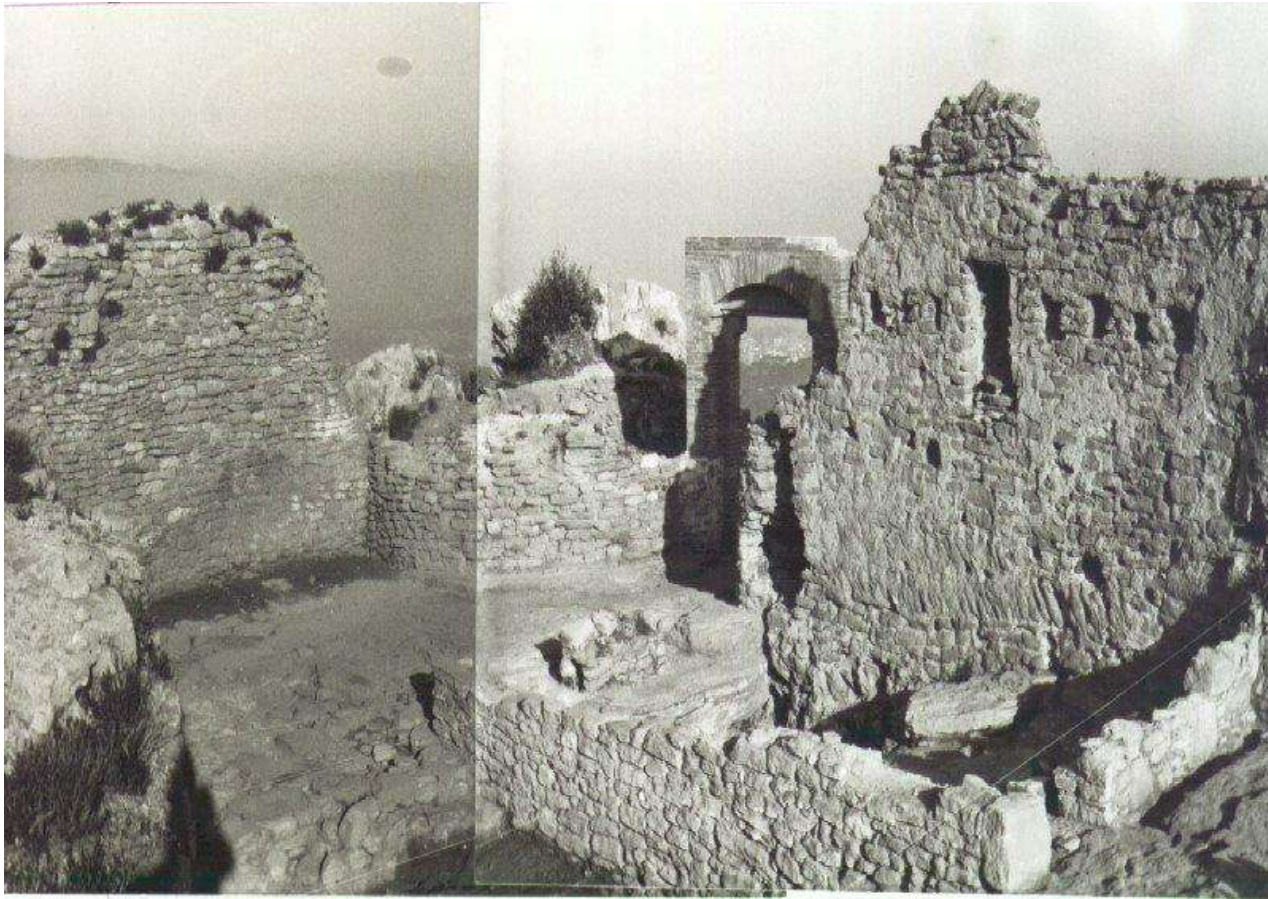
Estat de Conservació

Bo

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació
Any	Tipus intervenció			
1984	Excavacions: urgència			
1985	Excavació			
1986	Excavació			
1987	Excavació			

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació
Protecció	Classificació	Núm. de Registre/Catàleg	Data Declaració	
Declarat BCIN	Monument històric	1593-MH	22/04/1949	

Identificació	Descripció	Intervencions	Proteccions	Fonts i documentació
Documentació				
Classe	Comentari			
Planimetria	Informe 1987: arxiu del Servei d'Arqueologia.			
Memòries i informes	Informe 1987: arxiu Servei d'Arqueologia.			
Memòries i informes	Informes d'excavació: arxiu del Servei d'Arqueologia.			
Memòries i informes	Caballé, A.; Ollich, I. (1986): Memòria de les excavacions al jaciment arqueològic del castell de Taradell (Osona) campanyes 1984-1985-1986. Mem. Núm.: 479. Arxiu Servei d'Arqueologia			
Memòries i informes	Ollich i Castanyer, Imma; Caballé i Crivilles, Antoni (1989): Memòria i estudi arqueològic del Castell de Taradell 1984-1989 (Taradell, Osona). Mem. Núm.: 483			
Referències bibliogràfiques				
Sense referències bibliogràfiques				

6 / 1989, Antoni Caballé

6 / 1989, Antoni Caballé

5/1991, IPAC

6 / 1989, Antoni Caballé

6 / 1984, Antoni Caballé

6 / 1984, Antoni Caballé

6 / 1984, Antoni Caballé

6.2.4. FITXA DELS MAPES DE PATRIMONI CULTURAL DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

Castell de Taradell
Taradell

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

Comarca: Osona

Lloc/Adreça: Turó del Castell

Alçada: 755

Coordenades:

Latitud: 41.85543

Longitud: 2.31026

UTM Est (X): 442757

UTM Nord (Y): 4635055

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

Número de fitxa 08278 - 1

Àmbit: Patrimoni immoble

Tipologia Edifici

Estil / època: Medieval Contemporani Popular

Segle IX-XX

Estat de conservació Dolent

Notes de conservació: Es troba en estat ruïnós, tot i que les restes es troben consolidades.

Protecció Legal

Tipus de protecció: BCIN

Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Defensa

Observacions protecció: BCIN. 1593-MH. R-I-51-5730. Decret 22/04/1949

Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00

Número inventari Generalitat i altres inventaris IPA 1796

Accés Fàcil

Ús actual: Científic

Titularitat Pública

Titular: 08278A004000400000ZD / 08278A004000400001XF

Autoria de la fitxa

Marta Lloret. Antequem, S.L.

Data de registre de la fitxa: dj., 06/04/2017 - 02:00

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

Les restes del castell de Taradell estan situades sobre una gran balma. S'hi conserva un mur perimetral del segle XIV de notable alçada, així com algun tram amb opus spicatum datable del segle X. També s'identifiquen les restes d'una torre circular situada al sector de mestral, feta de carreus i datada entre els segles X- XI. Aquesta presumiblement protegia el portal d'entrada, que fou reconstruït amb una llinda localitzada entre la runa del mateix castell. Una de les estructures conservades ha estat identificada com la capella de la Santa Creu del Castell, documentada des del segle XII.

Observacions: També es coneix com el Castell d'en Boix. La titularitat del castell està condicionada al compliment del conveni de 18/03/02.

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

La primera notícia documental del castell de Taradell és de l'any 893, quan consta dins la venda d'un terreny al lloc de Socarrats. El castell i el seu terme seran novament esmentats en diversos documents anteriors al segle XI. L'any 1033 ja trobem documentat a Bermon de Taradell, primer castlà conegut, una descendenta del qual, Tiburgeta de Taradell, es casaria amb Pere de Vilademany al segle XII. Al segle XIV els límits del castell foren conflicte entre la universitat de Vic i els Vilademany, tot i que s'acabà resolent a favor dels segons per ordre del rei Jaume II. A finals del segle XIV i fins al segle XV el castell fou reconstruït, si bé poc després començà el seu abandonament. A finals del segle XVI hi van residir masovers, la darrera coneguda Nofra Sabates del Castell. Al segle XVII pertanyia al vescompte de Joc, junt amb el castell de Sau i de Viladrau. Després de molts anys en estat ruïnós, el Centre Excursionista de Taradell, l'Ajuntament de Taradell i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya en van promoure una intervenció, entre els anys 1984 i 1992, amb l'objectiu de consolidar-ne les restes.

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

CABALLÉ, A.; OLLICH, I. (1989). Memòria i estudi arqueològic del Castell de Taradell. Direcció General del Patrimoni Cultural. CATALÀ, P. (1990). Els Castells Catalans. Barcelona: Rafel Dalmau. Inventari del Patrimoni Cultural Imoble de Catalunya. Patrimoni Arquitectònic. Taradell (Osona). Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya. PLADEVALL, A. (1995). Taradell: Passat i present d'un terme i vila d'Osona. I dels Orígens a finals del segle XVIII. Vic: Eumo Editorial, Taradell: Ajuntament de Taradell.

Creu del Castell de Taradell

Taradell

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Comarca: Osona

Lloc/Adreça: Castell de Taradell

Emplaçament Al costat de ponent del castell

Alçada: 793

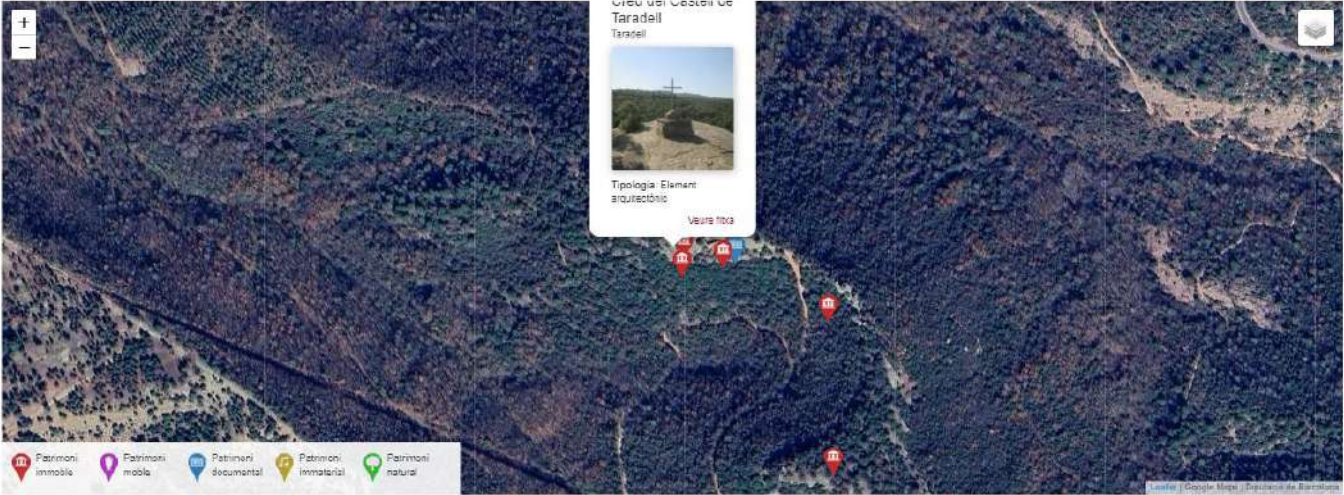
Coordenades:

Latitud: 41.86534

Longitud: 2.30973

UTM Est (X): 442713

UTM Nord (Y): 4635056

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Número de fitxa 08278 - 232

Àmbit: Patrimoni immoble

Tipologia: Element arquitectònic

Estil / època: Contemporani

Segle XX

Estat de conservació: Bo

Protecció: Inexistent

Accés: Fàcil

Ús actual: Simbòlic

Titularitat: Pública

Titular: 08278A0040004000000ZD / 08278A004000400001XF

Autoria de la fitxa: Marta Lloret, Antequem, S.L.

Data de registre de la fitxa: dl., 12/06/2017 - 02:00

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Creu situada a l'extrem de ponent de la cinglera on està edificat el castell de Taradell. És una creu llatina metàl·lica fixada amb morter sobre una petita base, que al seu temps està sobre una base quadrangular de pedra lligada amb morter.

Observacions: La titularitat del castell està condicionada al compliment del conveni de 18/03/02.

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

La creu va ser feta per Joan Vilamitjana i va ser col·locada l'any 1968-1969. L'Agrupament Rocaguinarda en va posar una altra l'any 1973, obra també de Joan Vilamitjana.

Monòlit de l'Onzè Centenari del Castell de Taradell

Taradell

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Comarca: Osona

Lloc/Adreça: Castell de Taradell

Alçada: 792

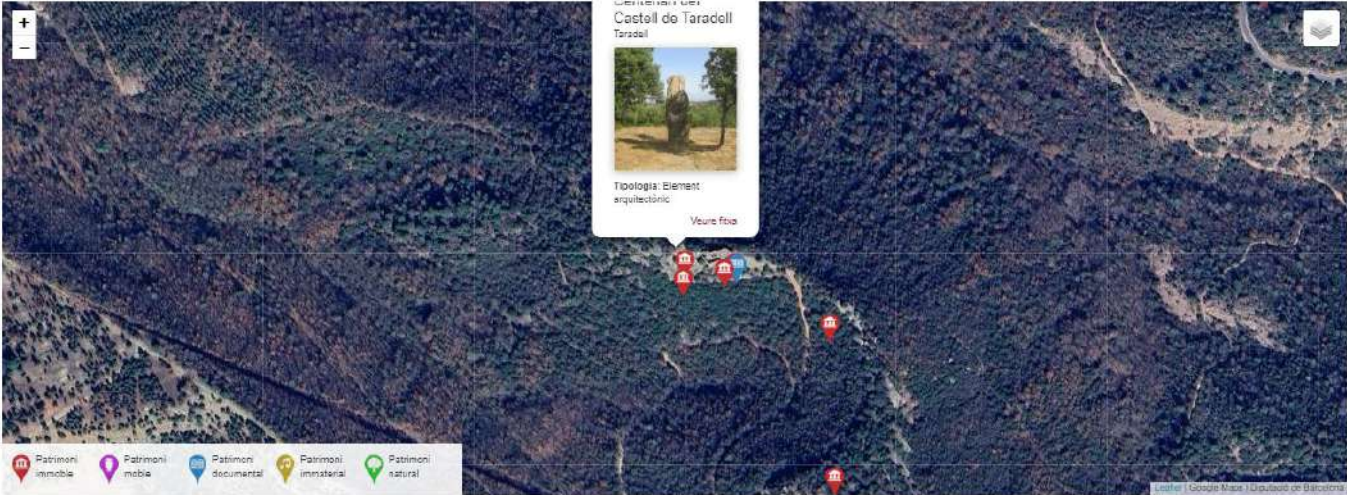
Coordenades:

Latitud: 41.86552

Longitud: 2.30975

UTM Est (X): 442715

UTM Nord (Y): 4635076

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Número de fitxa 08278 - 364

Àmbit: Patrimoni immoble

Tipologia: Element arquitectònic

Estil / època: Contemporani

Segle XX

Any: 1993

Estat de conservació: Bo

Protecció: Inexistent

Accés: Fàcil

Ús actual: Simbòlic

Titularitat: Pública

Titular: Ajuntament de Taradell, C. de la Vila, 45, 08552 Taradell

Autoria de la fitxa: Dídac Pàmies- Antequem, S.L.

Data de registre de la fitxa: dj., 01/06/2017 - 02:00

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Monòlit de pedra situat a l'esplanada que hi ha just davant el castell de Taradell. A la part frontal hi ha una placa de ferro on s'hi llegeix "Castell de Taradell, onzè centenari 893-1993". Al centre de la placa hi ha l'escut de Taradell.

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Va ser inaugurat el dia 25 de setembre de l'any 1993 per commemorar els 1100 anys de la primera notícia documental del municipi.

Goigs a la Santa Creu del Castell

Ubicació	Classificació	Descripció	Història	Bibliografia	
Els goigs en honor a la Santa Creu del Castell es cantaven el dia de la Invenció de la Santa Creu, el 3 de maig, durant l'aplec que s'hi feia. Se'n conserva una versió amb lletra de Mn. Joan Vilacís, que comença així: "Recordant bocins d'història del castell que coroneu: Conduiu-nos a la Glòria, gloriosa Santa Creu. Dintre els anys de Reconquesta el castell es construí i una ermita amb cants de festa que Vós vàreu presidir; guia i llum aclaratòria de les ànimes sereu (...)".					
Ubicació	Classificació	Descripció	Història	Bibliografia	
Al segle XIV els tardellencs ja anaven en processó a la capella de la Santa Creu del Castell. Malgrat que al segle XVI la capella ja havia desaparegut, es va seguir fent la processó a un pedró que la recordava fins a finals del segle XIX. Fa uns anys que es tornen a cantar.					
Ubicació	Classificació	Descripció	Història	Bibliografia	
GIMENO, A. (2017). Els goigs de Taradell que els fidels canten en el seu terme municipal i en els aplecs que assisteixen. Taradell: Ajuntament de Taradell.					

Santa Creu del Castell

Ubicació	Classificació	Descripció	Història	Bibliografia	
Número de fitxa 08278 - 319 Àmbit: Patrimoni immoble Tipologia Edifici Estil / època: Medieval Segle XII Estat de conservació Dolent Notes de conservació: Es troba en estat ruïnós. Protecció Legal Tipus de protecció: BCIN Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Defensa Observacions protecció: BCIN. R-I-51-5730 Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00 Accés Fàcil Ús actual: Sense ús Titularitat Pública Titular: 08278A004000400000ZD / 08278A004000400001XF Autoria de la fitxa Marta Lloret. Antequem, S.L. Data de registre de la fitxa: dg., 18/06/2017 - 02:00					
Ubicació	Classificació	Descripció	Història	Bibliografia	
Les restes de la capella de la Santa Creu es troben dins el recinte del Castell de Taradell. Es troba a la part nord del recinte i forma una estructura de planta rectangular. S'observen alguns trams de mur en "opus spicatum", una finestra amb esplandit i una espitllera. Al costat de llevant l'estructura conforma un absis carrat. Observacions: La titularitat del castell està condicionada al compliment del conveni de 18/03/02.					
Ubicació	Classificació	Descripció	Història	Bibliografia	
La capella de Santa Creu del Castell està documentada des de l'any 1185. La trobem esmentada fins al segle XVI, quan hi visqueren els darrers habitants del castell. A causa de l'estat ruïnós que presentava el conjunt no se n'havien trobat les restes, fins que en ser excavat entre el 1987 i 1998 va ser redescoberta. Els taradellencs hi anaven en processó el dia 3 de maig.					
Ubicació	Classificació	Descripció	Història	Bibliografia	
CABALLÉ, A.; OLLICH, I. (1989). Memòria i estudi arqueològic del Castell de Taradell. Direcció General del Patrimoni Cultural. PLADEVALL, A. (1995). Taradell: Passat i present d'un terme i vila d'Osona. I dels Orígens a finals del segle XVIII. Vic: Eumo Editorial, Taradell: Ajuntament de Taradell. Revista Taradell de maig de 1981.					

Can Boix

Taradell

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

Comarca: Osona

Lloc/Adreça: Serra de la Valmitjana

Emplaçament Des del coll de Taradell hi ha un caminet que porta fins la casa

Alçada: 791

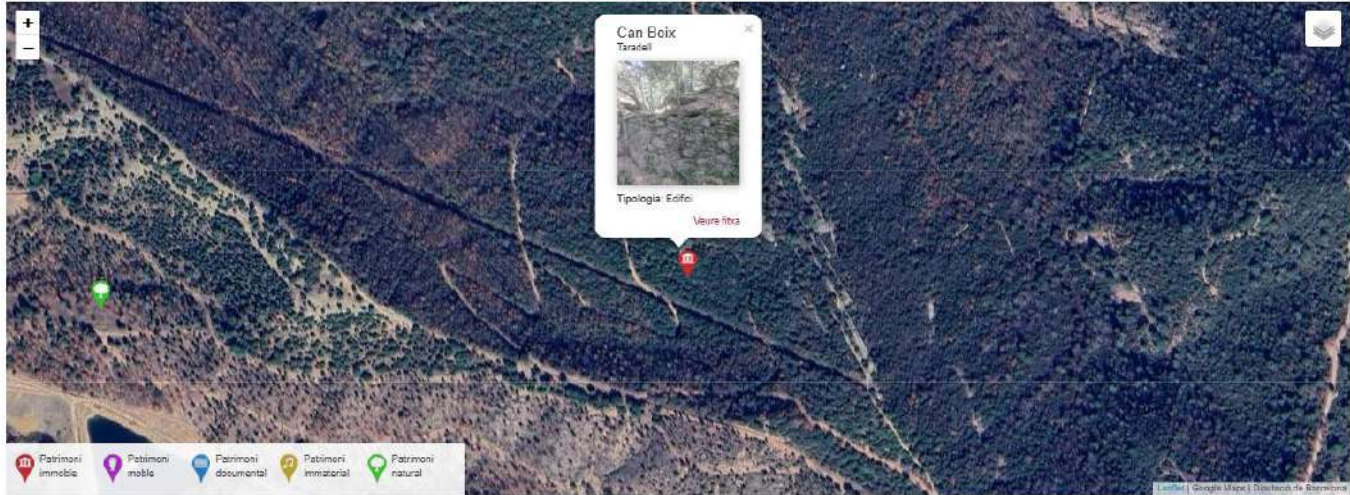
Coordenades:

Latitud: 41.86267

Longitud: 2.31118

UTM Est (X): 442831

UTM Nord (Y): 4634758

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

Número de fitxa 08278 - 236

Àmbit: Patrimoni immoble

Tipologia Edifici

Estil / època: Modern Popular

Segle XVIII

Estat de conservació Dolent

Notes de conservació: Es troba en estat ruïnós.

Protecció Inexistent

Accés Fàcil

Ús actual: Sense ús

Titularitat Privada

Titular: 08278A004000440000ZE / 08278A004000440001XR

Autoria de la fitxa Marta Lloret. Antequem, S.L.

Data de registre de la fitxa: dt., 28/03/2017 - 02:00

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

Les restes de la masia de Can Boix estan situades sota una cinglera de roques, a migdia del castell de Taradell. Era una construcció de planta rectangular, de la qual se'n conserva part dels murs perimetrals, amb una alçada màxima que no supera la planta baixa. El parament dels murs és de pedra lligada amb morter, de majors dimensions a les cantonades. També s'hi conserven parcialment algunes obertures, de pedra carejada. Formen part de la casa dos petits hipogeus excavats sota la roca de la cinglera, que probablement s'utilitzaven per a l'emmagatzematge.

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

La masia de Can Boix va ser construïda al segle XVIII i va acabar donant nom al castell de Taradell per la proximitat a aquest, després que desapareixés la casa coneguda com Can Ferriol del Castell o Ca la Polida. Va ser deshabitada a principi del segle XX, quan els seus propietaris es feren una casa al poble.

Ubicació

Classificació

Descripció

Història

Bibliografia

CATALÀ, P. (1990). Els Castells Catalans. Barcelona: Rafel Dalmau.

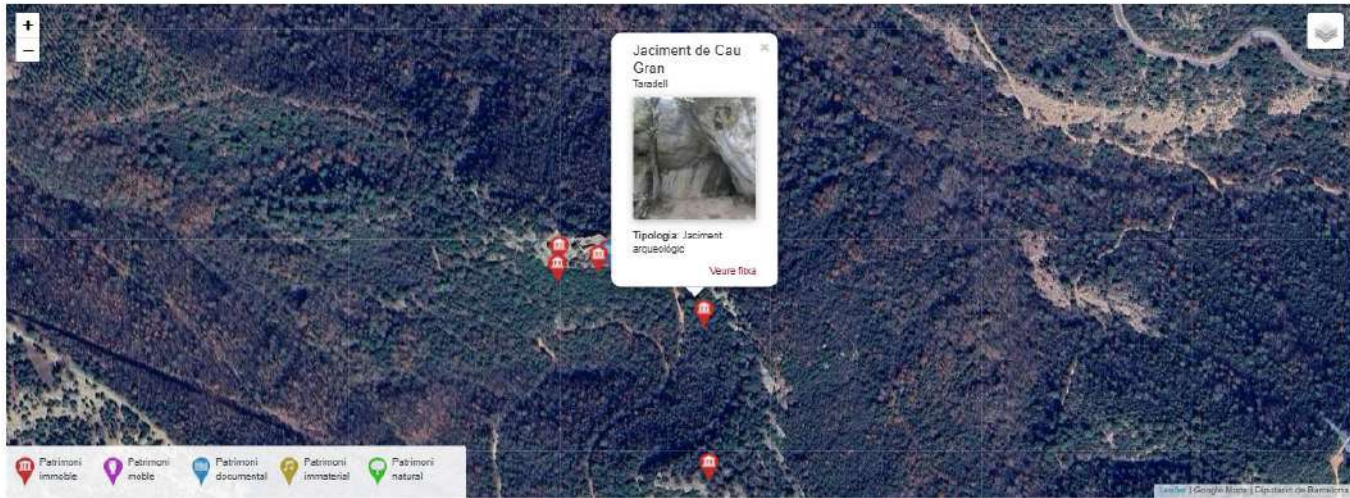
FERRARONS, R.; MUNMANY, J. (1983). Les masies de Taradell. Taradell: Centre Excursionista de Taradell.

Jaciment de Cau Gran

Taradell

Ubicació	Classificació	Descripció
Comarca: Osona		
Lloc/Adreça: Balma sota el Castell de Taradell		
Alçada: 807		
Coordenades:		
Latitud: 41.8649		
Longitud: 2.31163		
UTM Est (X): 442870		
UTM Nord (Y): 4635005		

Ubicació	Classificació	Descripció
Número de fitxa 08278 - 51		
Àmbit: Patrimoni immoble		
Tipologia: Jaciment arqueològic		
Estat de conservació: Bo		
Protecció: Legal		
Observacions protecció: BI Catàleg de béns a protegir. POUM de Taradell. 2009		
Accés: Fàcil		
Ús actual: Sense ús		
Titularitat: Privada		
Titular: 08278A004000400000ZD / 08278A004000400001XF		
Autoria de la fitxa: Marta Lloret Antequem, S.L.		
Data de registre de la fitxa: dt., 30/05/2017 - 02:00		

Ubicació	Classificació	Descripció
Sota les baumes situades entre el castell de Taradell i la font de Can Boix, s'hi va localitzar nombrosos fragments de ceràmica grisa en superfície. Va ser dipositada al Museu Episcopal de Vic.		

Font del Castell d'en Boix

Taradell

Ubicació

Classificació

Descripció

Bibliografia

Comarca: Osona

Lloc/Adreça: Al sud del castell

Emplaçament A peu del camí que voreja sobre les roques trabucaires

Altada: 806

Coordenades:

Latitud: 41.85342

Longitud: 2.3117

UTM Est (X): 442875

UTM Nord (Y): 4634041

Ubicació

Classificació

Descripció

Bibliografia

Número de fitxa 08278 - 213

Àmbit: Patrimoni immoble

Tipologia Element arquitectònic

Estil / època: Contemporani

Segle XIX

Estat de conservació Bo

Protecció Legal

Observacions protecció: POUM de Taradell, 2009 (Article 244 de Protecció hidrogràfica)

Accés Fàcil

Ús actual: Social

Titularitat Privada

Titular: 08278A004000440000ZE / 08278A004000440001XR

Autoria de la fitxa Marta Lloret, Antequem, S.L.

Data de registre de la fitxa: dt., 30/05/2017 - 02:00

Ubicació

Classificació

Descripció

Bibliografia

Font situada en el marge del sender que hi ha al sud del Castell de Taradell. Està formada per un mur de roca natural, amb algun tram de pedra lligada amb morter. A la part inferior en sobresurt un petit broc metàl·lic. A sobre s'hi va fixar una placa metàl·lica on hi consta: "Font del Castell / restaurada per / l'Agr. Rocaguinarda/ 1-5-74".

Observacions: Al llibre de Mn. Vilacís hi consta que és de biot, però que s'hi ha col·locat un broc per fer-la de raig.

Ubicació

Classificació

Descripció

Bibliografia

VILACÍS, J. (1981). Les fonts de Taradell. Sant Cugat del Vallès: Editorial ER.

6.3. ANÀLISI PAISATGÍSTIC I DE L'ENTORN NATURAL

6.3.1. DOCUMENTACIÓ DE L'OBSERVATORI DEL PAISATGE DE LES COMARQUES CENTRALS I LA PLANA DE VIC

Guillerries

COMARQUES:	Osona i la Selva	
SUPERFÍCIE:	56.705 ha (17.071 ha corresponen a les Comarques Centrals i 39.634 ha a les Comarques Gironines).	
MUNICIPIS:	La unitat inclou, totalment o parcialment, els següents municipis: Espinelves, Folgueroles, les Masies de Roda, Rupit i Pruit, Sant Julià de Vilatorrada, Sant Sadurn d'Osormort, Seva, Taradell, Tavèrnoles, Viladrau i Vilanova de Sau. També inclou Amer, Anglès, Arbúcies, Brunyola, Fogars de la Selva, Hostalric, la Celler de Ter, Massanes, Osor, Riudarenes, Sant Feliu de Buixalleu, San Hilari Sacalm, Sant Julià de Llor i Bonmatí, Santa Coloma de Farners i Susqueda, a les Comarques Gironines. Aquesta unitat compren parcialment els paisatges d'atenció especial de les «Colònies industrials i les fàbriques de riu del Llobregat i del Ter» i de «l'Eix Transversal».	

Figura 10.1 Aigua, meandres, vegetació i boira confereixen una espectacularitat al paisatge de les Guillerries. Pantà de Sau.

Trets distintius

- Relleu de muntanya baixa i mitjana modelat bàsicament en materials granítics.
- Predomini gairebé absolut de les cobertes forestals, amb boscos d'alzines i suros al sector meridional, alzinars,rouredes i altres boscos caducifolis al septentrional.
- Plantacions d'espècies forestals amb aprofitaments industrials (pollancre, plàtans, pi de Monterrei, etc.), molt aparents en el paisatge. També destaca l'explotació del castanyer.
- Grans embassaments de Sau, Susqueda i el Pasteral, que caracteritzen el paisatge del sector limítrof entre les Guillerries i el Collsacabra.
- L'eix Transversal creua les Guillerries pel bell mig per mitjà de tot un conjunt de viaductes i túnels.
- La riera Major travessa la unitat de nord a sud i, arreu, apareixen fonts, rierols i basses.
- Els nuclis de població són de poca dimensió, per bé que les urbanitzacions residencials, tot i ser localitzades, tenen certa importància.

- El mas és la unitat d'explotació rural tradicional; existència de grans explotacions, disperses però amb elevat llegat històric i patrimonial.
- Els espais naturals, sobretot de la coberta forestal extensa i en bon estat de conservació que abasta la majoria de superfície de les Guillerries.
- Els valors estètics del paisatge sobretot pel que fa al contrast estacional de formes, textures i colors, principalment dels boscos caducifolis.
- El valor simbòlic i identitari dels paisatges de les Guillerries relacionats amb les activitats dels bandolers dels segles XVI i XVII i de les llegendes sobre bruixes.
- El conreu i comercialització de l'abet: abet de Mas Joan i fira de l'abet d'Espinelves.

Figura 10.2 Embassament de Sau, un dels trets distintius de les Guilleries.

Figura 10.3 Poblament aïllat a Sant Sadurn d'Osona.

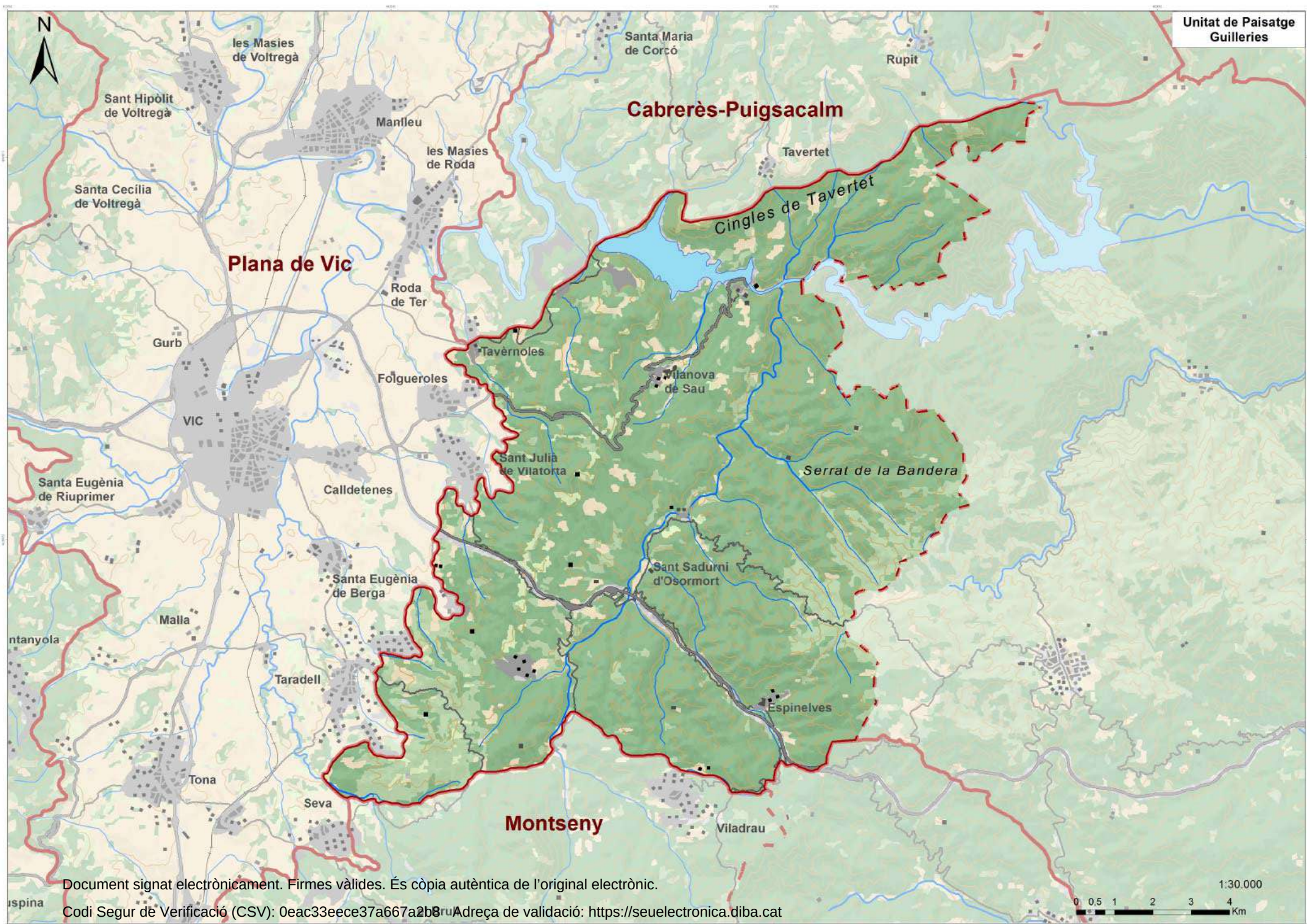
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Figura 10.4 L'església romànica de Santa Maria de Vilanova de Sau.

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Figura 10.5 El Pla de Morgades amb la masia de Can Tordera (Vilanova de Sau) en primer terme, vist des del salt de la Minyona.

Elements naturals que constitueixen el paisatge

El paisatge de les Guillerries, que té continuïtat a l'àmbit territorial de les Comarques Gironines, forma part de l'extrem septentrional de la Serralada Prelitoral Catalana, ja en contacte amb la Serralada Transversal, constituint un espai de transició entre la regió mediterrània, que penetra des de la depressió de la Selva i de la vall del Ter, i la regió eurosiberiana que apareix en els punts més alts, entre els 1.000 i 1.200 m d'altitud. Es tracta d'una regió eminentment muntanyosa i de complexa orografia constituïda bàsicament per un massís granític, de tons foscos i cobert per una extensa i densa massa forestal.

Al sud les Guillerries són separades del Montseny per la vall tectònica d'Arbúcies, a ponent, un coster eocènic la separa de la Plana de Vic, part de la qual és ocupada per l'espai natural de Savassona amb unes escarpades cingleres al llarg de tot el vessant est i nord, mentre el descens d'aquests cingles vers ponent, cap a la Plana de Vic, és més suau i no tan accidentat. A llevant les Guillerries limiten amb la plana de la Selva i al nord amb els cingles eocènics del Collsacabra, des de la gorja de Casserres fins a prop del riu Brugent.

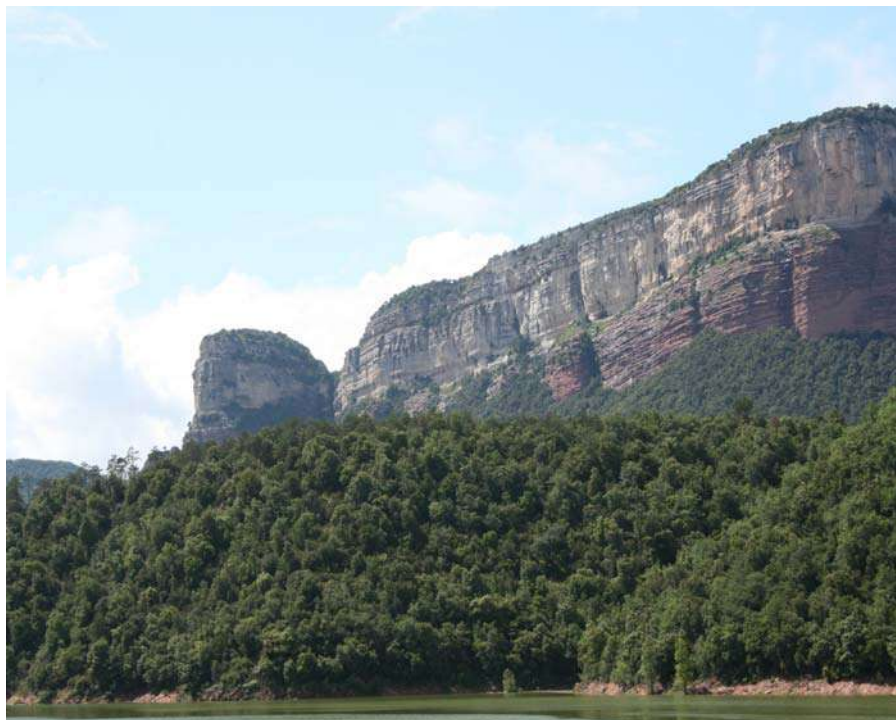

Figura 10.6 Les cingleres permeten distingir a distància les distintes sèries estratigràfiques que les han originat.

Geològicament és un massís paleozoic d'estructura herciniana sobre el qual es formà un peneplà d'edat preeocènica, damunt el granit i les pissarres paleozoiques i que pot reconstruir-se gràcies a les restes que apareixen, com són les planes de les parts més altes, denominades

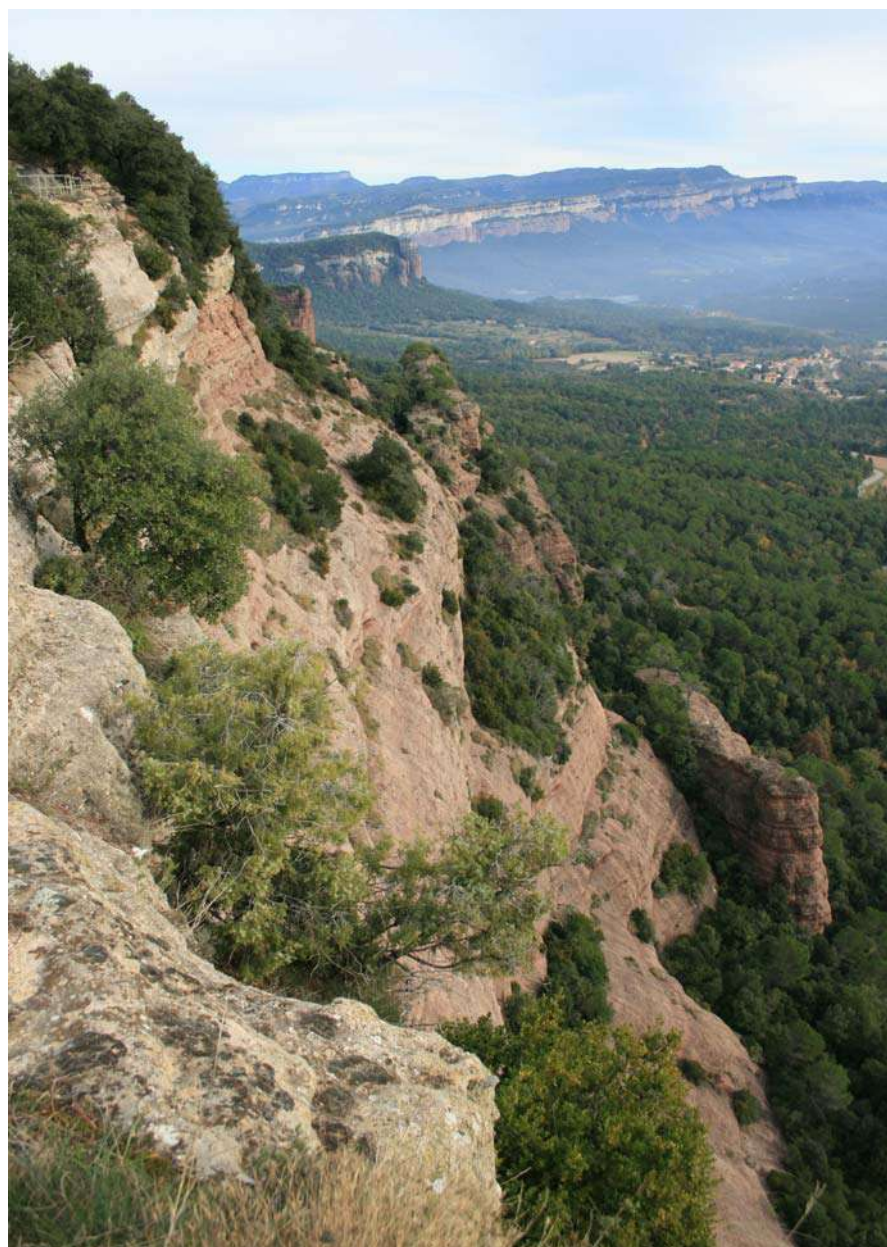

Figura 10.7 El contrast de colors en la litologia va associat a distintes fases de sedimentació.

en aquestes contrades «calma». Es tracta d'extenses superfícies d'erosió paleozoiques amb molt desnivell, normalment sense bosc i separades entre sí per estretes i profundes valls: calma de Sant Hilari Sacalm, Sant Martí Sacalm, etc. Posteriorment la peneplana fou fossilitzada pels sediments eocènics i formà una cobertora actualment molt desmantellada, que constitueix les cingleres, gruixos de calcàries de la base de l'eocè marí, deformada posteriorment pel moviment alpi. Entre l'embassament de Sau i la conca occidental de la riera Major s'aixequen unes importants cingleres de materials sedimentaris més joves de composició i origen idèntica als cingles de Collsacabra, amb els quals formen la mateixa unitat geològica. Els materials dominants en conjunt són llicorelles amb granits, esquists i gneis.

Morfològicament es tracta d'una gran superfície d'erosió, lleugerament inclinada cap a ponent, de relleu senil a causa de la forta erosió fluvial que ha modelat formes suaus, compactes i de perfil arrodonit, amb nombrosos turons, sense cims gaire destacats i on la major part del territori es troba entre els 800 i 1.000 m d'altitud i els pendents entre el 30 i el 50% són els que més hi abunden.

Hidrogràficament les Guillerries pertanyen bàsicament a la conca del Ter, que travessa el sector superior de la unitat encaixat en una gorja estreta i sinuosa, amb una xarxa tributària que forma valls joves i escalonades a conseqüència de l'erosió alternant, dels vessants i fluvial, destacant a la part osonenca la riera Major. El fort encaixament del Ter sobre el paisatge ve motivat per la seva implantació prèvia al buidatge de la Plana de Vic, per on fa l'entrada, i per la posterior elevació de les Guillerries. El sector més meridional es drenat per les conques de la Tordera i del Congost-Besòs. Al seu pas per la unitat s'hi assenten al Ter l'embassament de Sau i la cua de l'embassament de Susqueda.

El clima és submediterrani, d'hiverns suaus i estius sense sequeres, amb una forta pluviositat pel contacte muntanyenc, no gaire lluny dels Pirineus i prop de la Mediterrània, amb precipitacions anuals que poden arribar als 1.000 mm, bona part caiguts durant l'estiu, mentre que febrer és el mes menys plujós. Aquest règim de precipitacions, amb la suavitat de les temperatures d'estiu, allunya les Guillerries del clima mediterrani més típic. Les temperatures oscil·len entorn dels 12 °C de mitjana pel conjunt, amb un descens en funció de l'altitud. A la vall del Ter també s'hi poden produir situacions d'intensa boira. Aquestes característiques climàtiques permeten la implantació d'importantes masses forestals, donant lloc a una rica silvicultura.

El sector osonenc de les Guillerries compren el terç de ponent, coincidint amb la zona de màxima elevació, des de l'Agullola (921 m) al nord, passant pel Montdois (930 m), el turó del Faig Verd (1.187,4 m) cim de les Guillerries a terres osonenques, el turó de Cremada (1.039 m) fins al turó de la Guàrdia (1.129 m).

La coberta vegetal és, sense cap mena de dubte, el tret distintiu més remarcable de la unitat. La contrada es troba coberta en un percentatge molt alt (més d'un 80%) per boscos de diferent mena que, des d'un punt de vista biogeogràfic, marquen la unió espacial entre el Prepirineu, la serralada Transversal i la serralada Prelitoral. L'aspecte general de la unitat, doncs, és forestal, amb densitats importants de boscos que, com a la Plana de Vic, es disposen de manera «anòmala» en funció de la inversió tèrmica. Hi dominen les àrees bromoses, marcades per la coberta vegetal, i els cromatismes contrastats, a causa de la unió del verd fosc de l'alzinar i els verds pàl·lids i els ocres dels caducifolis.

A la base de la unitat, en contacte amb la Plana de Vic, la vegetació dominant són les rouredes de roure martinenc amb boix (*Buxo-Quercetum pubescentis*), amb la presència de boix (*Buxus sempervirens*), arç blanc (*Crataegus monogyna*) i peus d'avellaner

(*Corylus avellana*) en topografies favorables. Els millors exemples d'aquestes rouredes es poden trobar cap a la vall de Vilanova de Sau, en indrets com la Roca Falconera o el pla de Morgades. Cap a la banda de llevant, fora de l'àmbit de les Comarques Centrals i en indrets ben localitzats, es troben rodals de roure pènol (*Quercus robur*). A partir dels 500-600 metres, ja fora de la influència directa de les boires, la comunitat vegetal dominant és l'alzinar muntanyenc (*Asplenio onopteridis-Quercetum ilicis*), que s'atansa fins a prop dels 900 metres i que es caracteritza per una forta presència d'elements montans i de tendència eurosiberiana. En aquest estatge, a banda de l'alzina (*Quercus ilex*), hi són freqüents el boix grèvol (*Ilex aquifolium*), el roure martinenc (*Quercus pubescens*), la moixera (*Sorbus aria*) i la blada (*Acer opalus*). L'alzinar ocupa unes dues terceres parts de la unitat, i

Figura 10.8 Diverses formacions vegetals a les Guillerries. Savassona.

troba bones representacions vora Sant Sadurní d'Osormort, el collet de les Bigues i el serrat de la Bandera, per citar únicament tres localitats. En aquest ambient també és interessant notar la presència de perxades, o plantacions de castanyers (*Castanea sativa*), que han donat lloc a l'aparició de topònims com Sant Pere de Castanyadell. Per sobre dels 900-1.000 metres, l'alzinar torna a cedir pas a la roureda de roure martinenc. En aquesta ocasió el bosc resultant és un xic més humit i frondós que el de cotes inferiors, a causa de l'ambient frescal i montà marcat per l'altitud. Entre les espècies característiques d'aquesta comunitat destaca el melampir (*Melampyrum nemorosum* ssp. *catalaunicum*) una planta de distribució molt escassa inclosa dins del catàleg de flora amenaçada de la Generalitat de Catalunya. Bona part d'aquests boscos es troben acompanyats (a voltes en densitats superiors a la del roure) per peus de pi roig (*Pinus sylvestris*), un arbre que ha estat àmpliament afavorit pel seu aprofitament econòmic.

En els indrets més elevats, sempre sobre substrat àcid i, especialment en el sector sud-est, cap a Espinelves i Viladrau, es poden trobar petits agrupaments de faig (*Fagus sylvatica*), de gran interès ambiental i paisatgístic. De la mateixa manera, cal fer menció de les formacions de ribera, particularment vora la riera Major, que compten amb la presència de verns (*Alnus glutinosa*), freixes (*Fraxinus angustifolius* i *Fraxinus excelsior*), salzes (*Salix alba*) i altres arbres poc habituals, com el gatsaule (*Salix caprea*). La vocació forestal del país ha afavorit les pràctiques silvícoles; així, resulta fàcil trobar plantacions de pi insigne (*Pinus radiata*), avet (*Abies alba*, *Abies pinsapo* i *Abies masjoanis*) o píceas (*Picea abies*), entre altres. La majoria d'explotacions forestals

Figura 10.9 Vegetació de ribera a la riera Major. Vilanova de Sau.

se situen vers la banda sud-est de la unitat, a l'entorn d'Espinelves. Tot i així, cap a Vilanova de Sau i cap a Savassona, també es poden trobar grans claps de pi pinyer (*Pinus pinea*).

Respecte la fauna cal citar la importància dels mesomamífers. A part de la guilla (*Vulpes vulpes*), que dona nom a la unitat, cal esmentar la presència del teixó (*Meles meles*) i del senglar (*Sus scrofa*), així com la de micromamífers de distribució més restringida, com el liró gris (*Glis glis*). Entre les aus sobresurt l'esparver (*Accipiter nisus*) i l'àliga cuabarrada (*Hieraaetus fasciatus*), així com altres ocells més menuts com el cucut (*Cuculus canorus*), el gamarús (*Strix aluco*) o el pica-soques blau (*Sitta europaea*). Pel que fa als peixos cal citar la presència de la bagra (*Leuciscus cephalus*) al torrent de Moran. Fins a mig segle XX la truita (*Salmo trutta*) era comuna a les aigües de la riera Major, tot i que no arribava a superar la resclosa de la fàbrica de paper de Sant Sadurní d'Osormort.

Evolució històrica del paisatge

Els primers pobladors de les Guillerries foren els caçadors-recol·lectors nòmades del Paleolític que deambularen per la contrada en cerca de caça i aprofitaren els abrigalls naturals per guarir-se, tal com mostren les excavacions a les balmes i abrics de la vall de Sau: Cingle Vermell, Roc de Migdia, Salt de la Minyona i castell sa Sala. El mode de vida d'aquests pobladors no alterà la fisonomia natural del paisatge. La civilització del Neolític, el primer agricultor i ramader, hi fou més representat, tot i que seguia una distribució que fugia dels indrets més elevats i boscats ubicant-se preferentment a ponent. L'indret més antropitzat serà Savassona (Tavèrnoles) destacant la Pedra dels Sacrificis, al mateix límit de la unitat amb la veïna del Cabreres-Puigsacalm. A Vilanova de Sau continuà el Cingle Vermell i aparegué les Grioterres. També s'hi registrà la presència a Sant Julià de Vilatorrada (cova del Gegant i jaciment del Casal) i Taradell (Seques de Gasala). El paisatge mostrà pocs canvis a les Guillerries, la part central i llevantina no presentà cap rastre de presència humana i sols els sectors de ponent, al voltant dels hàbitats mencionats, degueren deixar pas a una primera agricultura i ramaderia. Els boscos més planers i amb sòls aptes degueren ser talats, alhora que el bestiar mantenia el sotabosc pasturat i net.

Amb l'edat del Bronze i especialment amb el Ferro, s'inicià la fabricació d'instruments que incideixen de manera considerable en el paisatge, alhora que la terrissa els permeté conservar aliments. Pogué incrementar superfícies conreades i producció, ja dominava sistemes de emmagatzematge, conreu, i ramaderia. Aquest període es perllongà fins l'establiment dels romans, els quals aculturaren els aborígens, els ausetans, constructors dels primers poblats amb directrius urbanístiques, on destacà el poblat del Casol de Puigcastellet (Folgueroles). Altres jaciments són a Vilanova de Sau (les Grioterres),

Tavèrnoles (Pedra del Sacrifici), Folgueroles, Sant Julià de Vilatorrada, Taradell (Goitallops). Els ibers també mostraren predilecció pel ponent de les Guillerries i bàsicament continuaren els assentaments del Neolític, excepte Puig del Far (Tavèrnoles) i el citat Puigcastellet, els enclavaments més importants, tot i que el darrer és efímer. Es de suposar l'estassada general dels boscos al voltant dels poblats com a mida de precaució, entre altres la vinya. Davant la manca de fertilitzants es feu servir el sistema de l'artiga, que a les Guillerries ha perviscut fins èpoques molt recents. El resultat era un mosaic de boscos, conreus i erms.

Figura 10.10 El Casol de Puigcastellet fou habitat ja pels ibers. Folgueroles.

No tenim gaires notícies dels romans, però segurament la contrada fou despoblada ja que aquests exigiren als habitants ibers, el seu descens a la Plana de Vic. Els boscos recuperaren espai perdut i les construccions iberes s'anirien cobrint de vegetació fins la seva quasi desaparició del paisatge. La introducció del cristianisme reforçà la primacia de la propera Vic, que degué ser un pol d'atracció per les Guillerries. Els visigots continuaren l'organització territorial romana, però al món rural es produí la desaparició de les «*villae*» i l'aparició d'un poblament semidispers format per petits vilars amb un augment de la importància del bestiar. Probablement s'establí d'algun d'aquests petits vilars en cerca de pastures, o a peu d'un camí.

Tampoc se sap gaire res dels sarraïns, tot i suposar el seu poc interès per una contrada deshabitada i sense riqueses. Aquestes terres

boscoses, de difícil accés i de fàcil amagatall oferirien acolliment a una petita part de la població de la Plana de Vic, però en tot cas aquests no degueren tenir interès en establir formes de vida estables davant la

Figura 10.11 El Mas Espinzella, important domus documentada el 966 com a gran propietat rural. Viladrau.

inseguretat generalitzada, i la ramaderia degué constituir una bona forma de preservar les seves fonts d'aliment i riquesa. Els boscos eren protagonistes, potser amb clapes de pasturatge i no gaires conreus.

Amb la reconquesta carolíngia calgué refermar el Ter amb punts estratègics per protegir la Cerdanya i el Rosselló i la ciutat de Girona. A finals del s. VIII i principis del IX es reféu el veí poblat de l'Esquerda o Ciutat de Roda i es construí el Castell de Savassona. A banda i banda del Ter aparegueren tot una sèrie de torres de guaita, però la revolta d'Aissó significà el despoblament a la Plana de Vic que cercà refugi a les muntanyes veïnes, potser a les Guillerries.

A finals del segle IX Guifré el Pelós emprengué definitivament el repoblament de l'Alt Ter i Osona, reorganitzant estructures polítiques i administratives i el territori en castells termenats, part d'ells sobre els que havien format la primera línia defensiva (Sant Llorenç del Munt, Taradell, Savassona). També aparegueren les primeres notícies

d'indrets com Sant Julià de Vilatorrada, Savassona, Folgueroles, Sau, centrat en el castell de *Cornile*, Espinelves, mas Espinzella (Viladrau), Sant Esteve de Tavèrnoles, etc... L'ocupació del sòl estigué profundament relacionada amb les seves condicions físiques i la mesura òptima d'explotació venia definida per la ubicació de les edificacions, el patrimoni construït serà una important font, iniciada al preromànic (IX i X): Sant Feliu de Savassona (Tavèrnoles).

A partir de l'any 1000 es feu sentir l'acció del monestir proper de Sant Pere de Casserres, alhora que la consolidació del feudalisme feu néixer i créixer els llogarrets de les Guillerries, com ho palesa la difusió del romànic: Sant Romà de Sau, Bancells, Sant-romà, el pont de la Cantina, Sant Sadurní d'Osormort, el monestir de Sant Llorenç del Munt, etc... Al s. XIII l'embranchida perdé força però al XIV s'inicià la construcció del pont sobre el Ter a Vilanova de Sau. Aquesta aturada constructiva fa suposar un estancament que esdevingué forta davallada el XIV a partir de la Pesta Negra (1348). El primer fogatge de 1359, que recull els efectes de l'epidèmia, indicava 260 famílies per les Guillerries en sentit ampli. A certes localitats la minva es va elevar a dos tercers parts de la població.

Al segle XV s'acabà l'edat Mitjana sense que es mostressin signes de recuperació. L'estructura feudal havia motivat que la terra es fraccionés en un gran nombre de petites explotacions, els nous masos es feien gairebé sempre rompent terres noves o doblant els masos antics, amb un model d'assentament dispers i el procés de formació de les

Figura 10.12. L'església romànica (XI) de Sant Sadurní d'Osormort.

grans cases pairals es feu a partir dels masos rònecs. La feble densitat permeté l'existència del bosc com a dominant del paisatge, clapejat amb terres de conreu i pastures, però tot i cert caràcter rural al voltant

dels nuclis més habitats, les Guillerries conservaren el caràcter boscos que han heretat els nostres temps.

El fort despoblament iniciat el segle XIV no trobà desllorigador tampoc el segle XVI, en total 70 famílies que habitaven la contrada. Als segles XVII i XVIII hi hagué una lenta recuperació. Els anys de pau que seguiren a la guerra de Successió i la implantació del sistema borbònic permeté la represa de la creixença demogràfica i l'establiment de petites indústries, com la dels terrissaires (Sant Julià de Vilatorrada). El nucli de Vilanova de Sau adquirí més vitalitat, fet que li valgué la capitalitat del terme, a Tavèrnoles, durant l'edat Mitjana la part més important de la població s'ubicà a Savassona, però a partir del XVII Tavèrnoles sempre es va mostrar per davant. A Sant Sadurn i Espinelves la dinàmica també fou la lenta recuperació d'una població ancestralment disseminada, dinàmica que quedà reflectida a partir de mitjans del s. XVIII en la renovació o construcció d'esglésies. Es van renovar i construir masos, com el de Banús (XVII) o Serrabou (XVIII), a Tavèrnoles. Aquesta

revifalla significà un augment de la pressió antròpica que modificà el paisatge ruralitzant els entorns dels petits nuclis urbans, mantenint net el sotabosc, afavorint espècies arbòries, modificant la composició florística i creant espais de pastoreig.

El segle XIX començà amb la recessió econòmica provocada per l'ocupació francesa i posteriorment la carlina, alhora la vall del Ter, aigües amunt de Sau, inicià un important desenvolupament industrial tèxtil que acabaria absorbint bona part dels efectius de les Guillerries. El cens de 1860 marcà la màxima població de la contrada, en menys d'un segle es doblà la població, de poc més de 1.000 habitants (1787) a 2.313, superant Vilanova de Sau per sobre els 1.000 habitants. És el moment de màxima pressió antròpica amb la màxima expansió de conreus i de pastures, tot i que els factors orogràfics marcaren una important limitació i els boscos seguiren dominant el paisatge, significant un important recurs econòmic. L'àrea de conreus més

extensa es mostrà al voltant de Vilanova de Sau, mentre que Savassona va perdre importància. Entre Sant Sadurn i Vilanova aparegueren conreus aïllats i una taca més a l'entorn d'Espinelves. L'ús de fertilitzants es generalitzà i el tradicional artifatge minvà força, restant els camps fixes, alhora que els erms deixaren de ser freqüents.

El cens de 1900 presentà una caiguda demogràfica de l'ordre del 30%. Vilanova de Sau va perdre la meitat dels seus efectius el 1930 degut a l'atracció de la indústria de la Plana de Vic. Espinelves va mantenir estabilitzada la seva població fins la dècada dels 60. El masos aïllats s'abandonaren i les cases dels nuclis rurals es van tancar. A l'entorn de les masies, la zona de conreu i de prats, en molts casos s'abandonà el seu ús agrari. Passada la postguerra hi hagué un ressorgiment lligat a la construcció dels embassaments, que van canviar la fisonomia del paisatge de la llera del Ter, inundant fins i tot l'històric poblet de Sant Romà. Vilanova s'acostà de nou al miler d'habitants, però això ja no va incidir en el paisatge rural, que va entrar en un fort declivi. Inclús s'arribà a construir, de nova planta, el poblat de Sau Nou amb la finalitat d'allotjar els treballadors de la presa. Acabades les obres, s'entrà en un nou descens generalitzat que mostrà el mínim a l'entrada del s. XXI. El cens de 2008 mostra un lleuger creixement, lligat a l'activitat turística, i al conreu especialitzat, cas dels avets de Nadal a Espinelves. També ha cobrat importància la ramaderia, amb instal·lacions sovint realitzades amb materials precaris o poc integrades al paisatge i que acostumen a formar part agregada de masos encara que també n'hi ha de totalment aïllades.

Paisatge actual i les seves dinàmiques

El paisatge actual de les Guillerries està clarament dominat pels elements naturals. Es tracta d'una zona muntanyosa que va dels 600 als més de 1100 metres d'altitud i que es caracteritza pel clar predomini de les zones forestals, amb abundància de caducifolis i amb presència important d'aigua per l'embassament de Sau. Els materials granítics i esquistsos es presenten erosionats amb forts pendents que poden arribar al 50%, dificultant el pas. Aquest és un dels motius pels quals ha estat una zona que al llarg del temps s'ha mantingut relativament poc antropitzada.

Les bosqueries ocupen gran part de la superfície. Un 40% correspon als boscos d'alzines, les pinedes suposen més del 20% i els boscos de caducifolis (roures, faig i castanyers) ocupen quasi la mateixa superfície mentre que els matollars i prats no arriben al 10%. Les pinedes i castanyedes són boscos de substitució per a la l'exploració de la fusta. Les perxades, que són plantacions d'arbres prims i joves de castanyers, es troben a les zones obagues sobre substrat silícic. A l'oest de la vall de Vilanova de Sau es troben també pinedes de pi piner. Pràcticament un 90% està recobert de vegetació. La zona de muntanya de més difícil accés és en general la millor conservada. L'orografia del terreny, les escasses infraestructures de comunicació

Figura 10.13 El pont de Malafogassa, construït el 1498 en substitució d'un anterior, probablement destruït pels terratrèmols. Vilanova de Sau.

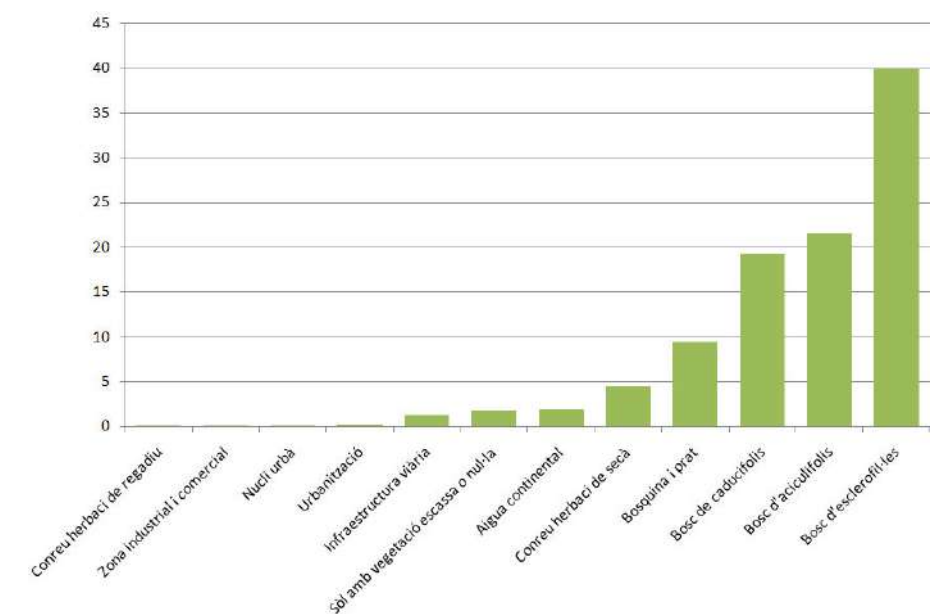
que la creuen i la baixa densitat de població, ajuden a la conservació d'aquests espais forestals.

El Ter serpenteja per la part nord i ofereix grans làmines d'aigua en els embassaments. En els límits de la unitat, al nord, hi ha l'embassament de Sau, una estructura que atrau el turisme i on es practiquen esport nàutics. L'aigua ocupa un 2% del total de la superfície d'aquesta unitat. De nord a sud la unitat es veu travessada també per la Riera Major. Destaquen les comunitats aquàtiques i de ribera de la Riera Major i especialment de la Riera de Castanyadell que és un dels seus afluents.

Des del Paleolític la zona es veu ocupada especialment als sectors de ponent, a les parts menys elevades (al sector de les Comarques Gironines). Així, la unitat es divideix en dos sectors ben diferenciats. La franja est estructurada en cingles i replans on les activitats humanes són importants, i la franja oest i sud-est, de formes arrodonides i de roques dures, amb valls estretes i pendents pronunciats on les activitats han estat molt limitades i on els nuclis de població són pocs i petits. En conjunt podem dir que es tracta d'una unitat de baixa densitat

poblacional on predominen les activitats del sector primari donada la tradicional comunicació del sector.

Nombrosos masos escampats a les zones planeres i ben orientades es reparteixen l'escàs 5% del territori dedicat a conreus herbacis de secà. Alguns d'aquests masos es troben abandonats, encara que darrerament se n'estan restaurant alguns, per dedicar-los al turisme rural. L'abandonament de les explotacions forestals, influeixen de manera negativa al manteniment dels boscos que venen afectats per diverses plagues i amb nul·la neteja del sotabosc. Cal destacar l'alt risc d'incendi a causa de la densitat de la vegetació, especialment a les cotes baixes, on es fan les formacions vegetals més eixutes i de més tendència mediterrània. Antigament l'economia de les Guillerries es basava en l'explotació del bosc, del qual se'n treia fusta que s'utilitzava per fer llenya i carbó, i també s'hi caçava. A les pastures prosperava el bestiar oví i boví. El mas com a unitat econòmica englobava l'explotació del bosc, cultius i pastura. Tradicionalment els cultius eren blat, ordi, patates i també blat de moro o sègol.

Gràfica 10.1 Usos del sòl. Font: elaboració pròpia a partir de la cartografia d'usos i coberta del sòl de l'ICGC.

Així és previsible que el sector agropecuari de la unitat mantindrà la seva situació actual. El seu manteniment assegura la pervivència del sector, l'arrelament de la població al territori i el manteniment, en certa manera, del caire rural tradicional que caracteritza bona part de la unitat. Aquest caire és un valor interessant per a la unitat amb vistes al turisme rural.

Actualment la riquesa forestal continua sent important i a la zona es troben varies explotacions que van des de les petites a mitjanes-grans. Cal citar l'explotació de l'abundant massa boscosa de la unitat així com les plantacions d'espècies arbòries no habituals en les contrades mediterrànies, com l'avet, o més tradicionals, com el castanyer. Algunes explotacions com la de Masjoan a Espinelves presenta nombroses espècies forestals exòtiques, com és el pi insigne o sequoies. Actualment, aquest sector continua sent predominant però comparteix importància amb el de l'oci. Així, el turisme rural, cultural i d'aventura troba en els paratges d'aquesta unitat prou al·licients per constituir-se en una alternativa econòmica i de desenvolupament a les activitats agropecuàries tradicionals. En aquest sentit l'aprofitament dels valors naturals, culturals i tradicionals de la unitat passa per la seva conservació. La unitat gaudeix de masses boscoses prou interessants on es barregen formacions perennes –com l'alzinar, les pinedes i les de ribera- i les caducifòlies –com les rouredes, freixenedes, avellanedes i fagedes. Aquesta combinació resulta molt atractiva des del punt de vista botànic i, especialment, cromàtic.

El turisme rural s'ha vist reforçat sobretot a la zona de Vilanova de Sau i també als pobles de la falda del Montseny com Espinelves. El patrimoni històric també suposa amb la presència d'esglésies i castells,

Figura 10.14 L'Eix Transversal (C-25) al seu pas pel coll de Romegats, camí de la Plana de Vic. Sant Sadurní d'Osormor-Sant Julià de Vilatorrada.

el seguit de masies adequades al turisme i la restauració i la proximitat del Montseny, implica una oferta de turisme prou important. D'altra banda, les activitats nàutiques que ofereix el pantà de Sau complementen l'oferta lúdica de la unitat, lligada a esports d'aventura. També es important mencionar la utilització excessiva i, de vegades, negativa dels boscos com a camins per fer rutes amb quads o cotxes tot terreny.

Les dificultats que suposa una orografia tant complexa com la de la unitat, s'han traduït al llarg de la història en problemes de comunicació. Així, a la xarxa viària secundària es va afegir fa una dècada l'Eix Transversal (C-25). L'obertura d'aquesta via ràpida i posterior desdoblament ha suposat una millora de l'accessibilitat a aquest territori.

L'Eix Transversal, que travessa la unitat d'est a oest, més aviat pel sud i que apropa les poblacions a ciutats importants com Vic, ha tingut un impacte paisatgístic important, especialment en l'alteració del perfil natural de les Guillerries. El traçat ascendeix de cota des de la plana de la Selva progressivament en direcció al coll de Revell i és molt visible pel contrast amb els vessants forestals que travessa. De manera paral·lela la construcció de la MAT (línia elèctrica de molt alta tensió) de 400 kV entre Sentmenat i Bescanó també travessa tot aquest

Figura 10.15 Vista parcial de Vilanova de Sau.

paisatge i suposa un gran impacte en el fons escènic que conforma les Guillerries i que contrasta amb el caràcter rural del paisatge, especialment provocat per algunes torres situades en el perfil de les serres que formen el fons escènic. També contrasten algunes línies elèctriques que travessen el sector pel nord, procedents de la creació d'energia elèctrica als embassaments.

En conjunt és una unitat no gaire poblada, amb petits poblets que mantenen un fort caràcter de pau i tranquil·litat, com Sant Sadurní d'Osormort que no arriba ni a conformar un petit nucli urbà. Els altres principals nuclis de la unitat són Vilanova de Sau i Espinelves. Les cases solen presentar llindes i marcs de pedra, teulats predominantment a dues aigües que coronen cases habitualment unifamiliars de colors clars, fins i tot blanques, de petites xemeneies.

Cal destacar la presència d'urbanitzacions a Espinelves o altres poblacions on es van construir segones residències. Actualment algunes d'aquestes acaben sent primera residència donada la proximitat a l'eix transversal. Les característiques muntanyoses del territori de les Guillerries han provocat que els grans nuclis de població mantinguin una localització perifèrica. Espinelves amb menys de 200 habitants està situada entre el Coll de Revell i el Coll del Bruc, al peu de la C-25. Aquest fet li ha donat un cert dinamisme i és freqüentada pel turisme, sobretot a l'hivern per la famosa fira de l'aveu. Vilanova de Sau juntament amb les entitats de població de Sant Andreu de Bancells, Sant Pere de Castanyadell i Sant Roma de Sau suma més de 300 habitants. Aquesta vila ha sabut aprofitar el dinamisme que li va conferir la construcció del pantà de Sau, i que s'han vist potenciades amb les activitats de lleure i estiuatge iniciades fa unes dècades.

Expressió artística del paisatge

A la unitat de les Guillerries, la frondositat de la vegetació i el seu intens cromatisme estacional, així com l'abruptesa d'alguns indrets i la presència d'aigua arreu, ofereix un paisatge altament inspirador que no ha deixat indiferents a literats i poetes.

L'empordanès Josep Pla, s'admirà i descriví el paisatge del Montseny i de les Guillerries amb tota la seva dimensió morfològica i botànica:

«Quan a la primavera, les ginestes de les Guillerries floreixen i les taques daurades cobreixen grans extensions dels lloms muntanyosos, el contrast que aquests colors ofereixen amb els blaus de llunyania, greus, del Matagalls és fascinant.» (Pla, 1991).

Recurrent les Guillerries Pla expressa les sensacions que la solitària bellesa del paisatge transmet:

«[...] aquestes rutes són d'una insuperable bellesa perquè travessen una densitat botànica d'una incomparable dolçor, d'un verd tan fi, d'una llum tan suau, d'un color tan plàcidament ensenyat que semblen convertir la realitat immediata en un llunyà i esborrat record [...] una certa llunyana atonia, un repòs profund, una soledat deliciosa... raconades de dolçor i de pau, aquestes terres embadocades en la ineluctable caiguda de les gotes del temps.» (Pla, 1971).

Igualment Pla destaca el pas del riu Ter per les Guillerries amb una prosa especialment poètica:

«[...] quan arriba al penya-segat de Collsacabra, és a dir, quan entra a les Guillerries, es converteix en un riu graciosament poètic, en una recòndita cinta d'aigua que sembla fluir d'un somni... Del curs del riu, la Guilleria en guarda la poesia, la intimitat, la música pura i vaga». (Pla, 1971).

Pel que fa a la presència d'aigua a les Comarques Centrals, habitualment fonts, torrents, salts i gorgs s'associen literàriament a les descripcions més poètiques del paisatge natural, ja que es relacionen amb indrets feréstecs i íntims, sempre vitals per les comunitats vegetals i la fauna. En el poema «Boira i sol», Bori i Fontestà s'inspira en un indret de les Guillerries :

«En un repit de l'aspre Guilleria,
De cara al sol ixent, entre falzia
I per un llit de molsa i de pissarra,
Un rieró, el Montsolís, descabdella
Segant la gargamella
Rocallosa i frescal de la Gavarra»
(Bori, 1991)

La unitat és un clar exemple de la força i perdurabilitat dels símbols i de com el seu arrelament en un paisatge determinat, el doten de valor identitari. La identificació del mite Serrallonga amb paisatge de les Guillerries segueix present en el col·lectiu popular, com mostra la lletra

Figura 10.16 L'Agullola de Josep Mas Pou.

de la cançó que el grup musical Esquirols va fer contra les prospeccions mineres a la zona de Sau. Amb el títol de «Torna, torna Serrallonga» la lletra és prou significativa:

«Del cor de les Guillerries
sortirà un gran espetec
que en faran ressons de guerra
les parets de Tavertet

Des de Sau a la Celleria
des del Far al Matagalls
el trabuc d'en Serrallonga,
tornarà als amagatalls.

Torna, torna Serrallonga,
que l'alzina ens cremaran,
que ens arrencaran les pedres,
que la terra ens robaran.»
(Esquirols, 2002)

També la presència de petits nuclis de població en aquestes terres on domina el paisatge natural es narrada poèticament per alguns autors,

Figura 10.17 *El Puig de la Força* de Juli Batallé Murlà.

com per exemple Anton Busquets, escriptor i poeta amic de Verdaguer, nascut a les Guillerries, que va descriure així el poble d'Espinelves:

«[...] és un poblet arrapat a un estrep de la soperba serralada montsenyenca. És deliciós ab tot y sa mateixa solitud y rural indolència. Pobres cases, negroses y aclofades pel pes dels anys, formen grup a l'entorn de l'airós campanar que corona una hermosa esglesiola,

remarcable fàbrica d'estil romànic, ab sa senzilla, però elegant, portada de primorosos capitells... la poesia dels paratges quietes, que atrau als cors aimants de la veritable bellesa, la que's desprèn de les joyes qu'ens llegà l'antigor, y que pochs pobles, per desgràcia, saben guardar». (Busquets, 1907).

Gerau de Liost va dedicar un poema al cementiri rural d'Espinelves, amb fragments com:

«En aquest clos d'al·legòrica sembra
no cremaria l'esguard d'una fembra;
trobar-hi un àngel no faria esglai.

Cada fossar té una estructura d'horta.
El cementiri de pagès comporta
que ens adormísim de cara a l'espai.

Mal escairat, la carena estenalla;
arrebossat, la calç té un or de palla;
no té un xiprer que mitigui el migjorn.

És parat i lluent com una taula.
Amb un prestigi metafísic d'aula,
té la dolçor destructora d'un forn.

És a l'aguait, ermità sense ermita.
Per sota d'ell faramalla transita.
La carretera no ratlla la pau.

És a l'aguait com estant de parada
i veu com juguen el cel i la prada:
boires en verd i pollanques en blau.

Si té al davant un quintà que s'estira
-cintes i flocs en feixetes de fira
i un safareig com bocí de fermall-
no l'idolatra, però en fa teatre.

Si de la casa d'amunt sent el batre,
Sent el molí de la casa d'avall.»
(Liost, 1983)

Valors en el paisatge

Els **valors naturals i ecològics** són producte de la varietat d'ambients que introdueixen l'altitud, les diferents orientacions i la presència dels cursos d'aigua. El reconeixement dels valors ecològics de la unitat es troben recollits al Pla d'Espais d'Interès Natural de la Generalitat, que identifica la totalitat de l'EIN Guillerries, bona part de l'espai de Savassona i la porció meridional de l'espai Collsacabra; així com, al Pla especial de protecció i millora de l'Espai Natural de les Guillerries-Savassona. A més, dins de la unitat es troben dues geozones: els cingles de Tavertet-el Far i Sobrevia-coll de Romegats; dins d'aquesta darrera geozona, s'inclouen els següents geòtops: collet de Sobrevia, camp de Timonar, turó de l'Enclusa, Eix Transversal-Sant Sadurní d'Osormort, Eix Transversal-la Fullaca i Coll de Romegats.

A l'espai inclòs dins el PEIN predomina la vegetació de tipus mediterrani, malgrat tot, l'espai conté algunes peculiaritats que completen el seu valor ecològic. Les avellanoses i vernedes ocupen importants extensions als fondals humits del massís. Als nivells culminants s'hi troba alguna fageda acidòfila. Un altre dels fets remarcables de la flora

Figura 10.18 A les Guillerries qualsevol carretera pot prendre un alt valor estètic.

de l'espai natural protegit és la presència de la falguera *Pellaea calomelanos*, així com d'altres espècies molt rares a Catalunya.

A banda de l'EIN Guillerries, hi ha altres espais protegits que en part es troben dins les Guillerries. Un d'ells és el del Collsacabra, al costat nord del sistema format pel riu Ter i els embassaments de Sau i de Susqueda.

Entre els arbres monumentals cal citar l'alzina de Mas Grau (a Tavèrnoles) l'alzina del Pujol de Taradell (a Taradell) i la sequoia de Tortadès (a Vilanova de Sau). En terme d'Espinelves es troba l'alzina de Mas Joan i un grupet forestal de gran interès format per peus de til·ler, auró, teix i castanyer. Es tracta d'una de les concentracions d'arbres monumentals més interessants de tot Catalunya, i principalment prové de les plantacions realitzades per Marià Masferrer, entre 1860 i 1911. Dins d'aquest mateix context, cal citar la tasca promoguda per Jesús Masferrer i Torrent, que ha generalitzat el conreu de l'avet en aquests topants i ha difós l'avet de masjoan (*Abies masjoanis*), una espècie formada a partir de la hibridació natural de pinyes d'*Abies pinsapo* amb pol·len d'*Abies alba*.

Bona part dels **valors estètics** de les Guillerries estan relacionats amb els canvis cromàtics que els boscos experimenten al llarg de l'any i amb els contrastos entre els boscos caducifolis, els escleròfil·les i els aciculifolis que es poden gaudir en moltes valls de les Guillerries. Aquest

contrast és especialment evident al llarg de la tardor i la primavera. Si bé la major part de l'espai de les Guillerries està recobert per boscos perennifolis, tot l'any verds, que formen una imatge persistent, molts vessants obacs i fons de valls estan colonitzats per rouredes i altres bosquets caducifolis que introdueixen un contrast de formes, textures i colors amb el canvi de les estacions.

La suavitat del relleu en alguns punts de la banda occidental, dona pas a la verticalitat dels penya-segats imponents amb un alt contrast entre els tons dels afloraments rocosos que destaquen entre la densa i extensa coberta vegetal, que els flanqueja i remarca.

Les làmines d'aigua també posseeixen una gran importància estètica, tant per les rieres i gorgs que travessen les Guillerries com pel gran nombre de fonts que se situen en el seu interior. Relacionat amb la presència de l'element aquàtic però amb un sentit totalment diferent, cal valorar també degudament la importància estètica de la làmina

d'aigua del pantà de Susqueda, que l'ha convertit en una singularitat i un reclam turístic.

L'abruptesa dominant fa que sovintegin els punts panoràmics, convertint les balconades de molts espadats en miradors al buit sobre les grans boscúries d'un territori que s'aprecia feréstec.

Les característiques paisatgístiques de la unitat, han estat determinants en la història del seu poblament i en la quantitat de **valors històrics**, ja que des del paleolític s'aprofitaren balmes i coves, com s'ha demostrat a través d'excavacions sobretot a la zona de la vall de Sau. També hi ha evidència de poblament al Neolític, i d'assentaments ibers, com el proper dolmen de Puigsseslloses i el poblat fortificat ausetà del Casol de Puigcastellet, ambdós a Folgueroles en els límits amb la unitat de la plana de Vic i situats en llocs estratègics de control del territori.

Com a mostra del tipus d'assentament dispers medieval a tota la unitat, resten moltes esglésioles aïllades com la de Sant Andreu de Bancells, Santa Maria de Vallclara, Sant Ponç o Sant Pere de Castanyadell. També es reconeix la presència humana durant l'edat mitjana en algunes construccions com el pont de la Malafogassa i alguns molins.

Tot i que actualment l'ocupació humana a la unitat és minsa, i desigualment repartida, cal remarcar que els elements del patrimoni construït són significatius de l'evolució històrica del poblament en el conjunt de la unitat caracteritzada per un relleu abrupte i de densa vegetació. La mateixa situació en punts enlairats de molts elements i vestigis històrics, la distribució i origen de les masies escampades, en són un primer exemple.

L'església de Sant Esteve de Tavèrnoles data del 1070 i va ser modificada durant els segles XVII i XVIII, suprimint-se algunes d'aquestes modificacions en la restauració més recent, mostrant-se com un bon exemple de l'arquitectura llombarda.

Prop de Tavèrnoles, hi ha l'important lloc de Savassona, amb diversos elements d'interès arqueològic i històrics com els jaciments de la Pedra del sacrifici i del Dau, els gravats rupestres, el castell del segle XVII, l'església romànica de Sant Pere i la capella preromànica de Sant Feliuet, envoltada de tombes antropomorfes i grans roques. Sobre l'església de Sant Pere, el castell de Savassona, reconvertit al segle XVIII en un gran casal residencial conserva elements antics com els murs de defensa i una torre de planta triangular situada al punt més prominent de l'actual edifici i sobre la roca viva.

Sant Feliuet de Savassona, situada en un pla al límit amb el Cabrerès-Puigsacalm, és una església preromànica assentada sobre la roca amb una cisterna que hi és tallada i envoltada de tombes

Figura 10.19 El pont de Malafogassa, a Vilanova de Sau, afegeix als valors històrics els valors estètics de l'entorn.

antropomorfes. L'edifici és d'una sola nau i un esvelt campanar d'espada.

Més al sud hi ha el castell de Sant Llorenç del Munt que s'alça sobre un gran cingle. Al segle XII, després de perdre la condició de castell s'hi fundà un monestir agustinia, i s'hi va construir l'església romànica.

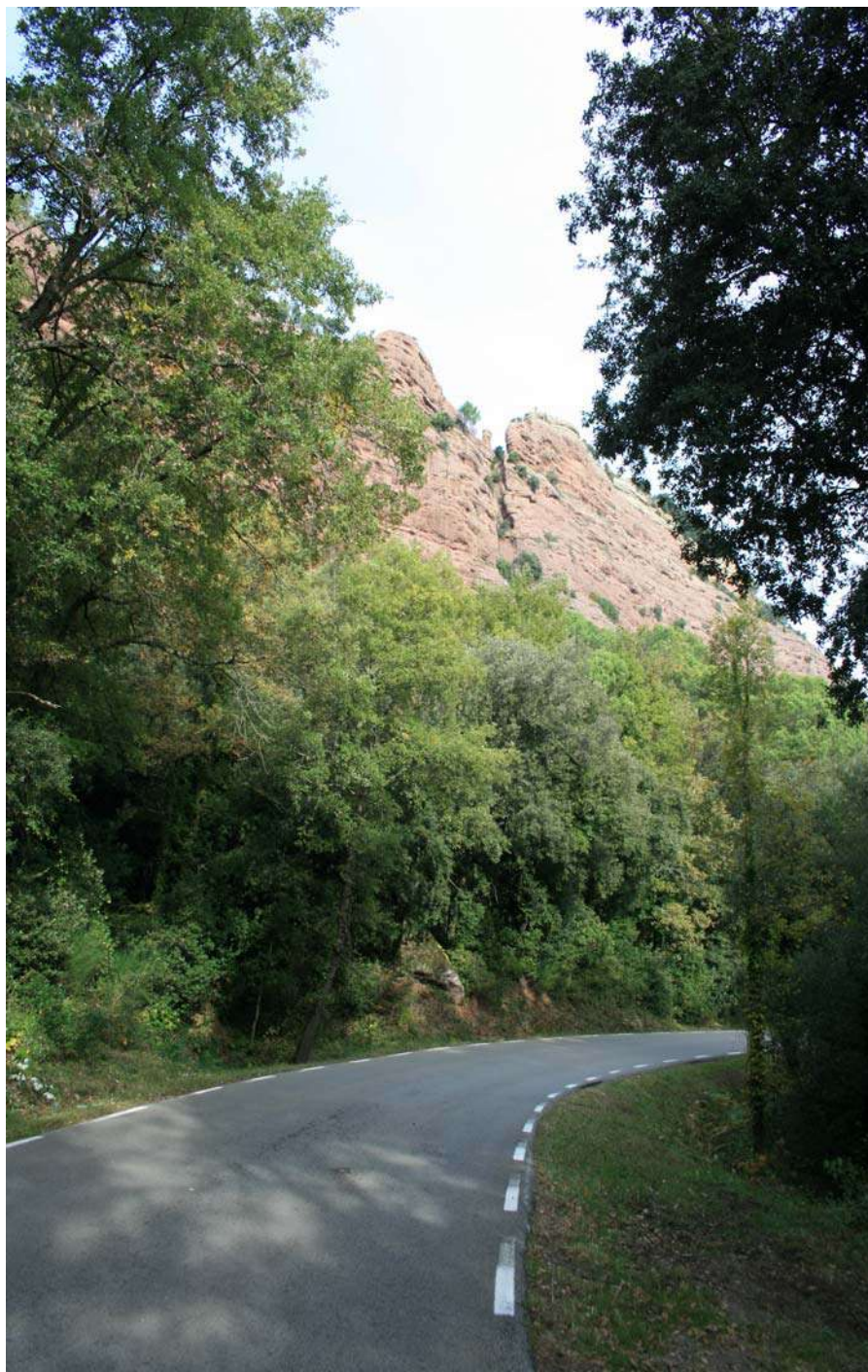

Figura 10.20 El Salt de la Minyona, mirador emblemàtic sobre la vall de Sau, vist des de la carretera N-141d. Vilanova de Sau.

El cim del Puig-l'Agulla, conforma el límit amb la unitat veïna Plana de Vic. En aquesta part limítrof, es troba la cova de Sant Miquel, amb el conjunt de galeries que conformen la necròpolis prehistòrica de la cova del Gegant, i la curiosa formació propera del Bolet Gegant.

L'església de Sant Romà de Sau d'una sola nau i campanar llombard propi del segle XI, està dins les aigües del pantà, mostrant-se en funció dels desnivells.

A Sant Sadurn d'Osormort, hi destaca l'església d'estil romànic llombard, reedificada al segle XI, afegint-se elements en els segles posteriors. El poble d'Espinelves amb cases de pedra i carrers enllosats s'enfila a l'esquerra de la riera destacant la silueta del campanar de tres pisos de l'església romànica de Sant Vicenç.

A meitats del segle XX la creació de l'embassament de Sau, aprofitant el desnivell de la vall entre els cingles de Tavertet que limiten la zona del Collsacabra i les Guillerries, va modificar el paisatge d'aquesta part de la unitat. El pantà amb 17 km de llargada i 3 km d'amplada màxima, envoltat de boscos i espadats, va potenciar l'interès turístic i l'oferta esportiva amb diversitat d'activitats nàutiques.

La catalogació de tota l'àrea com espai d'interès natural ha afavorit la protecció, conservació i difusió dels **valors socials** i paisatgístics de tota aquesta part, repercutint també en la revaloració del conjunt de la unitat.

L'entorn dels pantans de Sau i Susqueda és també un espai aprofitat per portar-hi a terme activitats recreatives, des de la senzilla passejada

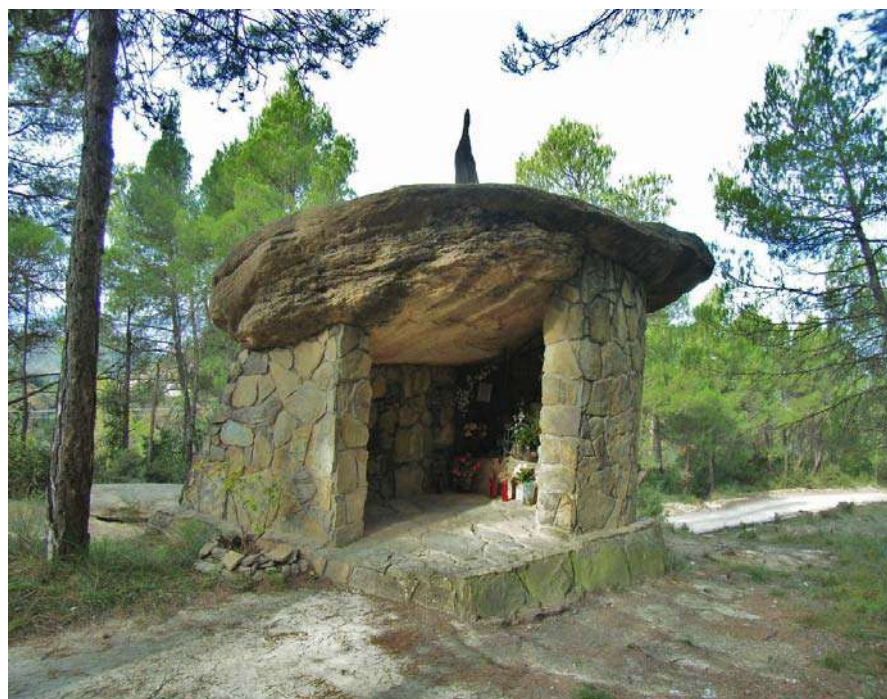

Figura 10.21 Capella de la Verge del Camí, els Munts. Vilanova de Sau.

i la contemplació de les imponents cingleres de Tavertet i el Far, fins a la pesca. Un gran nombre de senders, camins i rutes permeten també resseguir i gaudir el patrimoni històric i natural ja sigui a peu o en bicicleta.

A Vilanova de Sau s'hi celebra la fira d'herbes remeieres i productes artesans, un projecte de recuperació de l'activitat comercial entorn a les plantes medicinals i les seves aplicacions en la salut, la cosmètica, la gastronomia o la jardineria.

Espinelves és reconegut per la seva famosa Fira de l'Avet, iniciada al 1981, per la producció de l'espècie autòctona *Abies masjoanis* i per l'arbreda de Masjoan amb nombroses espècies diferents de coníferes, algunes de més de 40m d'alçada, i altres arbres. Molts d'aquests exemplars han estat catalogats arbres monumentals (alzina, til·ler, auró, teix, castanyer d'Índia, avet, sequoia i cedre).

A les Guillerries hi ha uns **valors** del paisatge que tenen una base clarament **simbòlica i identitària** que, si bé no tenen una traducció material, sí que condicionen la percepció que els vilatans tenen del seu entorn. Aquests valors fan referència a l'existència passada dels bandolers, com Serrallonga, i de suposades bruixes. Encara que aquestes llegendes no condicionin directament l'activitat quotidiana de la població, no es pot menystenir la influència al llarg de la història en la forja de la identitat col·lectiva.

A banda d'interès arqueològic, el lloc de Savassona està vinculat a la llegenda que diu que era el lloc on les bruixes celebraven les seves reunions i passaven comptes del rendiment personal.

El Salt de la Minyona és lloc emblemàtic des d'on Verdaguer va escriure el poema dedicat a la «nina del cingle» i està vinculat a la llegenda popular que explica la història d'una donzella que va saltar-hi sense fer-se mal perquè arribava tard al seu casament.

Arreu de la unitat, els valors paisatgístics es basen en els elements naturals, entre els boscos i les aigües netes de rieres i nombroses fonts, el patrimoni construït és limitat, mentre que la solitud i abruptesa del paisatge ha afavorit el llegendari i també històricament el bandolerisme ja que, entre altres, en Joan Sala àlies «Serrallonga» i en Jaume Masferrer àlies «Toca-Son» van actuar per la zona.

Principals rutes i punts d'observació i gaudi del paisatge

La unitat és creuada a la zona sud per l'Eix Transversal, o C-25 (veure mapa 10.2), carretera que circula per túnels i viaductes elevats que permeten la vista d'ocell dels frondosos boscos que travessa. Les sortides de Sant Julià de Vilatorrada, Sant Sadurn d'Osormort i Espinelves donen accés a les Guillerries. La N-141c proporciona una visió més pròxima del paisatge, ja que entra a les Guillerries per Folgueroles, passa per una vall estreta de vessants boscosos d'on surt entre els Munts i el Turó de la Mina, continua per Vilanova de Sau amb alguns trams de bones vistes sobre el pantà i els espadats de Tavertet, i segueix fins arribar al pantà de Sau. Pel límit nord-est de la unitat, una altra via interessant és la BV-5213, que des de Tavèrnoles condueix a Savassona, on es troben el castell i les ermites de Sant Pere i Sant Feliu, i per entre mig de boscos porta al Parador de Sau, des d'on es poden gaudir de belles vistes sobre el pantà.

En relació amb les rutes no motoritzades, destaquen els senders de gran recorregut GR-2, GR-83 o camí del Nord, recorregut per molts exiliats camí de França, el GR-178 o ruta d'en Serrallonga, que reviu els principals espais que recorria el mític bandoler, i el GR-210 o Ruta del Ter, que ressegueix el riu des d'Ulldeter fins a la Gola del Ter. Una de les que ofereix força panoràmiques és el GR-2, que penetra al nord per Tavertet i baixa a l'embassament tot mostrant les Guillerries cobertes de boscos frondosos i els cims del Montseny. Del pantà es dirigeix cap a Vilanova de Sau per, a continuació, enfilarse pels cingles de Vilanova i un cop a dalt mostrar esplèndides vistes, sobretot en passar pels Munts. El camí baixa a Sant Julià de Vilatorrada i d'allí s'interna novament

Figura 10.22 Mirador del Salt de la Minyona. Els Munts, Vilanova de Sau.

pels boscos de les Guillerries per un sender carener cap al Santuari de Puig-l'agulla; finalment surt de la unitat pel sud-oest, direcció Seva.

El sender Meridià Verd també hi té un tram a les Guillerries; és el que puja de Sant Julià de Vilatorrada cap al Puig-l'agulla (coincidint amb el GR-2) i després es desvia cap a la urbanització Les Guillerries, enmig dels boscos. Travessa la riera Major prop de la masia Puigdefàbrega i pel coll de Cireres va a Viladrau. El sender Circular de les Guillerries ofereix l'oportunitat de conèixer a fons el seu paisatge. Surt de Sant Sadurn d'Osormort, a la riera Major, s'enfila pel coll Galí, el coll de Cireres i el coll Sa-sitges per seguir cap a Viladrau, tot travessant rouredes, boscos de pi roig i alzinars. Passa per la finca Masjoan on el paisatge vegetal canvia totalment, ja que s'hi plantaren avets i sequoies, que ara han esdevingut exemplars gegants. L'itinerari continua cap a la vila d'Espinelves, envoltada pel conreu d'avetoses. El camí baixa

Figura 10.23 «La Ruta dels Ibers». El Casol de Puigcastellet. Folgueroles.

per la riera de Castanyadell, molt frondosa i fresca, per tornar a la riera Major i Sant Sadurn pel pont gòtic de Malafogassa. Un altre sender que s'endinsa pels boscos, pujant turons i creuant fondalades, és el PR-C 40.1, que des de Tavèrnoles va a les Punxes, Mas Grau, el turó de la Mina i Castell Bernat. Un sender força escènic, ja que sempre gaudeix de la vista del pantà i els cingles del Collsacabra, és el PR-C 40.2, que surt des del Parador de Sau i recorre la riba sud de l'embassament per les Grioterres, Can Mateu i les Tallades. Un circuit més curt, però també interessant, és el que s'inicia i acaba al pont de Malafogassa passant per l'església romànica de Sant Andreu de Bancells i Can Figueres. Una altra ruta a destacar és la que mena fins el mirador del Salt de la Minyona, lloc emblemàtic per les vistes sobre la vall de Sau, les Guillerries i el Montseny.

La unitat està formada per un relleu força accidentat el que permet oferir belles vistes. Al nord hi ha el mirador prioritari del Puig de la Força (740 m) (veure mapa 10.2) (21), a Tavertet, que també ofereix belles vistes als cingles, al pantà, a les Guillerries i al Montseny. El mirador de Susqueda a Montdors (933 m) té vistes pròximes i espectaculars al pantà de Susqueda i a les cingleres, així com també a les Guillerries i al Montseny. Destaquen, dalt de turons i entre boscos, amb excel·lents vistes de les Guillerries, els espadats del Cabrerès i el pantà de Sau, miradors com: el Puig del Far (800 m), els Munts (860 m) (22) amb el pròxim Salt de la Minyona, i el Santuari de Puig-l'agulla (745 m) (23). Més desplaçats a l'oest i ja dins la unitat del Cabrerès-Puigsacalm, Sant Feliu de Savassona (661 m) (20) té vistes cap als cingles i cap a la plana osonenca i Sant Pere de Casserres (488 m) (19) sobre el gran meandre del Ter i els alts espadats que en sobresurten.

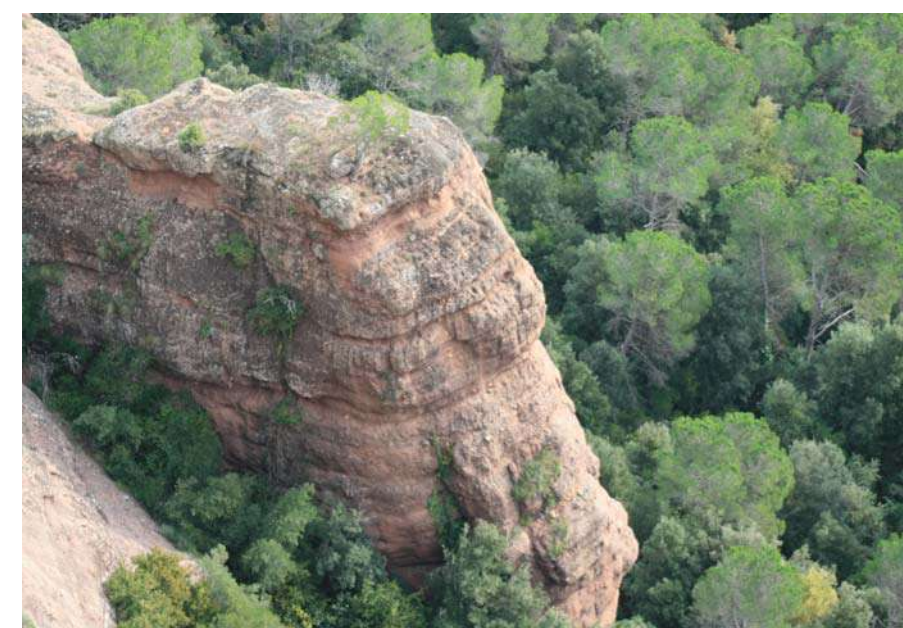

Figura 10.24 El relleu montuós i boscuries denses defineixen les Guillerries. Vilanova de Sau.

AVALUACIÓ DEL PAISATGE

-Debilitats:

- L'abandonament de les activitats agràries en els sectors de relleu més abrupte i mal comunicat, propiciant la formació de masses boscoses denses i contínues a expenses d'àrees obertes, fet que provoca un empobriment del mosaic paisatgístic.

- Les masses forestals són molt vulnerables als incendis.

- L'epidèmia que afecta moltes de les castanyedes de les Guillerries, pot comportar la pèrdua de les grans superfícies d'aquests boscos, de gran valor estètic, productiu i social.

- El tram entre Sentmenat i Bescanó de la línia elèctrica de molt alta tensió (MAT), per una qüestió d'escala de les torres i de traçat, devalua els valors dels escenaris i dels elements que acompanyen la funció de fons escènic

-Amenaces:

- La possibilitat d'obertura de noves pistes forestals pot suposar un impacte si no es vetlla per la qualitat de les actuacions.

- La densitat i fragositat de la vegetació de les Guillerries, comporta un inherent risc d'incendi, especialment a les cotes baixes de la unitat, que és on es fan les formacions vegetals menys hidròfiles i de més tendència mediterrània.

- Les urbanitzacions de Sabaters (Viladrau), els nous creixements d'Espinelves o els eixamples urbans a Vilanova de Sau, si ve no són de grans dimensions, en alguns indrets no estan del tot

Figura 10.25 Conreu especialitzat a Tortades, Vilanova de Sau.

ben integrats en el paisatge.

- Degradació d'elements patrimonials d'interès que, per la seva dispersió en el territori, fan difícils les tasques de conservació (esglésies romàniques, masos...).

- La no reconstrucció de les masies en estat ruïnós, que exigeixen una construcció de nova planta, contribuiria a preservar els valors natural i estètic dels diferents escenaris de la unitat.

-Fortaleses:

-El relleu de la unitat és netament montuós i clarament forestal. Aquest fet constitueix un punt fort a l'hora d'establir els valors paisatgístics de la unitat i, també, a l'hora de promocionar-ne l'aprofitament turístic.

- A la contrada es poden trobar nombrosos masos amb llarga història; també petits nuclis singulars com Espinelves i Tavèrnoles.

-Aquests paisatges tenen una clara vocació forestal, fet que ha estat aprofitat tradicionalment per la silvicultura. Actualment aquest sector es troba lleugerament malmès, si bé es cert que a les Guillerries determinades produccions, com la de l'avet, gaudeixen de certa bonança.

-De manera associada al poblament disseminat i la producció agropecuària i forestal tradicional, existeix un ric patrimoni rural.

- L'elevat nombre de punts d'observació i gaudi del paisatge.

-Oportunitats:

-La riquesa natural de la unitat és inqüestionable. Qualsevol promoció paisatgística que se'n vulgui fer ha de considerar de manera primordial la vegetació ufanosa i el relleu montà de les Guillerries.

-La vocació silvícola de les Guillerries es fa ben palesa en la producció d'un avet propi (l'avet de Mas Joan) i en la celebració anual de la fira de l'avet d'Espinelves.

-El gran nombre de valors arquitectònics i artístics de la unitat, com l'existència d'edificacions d'elevada vàlua històrica, com ara Sant Esteve de Tavèrnoles.

-El llegat històric de les Guillerries és poc conegut. Seria molt

interessant vincular la riquesa patrimonial (material i immaterial) de la unitat a determinats personatges històrics, com els comtes Guifré el Pelós, Guifré II o Borrell II, de cara a augmentar la projecció cultural de la unitat. De la mateixa manera, resultaria positiu aprofitar la riquesa de rondalles i de llegendes per augmentar l'interès per la cultura i les tradicions d'aquests territoris, rellegant a el foment d'un turisme de qualitat, que cerqui la qualitat del paisatge i sigui respectuós amb la natura, en relació amb el territori i que aprofiti els seus valors.

- Paisatge amb un pes important en el conjunt de l'imaginari català.

- La creació del Consorci de l'Espai Natural de les Guillerries – Savassona impulsat per la Diputació de Barcelona pot significar un impuls per la salvaguarda dels valors paisatgístics.

Figura 10.26 Nous habitatges a Espinelves.

Objectius de qualitat paisatgística i proposta de mesures i accions

Els objectius de qualitat paisatgística (OQP) i la proposta de mesures (criteris) i accions que s'exposen a continuació són específics d'aquesta unitat de paisatge. Igualment, també són d'aplicació els definits per a tot l'àmbit territorial de les Comarques Centrals continguts en els capítols 11 i 12 de la present memòria (volum 1). Els poders públics i privats, així com els agents socials i la societat en general, han de vetllar pel compliment d'aquests objectius de qualitat paisatgística i per l'aplicació de les mesures (criteris) i accions següents:

Objectius de qualitat paisatgística

10.1 Unes formacions granítiques del massís de les Guillerries preservades com a elements configuradors del paisatge, que actuïn com a fites en el paisatge, revaloritzant el seu caràcter.

10.2 Un paisatge fluvial lligat a la Riera Major, el pantà de Sau i tot un seguit de fonts, rierols i basses que transcorren per la unitat, valoritzats i preservats com a connectors de l'estructura del territori.

10.3 Un paisatge de boscos caracteritzat per la fragositat del terreny i la varietat de la vegetació, amb domini de l'alzina i caducifolis com el roure, el freixe, l'avellaner i el faig, així com explotacions forestals ben preservades tant per el seu valor productiu, com per les seves característiques ecològiques inherents, com és el conreu i comercialització de l'avet (avet de Mas Joan i fira de l'avet d'Espinelves) i l'explotació tradicional del castanyer.

10.4 Un paisatge agroforestal poc antropitzat i estructurat per masies, potenciat com a medi històric d'aprofitament dels recursos associats al territori i per al turisme rural.

10.5 Unes urbanitzacions a Sabaters (Viladrau) o eixamples urbans a Vilanova de Sau, ordenats i integrats en el paisatge forestal de les Guillerries, de manera que es minimitzi el seu impacte visual.

10.6 Un sistema d'itineraris i miradors que emfatitzin les panoràmiques més rellevants i permetin descobrir i interactuar amb la diversitat i els matisos dels paisatges de les Guillerries.

10.7 Potenciar aquest paisatge com escenari relacionat amb fets històrics i amb fets de l'imaginari popular.

CRITERIS I ACCIONS

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la protecció

10.1 El predomini dels boscos i la diversitat d'hàbitats és un dels principals valors d'aquest paisatge. Cal protegir especialment les fagedes acidòfiles i rouredes mesòfiles com també les plantacions de castanyers.

10.2 Ordenar la zona nord del municipi d'Espinelves i la zona nord-oest de Vilanova de Sau prenent com a referència els elements estructuradors del lloc (la vegetació natural, l'antiga modelació agrària i els camins) amb la finalitat d'aconseguir un encaix adequat entre el sòl urbanitzable no consolidat i l'espai obert

10.3 Els paisatges silvícoles de certa tradició històrica de la contrada haurien de ser preservats mantenint un equilibri de sostenibilitat en relació a la producció i a l'espai ocupat.

10.4 Preservar la qualitat de les aigües de la xarxa fluvial de la unitat, ja que manté una important fauna, pròpia d'aquests verals humits.

10.5 Caldria tenir en compte el creixement de les infraestructures properes a l'àrea de l'espai natural de Savassona.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la gestió

10.6 Promoure el control i definició de les masses forestals per tal de reduir el risc d'incendi forestal. Cal alhora fomentar i promocionar les activitats productives associades a les explotacions forestals, tenint especial cura en les tècniques i pràctiques més agressives en espais de pendent pronunciat.

10.7 La xarxa hídrica té una marcada rellevància gràcies a la riera Major i els seus afluents i també per l'embassament de Sau. Existeixen també nombroses surgències, fonts i llocs frescs i humits, que fomenten una vegetació específica i fauna associada. Cal preservar i establir criteris de gestió de les diferents fonts i surgències existents, amb la finalitat de mantenir-les com un valor del paisatge i incorporar-les en els itineraris turístics.

10.8 En els projectes d'edificacions, construccions o instal·lacions aïllades a les Guillerries, tant noves com de millora o ampliació de les existents, com granges pel bestiar i hivernacles, s'haurien d'avaluar qüestions com la localització i la visibilitat, la inserció en el lloc, l'ordenació del conjunt, la volumetria (façanes i cobertes) i acabats exteriors (materials i cromatisme) o la vegetació, entre d'altres.

10.9 Els assentaments dispersos de població, constituïts per masies i petits vilars aïllats, han estat històricament els elements d'articulació d'un territori optimitzat en el seu aprofitament dels recursos forestals i agrícoles. Alguns d'aquests petits nuclis tenen valor històric afegit, degut a la seva presència des de l'edat mitjana i la seva economia basada fonamentalment en les pràctiques agrícoles i silvícoles que encara prevalen. Cal potenciar el manteniment de l'activitat agrícola i silvícola existent, amb la consolidació i foment del turisme rural com a activitat paral·lela.

10.10 En els projectes de infraestructures viàries noves com d'ampliació o millora de les existents, s'haurien d'avaluar qüestions com el caràcter de la via, l'adaptació al perfil natural del terreny, la fragmentació i la pèrdua de funcionalitat dels espais adjacents, la visibilitat de la carretera i des de la carretera, la coberta vegetal, el patrimoni històric, la xarxa de camins existents, la millora de la imatge d'accés als nuclis o la potenciació de la visió de llocs d'interès paisatgístic, entre d'altres. En el cas concret de les pistes forestals caldria limitar l'obertura als casos estrictament necessaris.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a l'ordenació

10.11 La població de Sant Sadurn d'Osormort hauria de millorar la seva ordenació urbana i augmentar la seva connectivitat amb l'església romànica, sense alterar el seu caràcter rural de nucli dispers.

10.12 Evitar models i tipologies edificatòries que interfereixin en la visió o alterin les construccions tradicionals existents. Caldrà promoure l'adequació paisatgística de les instal·lacions associades a les explotacions agràries (granges, coberts per a la maquinària, sitges, etc.). De la mateixa manera, s'impedirà

la localització de construccions d'alt impacte en les visuals de l'emplaçament (per alçada, colors, volum, etc.) a fi de conservar els entorns dels elements del patrimoni paisatgístic.

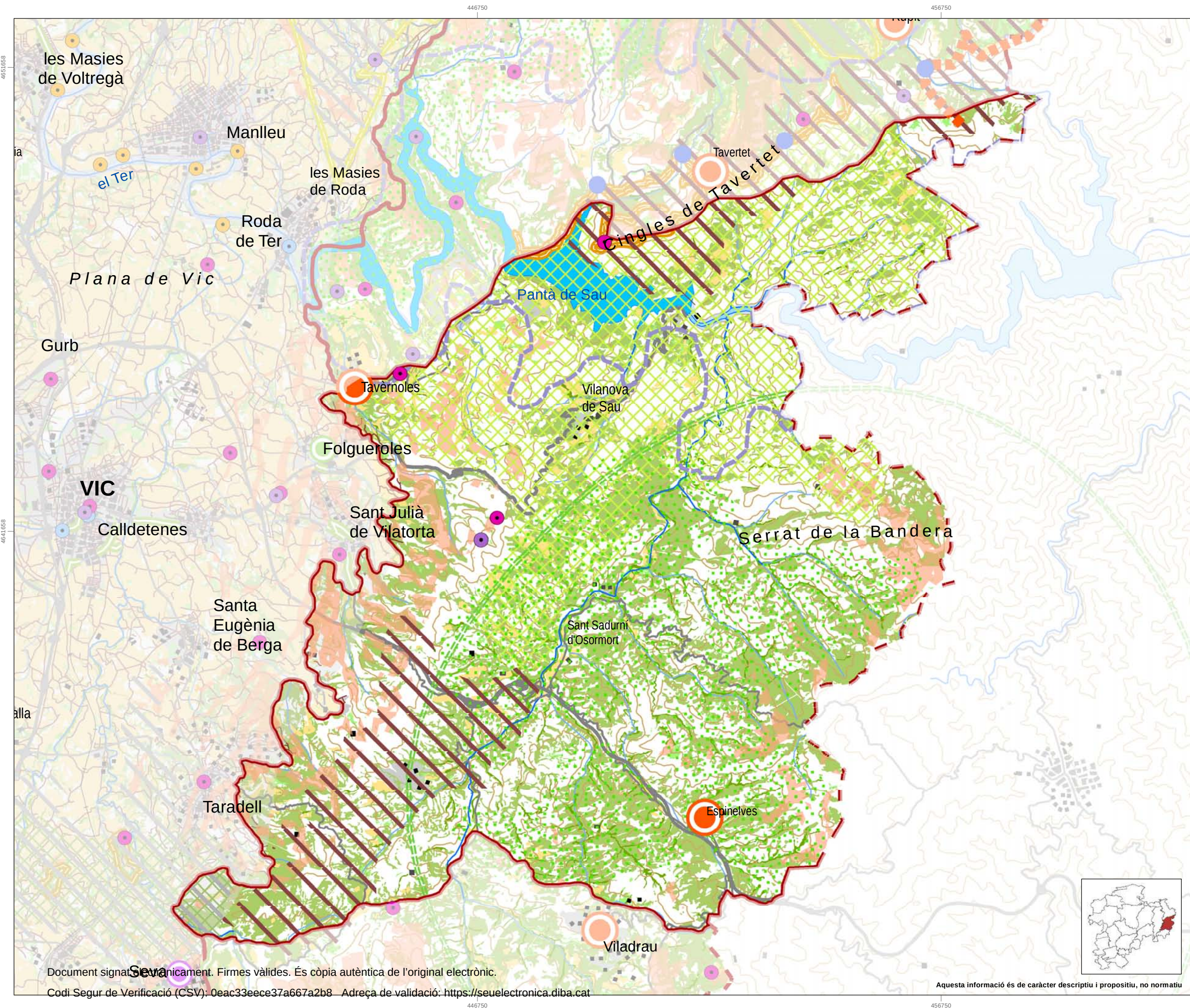
10.13 La presència de vegetació de ribera ha estat històricament rellevant, i actualment es troba degradada per els aprofitaments forestals d'arbres caducifolis. Cal recuperar la vegetació associada als cursos fluvials en els trams on aquesta estigui deteriorada o modificada per l'explotació forestal.

10.14 Procurar que a la zona de Vilanova de Sau i voltants de l'embassament de Sau, les construccions i els seus materials siguin respectuosos amb els elements del medi natural i coherents amb els valors paisatgístics del seu entorn.

10.15 Evitar la presència d'elements situats a primera línia que irrompin negativament en el camp visual dels miradors i itineraris.

10.16 Editar guies oficials d'interpretació del paisatge, divulgar la xarxa de camins i assenyalar fites i espais d'interès.

10.17 Promoure una xarxa d'itineraris paisatgístics i de miradors accessibles a peu o amb vehicle, on la percepció i interacció amb el paisatge és més àmplia i suggeridora. Aquesta xarxa, que comprèn miradors icamins existents i d'altres a consolidar, hauria de rebre, allà on correspongui, les actuacions necessàries de condicionament, senyalització, manteniment i difusió per tal de potenciar la funció de facilitar la percepció dels valors del paisatge i el coneixement del territori. Es tracta dels miradors de Puig de la Força, els Munts, Santuari de Puig-l'Agulla Puig del Far, Turó de l'Enclusa, Santuari de Montdois; dels itineraris motoritzats de la C-25, així com els no motoritzats GR-2 i PR-C-42. Caldria tenir en compte la incorporació del conjunt d'itineraris al Pla territorial parcial de les Comarques Centrals, en futures revisions.

Elements configuradors

- Riu principal (àrea)
- Pantà
- Terrer o badland
- Espai d'interès geològic
- Fons escènic
- Conreu herbaci
- Prat i pastura
- Bosc caducifoli
- Bosc de ribera
- Construcció defensiva
- Església i ermita

Patrons

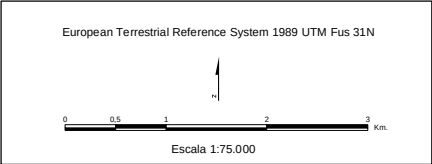
- Zona engorjada
- Cingle i vegetació
- Terrer i vegetació
- Bosc caducifoli i perennifoli

Singularitats

- Nucli singular
- Fons escènic emblemàtic
- Cingles de Tavertet
- Àrea amb abundància de viviers forestals

Límits i infraestructures

- Límit d'unitat de paisatge
- Límit d'unitat compartida amb altres àmbits
- Edificació
- Sòl urbà
- Ferrocarril
- Carretera principal
- Carretera secundària
- Riu principal
- Riu secundari
- Aigua continental
- Corba de nivell (100 m.)

CATÀLEG DE PAISATGE DE LES COMARQUES CENTRALS

Mapa 10.1. Valors estètics

Guàrdia de Noya

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat

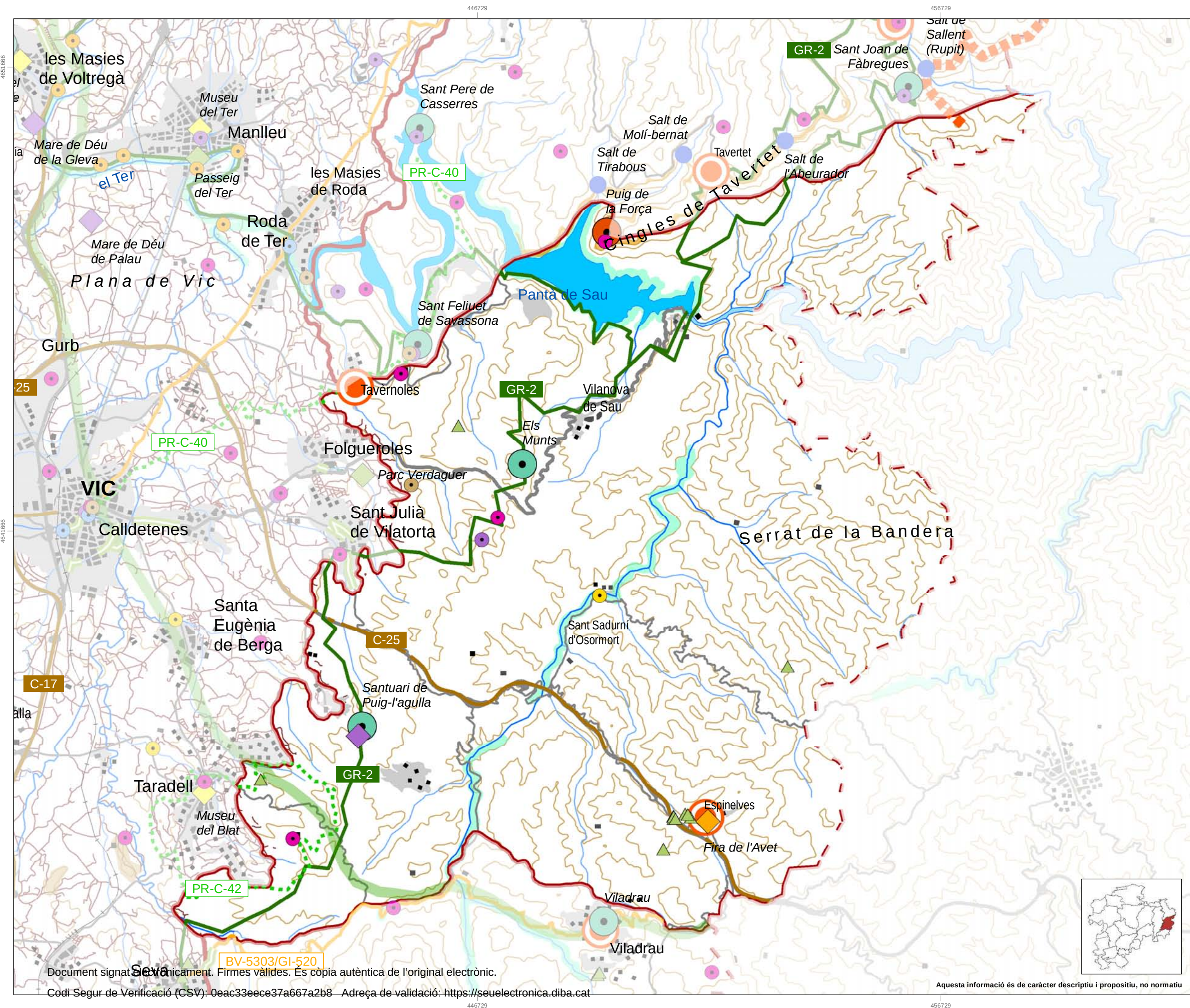
Observatori del Paisatge

Agost de 2015

Logos of the Generalitat de Catalunya, Departament de Territori i Sostenibilitat, and Observatori del Paisatge.

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Aquesta informació és de caràcter descriptiu i propositiu, no normatiu

Valors històrics

- Construcció defensiva
- Església i ermita
- Resta arqueològica
- Molí
- Arbre monumental
- Camí ramader

Valors simbòlics i espirituals

- Nucli singular
- Fons escènic emblemàtic
- Cingles de Tavertet
- Pantà
- Ermita on s'hi celebren aplecs o romeries

Valors socials

- Fira i mercat
- Zona de pesca continental

Miradors

- Mirador de consolidació prioritària
- Altre mirador

Itineraris

- Itinerari motoritzat global
- Itinerari motoritzat
- Itinerari no motoritzat global
- Itinerari no motoritzat

Simbologia general

- Límit d'unitat de paisatge
- Límit d'unitat compartida amb altres àmbits
- Edificació
- Sòl urbà
- Ferrocarril
- Carretera principal
- Carretera secundària
- Riu principal
- Riu secundari
- Aigua continental
- Corba de nivell (100 m.)

European Terrestrial Reference System 1989 UTM Fus 31N

0 0.5 1 2 3 Km.

Escala 1:75.000

CATÀLEG DE PAISATGE DE LES COMARQUES CENTRALS

Mapa 10.2.

Valors històrics, simbòlics i socials, i miradors i itineraris

Guàrdia de Noya

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat

Observatori del Paisatge

Agost de 2015

Aquesta informació és de caràcter descriptiu i propositiu, no normatiu

6.4. INFORME DE L'INCENDI DE TARADELL (1938)

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia i Interior
Direcció General d'Emergències i Seguretat Civil
Divisió Operativa
GRAF

03/08/2011

INFORME DE L'INCENDI de Taradell (1983)

Fonts: Diverses (recull de diaris, testimonis, ...)		
Situació sinòptica: Onada de Sud.		
Medi Ambient	S	
DARP	S arbrada	
Bombers	S	
Bombers	Dia inici	31-7-1983
Bombers	Hora inici	14:30h
Bombers	Hora control	
Bombers	Hora sortida camions	
Bombers	Dia fi	
Bombers	Hora fi actuació	
Bombers	Nº bombers	
Bombers	Nº total vehicles terrestres	
Bombers	NºBRP	
Bombers	NºBUP	
Bombers	Nº vehicles comandaments	
Bombers	Nº AVA	
Bombers	Nº Helicopters	

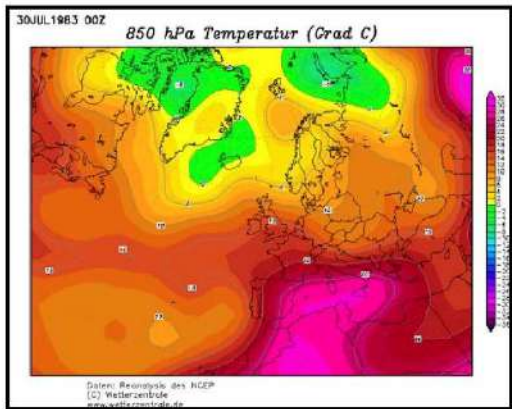
LES PRINCIPALS QÜESTIONS:

- **Tipologia del foc:** Segons els models d'incendis de disseny, aquest incendi es correspon amb la tipologia d'incendi de Sud, Sud-oest amb situació de vents terrals. Al donar-se una situació de Sud, Sud-oest, el foc va ser empès en direcció Nord i posteriorment al trobar-se les muntanyes, segueix direcció Oest.
- **Protecció de bens immobles:** El foc va passar molt a prop d'algunes masies, però sense afectar-les.
- **Seguretat de les persones afectades:** Gràcies als suficients camins, i a la proximitat del foc als municipis propers, va permetre al mitjans apropar-se a les flames amb facilitat. Tenim constància que una gran quantitat de voluntaris eren espectadors de l'incendi sense poder-hi fer res.
- **Questions operatives:** La zona en general presentava un alt risc d'incendi, degut al clima típicament mediterrani, amb les seves conseqüents sequeres estivals, una extraordinària abundància de matoll a la zona i una gran continuïtat de les masses forestals en grans superfícies. Aquests factors s'havien de tenir en compte ja que afavorien les reproduccions posteriors. La zona d'Osona però, no acostuma a ser escenari de grans incendis.
- **Propagació:** El foc estava afavorit per una clara situació d'onada de Sud.

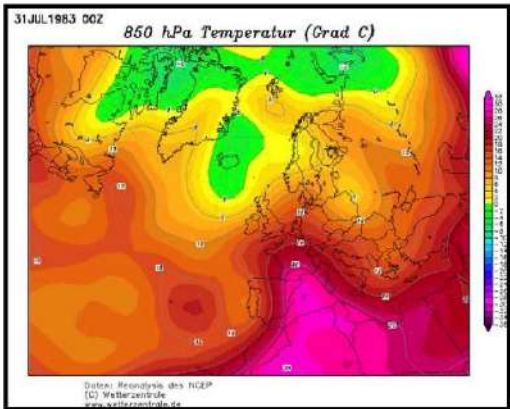
Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia i Interior
Direcció General d'Emergències i Seguretat Civil
Divisió Operativa
GRAF

03/08/2011

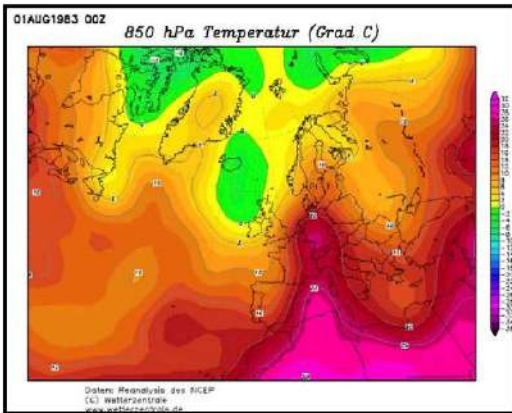
General: Episodi, tipus de propagació, perímetre i tàctica d'extinció

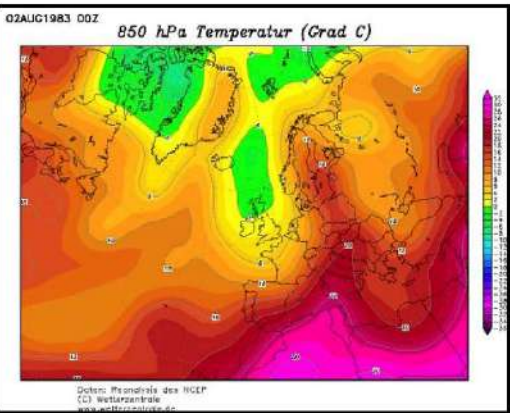
30/07/1983 (Entrada onada de Sud)

31/07/1983 (Dia d'inici de l'incendi)

01/08/1983 (Onada de Sud)

02/08/1983 (Retirada onada de Sud)

A primer cop d'ull podem veure com les temperatures a 850 hPa, marquen una isoterma de 25°C que penetra directament d'Àfrica donant una típica situació d'onada de Sud.

Un fet sobre el qual vull incidir i del qual aquest episodi en resulta un clar exemple, és la posterior entrada de vents de component nord un cop retirada l'onada de sud i que segueix el patró de situacions sinòptiques d'alt risc d'incendi a Catalunya: entrada de sud, retirada de l'onada de sud i entrada de nord.

Aquesta posterior entrada de vents de component nord, amb encara altres temperatures en alçada acompanya els incendis que s'esdevingueren a l'Alt Empordà (Port de la Selva, Campmany, Vilajuïga) i al Priorat (La Torre de Fontaubella) els dies 1 al 3 d'agost de 1983.

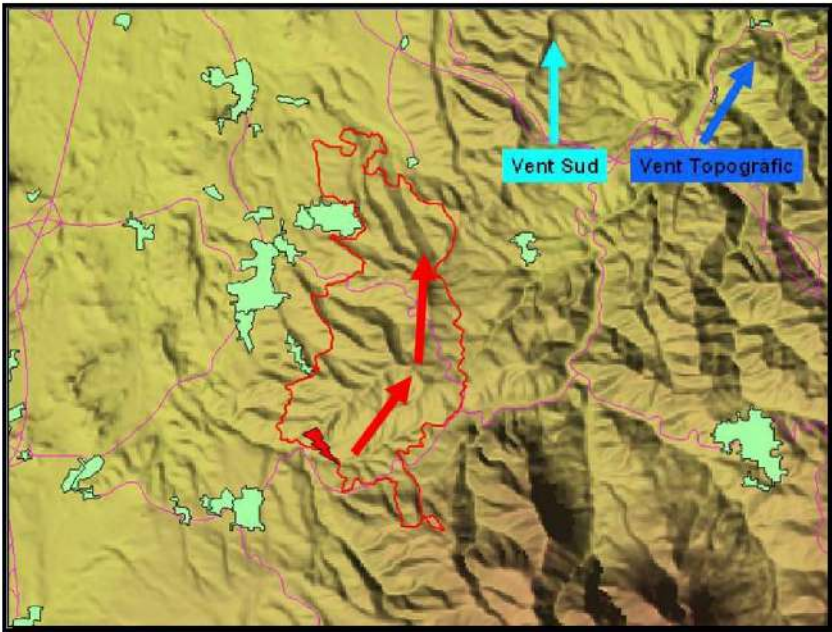
03/08/2011

Local: La finestra de l'incendi i l'anàlisi

Ortofotomapa de la zona afectada per l'incendi feta uns anys després del pas del foc, on el perímetre dibuixat no s'ajusta al 100% al perímetre real en alguns punts, de manera que el foc va cremar algunes hectàrees més del que ens mostra la cartografia.

03/08/2011

El foc va iniciar-se, segons testimonis oculars, en uns pins situats a la vora de la carretera de Seva a Viladrau, a tocar un camp de rostoll de Tarrés. En un moment el foc es comunicava al rostoll i s'estenia enllà vers la torrençera del Gurri. Era cosa de tres quarts de dues d'aquell diumenge 31 de juliol. El foc, empès per un vent de sud-oest, ocupava tota la sotallada del bosc de Massó fins la balma dels trabucaires. Havien passat unes tres hores i l'incendi no havia entrat en el terme de Taradell; es mantenia en el de Seva.

Fins aquell moment el foc seguia els cànons d'un incendi en dies especialment aptes: finals de juliol quan la vegetació és molt seca de resultes de tantes hores al sol, un estiu especialment sec (en un any que ho és extraordinàriament), la presència d'un núvol a les capes baixes de l'atmosfera, el vent i molta vegetació.

Després, tot va canviar en un moment. Cosa de les quatre de la tarda es girava un vent de marinada que va empènyer les flames vers el coll de Taradell, des d'on es propagaven vers el castell, el Bou i el Penedès, en menys d'una hora. Mentrestant s'obrien altres fronts per totes direccions, de manera que la gent que treballava a la part alta del terme hagué de fugir cames ajudeu-me. Tothom coincideix en afirmar que era espantós. En avant, el foc es girava sobre ell mateix i anorreava els espais interiors; intentava, però, escampar-se per la vall de la Gasala, que fou el sector que per això fou el darrer en quedar controlat, en la nit del diumenge a dilluns.

03/08/2011

Fotografies de l'incendi

Columnes convectives de gran alçada. Aquest tipus de columnes són les causants de l'emissió de focus secundaris a gran distància i en alguns casos, de la creació de pirocúmul.

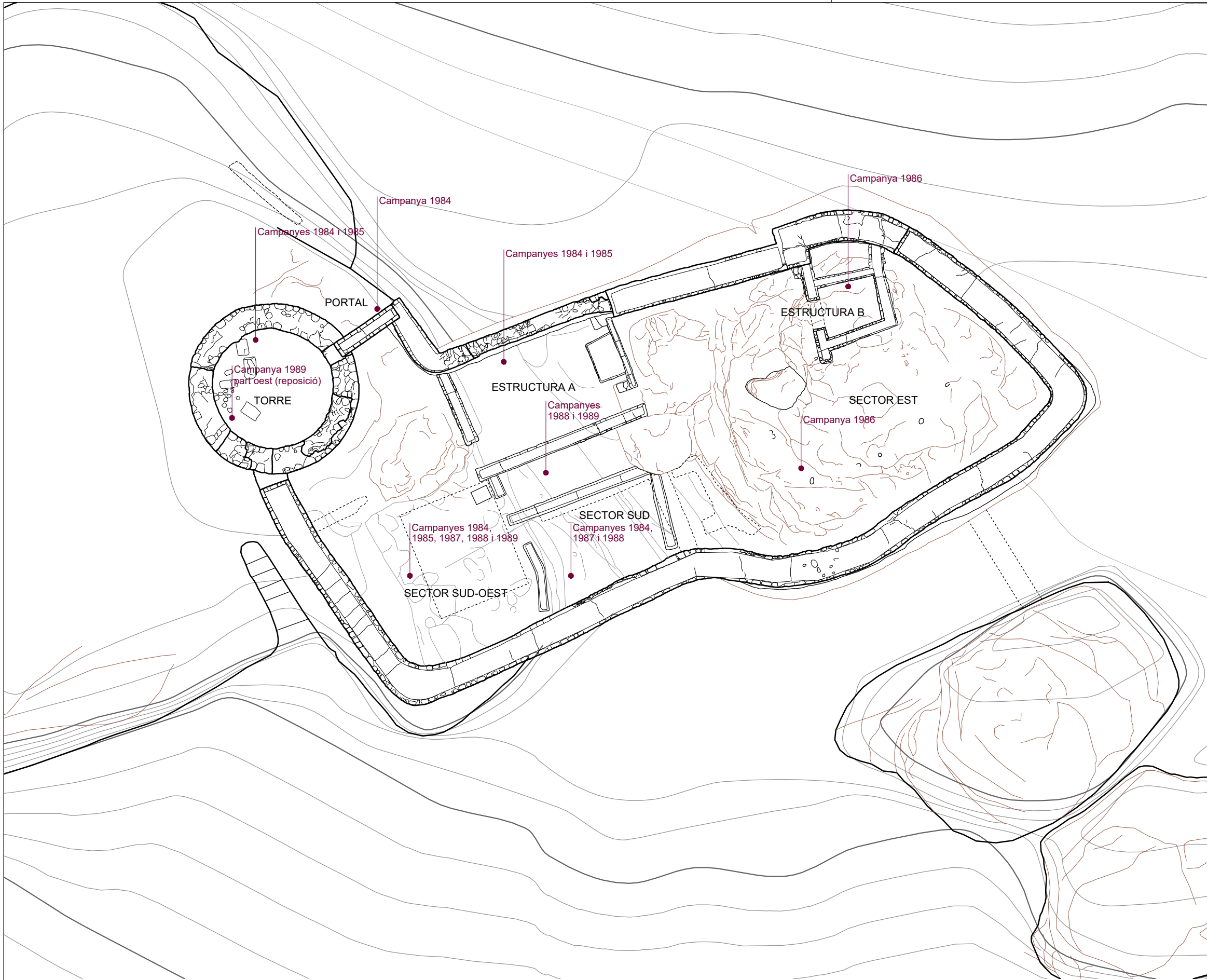

Columnes negres aplanades que ens indiquen una gran disponibilitat de combustible, així com una baixa humitat del combustible. Aquests focs avancen molt ràpidament i poden emetre focus secundaris a poca distància.

La elevada participació de voluntaris va permetre als mitjans fixar un suport en l'extinció de les flames.

6.5. PLÀNOLS ESTUDI HISTORICOCONSTRUCTIU

Memòria arqueològica 1988, fotografia nº 38

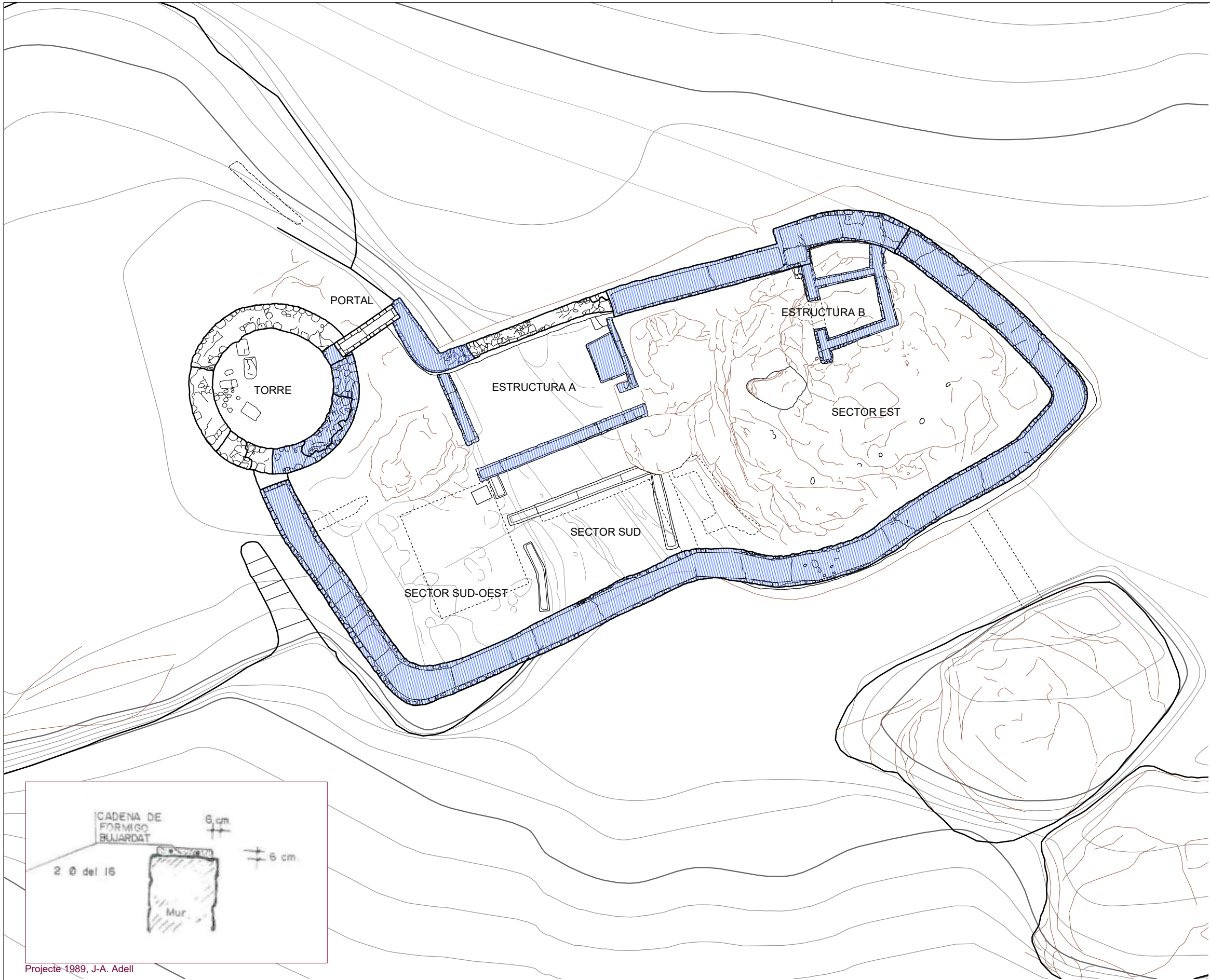

Memòria arqueològica 1988, fotografia nº 46

CRONOLOGIA DE LES ESTRUCTURES

- FASE 1: segle VIII i principis segle IX (forats de pal i retalls a la roca)
- FASE 2: segles IX-XIII (etapa feudal)
- FASE 3: segles XIV-XV (etapa baixmedieval)
- FASE 4: segles XVI-XVII (etapa moderna)
- Roca Diàclasis que no es veu actualment
- Juxtaposició d'estructures no coincident o traces no visibles

Memòria arqueològica 1988, fotografia nº 45

Memòria arqueològica 1988, fotografia nº 49

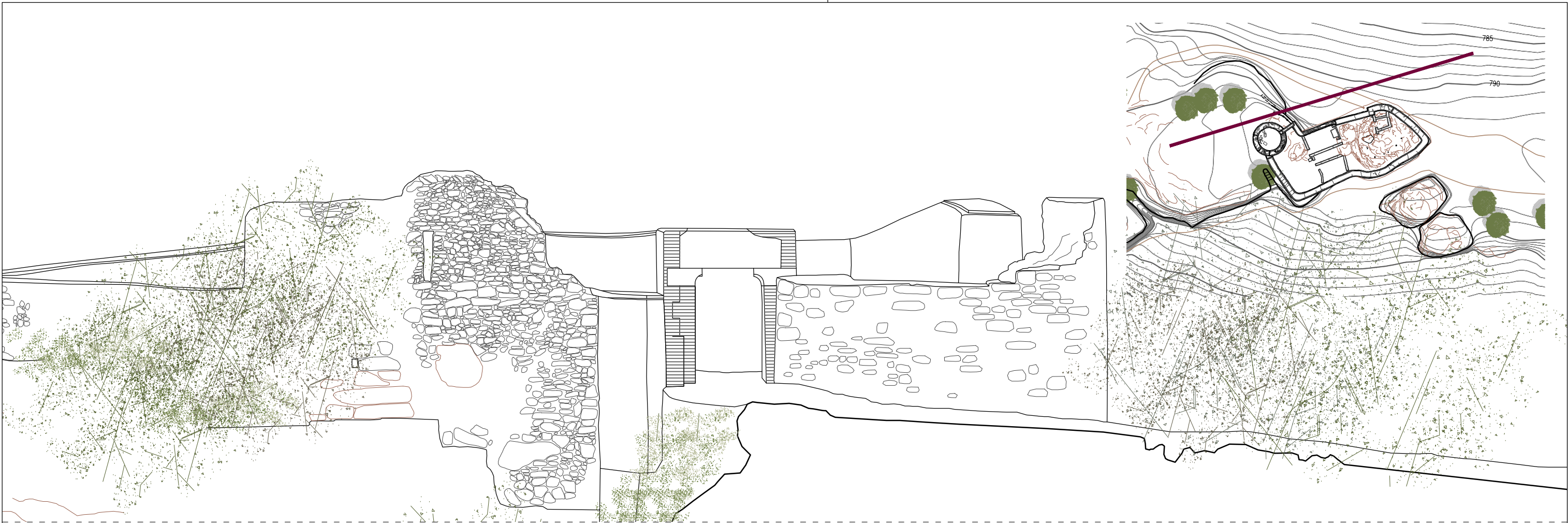

Memòria arqueològica 1988, fotografia nº 57

RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES (1984-1992)

- Consolidació del coronament (filades de sacrifici i llit de morter)
- Restauració volumètrica de muralla i reconstrucció de murs
- Restauració de llacunes en paraments (full interior o exterior)
- Reposició de volums preexistents (sistemes o elements)
- Obra nova

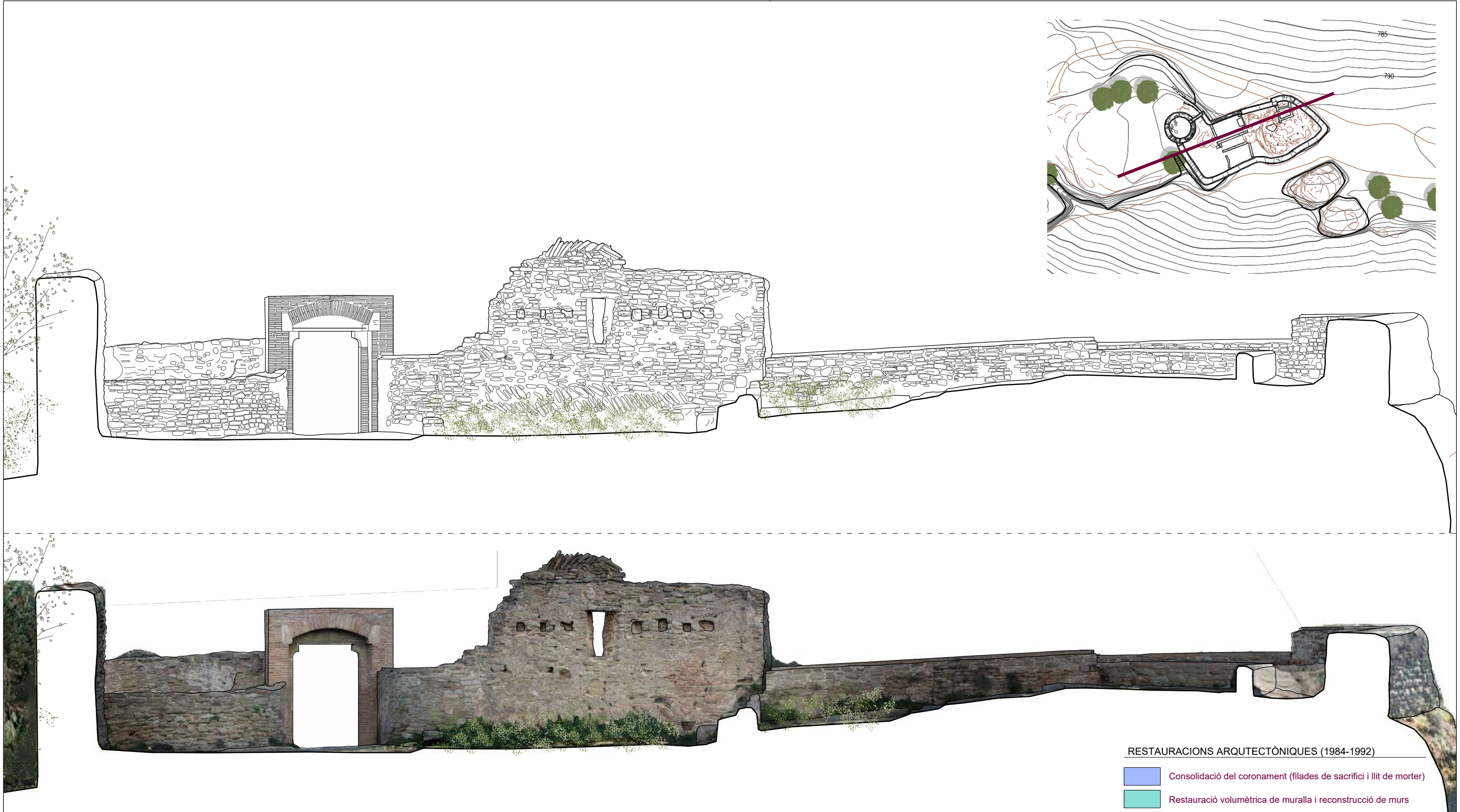

RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES (1984-1992)

- Consolidació del coronament (filades de sacrifici i llit de morter)
- Restauració volumètrica de muralla i reconstrucció de murs
- Restauració de llacunes en paraments (full interior o exterior)
- Reposició de volums preexistents (sistemes o elements)
- Obra nova

0 3 15m

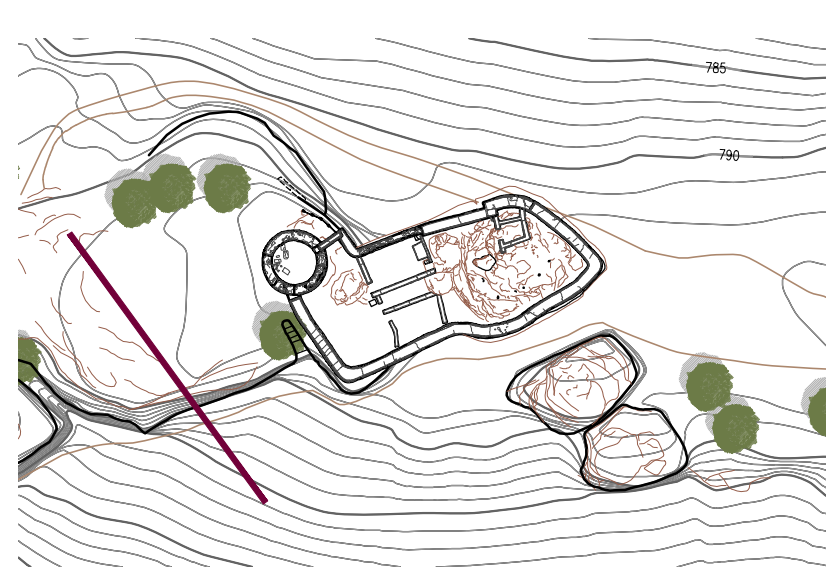
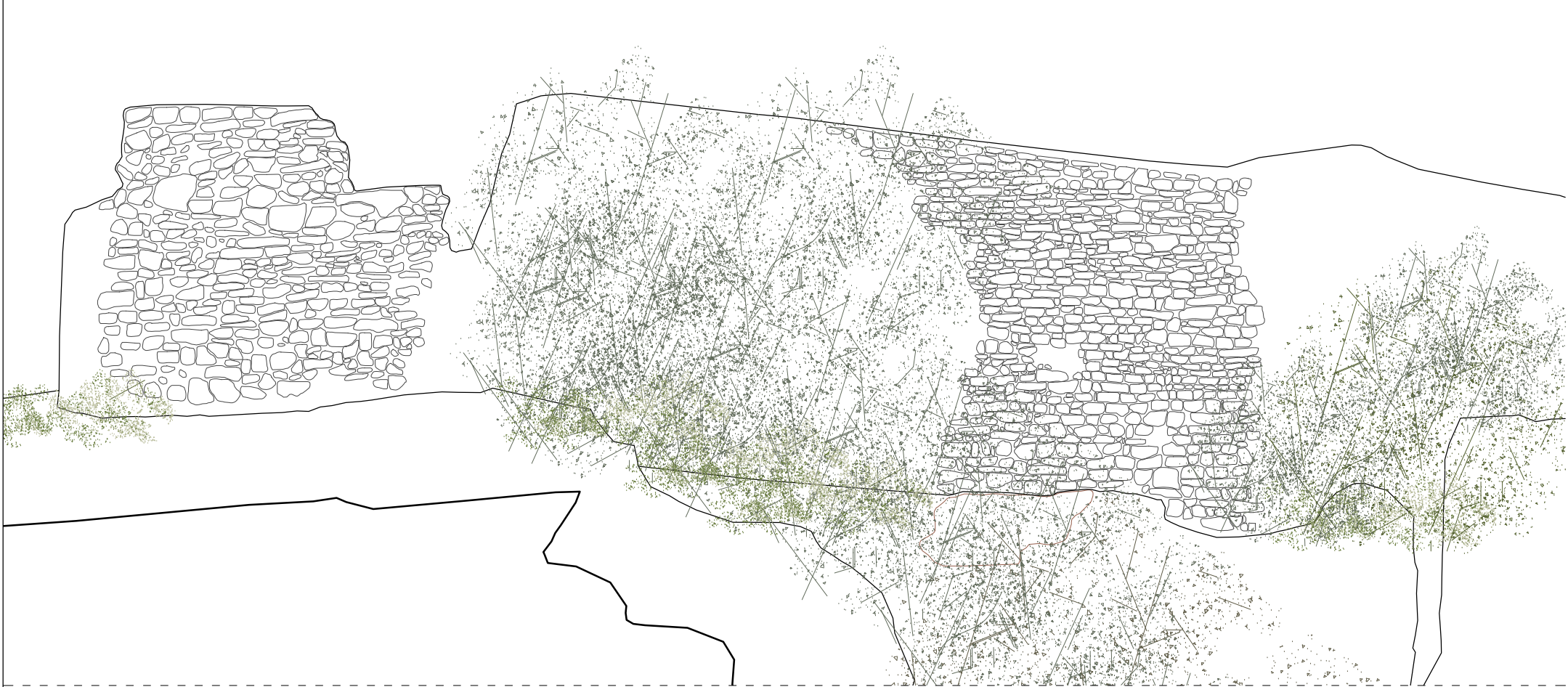

RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES (1984-1992)

- Consolidació del coronament (filades de sacrifici i llit de morter)
- Restauració volumètrica de muralla i reconstrucció de murs
- Restauració de llacunes en paraments (full interior o exterior)
- Reposició de volums preexistents (sistemes o elements)
- Obra nova

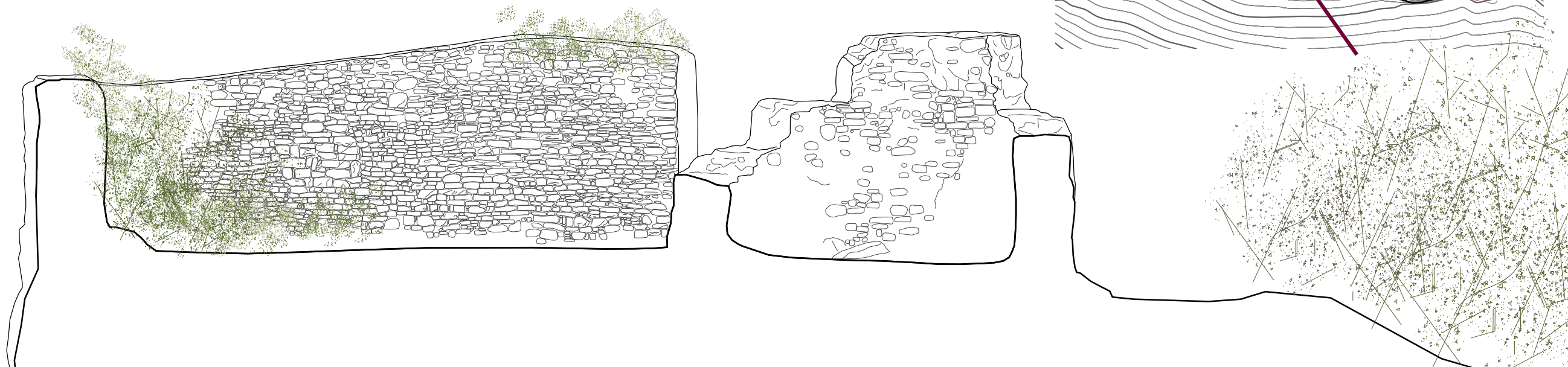

RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES (1984-1992)

- Consolidació del coronament (filades de sacrifici i llit de morter)
- Restauració volumètrica de muralla i reconstrucció de murs
- Restauració de llacunes en paraments (full interior o exterior)
- Reposició de volums preexistents (sistemes o elements)
- Obra nova

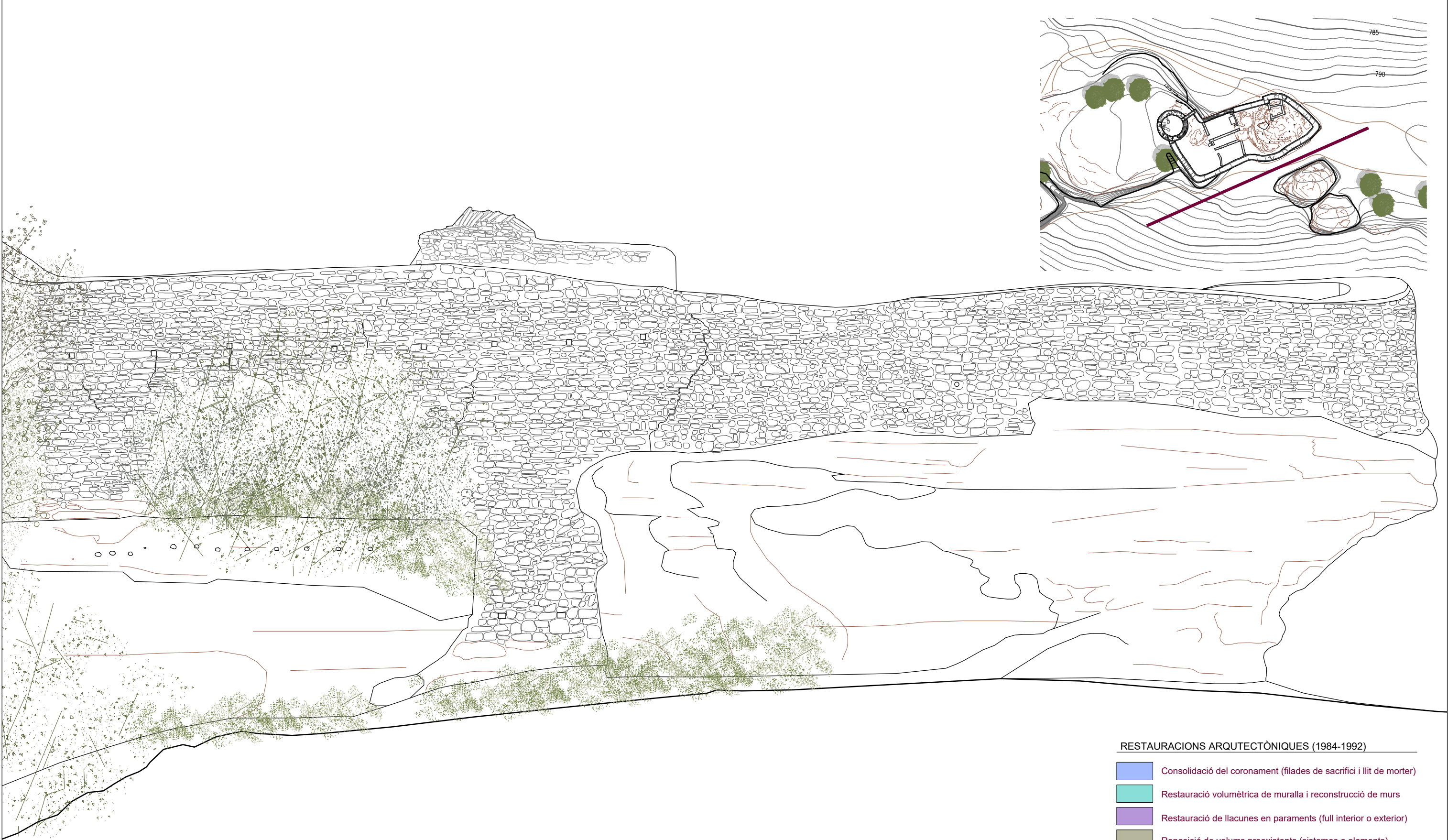

RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES (1984-1992)

- Consolidació del coronament (filades de sacrifici i llit de morter)
- Restauració volumètrica de muralla i reconstrucció de murs
- Restauració de llacunes en paraments (full interior o exterior)
- Reposició de volums preexistents (sistemes o elements)
- Obra nova

0 3 15m

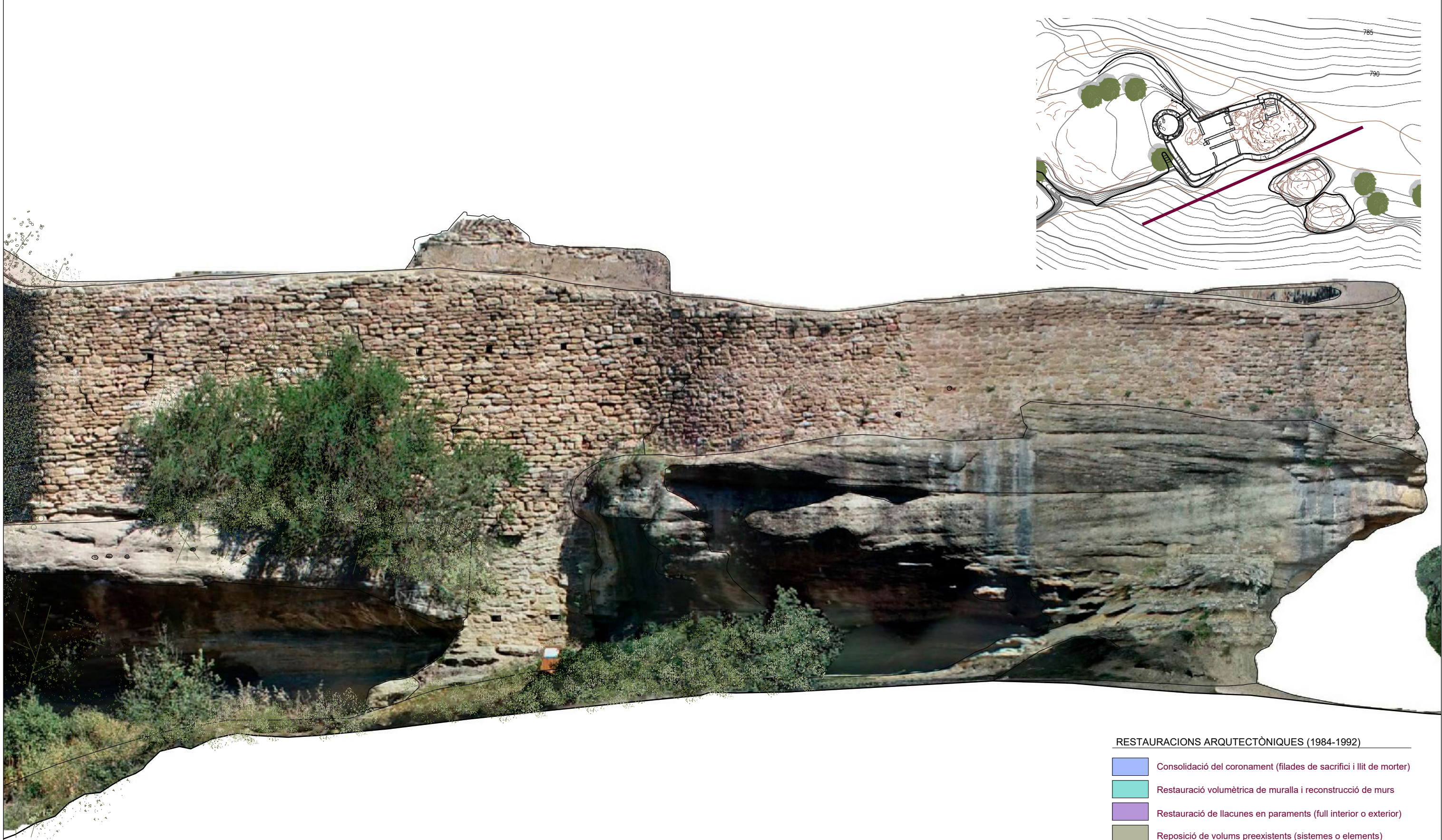

RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES (1984-1992)

- Consolidació del coronament (filades de sacrifici i llit de morter)
- Restauració volumètrica de muralla i reconstrucció de murs
- Restauració de llacunes en paraments (full interior o exterior)
- Reposició de volums preexistents (sistemes o elements)
- Obra nova

RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES (1984-1992)

- Consolidació del coronament (filades de sacrifici i llit de morter)
- Restauració volumètrica de muralla i reconstrucció de murs
- Restauració de llacunes en paraments (full interior o exterior)
- Reposició de volums preexistents (sistemes o elements)
- Obra nova

0 3 15m

Diputació Barcelona | Àrea d'Infraestructures i Territori
PLA DIRECTOR DEL CASTELL DE TARADELL

Gerència de Serveis d'Equipaments, Infraestructures i Territori
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Localització
41.865429, 2.310356

Municipi i comarca
Taradell - Osona

Propietat
Ajuntament de Taradell

Plànol
6.2.1.PLÀNOLS INFORMATIUS (ANNEX)
RESTAURACIONS ALÇAT SUD
ORTOFOTOGRAFIA. Font: SPAL, 2024

Arxiu
AH_04_Castell Taradell-restauro.dwg

Data
05/2025

Escala
1/75

Número
1.12.b

Autora

Estefania Martín García
Arquitecta

Vist i plau

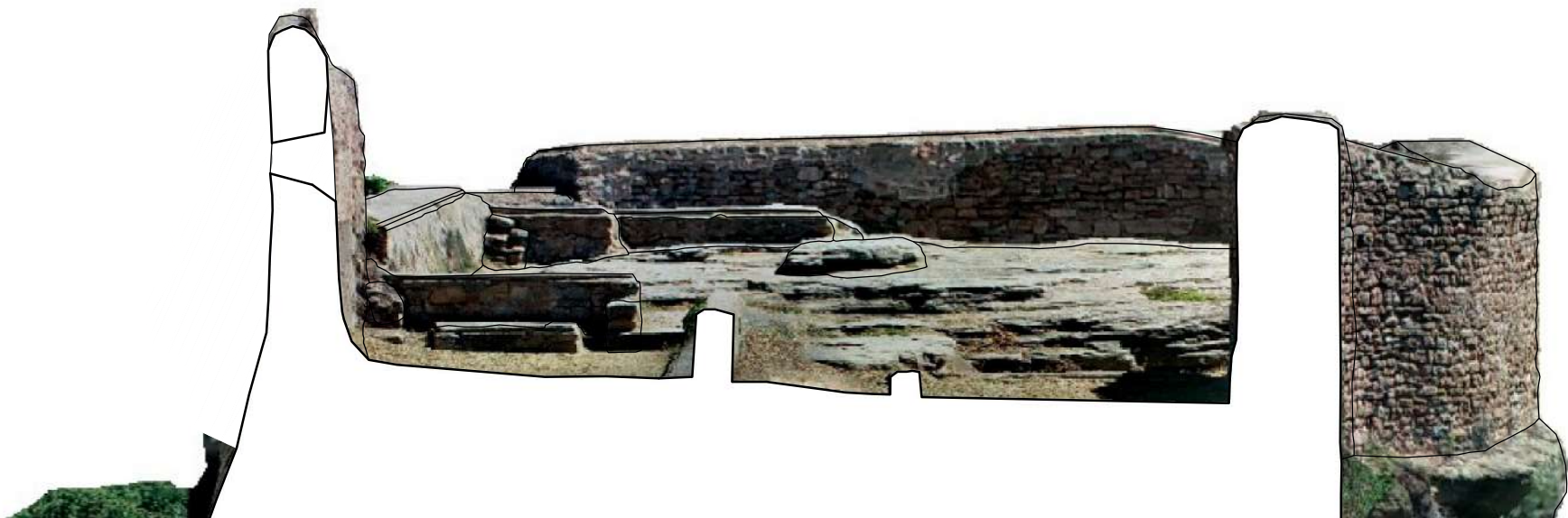
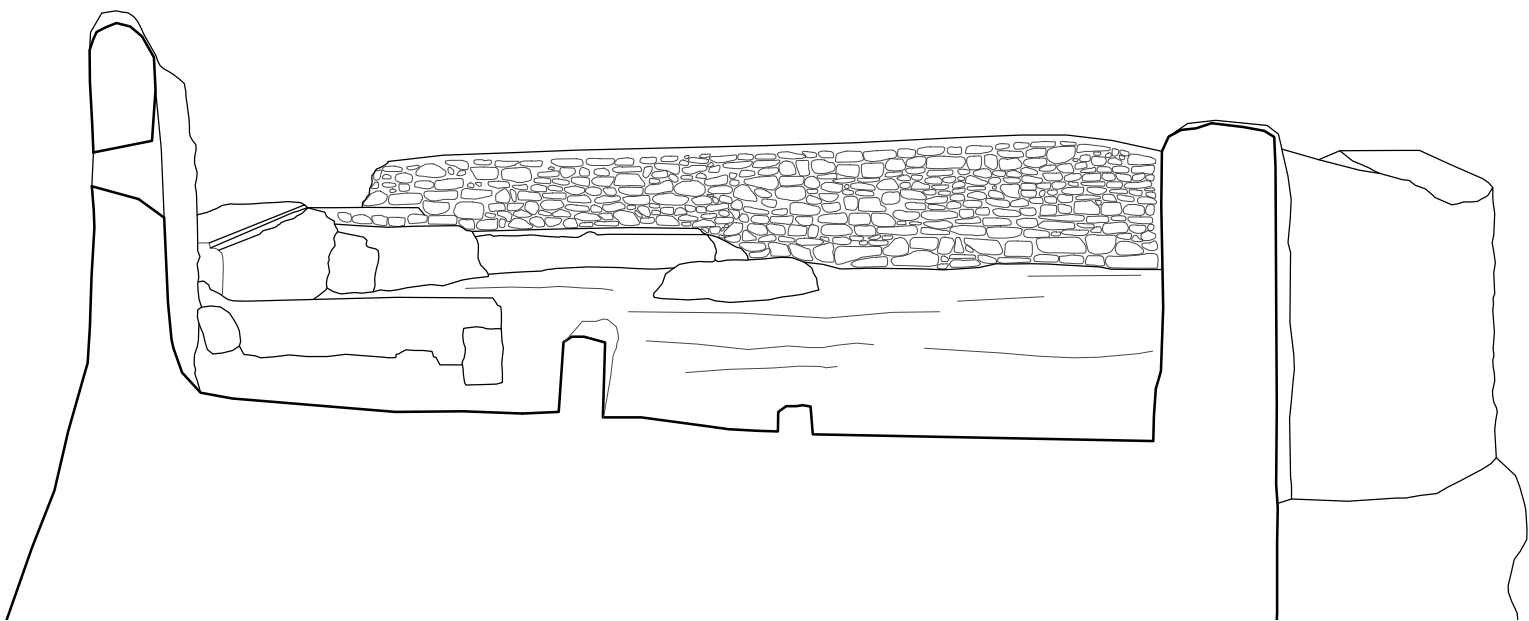
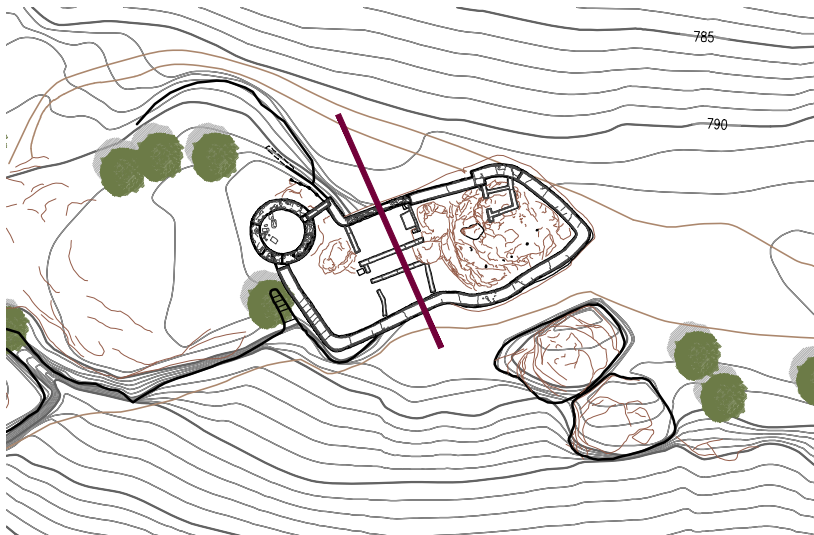
Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de Projectes, Obres i Manteniment

RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES (1984-1992)

- Consolidació del coronament (filades de sacrifici i llit de morter)
- Restauració volumètrica de muralla i reconstrucció de murs
- Restauració de llacunes en paraments (full interior o exterior)
- Reposició de volums preexistents (sistemes o elements)
- Obra nova

RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES (1984-1992)

- Consolidació del coronament (filades de sacrifici i llit de morter)
- Restauració volumètrica de muralla i reconstrucció de murs
- Restauració de llacunes en paraments (full interior o exterior)
- Reposició de volums preexistents (sistemes o elements)
- Obra nova

0 3 15m

Creu del castell

Monòlit

Jaciment de Cau Gran

Font del castell d'en Boix

Can Boix

B. PLÀNOLS

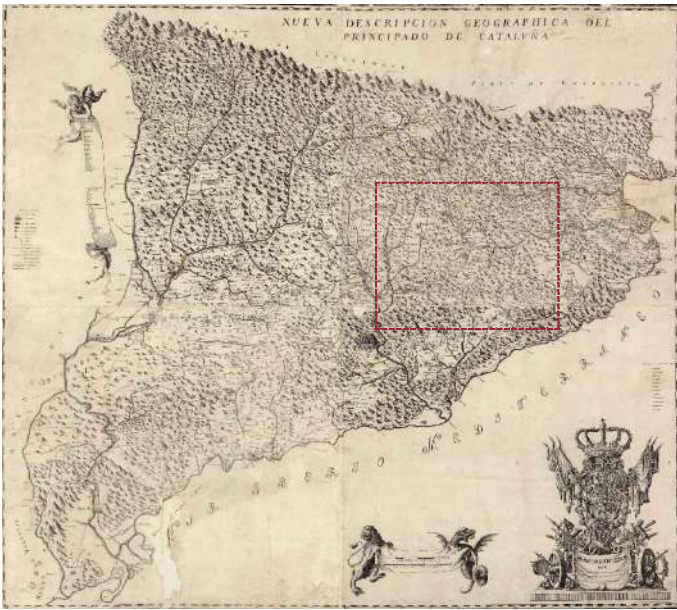
B_PLÀNOLS

ÍNDEX DE PLÀNOLS

Núm.	Nom	Escala			
1- CARTOGRAFIA HISTÒRICA I ORTOFOTOPLÀNOLS ANTICS					
H.01	PLÀNOL 1720	1/360.000		EA.05	EMPLAÇAMENT. ORTOFOTOGRAFIA 1/700
H.02	PLÀNOL 1776	1/360.000		EA.06	EMPLAÇAMENT. TOPOGRAFIA 1/700
H.03	PLÀNOL 1875	1/25.000		EA.07	PLANTA. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
H.04	PLÀNOL 1914. PLANIMETRIA	1/25.000		EA.08.a	PLANTA TOPOGRAFIA 1/300
H.05	PLÀNOL 1914. TOPOGRÀFIC	1/25.000		EA.08.b	ORTOFOTOMAPA. DETALL 1/100
H.06	PLÀNOL 1967	1/5.000		EA.08.c	PLANTA TOPOGRAFIA. DETALL 1/100
H.07	ORTOFOTOPLÀNOL ANTIC. VOL 1967	1/5.000		EA.09	ALÇAT SUD. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
H.08	TOPOGRÀFIC 1986	1/5.000		EA.10	ALÇAT SUD 2. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
H.09	ORTOFOTOPLÀNOL 1986	1/5.000		EA.11	ALÇAT NORD. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
H.10	ORTOFOTOPLÀNOL 1956-1957	1/1.000		EA.12	ALÇAT EST 1. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
H.11	ORTOFOTOPLÀNOL 1994-1999	1/1.000		EA.13	ALÇAT EST 2. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
H.12	ORTOFOTOPLÀNOL 2003	1/1.000		EA.14	ALÇAT EST 3. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
H.13	ORTOFOTOPLÀNOL 2004	1/1.000		EA.15	ALÇAT OEST 1. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
2-PLANIMETRIA HISTÒRICA					
A.01	PLÀNOL DE 1915, J.M.PERICAS	1/200		EA.16	ALÇAT OEST 2. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
A.02	PLÀNOL DE 1915, J.M.PERICAS	1/200		EA.17	SECCIÓ LONGITUDINAL NORD. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
A.03	PLANTA DE PROJECTE DE 1984	1/150		EA.18	SECCIÓ LONGITUDINAL SUD. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
A.04	PORTAL, PROJECTE DE 1984	1/150		EA.19	SECCIÓ TRANSVERSAL EST. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
A.05	CAMPANYA ARQUEOLÒGICA 1986	1/150		EA.20	SECCIÓ TRANSVERSAL OEST 1. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
A.06	CAMPANYA ARQUEOLÒGICA 1989	1/150		EA.21	SECCIÓ TRANSVERSAL OEST 2. ORTOFOTOGRAFIA 1/300
A.07	SECCIONS CAMPANYA 1989	1/150		EA.22	ALÇAT SUD 1/100
3-ESTAT ACTUAL					
EA.01	LOCALITZACIÓ. ORTOFOTOGRAFIA	1/10.000		EA.23	ALÇAT NORD 1/100
EA.02	LOCALITZACIÓ	1/10.000		EA.24	ALÇAT EST 1 1/100
EA.03	SITUACIÓ. ORTOFOTOGRAFIA	1/2.500		EA.25	ALÇAT EST 2 1/100
EA.04.a	SITUACIÓ	1/1.000		EA.26	ALÇAT OEST 1/100
EA.04.b	OROGRAFIA (3D)	s/e		EA.27	SECCIÓ LONGITUDINAL NORD 1/100
				EA.28	SECCIÓ LONGITUDINAL SUD 1/100
				EA.29	SECCIÓ TRANSVERSAL EST 1/100
				EA.30	SECCIÓ TRANSVERSAL OEST 1 1/100
				EA.31	SECCIÓ TRANSVERSAL OEST 2 1/100
4-PROPOSTA					
P.01	ÀMBIT D'ACTUACIÓ ORTOFOTOGRAFIA	1/500			
P.02	ÀMBIT D'ACTUACIÓ TOPOGRÀFIC	1/500			
P.03	ETAPA A. Coneixement	1/500			
P.04	ETAPA B. Intervenció	1/500			
P.05	ETAPA B. Intervenció. PLANTA	1/ 100			
P.06	ETAPA B. Intervenció. SECCIÓ LONGITUDINAL NORD	1/75			
P.07	ETAPA B. Intervenció. SECCIÓ TRANSVERSAL EST	1/75			

P.08	ETAPA B. Intervenció. ALÇAT SUD	1/75
P.09	ETAPA B. Intervenció. SECCIÓ LONGITUDINAL SUD	1/75
P.10	ETAPA B. Intervenció. SECCIÓ TRANSVERSAL OEST	1/75
P.11	ETAPA C. Adequació a la visita	1/500
P.12	RECOMANACIONS. Fase 10	1/500

1. CARTOGRAFIA HISTÒRICA I ORTOFOTOPLÀNOLS ANTICS

Nueva descripción geográfica del principado de Cataluña
Autor: Josep Aparici
1720 Font: ICC

0 3.600 18.000m

Planol 1776 1:360.000 Font: ICC

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Informàtica i Comunicacions
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Projecte
**PLA DIRECTOR
DEL CASTELL DE TARADELL**

Localització
41.865429, 2.310356

Municipi i comarca
Taradell - Osona

Propietat
Ajuntament de Taradell

Plànol
**CARTOGRAFIA HISTÒRICA I
ORTOFOTOPLÀNOLS ANTICS
PLÀNOL 1720**

Arxiu
H_02-03_plànols antics.dwg

Data
05/2025

Escala
1/360.000

Número
H01

Autora
Estefania Martín García
Arquitecta

Vist i plau

Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment

Mapa del principado de Cataluña
Autor: Tomás López
1776 Font: ICC

Planol 1776 1:360.000 Font: ICC

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Informàtica i Comunicacions
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Projecte
**PLA DIRECTOR
DEL CASTELL DE TARADELL**

Localització
41.865429, 2.310356

Municipi i comarca
Taradell - Osona

Propietat
Ajuntament de Taradell

Plànol
**CARTOGRAFIA HISTÒRICA I
ORTOFOTOPLÀNOLS ANTICS
PLÀNOL 1776**

Arxiu
H_02-03_plànols antics.dwg

Data
05/2025

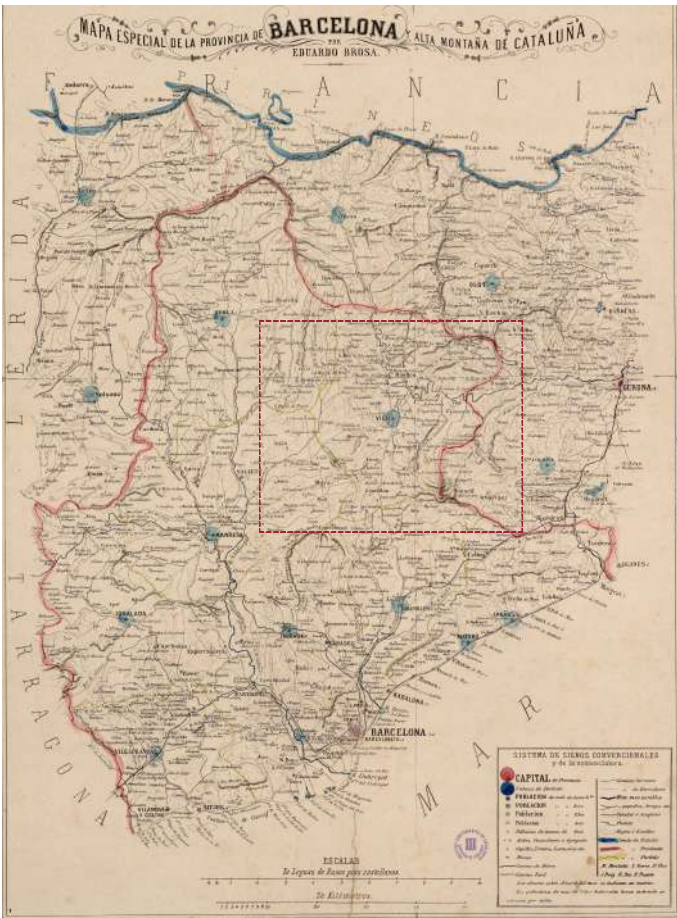
Escala
1/360.000

Número
H02

Autora
Estefania Martín García
Arquitecta

Vist i plau

Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment

Mapa especial de la província de Barcelona y alta montaña de Cataluña
Autor: Eduard Brossa
1875 Font: ICC

Planol 1875 1:360.000 Font: ICC

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Documentació i Informàtica
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local

Projecte

PLA DIRECTOR DEL CASTELL DE TARADELL

Localització

41.865429, 2.310356

Municipi i comarca

Taradell - Osona

Propietat

Ajuntament de Taradell

Plànol

CARTOGRAFIA HISTÒRICA I
ORTOFOTOPLÀNOLS ANTICS
PLÀNOL 1875

Arxiu

H_02-03_plànols antics.dwg

Data

05/2025

Escala

1/360.000

Número

H03

Autora

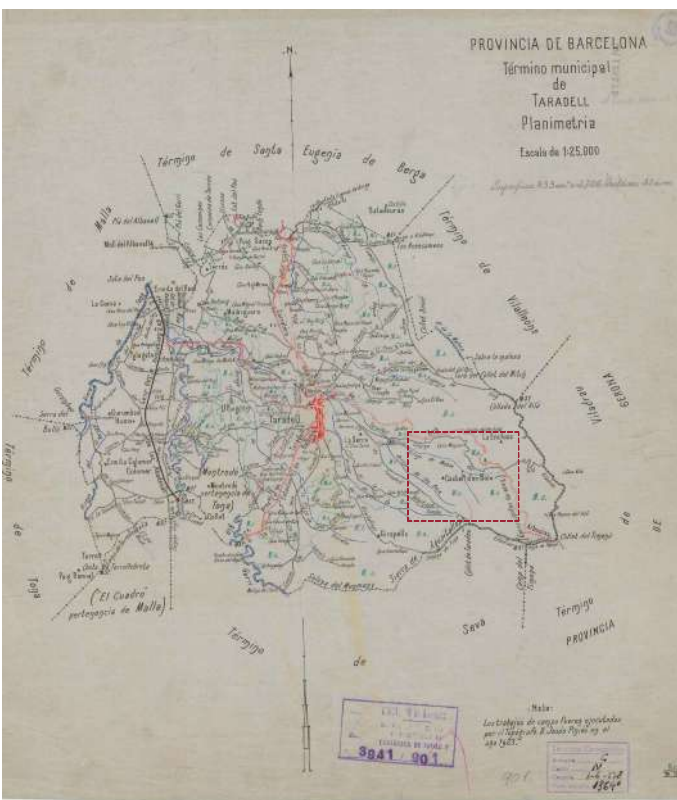
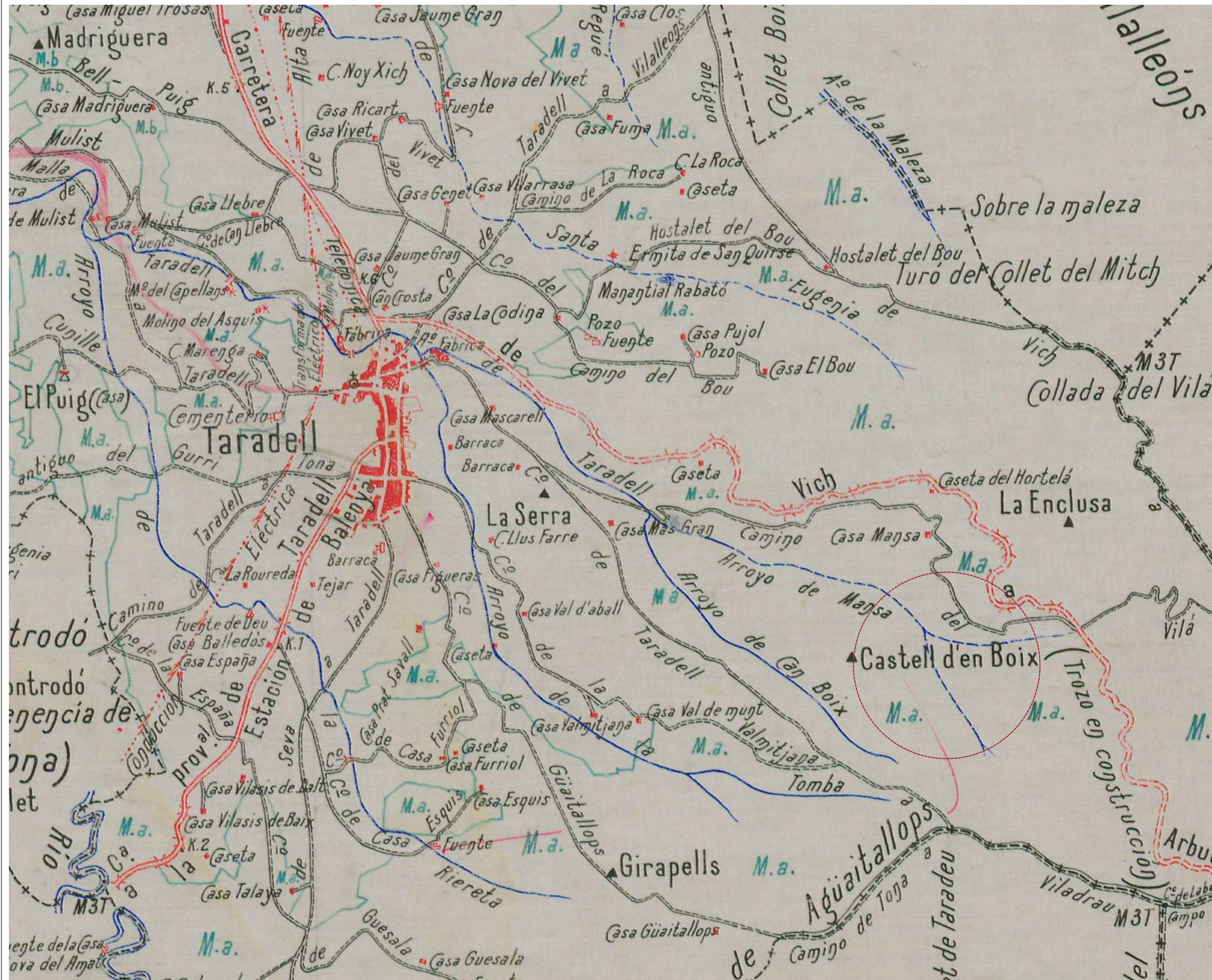
Estefania Martín García
Arquitecta

Vist i plau

Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8

Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Mapa planimètric de les minutes del terme municipal 1914 Font: ICC

Planol 1914 1:25.000 Font: ICC

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

Projecte
**PLA DIRECTOR
DEL CASTELL DE TARADELL**

Localització
41.865429, 2.310356

Municipi i comarca
Taradell - Osona

Propietat
Ajuntament de Taradell

Plànol
CARTOGRAFIA HISTÒRICA
ORTOFOTOPLÀNOLS ANTICS
PLÀNOL 1914. PLANIMETRIA

Arxiu
H_02-03_plànols antics.dwg

Data
05/2025

Escala
1/35.000

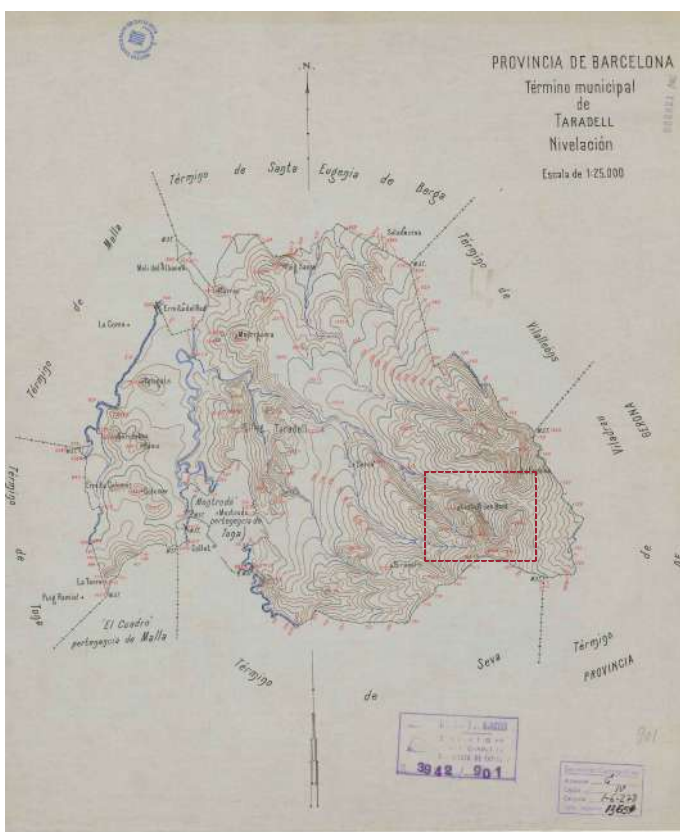
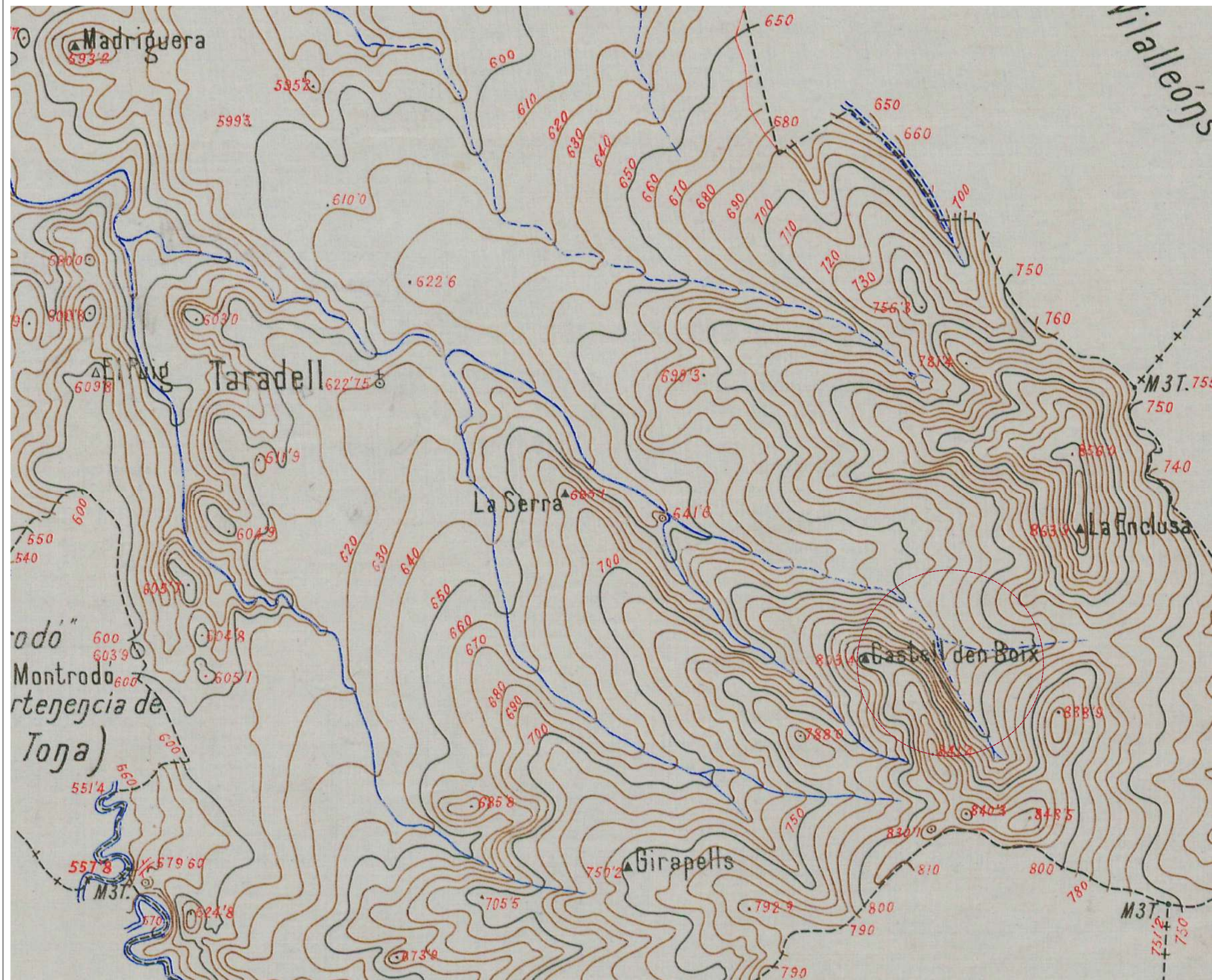
Número
H04

Autora

Estefania Martín García
Arquitecta

Vist i plau

Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment

Mapa topogràfic de les minutes del terme municipal 1914 Font: ICC

Planol 1914 1:25.000 Font: ICC

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Infraestructures i Territori
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local

Projecte
**PLA DIRECTOR
DEL CASTELL DE TARADELL**

Localització
41.865429, 2.310356

Municipi i comarca
Taradell - Osona

Propietat
Ajuntament de Taradell

Plànol
**CARTOGRAFIA HISTÒRICA I
ORTOFOTOPLÀNOLS ANTICS
PLÀNOL 1914. TOPOGRÀFIC**

Arxiu
H_02-03_plànols antics.dwg

Data
05/2025

Escala
1/35.000

Número
H05

Autora Vist i plau

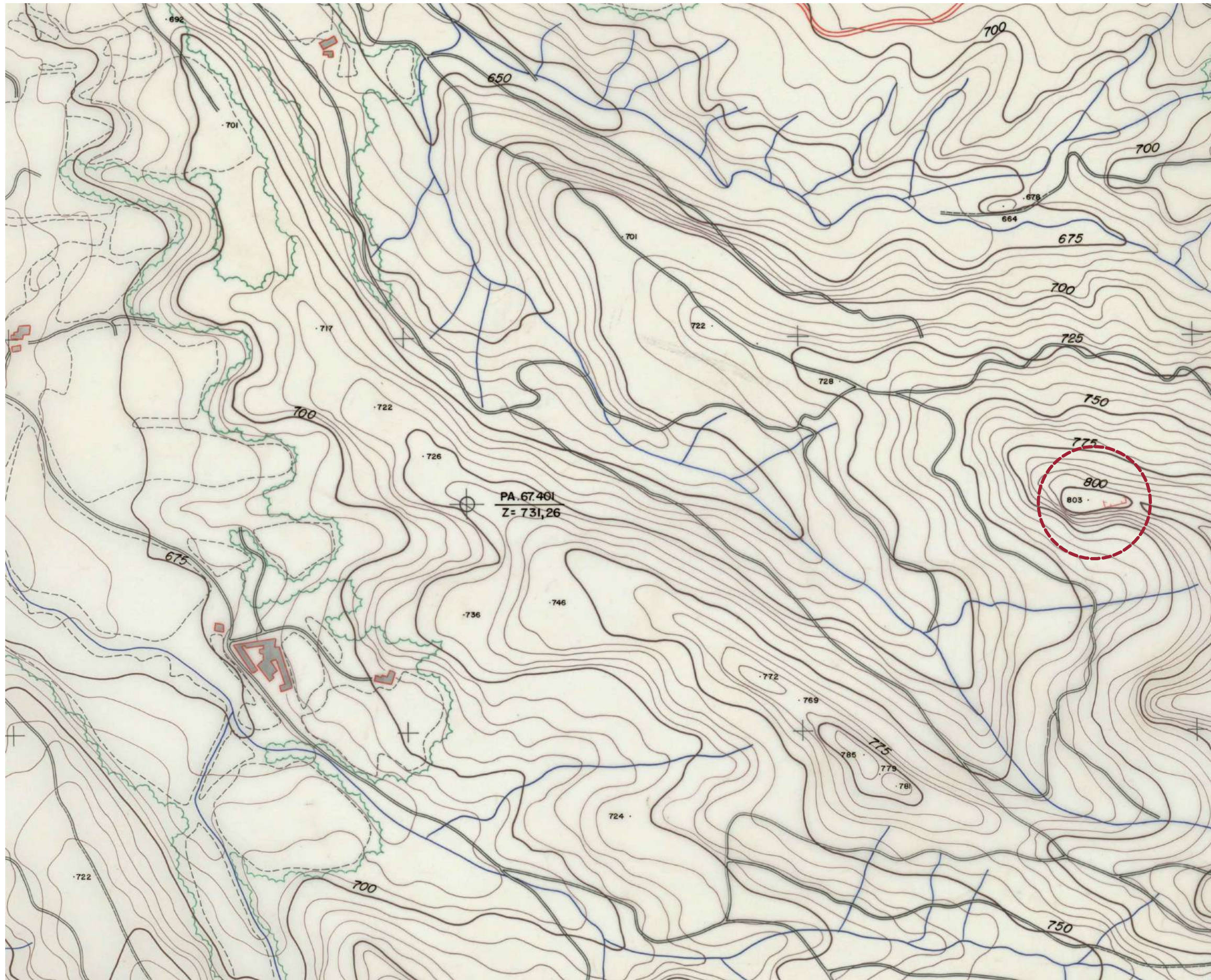
Estefania Martín García
Arquitecta

Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment

Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8 Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

0 350 1.750m

Mapa topogràfic de la província de Barcelona 1967 Font: ICC

Planol 1967 1:5.000 Font: ICC

Gerència de Serveis d'Equipaments,
Informàtica i Sistemes de Comunicacions
Servei de Patrimoni Arquitectònic Local
Codi Segur de Verificació (CSV): 0eac33eece37a667a2b8

Projecte
**PLA DIRECTOR
DEL CASTELL DE TARADELL**

Localització
41.865429, 2.310356

Municipi i comarca
Taradell - Osona

Propietat
Ajuntament de Taradell

Plànol
**CARTOGRAFIA HISTÒRICA I
ORTOFOTOPLÀNOLS ANTICS
PLÀNOL 1967**

Arxiu
H_02-03_plànols antics.dwg

Data
05/2025

Escala
1/5.000

Número
H06

Autora Vist i plau

Estefania Martín García
Arquitecta

Toni Barcons Grau
Cap de la Secció Tècnica de
Projectes, Obres i Manteniment